

LOCUS

NAROČNIK

Občina Šmartno pri Litiji

Tomazinova ulica 2 | 1275 Šmartno pri Litiji

POROČILO O PROSTORSKEM RAZVOJU OBČINE ŠMARTNO PRI LITJI

KONČNO POROČILO

IZVAJALEC

LOCUS prostorske informacijske rešitve d.o.o.

Ljubljanska cesta 76 | 1230 Domžale

Solkan, oktober 2021

LOCUS

PROJEKT

POROČILO O PROSTORSKEM RAZVOJU OBČINE ŠMARTNO PRI LITJI

FAZA

končno poročilo

NAROČNIK

Občina Šmartno pri Litiji
Tomazinova ulica 2,
1275 Šmartno pri Litiji

ŠTEVILKA PROJEKTA

2670

IZDELOVALEC

Locus d.o.o., Ljubljanska cesta 76, 1230 Domžale

DIREKTOR

Leon Kobetič, univ.dipl.inž.grad

VODJA PROJEKTA

dr. Miha Konjar, univ. dipl. inž. geod.

STROKOVNA SKUPINA

Leon Kobetič, univ.dipl.inž.grad
Metka Jug, univ.dipl.inž.kraj.arh.
Tomaž Kmet, univ. dipl. inž. arh.
Nuša Britovšek, univ.dipl.inž.kraj.arh.
Manca Jug, univ.dipl.inž.arh.
Urška Ivančič, mag. inž. geod. geoinf.
Žiga Smrekar, mag. geog.

DATUM

Solkan, oktober 2021

Kazalo

1 UVOD	9
1.1 Uvodne ugotovitve	9
1.2 Vsebina poročila o prostorskem razvoju občine	9
1.3 Materiali in izbor primerljivih občin	11
1.3.1 Nabor kazalnikov	11
1.3.2 Viri podatkov	11
1.3.3 Izbor primerljivih občin	12
2 POSELITEV	16
2.1 Demografija	16
2.1.1 Cilji	16
2.1.2 Stanje in težnje	16
2.1.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	35
2.1.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov	36
2.2 Gospodarstvo	37
2.2.1 Cilji	37
2.2.2 Stanje in težnje	38
2.2.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	69
2.2.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov	70
2.3 Centralne dejavnosti (družbena infrastruktura in oskrbne dejavnosti)	71
2.3.1 Cilji	71
2.3.2 Stanje in težnje	72
2.3.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	83
2.3.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov	84
2.4 Naselja in razpršena poselitev	85
2.4.1 Cilji	85
2.4.2 Stanje in težnje	86
2.4.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	112
2.4.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov	113
3 KRAJINA IN VARSTVO NARAVNIH VIROV	117
3.1 Kulturna krajina	117
3.1.1 Cilji	117
3.1.2 Stanje in težnje	118
3.1.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	124
3.2 Ohranjanje narave	125
3.2.1 Cilji	125
3.2.2 Stanje in težnje	125
3.2.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	128

3.3 Varstvo kulturne dediščine.....	128
3.3.1 Cilji	128
3.3.2 Stanje in težnje	128
3.3.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	130
3.4 Varstvo kmetijskih zemljišč	130
3.4.1 Cilji	130
3.4.2 Stanje in težnje	131
3.4.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	136
3.5 Varovanje in funkcije gozdov.....	136
3.5.1 Cilji	136
3.5.2 Stanje in težnje	136
3.5.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	141
3.6 Varstvo vodnih virov.....	141
3.6.1 Cilji	141
3.6.2 Stanje in težnje	142
3.6.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	143
3.7 Vodna in priobalna zemljišča.....	144
3.7.1 Cilji	144
3.7.2 Stanje in težnje	144
3.7.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	145
3.8 Varstvo drugih naravnih virov	146
3.8.1 Cilji	146
3.8.2 Stanje in težnje	146
3.8.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	147
3.9 Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami	147
3.9.1 Cilji	147
3.9.2 Stanje in težnje	148
3.9.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	151
3.10 Pregled strokovnih podlag in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov	151
4 OBVEZNA OBČINSKA GOSPODARSKA JAVNA INFRASTRUKTURA	152
4.1 Prometna infrastruktura.....	152
4.1.1 Cilji	152
4.1.2 Stanje in težnje	153
4.1.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	156
4.1.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov.....	156
4.2 Vodooskrba	157
4.2.1 Cilji	157
4.2.2 Stanje in težnje	157
4.2.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	160
4.2.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov.....	160

4.3 Odvajanje in čiščenje odpadnih vod.....	161
4.3.1 Cilji	161
4.3.2 Stanje in težnje	161
4.3.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	167
4.3.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov.....	167
4.4 Energetska infrastruktura.....	167
4.4.1 Cilji	167
4.4.2 Stanje in težnje	168
4.4.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev	169
4.4.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov.....	169
4.5 Skupne strokovne podlage na področju gospodarske in druge javne infrastrukture	169
5 ZEMLJIŠKA POLITIKA.....	172
5.1 Pregled obstoječih inštrumentov zemljiške politike.....	172
5.2 Komunalni prispevek	174
5.2.1 Stanje in težnje	174
5.2.2 Skupna ocena ustreznosti komunalnega prispevka	181
5.2.3 Predlogi za prilagoditev odmere komunalnega prispevka	182
5.3 Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča	183
5.3.1 Stanje in težnje	183
5.3.2 Skupna ocena ustreznosti odmere NUSZ.....	189
5.3.3 Predlogi za prilagoditev odmere NUSZ	189
6 POVZETEK PREDLOGOV ZA PRILAGODITEV OBČINSKIH PROSTORSKIH AKTOV IN SMERNICE ZA PRIPRAVO	
IZHODIŠČ	191
6.1 Usmeritve glede priprave strokovnih podlag	191
6.2 Usmeritve glede na stanje in razvoj prostora.....	193
7 ZAKLJUČEK POROČILA O PROSTORSKEM RAZVOJU.....	196

1 UVOD

1.1 Uvodne ugotovitve

ZUreP-2 uvaja mnoge novosti pri pripravi občinskih prostorskih aktov. Med drugim ZUreP-2 določa tudi drugačen postopek priprave aktov. OPN se skladno s 108. členom ZUreP-2 začne s pripravo »izhodišč za pripravo OPN«. ZUreP-2 določa, da Občina pred sprejetjem odločitve o pripravi ali spremembi OPN **pripravi izhodišča za pripravo OPN**, v katerih ob upoštevanju **ciljev urejanja prostora, podatkih iz prikaza stanja prostora, poročila o prostorskem razvoju, zahtevah nadrejenih prostorskih aktov in poznavanju sedanjih in oceni prihodnjih potreb v prostoru** opredeli in utemelji zlasti:

- namen in potrebo po pripravi OPN;
- ključne vsebinske predloge in nameravane rešitve prostorskega razvoja, ki jih namerava urediti z OPN, skupaj z obrazložitvijo, kako so pri tem upoštevani nadrejeni prostorski akti ter drugi razvojni in varstveni dokumenti;
- potrebne investicije v komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno javno infrastrukturo, ki jih bodo terjale vsebinske rešitve iz prejšnje alineje;
- okvirne roke za izvedbo priprave OPN in investicij iz prejšnje alineje.

Potrebe v prostoru iz prejšnjega odstavka so **lastne potrebe občine, potrebe nosilcev urejanja prostora in zasebne potrebe**. Izhodišča se oblikujejo ob **sodelovanju udeležencev urejanja prostora**. V ta namen občina pri oblikovanju izhodišč zagotovi **sodelovanje zainteresirane javnosti v obliki zbiranja predlogov in pripomb, javnih posvetov ali delavnic**, in se **posvetuje z nosilci urejanja prostora in drugimi udeleženci urejanja prostora**.

Pri tem je poročilo o prostorskem razvoju eden prvih korakov postopka, saj se lahko le na podlagi poznavanja stanja in razmer v prostoru pripravi aktualen in kakovostni novi prostorski akt občine.

1.2 Vsebina poročila o prostorskem razvoju občine

Na podlagi Zakona o urejanju prostora (ZUreP-2) (Ur. list RS št. 61/2017) je poročilo o prostorskem razvoju podlaga za pripravo izhodišč in sklepa za pričetek sprememb in dopolnitev novih prostorskih aktov občine. Pri tem zakon občine obvezuje, da morajo poročilo o prostorskem razvoju pripraviti vsake 4 leta, s čemer se vsaj okvirno vzpostavlja sistem spremljanja stanja v prostoru.

Predmet naloge je tako izdelava poročila o prostorskem razvoju (izhodiščno stanje) na podlagi stanja v prostoru in veljavnih prostorskih aktov občine.

V skladu z ZUreP-2 mora poročilo o prostorskem razvoju vsebovati:

1. analizo stanja in smernic prostorskega razvoja občine
2. analizo izvajanja občinskih prostorskih aktov
3. predloge za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Ker je občina v fazi priprave strokovnih podlag za pripravo nove generacije strateških in izvedbenih prostorskih aktov občine, je smiselno pripraviti ničelno stanje za predmetne vsebine na podlagi katerega bo občina lahko vsake 4 leta pripravljala poročila o prostorskem razvoju. Hkrati bo predmetno poročilo že podalo usmeritve za dopolnitve oz. pripravo novih strokovnih podlag, ki jih ZUreP-2 uvaja.

Cilj projekta je izdelati ničelno poročilo o stanju v prostoru na podlagi stanja v prostoru ter veljavnih prostorskih aktov in glede na opredelitve, cilje in ukrepe iz nadrejenih evropskih, državnih in regijskih strategij, programov in drugih aktov ter sektorskih planov.

Poročilo prostorskega razvoja občine obsega poglavja analize in ocene stanja v prostoru po štirih temeljnih sklopih. Ti so nadalje razdeljeni na več vsebinskih področjih pomembnih za analizo stanja in teženj oziroma oceno prostorskega razvoja občine:

1. Poselitev

- Demografija
- Gospodarstvo
- Centralne dejavnosti
- Naselja in razpršena poselitev

2. Krajina in varstvo naravnih virov

- Kulturna krajina
- Ohranjanje narave
- Varstvo kulturne dediščine
- Varstvo kmetijskih zemljišč
- Varovanje in funkcije gozdov
- Varstvo vodnih virov
- Vodna in priobalna zemljišča
- Varstvo drugih naravnih virov
- Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

3. Obvezna občinska gospodarska javna infrastruktura

- Prometna infrastruktura
- Vodooskrba
- Odvajanje in čiščenje odpadnih vod
- Energetska infrastruktura

4. Zemljiška politika

- Komunalni prispevek
- Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča.

V osnovi je poročilo sestavljeno iz pregleda strateških ciljev države, regije in občine, ki so pomembni za prostorski razvoj občine, analize stanja in teženj, vrednotenja stanja v odnosu do zastavljenih ciljev občine po posameznih področjih in pregleda obstoječih strokovnih podlag s predlogi in usmeritvami za prilagoditev občinskih prostorskih aktov. V zaključku, zadnjem poglavju poročila, je podan kratek povzetek in glavne ugotovitve izdelanega poročila. Tako pripravljeno poročilo podaja ključne usmeritve, na podlagi katerih bodo pripravljena izhodišča za pripravo OPN.

1.3 Materiali in izbor primerljivih občin

1.3.1 Nabor kazalnikov

Za potrebe predvidene raziskave in priprave poročila o prostorskem razvoju smo v nalogi po področjih opredelili svoj nabor kazalnikov, ki jih je glede na zastavljeno analizo stanja in teženj v prostoru potrebno vključiti v raziskavo. Cilj je bil pridobiti čim popolnejšo sliko stanja in razmer, ki vplivajo na prostor občine.

Pri tem so bili uporabljeni nekateri že obstoječi kazalniki, kot je indeks delovnih migracij, koeficient starostne odvisnosti in drugi, dodatno pa so bili uporabljeni tudi lastni, do sedaj v tovrstnih raziskavah še neuporabljeni kazalniki (prikaz tokov delavcev, vozačev, povečanja in zmanjšanja površin rabe prostora, časovna dostopnost, itd.). Pri naboru je bil upoštevana usmeritev, da v začetni fazi izberemo večje število kazalnikov in s tem pridobimo čim popolnejši vpogled v stanje in razmere v prostoru, nato pa nabor ustrezno zožimo in v poročilu predstavimo le bistvene kazalnike.

V poročilo je tako vključeno okvirno čez 50 kazalnikov opredeljenih po vsebinskih področjih pomembnih za razvoj prostora. Kazalniki v večini primerov združujejo številne podkazalnike ali pa so sestavljeni iz različnih podatkov. Glede na dostopnost in razpoložljivost podatkov so za analizo in primerjavo uporabljene daljše časovne vrste. Predvsem pri obstoječih, statističnih kazalnikih se pri tem pojavi težava, da so podatki vezani na območja občin, ki pa se lahko v Sloveniji spreminjajo vsaka štiri leta, in sicer po postopku, ki je zakonsko določen. Zaradi morebitnih sprememb pri obravnavani občini ali v primeru izbranih primerljivih občin je potrebno spremembe območij občin ustrezno upoštevati, prilagoditi opazovano obdobje, uporabiti standardizirane kazalnike, ali pa občine, katerih območje se je spremenilo, izločiti iz primerjave. Primerjava brez ustreznih prilagoditev lahko poda napačno in nerealno oceno stanja.

1.3.2 Viri podatkov

Podatki za izračun obravnavanih kazalnikov so bili pridobljeni neposredno preko interneta večinoma iz javno dostopnih virov, in sicer:

- Statistični urad Republike Slovenije (SURS),
- Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS),
- Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) – Geoportal ARSO.
- Ministerstvo za okolje in prostor (MOP),
- Ministerstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP),
- Ministrstvo za infrastrukturo (MZI),
- AJPES.

Zadnji sklop uporabljenih podatkov so podatki, ki smo jih za potrebe izračuna kazalnikov oziroma za potrebe ocena stanja in teženj pridobili od občine. To so podatki iz sledečih evidenc:

- Register poslovnih subjektov, AJPES
- Centralnega registra prebivalstva, SURS in
- Registra kmetijskih gospodarstev, MKGP.

Ob začetku projekta smo s pomočjo občine Šmartno pri Litiji pridobili še sledeče prostorske podatke:

Digitalni podatki OPN (strateški in izvedbeni del)

Podatki o podrobnem prostorskem načrtovanju v občini (sprejeti PIA ter PIA v sprejemanju)

Seznam obstoječih izdelanih strokovnih podlag po področjih za okvirno obdobje zadnjih 10 let.

Drugi statistični in prostorski podatki

Podatki iz centralnega registra prebivalstva (CRP)

Podatki iz poslovnega registra Slovenije (AJPES)

Podatki o kmetijskih gospodarstvih iz Registra kmetijskih gospodarstev, MKGP.

Popis investicij in finančni podatki vlaganja v javno infrastrukturo, vlaganja v občinske ceste, v vodovod, kanalizacijo, drugo javno gospodarsko infrastrukturo s katero razpolaga občina.

Podatki o vrtcih in osnovnih šolah. Popis kapaciteti vrtcev in osnovnih šol ter podatke o njihovi zasedenosti.

Podatki o funkcionalni opremljenosti naselij. Občina je za potrebe priprave poročila posredovala popis osnovnih funkcij po naseljih:

- osnovnih šola ali podružnica, vrtec,
- večnamenske ali kulturne dvorane,
- pošta, policija,
- banka ali bankomat,
- zdravstveni dom, zobozdravstvo, lekarna,
- dom starejših občanov,
- knjižnica, muzej, galerija,
- trgovina z živili,
- restavracija, gostišče lokal
- itd.

1.3.3 Izbor primerljivih občin

V analizi stanja in trendov je zaradi primerjave podatkov in strokovne presoje o realni vrednosti kazalnikov, za posamezne vsebine oziroma kazalnike pripravljena tudi primerjava z izbranimi primerljivimi oziroma konkurenčnimi občinami. Primerjane občine so bile izbrane na podlagi več kriterijev, ki so:

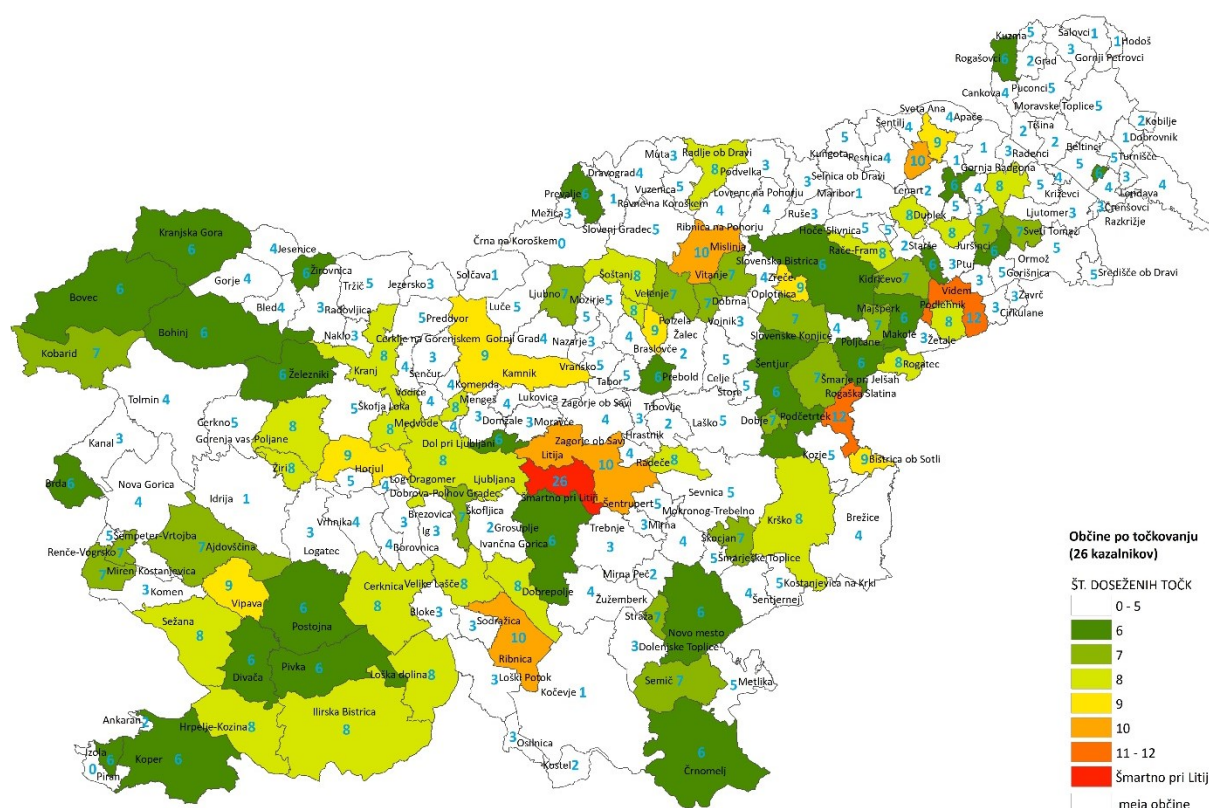
- statistični kazalniki – 26 kazalnikov na teme kot so prebivalstvo, zaposlenost, višina plač, gostota cestnega omrežja, indeks delovne mobilnosti, pozidane površine na prebivalca, stanovanja, gradbena dovoljenja, itd.
- geografska lega glede na občino Šmartno pri Litiji,
- vloga občine oziroma mesta v omrežju naselij na državni ravni,
- regijska pripadnost in bližina državne meje ter čezmejnih središč,
- glede na oddaljenost od večjih razvojnih središč, predvsem Ljubljane in drugih nacionalnih središč,
- število naselij in
- poselitvena tipologija.

Na podlagi 26 statističnih kazalnikov je bilo izveden začetni nabor primerljivih občin na podlagi točkovanja vseh slovenskih občin (preglednica 1 in slika 1). Za vsak posamezni kazalnik, je 40, občini Šmartno pri Litiji najbolj podobnih občin dobilo točko. Na podlagi tako razdeljenih točk, so bile občine razporejene na prednostni seznam po podobnosti z občino Šmartno pri Litiji.

Preglednica 1: Občine po številu doseženih točk pri izboru primerljivih občin.

ID občine	Ime občine	Število doseženih točk
194	Šmartno pri Litiji	26
135	Videm	12
92	Podčetrtek	12
104	Ribnica	10
60	Litija	10
76	Mislinja	10
210	Sveti Jurij v Slovenskih Goricah	10
136	Vipava	9
173	Polzela	9
149	Bistrica ob Sotli	9
171	Oplotnica	9
43	Kamnik	9
21	Dobrova-Polhov Gradec	9
181	Sveta Ana	9
38	Ilirska Bistrica	8
35	Hrpelje-Kozina	8
111	Sežana	8
20	Dobrepolje	8
13	Cerknica	8
54	Krško	8
125	Šmartno ob Paki	8
126	Šoštanj	8
172	Podlehnik	8
99	Radeče	8
107	Rogatec	8
71	Medvode	8
147	Žiri	8
72	Mengeš	8
52	Kranj	8
61	Ljubljana	8
116	Sveti Jurij ob Ščavnici	8
18	Destričnik	8
65	Loška dolina	8
26	Duplek	8
134	Velike Lašče	8
98	Rače-Fram	8
27	Gorenja vas-Poljane	8
101	Radlje ob Dravi	8

* v preglednici prikazujemo le občine z doseženimi 8 ali več točkami.

Slika 1: Občine po številu doseženih točk, na podlagi primerjave 26 kazalnikov.

Sledil je končni izbor občin na podlagi preostalih kriterijev. Dodatno je bil izbor pregledan, dopolnjen in potrjen s strani občine. Pri izboru smo bili omejeni na največ 10 občin (skupaj z občino Šmartno pri Litiji), kar še omogoča pregledno prikazovanje rezultatov analiz. Za primerjavo z občino Šmartno pri Litiji so bile izbrane naslednje občine:

- Dobrova - Polhov Gradec
- Ivančna Gorica
- Litija
- Medvode
- Radeče
- Ribnica
- Trbovlje
- Trebnje
- Zagorje ob Savi

V nadaljevanju navajamo pregled sprememb območij občin po letu 2000, ki vplivajo na v poročilu prikazane podatke in rezultate. Občina Šmartno pri Litiji je nastala leta 2002, ko se je iz občine Litija odcepilo 55 naselij, ki so se povezala v novo ustanovljeno občino. Občina Litija je obdržala enako šifro, prav tako vsa naselja, ki jo sestavljajo. Občina Šmartno pri Litiji je dobila novo šifro, prav tako vsa naselja, ki jo sestavljajo. Površina občine Litija se je zmanjšala za 94,9 km² (Uradni list RS št. 52/02).

Območje občine Šmartno pri Litiji, se je nato spremenilo še dvakrat in sicer:

- 01. 04. 2013, ko se spremenita območji občin Šmartno pri Litiji in Trebnje. Iz občine Šmartno pri Litiji se je izločil del naselja Gornji Vrh in se priključil k naselju Razbore v občini Trebnje (Uradni list RS, št. 118/06) ter
- 18. 07. 2018, ko se spremenijo meje in površine občin Litija in Šmartno pri Litiji. Iz občine Litija sta se izločila dela naselij Nova Gora in Ljubež v Lazih in se priključila k naselju Cerovica v občini Šmartno pri Litiji (Uradni list RS št. 47/06).

Pri zadnjih dveh spremembah gre za manjše spremembe, ki bistveno ne vplivajo na obravnavane kazalnike.

V primeru izbranih primerljivih občin je bilo sprememb še kar nekaj. V poročilu upoštevamo predvsem večje spremembe (nastanek novih občin). Med izbranimi občinami so se večje spremembe zgodile v občini Litija in občini Trebnje, in sicer v Litiji leta 2002 z odcepitvijo občine Šmartno pri Litiji ter v občini Trebnje v letu 2007 in 2012. Te spremembe območij občin so bile pri posameznih analizah upoštevane in ustrezno obravnavane. Manjših sprememb (odcepitev ali priključitev posameznih manjših delov naselij) pa pri posameznih kazalnikih za primerljive občine ne upoštevamo, saj je bilo ugotovljeno in ocenjeno, da te znatno ne vplivajo na rezultate analiz.

Večje spremembe obravnavanih občin po letu 2000 so:

- Občina Litija
 - 15.06.2002 se je od občine Litija odcepila občina Šmartno pri Litiji (Uradni list RS št. 52/02).
- Občina Trebnje
 - 1.1.2007 se je od občine Trebnje odcepila občina Mokronog - Trebelno (Uradni list RS št. 27/06).
 - 1.1.2007 se je od občine Trebnje odcepila občina Šentrupert (Uradni list RS št. 61/06).
 - 1.1.2012 se je od občine Trebnje odcepila občina Mirna (Uradni list RS št. 9/11).

Manjše spremembe obravnavanih občin so se zgodile še v občinah:

- Občina Dobrova – Polhov Gradec (05.01.2018 – Uradni list RS, št. 47/06).
- Občina Litija (18.07.2018 – Uradni list RS št. 47/06).
- Občina Trbovlje (15.01.2005 – Uradni list RS št. 71/03; 07.08.2008 - Uradni list RS, št. 47/06 in 17.08.2018 - Uradni list RS, št. 47/06).
- Občina Trebnje (5.10.2009 – Uradni list RS, št. 47/06 in 1.4.2013 – Uradni list RS, št. 118/06).
- Občina Zagorje ob Savi (12.11.2015 – Uradni list RS, št. 118/06).

2 POSELITEV

2.1 Demografija

2.1.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

V SPRS ni zapisanih specifičnih ali splošnih ciljev za regijo ali občino na področju demografije.

Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 19/99 in 60/99 – ZSRR). Po Uredbi, na podlagi 2., 10. in 11. člena zakona, se za demografsko ogrožena območja štejejo naslednja naselja v občini Šmartno pri Litiji: Črni Potok, Gornji Vrh, Gozd-Reka, Jablaniški Potok, Javorje, Kamni Vrh pri Primskovem, Koške Poljane, Leskovica pri Šmartnem, Liberga, Mala Štanga, Mulhe, Obla Gorica, Poljane pri Primskovem, Račica, Sevno, Stara Gora pri Vel. Gabru, Ščit, Vinji Vrh, Vrata, Zagrič ter Zgornja Jablanica

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Za območje občine še vedno velja Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2014 – 2020 sprejet julija 2015. Konec meseca decembra 2020 je RRA LUR pripravila in objavila prvi osnutek Regionalnega razvojnega programa Ljubljanske urbane regije 2021-2027 (RRP LUR 2021-2027), ki pa še ni bil sprejet. V nadaljevanju povzemamo predvsem cilje iz veljavnega RRP, opravljen pa je bil tudi pregled osnutka RRP LUR 2021-2027, iz katerega so povzeti nekateri za občino pomembni cilji.

Na področju demografije v RRP ni zapisanih specifičnih ciljev za regijo oziroma ciljev, ki se nanašajo na občino. Splošno RRP LUR 2021-2027 povzema, da na območju LUR živi več kot 26 % celotnega prebivalstva v Sloveniji. Število prebivalcev tako v regiji vztrajno narašča. V zadnjih letih je opazno večanje števila prebivalcev predvsem na račun priseljevanja manj izobraženih tujih državljanov, med tem se v regiji zaznava odseljevanje izobražene delovne sile v tujino. V regiji so izkazane potrebe po zagotovitvi dodatnih delovnih mest, primernih visoki izobrazbi prebivalcev, predvsem mladih, in zaustaviti njihovega nadaljnega odseljevanja. Prav tako se prebivalstvo v regiji vedno bolj stara, zato je potencialni izziv regije tudi medgeneracijsko sodelovanje in večanje socialnega kapitala posameznika.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji za področje demografije ni zastavljenih ciljev ali usmeritev.

2.1.2 Stanje in težnje

DEMOGRAFIJA PO PRIMERLJIVIH OBČINAH

Število prebivalcev in gibanje števila prebivalcev

Vključeni podatki/podkazalniki: prebivalstvo, naravno gibanje prebivalstva, selitveno gibanje prebivalstva, skupni prirast prebivalstva

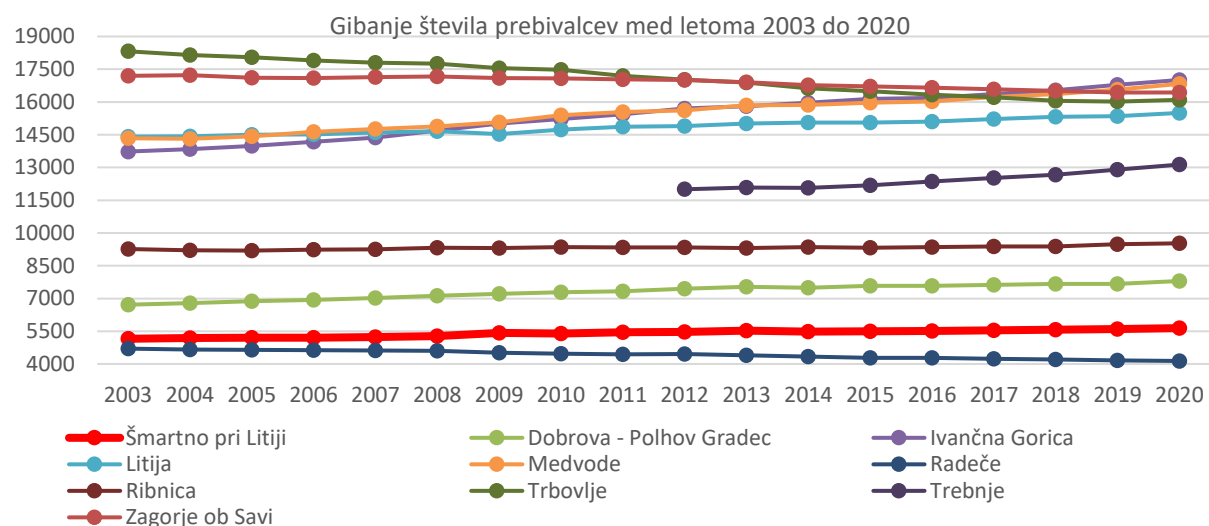
Leta 2020 ima občina Šmartno pri Litiji 5.642 prebivalcev. Od leta 2003 se je število prebivalcev povečalo za 487 oz. 9,4 %. Delež spremembe števila prebivalstva je pozitiven in je med petimi najvišjimi med primerljivimi občinami. Opazovano obdobje smo pri tem prilagodili na, za občino Šmartno pri Litiji, dostopne podatke. Število prebivalcev se je med letoma 2003 in 2020 najbolj povečalo v občini Ivančna Gorica. Štiri od primerljivih občin beležijo zmanjšanje števila prebivalcev, med njimi najbolj izstopa občina Trebnje (v letu 2007 od nje odcepili občini Mokronog – Trebelno in Šentrupert, v 2012 pa občina Mirna).

Preglednica 2: Število in sprememba števila prebivalcev med letoma 2003 in 2020.

Občina	Št. preb. 2003	Št. preb. 2020	Sprememba št. preb. 2003-2020	Delež spremembe št. preb. 2003-2020	Sprememba št. preb. 2003-2020 na 1000 preb.
Šmartno pri Litiji	5155	5642	487	9,4	86,3
Dobrova - Polhov Gradec	6716	7800	1084	16,1	139,0
Ivančna Gorica	13730	17008	3278	23,9	192,7
Litija	14412	15499	1087	7,5	70,1
Medvode	14339	16829	2490	17,4	148,0
Radeče	4703	4139	-564	-12,0	-136,3
Ribnica	9263	9527	264	2,9	27,7
Trbovlje	18321	16105	-2216	-12,1	-137,6
Trebnje*	/	13133	/	/	/
Zagorje ob Savi	17196	16439	-757	-4,4	-46,0
Slovenija	1995033	2095861	100828	5,1	48,1

* leta 2007 in 2012 so se od občine Trebnje odcepile občine Mokronog – Trebelno, Šentrupert in Mirna. Podatkov za občino Trebnje zato ne prikazujemo.

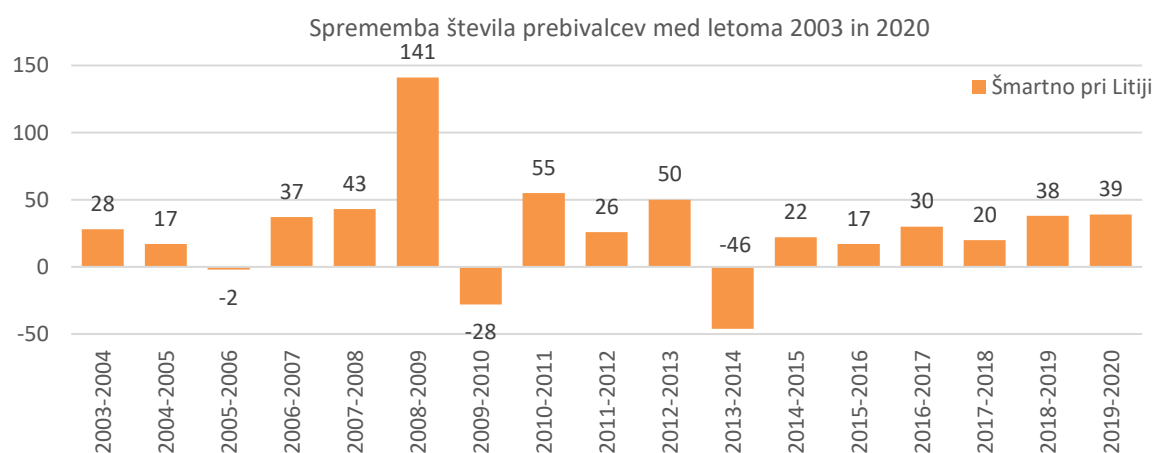
Pri grafičnem prikazu vidimo, da se število prebivalcev pri vseh občinah ne bistveno spreminja. Strmi padci pri občini Trebnje v posameznih letih so posledica spremembe območja mej občin.

* za občino Trebnje prikazujemo le podatke od leta 2012 dalje, zaradi večjih sprememb meje občine leta 2007 in 2012.

Shema 1: Gibanje števila prebivalcev med letoma 2003 in 2020.

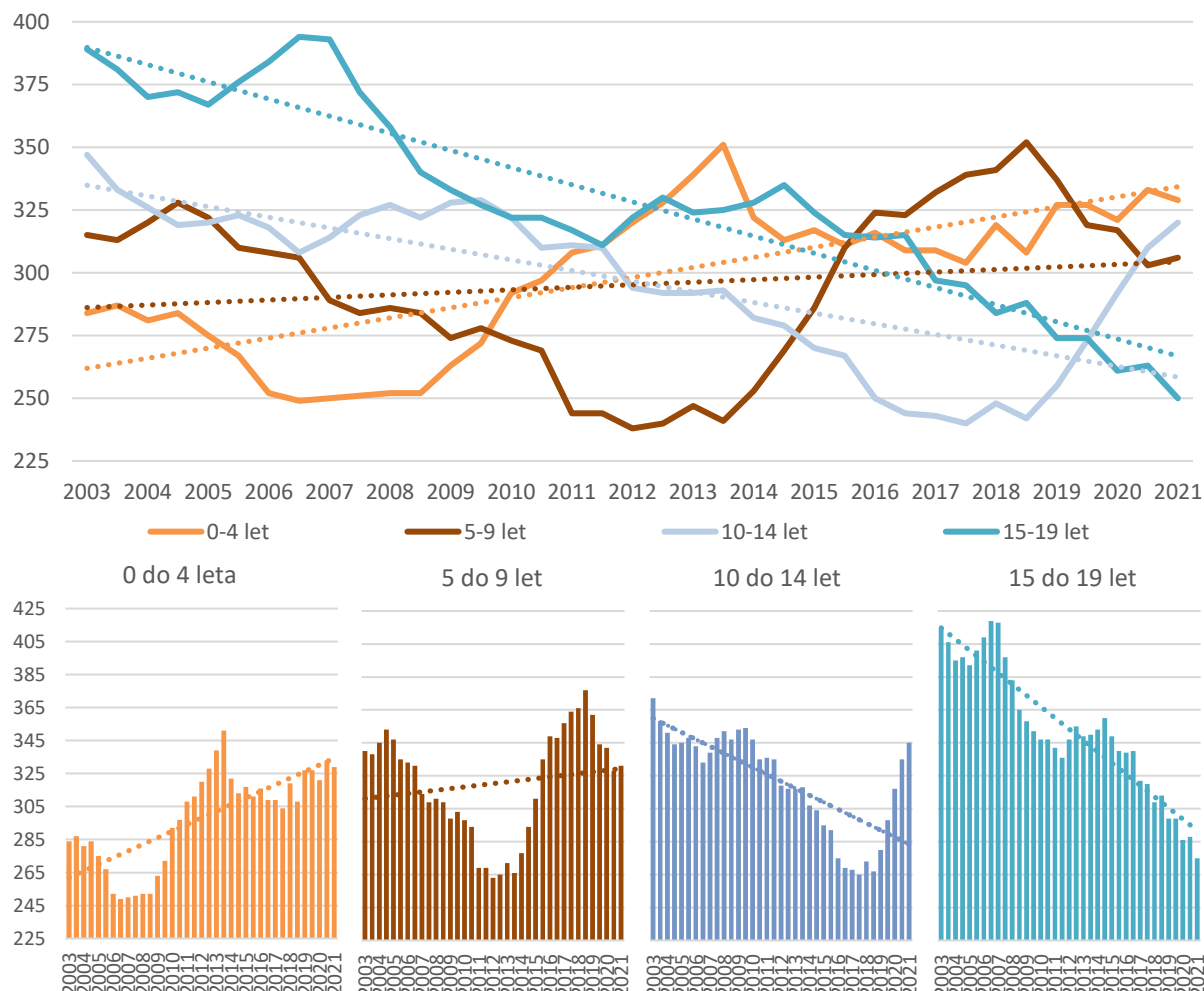
Več pove prikaz same spremembe števila prebivalstva, kjer ni zaznati izrazitih trendov. Predvsem so opazne nekatere izrazite razlike med posameznimi leti, tako je na primer sprememba števila prebivalstva med letoma 2008 in 2009 znašala 141, že naslednje leto pa beležimo upad za 28 prebivalcev.

Shema 2: Sprememba števila prebivalcev med letoma 2003 in 2020.

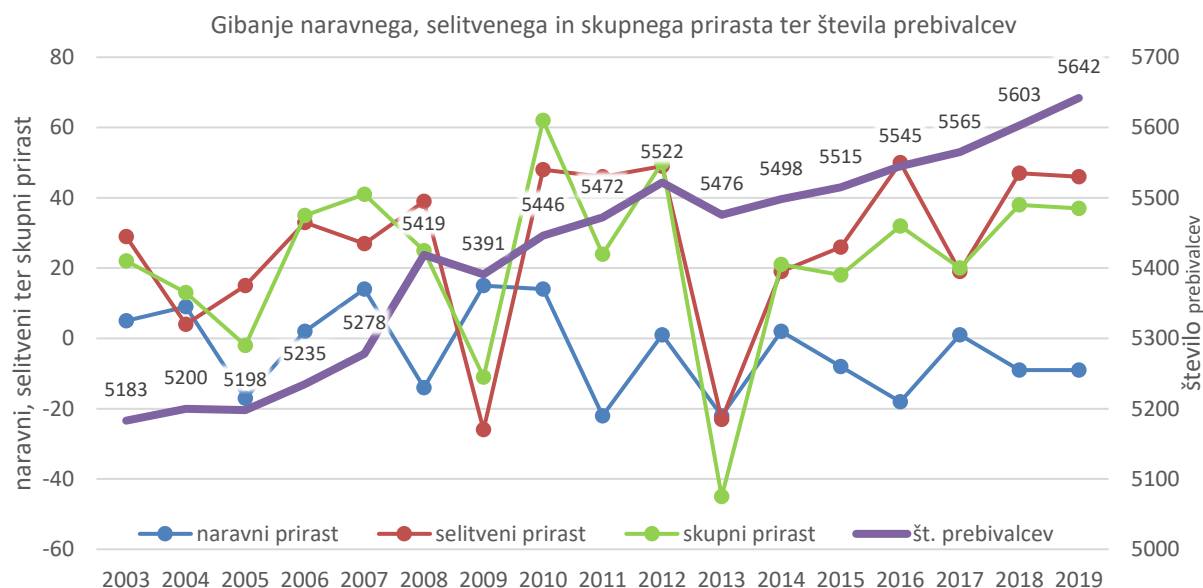
Podrobneje opazujemo posamezne starostne skupine prebivalcev. Če opazujemo gibanje prebivalcev, starih 0-4 let, vidimo, da je število od leta 2008 do 2013 naraščalo, sledil je rahel padec in nato obdobje stagnacije. Porastu med letoma 2018 in 2019, v zadnjem letu sledi rahel upad. Krivulji preostalih dveh starostnih skupin sta podobni, le da sta zamaknjene vsaka za nadaljnja 4 leta, kar nakazuje na to, da ni občutnega priseljevanja/odselsevanja prebivalcev, starih med 5 in 14 let. V letu 2020 je v občini 321 otrok starih 0-4 leta, 317 otrok starih 5-9 let ter 292 otrok starih 10-14 let. V kakšni meri na krivuljo oz. gibanje prebivalcev starih 0-4 leta vpliva selitveni oz. naravni prirast, je moč ugotoviti v nadaljnji podrobni analizi oziroma primerjavah.

Gibanje prebivalstva po starostnih skupinah med letoma 2003 ter 2020

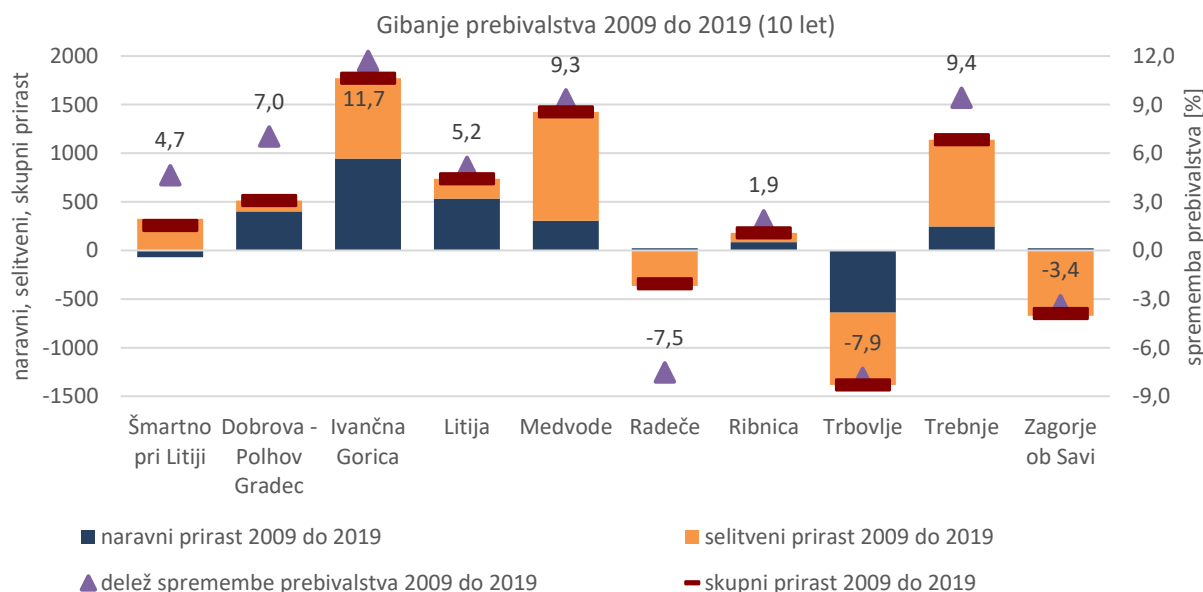
Shema 3: Gibanje prebivalstva po starostnih skupinah med letoma 2003 in 2020.

V občini Šmartno pri Litiji k povečevanju števila prebivalcev prispeva predvsem selitveni prirast, ki sicer med leti niha. Opazne so večje spremembe, padec števila priseljenih med letoma 2008 in 2009 ter med letoma 2012 in 2013, katerim sledi povečanje priselitev v naslednjih letih. Selitveni prirast je sicer najvišji leta 2016 (50), najnižji pa leta 2009 (-26). Medtem se naravni prirast z manjšimi spremembami giblje okoli vrednosti 0 in ne izkazuje izrazitega trenda. Vrednosti naravnega prirasta se v obravnavanem obdobju (od 2003 do 2019) gibljejo med -22 in 15. Na gibanje naravnega prirasta v občini vpliva tudi prisotnost domov za ostarele v občini. V domovih za ostarele so namreč nastanjeni starostniki, ne le iz občine kjer se dom nahaja temveč tudi iz okoliških občin. V manjših občinah domovi vplivajo tako na naravni prirast kot na druge kazalnike demografske slike. Tako moramo pri analizi naravnega prirasta upoštevati tudi, da se v občini nahaja večji dom za starejše občane, Dom Tisje, z 193 namestitvenimi mesti. Opazovani skupni prirast je v občini negativen le v letih 2005, 2009 in 2013. Podatki najvišji skupni prirast izkazujejo leta 2010 (62), najnižji pa 2013 (-45). Od leta 2014 dalje je skupni prirast nad 20 in postopno narašča.

Shema 4: Gibanje naravnega, selitvenega in skupnega prirasta ter števila prebivalcev od leta 2003 do 2019.

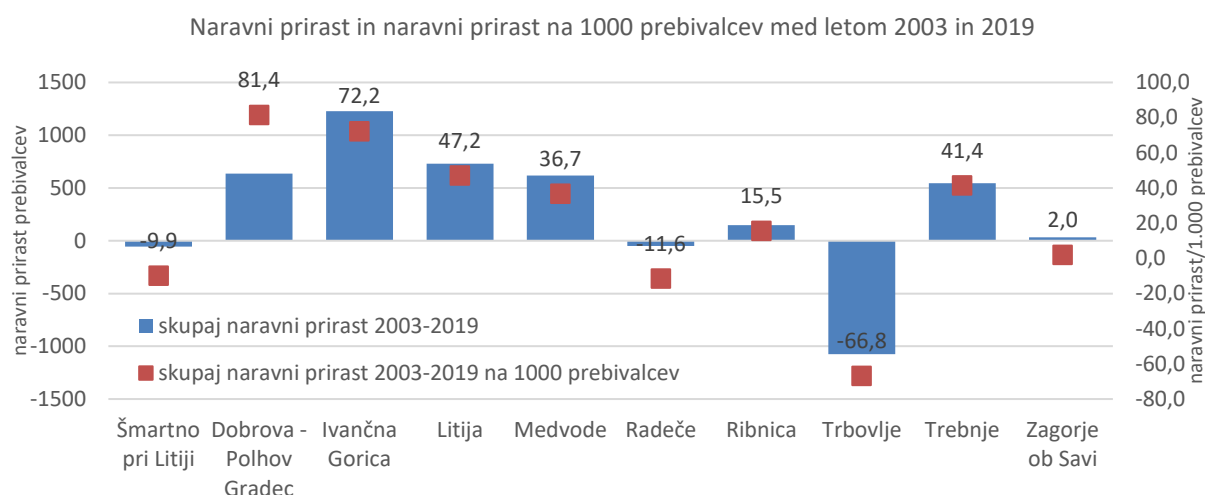
V zadnjih 10 letih med primerjanimi občinami najbolj izstopajo občine Ivančna Gorica, Medvode in Trebnje z izrazito visokim selitvenim prirastom, ter občina Trbovlje, ki izkazuje tako negativen naravni, kot tudi večji negativen selitveni prirast. Občina Šmartno pri Litiji med letoma 2009 in 2019 beleži 4,7 % rast prebivalstva. Skupni selitveni prirast je negativen pri občinah Radeče, Zagorje ob Savi in Trbovlje. Najvišji pa je v občinah Ivančna Gorica, Medvode in Trebnje.

* za občino Trebnje prikazujemo podatke od leta 2012 dalje, zaradi odcepitve občine Mirna leta 2012.

Shema 5: Gibanje prebivalstva med leti 2009 in 2019.

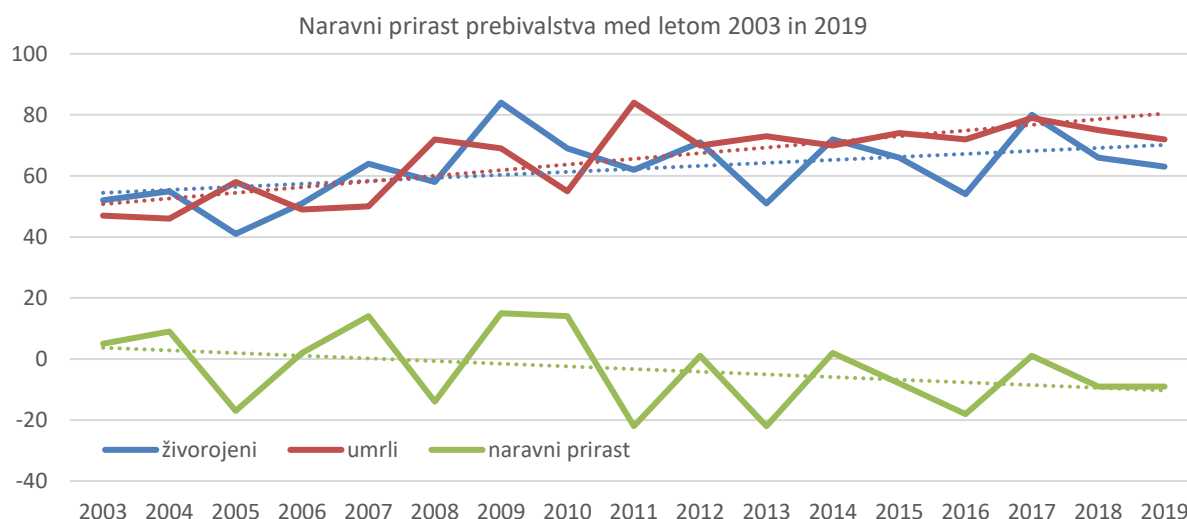
Skupni naravni prirast, preračunan na 1000 prebivalcev, v obdobju od leta 2003 do 2019 v občini Šmartno pri Liti znaša -9,9. Nižji naravni prirast beležita le občini Radeče in Trbovlje. Na drugi strani z visokim naravnim prirastom na 1000 prebivalcev izstopata občini Dobrova - Polhov Gradec (81,4 prirasta preb. na 1.000 preb.) in Ivančna Gorica (72,2 prirasta preb. na 1.000 preb.).

* za občino Trebnje prikazujemo podatke od leta 2012 dalje, zaradi odcepitve občine Mirna leta 2012.

Shema 6: Naravni prirast in naravni prirast na 1000 prebivalcev v občini med letoma 2003 in 2019.

Shema 7 prikazuje naravni prirast oziroma razmerje med živorojenimi in umrlimi v občini Šmartno pri Litiji. Razmerje med številom živorojenih in umrlih se skozi obdobje ne spreminja bistveno. V zadnjih letih je opazen tako trend povečevanja živorojenih kot umrlih, pri tem se število umrlih povečuje nekoliko hitreje, zato tudi negativen naravni prirast. Povečevanje števila umrlih prebivalcev v občini gre tudi na račun doma za starejše občane Tisje, kjer so nastanjeni starejši, ne le iz občine Šmartno pri Litiji temveč iz širšega območja.

Shema 7: Naravni prirast in naravni prirast na 1000 prebivalcev v občini med letoma 2000 in 2019.

Zaradi večjega vpliva selitvenega prirasta na spremembo števila prebivalcev smo selitveni prirast dodatno analizirali. Podatki vođeni na statističnem uradu omogočajo podroben vpogled v priselitve in odselitve iz občine, tako v tujino kot v druge slovenske občine.

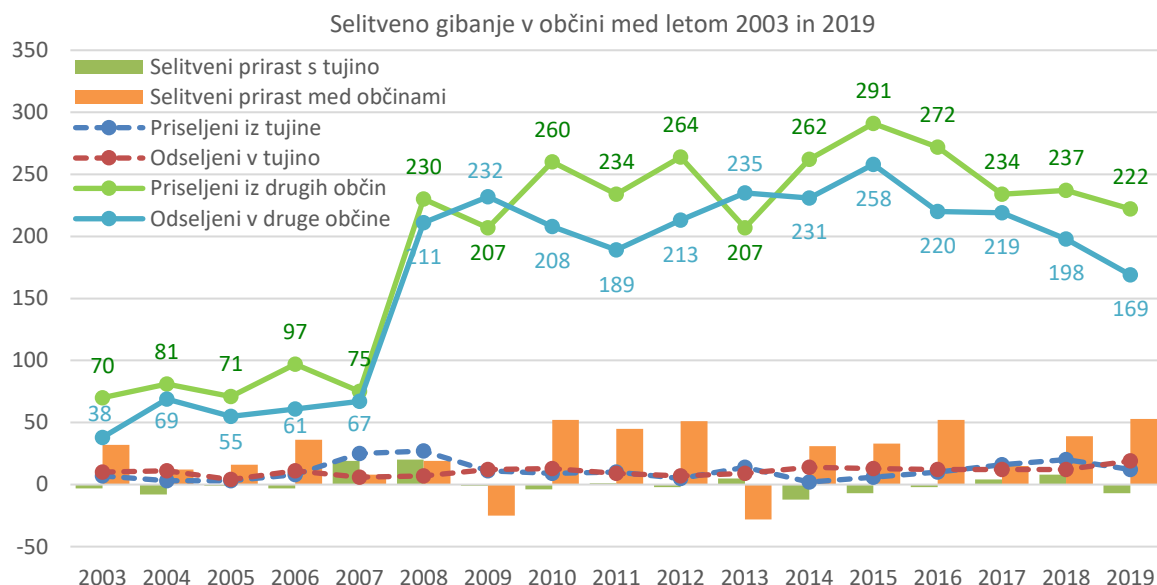
V občini Šmartno pri Litiji je skupni selitveni prirast s tujino med letoma 2009 in 2019 negativen (-17). V občini je prisotno predvsem priseljevanje iz drugih slovenskih občin. Skupni selitveni prirast med občinami tako znaša kar 318 priseljenih prebivalcev. Gledano ločeno, v občino se je iz tujine priselilo 115 in v tujino odselilo 132 prebivalcev, iz drugih občin pa se je priselilo kar 2690 in odselilo 2372 prebivalcev. Dinamika priselitev in odselitev je v občini velika. Večje selitvene priraste beležijo predvsem občine Medvode (1.414), Ivančna Gorica (1.007) in tudi Trebnje (za obdobje 2012 do 2019 890 priselitev). Med primerljivimi občinami nekaj izkazuje negativne selitvene priraste: Trbovlje (-868), Zagorje ob Savi (-750) in Radeče (-420).

Preglednica 3: Selitveni prirast med letoma 2009 in 2019 v primerljivih občinah.

Občina	Skupaj selitveni prirast s tujino 2009-2019	Skupaj selitveni prirast med občinami 2009-2019	Skupaj skupni selitveni prirast 2009-2019
Šmartno pri Litiji	-17	318	301
Dobrova - Polhov Gradec	-20	152	132
Ivančna Gorica	365	642	1007
Litija	234	57	291
Medvode	402	1012	1414
Radeče	-39	-381	-420
Ribnica	329	-171	158
Trbovlje	77	-945	-868
Trebnje*	520	370	890
Zagorje ob Savi	5	-755	-750

* za občino Trebnje prikazujemo podatke med letoma 2012 in 2019, zaradi odcepitve občine Mirna leta 2012.

Bolj podrobno je selitveno gibanje za občino Šmartno pri Litiji prikazano na shemi 8. Vidimo, da je selitveni prirast med občinami, z izjemo let 2009 in 2013, veskozi pozitiven. Na drugi strani je selitveni prirast s tujino več kot polovico obravnavanega obdobja negativen, najvišja dosežena vrednost pa je 20 (2008), kar kaže na majhno dinamiko selitev s tujino. Znatni porast priseljevanja iz drugih občin in odseljevanja v druge občine se zgodi po letu 2007, kar pa je delno pripisati tudi spremembi metodologije zajema podatkov na Statističnem uradu RS. V zadnjih letih se opaža tako trend zmanjševanja priseljevanja, kot tudi odseljevanja v druge občine.

Shema 8: Selitveno gibanje v občini Šmartno pri Litiji med letoma 2003 in 2019.

Tudi selitveni prirast, preračunan na 1000 prebivalcev, pokaže podobno sliko. Najvišji skupni selitveni prirast na 1000 prebivalcev (v letih od 2009-2019) beleži občina Medvode (84,0/1.000 preb.), na drugem mestu je občina Trebnje, ki sicer za 3 leti krajše obdobje izkazuje 67,8 priselitev/1.000 prebivalcev. Skupni selitveni prirast v občini Šmartno pri Litiji znaša 53,3 priselitev/1.000 preb. Med najvišjimi je predvsem število priselitev na 1.000 prebivalcev iz drugih občin (56,4 priselitev/1.000 preb.). Višje vrednosti kazalnika izkazuje le občina Medvode (60,1 priselitev/1.000 preb.). Izrazito negativen je skupni selitveni prirast v občini Radeče, kjer se je med letoma 2009 in 2019 izselilo kar 101,5 preb./1.000 preb.

Preglednica 4: Selitveni prirast na 1000 prebivalcev med letoma 2009 in 2019 v primerljivih občinah.

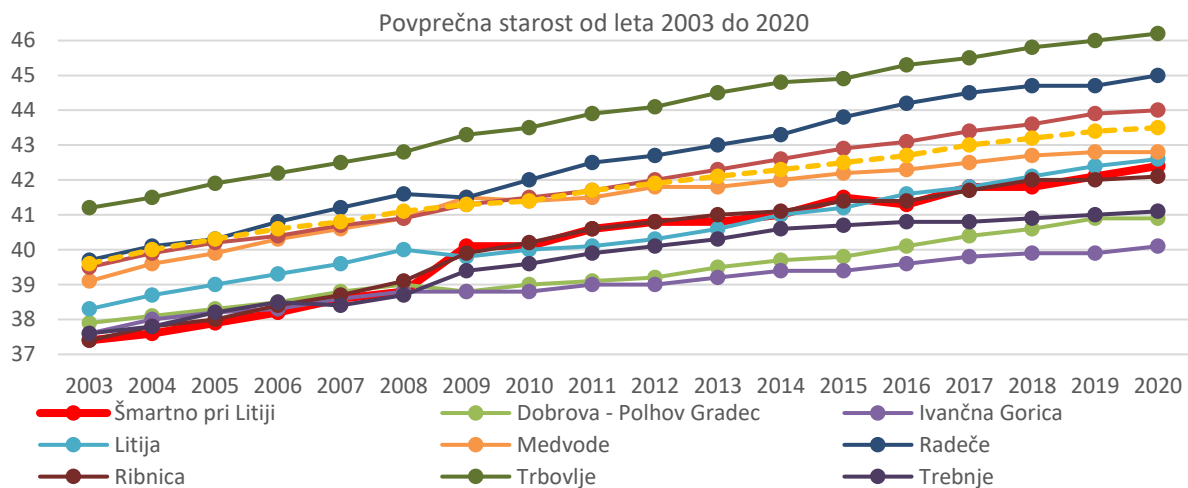
Občina	Selitveni prirast s tujino na 1000 preb. 2009-2019	Selitveni prirast med občinami na 1000 preb. 2009-2019	Skupni selitveni prirast na 1000 preb. 2009-2019
Šmartno pri Litiji	-3,0	56,4	53,3
Dobrova - Polhov Gradec	-2,6	19,5	16,9
Ivančna Gorica	21,5	37,7	59,2
Litija	15,1	3,7	18,8
Medvode	23,9	60,1	84,0
Radeče	-9,4	-92,1	-101,5
Ribnica	34,5	-17,9	16,6
Trbovlje	4,8	-58,7	-53,9
Trebnje	50,8	36,3	87,1
Zagorje ob Savi	0,3	-45,9	-45,6

Demografska slika

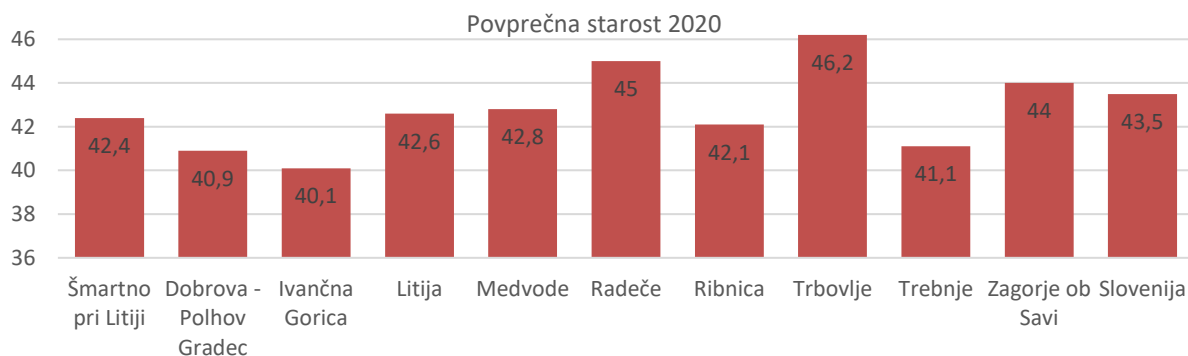
Vključeni podatki/podkazalniki: povprečna starost prebivalstva, delež prebivalcev starih 65 in več let, indeks staranja, skupni koeficient starostne odvisnosti, koeficient starostne odvisnosti mladih, koeficient starostne odvisnosti mladih

Pri kazalnikih demografske slike prikazujemo podatke od leta 2003 dalje, ko je na voljo prva serija podatkov za takrat novoustanovljeno občino Šmartno pri Litiji. Poznejših sprememb predvsem mej občine Trebnje (leta 2007 in 2012) pri izračunih kazalnikov ne upoštevamo, saj gre za povprečne vrednosti, na katere sprememba občine ne bistveno vpliva. Hkrati pa drugih podatkov ni na voljo.

Povprečna starost v občini Šmartno pri Litiji se postopoma zvišuje, kar se dogaja v vseh primerjanih občinah in tudi na državni ravni. Od leta 2003 se je povprečna starost v Šmartno pri Litiji zvišala za 5 let oziroma 13,4 %. Pri tem je povprečna starost v občini nižja od državnega povprečja, ki za leto 2020 znaša 43,5. Med primerjanimi občinami je v zadnjih letih prebivalstvo v povprečju starejše od slovenskega povprečja v občinah Trbovlje, Radeče in Zagorju ob Savi.

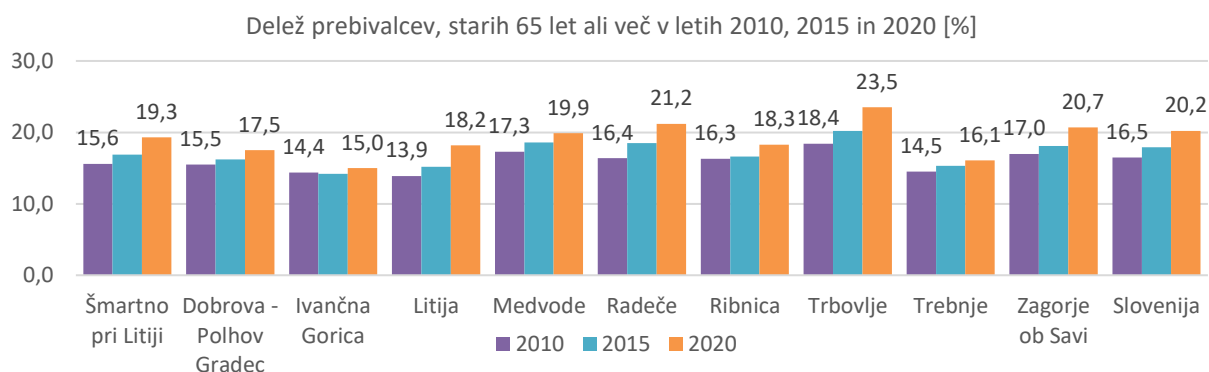

Shema 9: Povprečna starost med letoma 2003 in 2020.

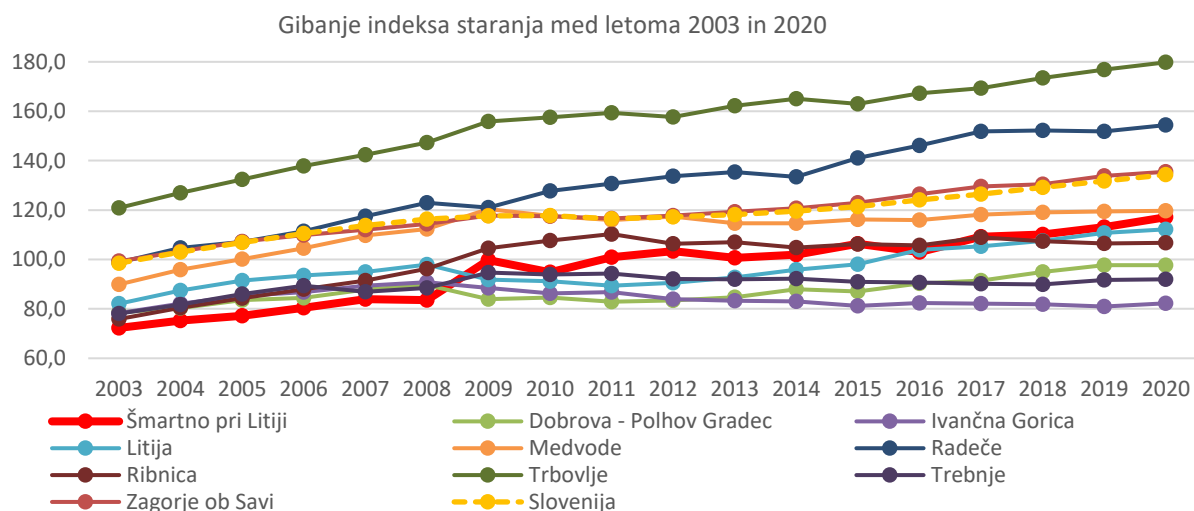
Shema 10: Povprečna starost leta 2020.

Višja povprečna starost prebivalstva je predvsem posledica vse višjega deleža starejših prebivalcev v občini. V vseh primerljivih občinah se je v zadnjih desetih letih delež prebivalcev starih 65 let in več let povišal. V občini Šmartno pri Litiji v letu 2020 ta znaša 19,3 %. Med primerjanimi občinami je v letu 2020 najnižji v občini Ivančna Gorica (15,0 %), najvišji v občini Trbovlje (23,5 %), državno povprečje pa znaša 20,2 %.

Shema 11: Delež prebivalcev starih 65 let in več po primerljivih občinah v letih 2010, 2015 in 2020.

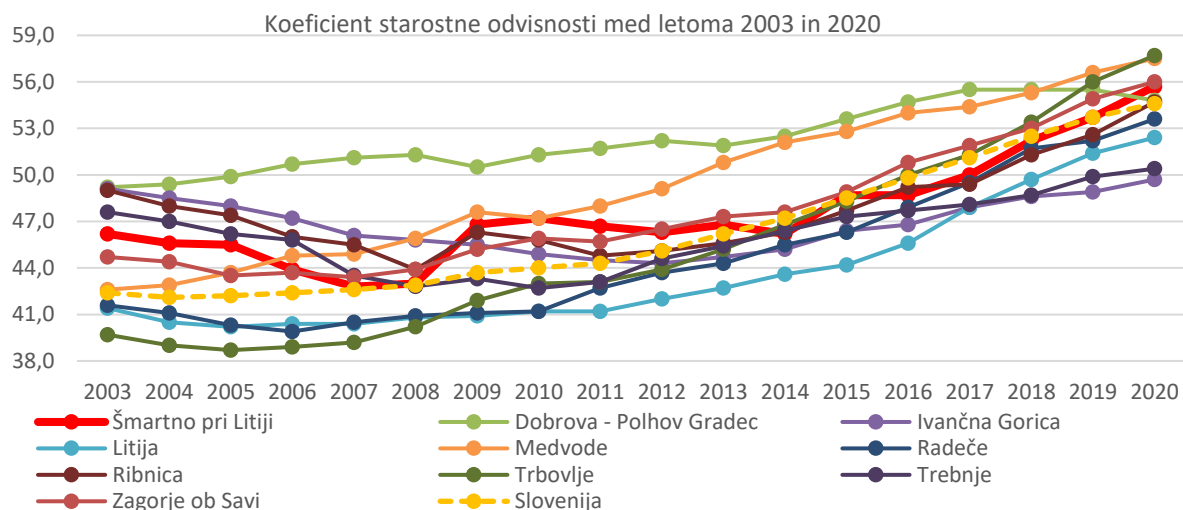
Kljub nekaterim dobrim demografskim trendom gibanja števila prebivalcev, priseljevanja, je podobno z vsemi kazalniki demografske slike. Tako se je tudi indeks staranja, ki podaja razmerje med številom oseb, starih 65 ali več let, in številom oseb, mlajših od 15 let, med letoma 2003 in 2020 povečal prav v vseh obravnavanih občinah. Kljub temu je bilo povečanje v nekaterih občinah (Ivančna Gorica, Trebnje, Dobrova-Polhov Gradec) minimalno, spet v drugih pa izrazito veliko (Trbovlje, Zagorje ob Savi). Med slednje občine sodi tudi občina Šmartno pri Litiji, kjer se je indeks staranja povečal iz 72,3 leta 2003 na 117,1 leta 2020. Sprememba je očitna, kljub temu pa je vrednost še vedno pod slovenskim povprečjem, ki leta 2020 znaša 134,3. Vrednost indeksa 117,1 leta 2020 pomeni, da je v občini Šmartno pri Litiji na 100 oseb, mlajših od 15 let, 117,1 oseb, starih najmanj 65 let.

Preglednica 5: Gibanje indeksa staranja med letoma 2003 in 2020.

Še en izmed pomembnejših kazalnikov, ki nudi vpogled v demografsko sliko občine, je koeficient starostne odvisnosti prebivalstva. Skupni koeficient starostne odvisnosti kaže število starostno odvisnih prebivalcev (mladih in starih) na 100 delovno sposobnih prebivalcev. To je ključen kazalnik za izražanje demografskega pritiska v prihodnosti na ekonomsko dogajanje v družbi. Ob tem koeficient lahko izračunamo ločeno za stare in mlade ter tako podrobneje analiziramo demografsko sliko v občini. V splošnem kot boljše obravnavamo nižje vrednosti koeficienta starostne odvisnosti starih ter višje vrednosti koeficienta starostne odvisnosti mladih.

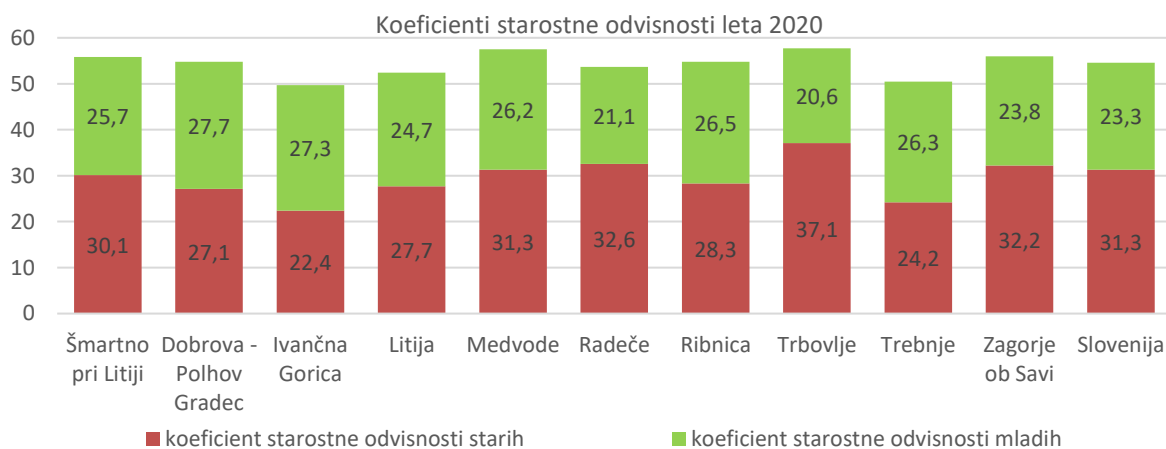
Glede na višanje povprečne starosti prebivalstva in deleža starejših je pričakovano tudi pri koeficientu starostne odvisnosti v letih od 2003 do 2020 prišlo do znatnega povečanja. V občini Šmartno pri Litiji se je vrednost napram letu 2003 povečala za 20,6 % in leta 2020 znaša 55,7, kar je nekoliko nad slovenskim povprečjem (54,6). Z visokimi vrednostmi izstopata občini Trbovlje (57,7) in Medvode (57,5). Najnižje vrednosti pa izkazujejo občine Ivančna Gorica (49,7) in Trebnje (50,4).

Shema 12: Koeficient starostne odvisnosti med letoma 2003 in 2020.

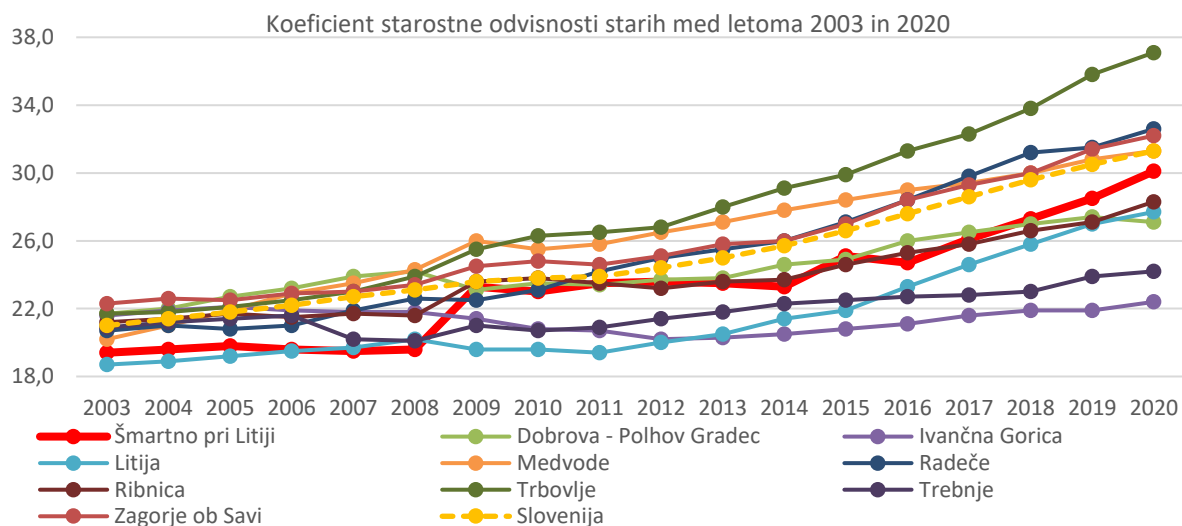
Vpogled v skupni koeficient starostne odvisnosti omogoča ločevanje na mlade in stare, ki so odvisni od delovno aktivnega prebivalstva (DAP). Višina stolpca podaja vrednost skupnega koeficienta, dodatno pa shema 13 prikazuje vrednosti koeficienta starostne odvisnosti starih in mladih v letu 2020.

V občini Šmartno pri Litiji je koeficient starostni odvisnosti starih nekoliko višji od koeficienta starostne odvisnosti mladih, kar nam pove, da je nekoliko večje število starih, ki so odvisni od delovno aktivnega prebivalstva. Na državni ravni je razmerje podobno, več je starejšega prebivalstva in posledično tudi koeficient starostne odvisnosti starih višji od koeficienta starostne odvisnosti mladih. Med primerjanimi občinami je koeficient starostne odvisnosti mladih višji od starostnega koeficienta odvisnosti starih pri občinah Dobrova - Polhov Gradec, Ivančna Gorica in Trebnje. Skupni koeficient se v vseh primerjanih občinah giblje med 50 in 58, izjema je občina Ivančna Gorica, kjer skupni koeficient znaša 49,7.

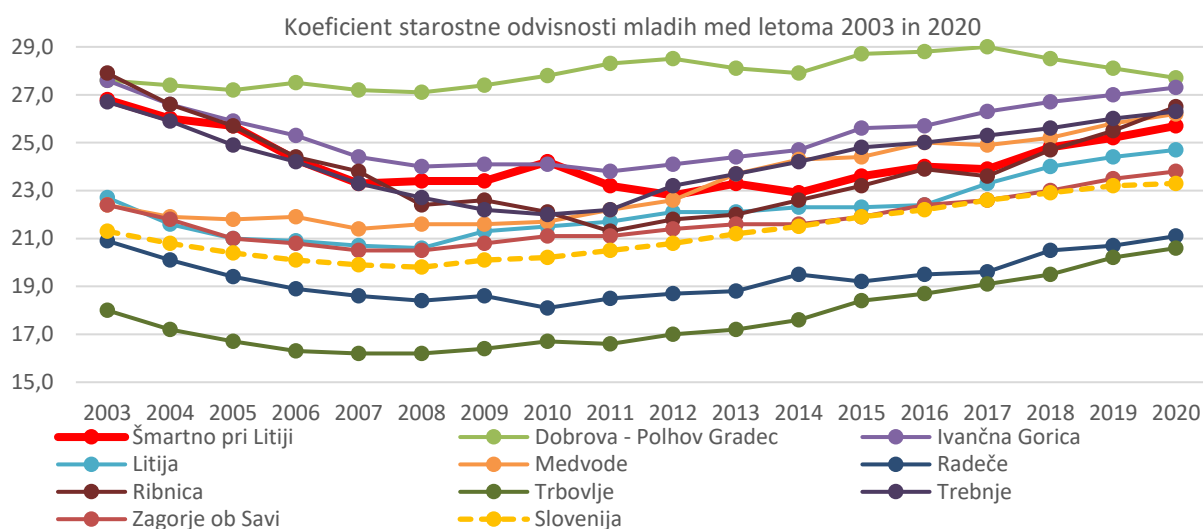

Shema 13: Koeficient starostne odvisnosti starih in mladih leta 2020.

Pri gibanju koeficienta starostne odvisnosti od leta 2003 do 2020 je vidno konstantno zviševanje koeficienta starostne odvisnosti starih, medtem ko pri koeficientu starostne odvisnosti mladih prihaja do nekoliko večjih nihanj.

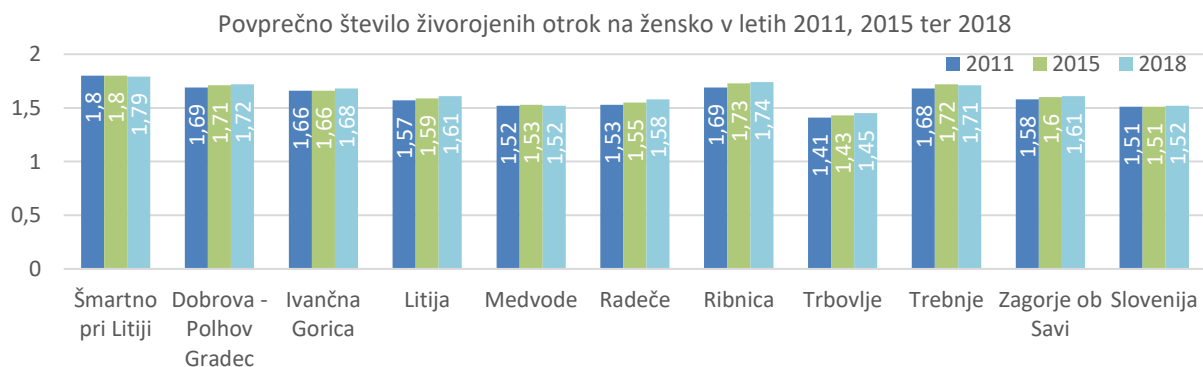

Shema 14: Koeficient starostne odvisnosti starih med letoma 2003 in 2020.

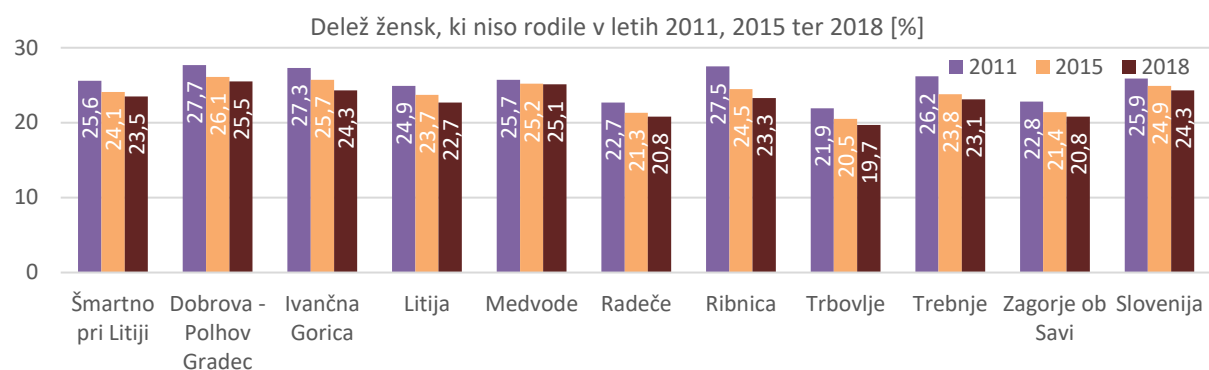

Shema 15: Koeficient starostne odvisnosti mladih med letoma 2003 in 2020.

Večji vpliv na demografsko sliko ima tudi število in starost žensk v občini, rodnost in število otrok, ki jih imajo. Graf prikazuje spreminjanje števila žensk v rodni dobi na 1.000 prebivalcev ter izračunano splošno stopnjo splošne rodnosti oziroma njeno spreminjanje med leti 2011, 2015 in 2018.

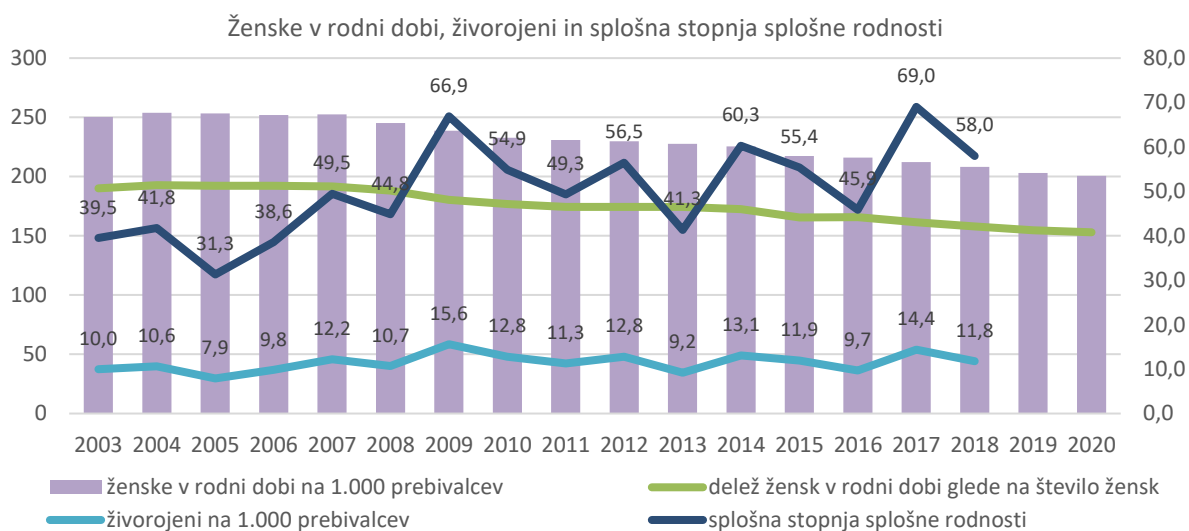

Shema 16: Povprečno število živorojenih otrok na žensko v letih 2011, 2015 ter 2018

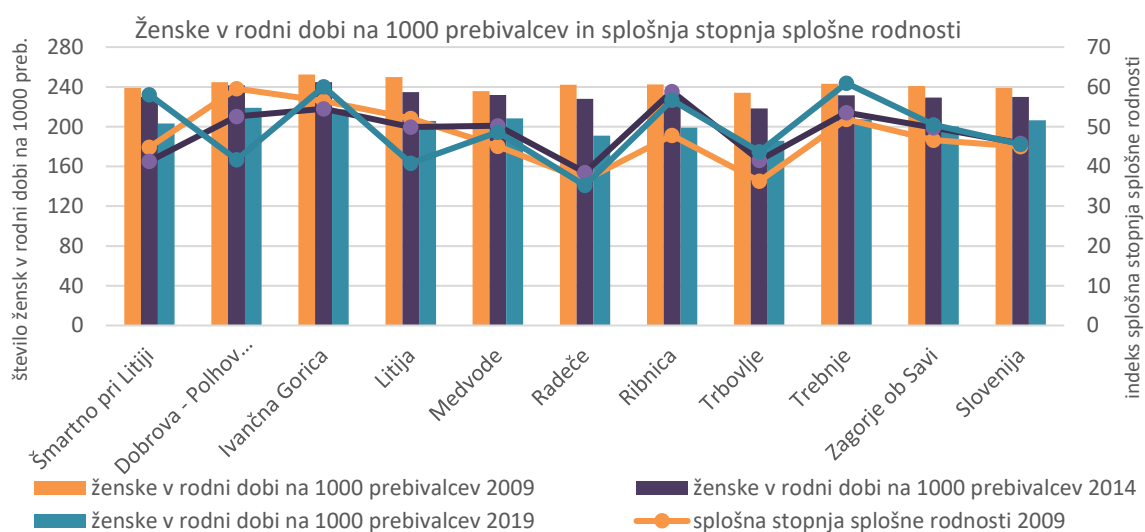

Shema 17: Delež žensk, ki niso rodile v letih 2011, 2015 ter 2018 [%].

Splošna stopnja splošne rodnosti je bila v občini Šmartno pri Litiji leta 2017 kar 69,0, kar je najvišja vrednost v celotnem opazovanem obdobju od leta 2003 do danes. Takrat je bila znatno višja tudi od slovenskega povprečja (46,7). Od leta 2007 dalje se število žensk v rodni dobi na 1.000 prebivalcev vsako leto postopno zmanjšuje. Vrednost se je od leta 2003 zmanjšala iz 250,4 žensk v rodni dobi na 1.000 prebivalcev na le 200,6 žensk v rodni dobi na 1000 prebivalcev v letu 2020. Trend zmanjševanja se kaže tudi v vseh primerjanih občinah.

Shema 18: Ženske v rodni dobi, živorojeni in splošna stopnja splošne rodnosti v občini med letoma 2003 in 2020.

Shema 19: Ženske v rodni dobi na 1000 prebivalcev in splošna stopnja splošne rodnosti v letih 2009, 2014 in 2019.

DEMOGRAFIJA PO NASELJIH OBČINE

Podrobnejšo demografsko sliko znotraj občine omogočajo prikazi kazalnikov po naseljih. Razlike med naselji so očitne, temu primerno pa je potrebno prilagoditi tudi strategije prostorskega razvoja. Pomembne so tudi ugotovitve, kakšni so vzroki za nastale razlike med naselji. V nadaljevanju po naseljih prikazujemo le pomembnejše demografske kazalnike, v preglednicah pa so podane povprečne vrednosti za Slovenijo in občino, kar omogoča lažjo primerjavo.

Pri demografskih kazalnikih po naseljih, pa tudi v nadaljevanju poročila so na vseh slikah, zaradi lažjega branja karte in boljše preglednosti imena naselij zapisana v skrajšani, poenostavljeni obliki. Tako je na primer naselje Kamni Vrh pri Primskovem na sliki poimenovano kar Kamni Vrh. Podobno je tudi še s sledečimi naselji: Gradišče-K. o. Grad. in Polj. je skrajšano v Gradišče, Poljane pri Primskovem v Poljane, Stara Gora pri Vel. Gabru poimenujemo Stara Gora, Leskovica pri Šmartnem je Leskovica, Bukovica pri Litiji je Bukovica, Razbore-K.o. Ježni Vrh poimenujemo kar Razbore ter naselje Preska nad Kostrevnico označimo skrajšano kot Preska.

Število prebivalcev in gibanje števila prebivalcev po naseljih

Gostota in število prebivalcev

Pri analizi demografije po naseljih je pomembno poznati tudi posebnosti poselitve v občini. Te najlažje prikažemo z različnimi prikazi gostote prebivalstva. Na sliki 2 je prikazan raster gostote prebivalstva, ki je izdelan na rastrsko mrežo 100 m x 100 m in prikazuje gostoto poselitve, ne grede na administrativno delitev občine.

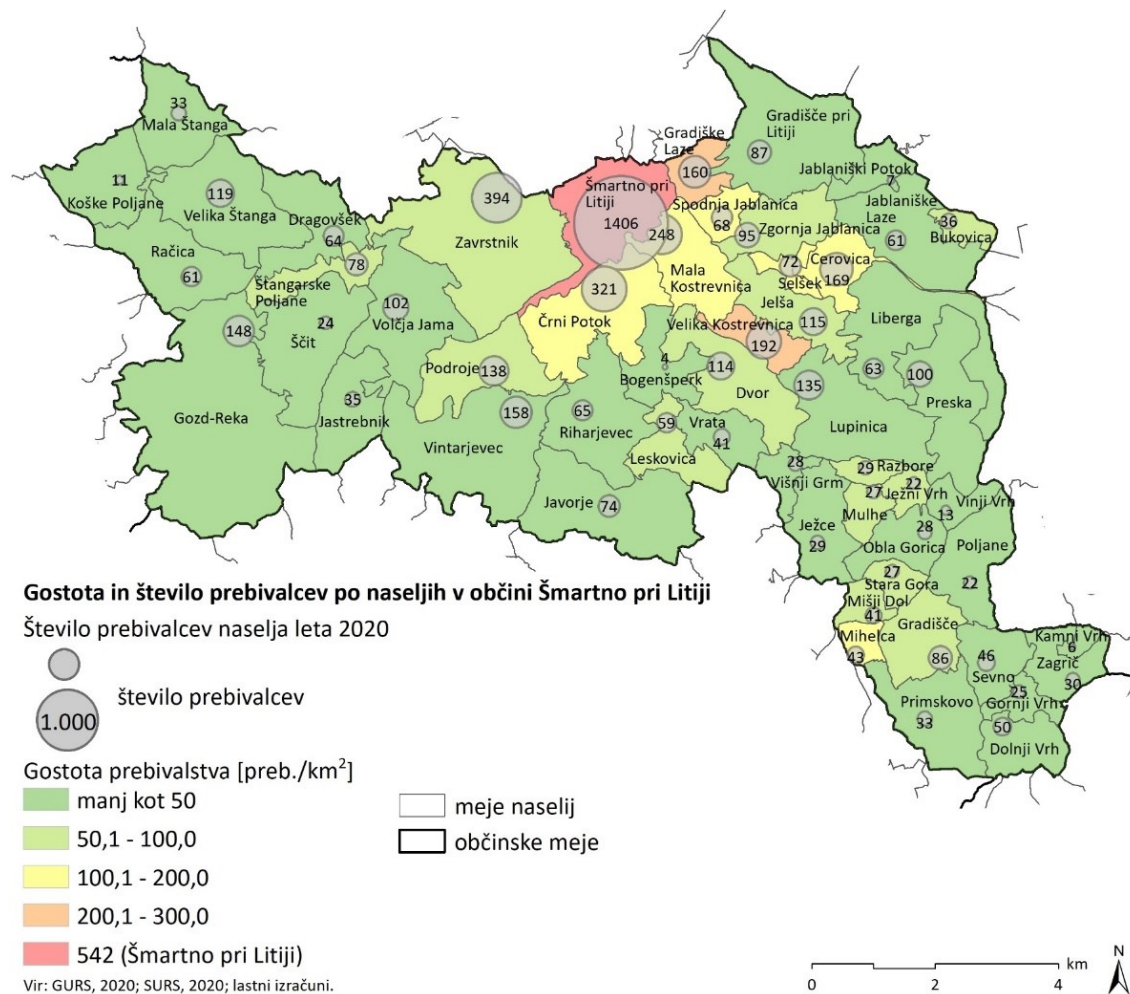

Slika 2: Razporeditev ter gostota prebivalstva v občini Šmartno pri Litiji.

Iz slike 2 je razvidna izrazito različna tipologija poselitve po naseljih občine Šmartno pri Litiji. Medtem ko v naseljih v zahodnem delu občine prevladuje razpršena poselitev nizkih gostot, je v središčnih naseljih poselitev veliko bolj strnjena (Šmartno pri Litiji, Zavrstnik, Velika Kostrevnica, ipd.). Opaziti je tudi večje gručice, sicer nižjih gostot na območjih naselij v jugovzhodnem delu občine (naselja Mihelca, Gradišče, Sevno, Gornji Vrh, Dolnji Vrh in Zagrič). Gre za območja katera, se zaradi bližine AC, predvsem v zadnjem času nekoliko bolj razvijajo, naselja beležijo priseljevanje prebivalstva, povečanje števila gradenj, ipd.

Največkrat uporabljen, je izračun gostote prebivalstva na območja naselij opredeljena v registru prostorskih enot (RPE). Pomanjkljivost tovrstnega prikaza je predvsem ta, da na izračun gostote prebivalcev po naseljih znatno vpliva velikost obravnavanih naselij. Tako lahko neposeljen zaledni del, predvsem pri večjih redkeje poseljenih naseljih znatno vpliva na izračun. Ta naselja izkazujejo izrazito nizko gostoto poselitve, pa čeprav je lahko poselitev dejansko strnjena znotraj naselja.

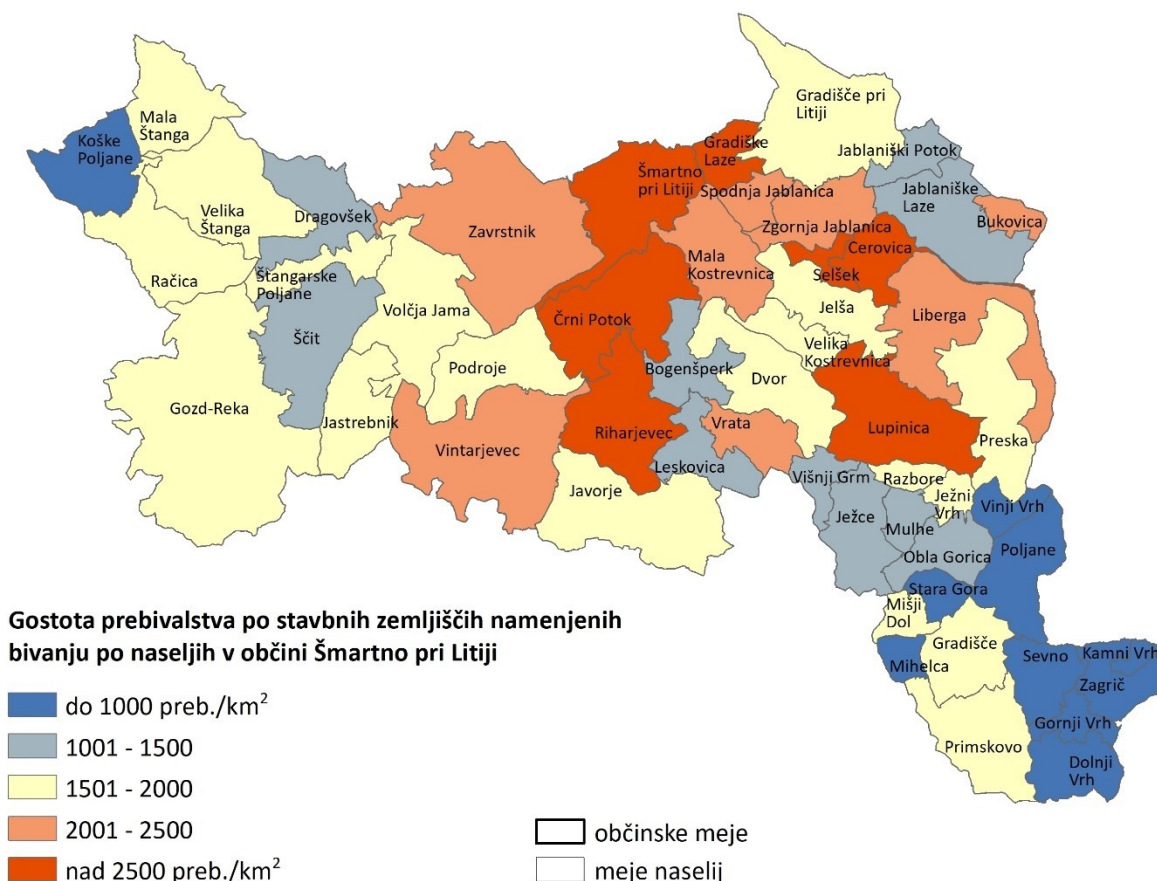
Občina Šmartno pri Litiji je sorazmerno redko poseljena občina (slika 3). V večini naselij namreč prevladuje gostota poselitve pod 50 prebivalcev na km². Večja gostota poselitve je na severu občine, kjer se nahaja občinsko središče. Naselja z najvišjo gostoto prebivalstva (nad 200 preb./km²) so Šmartno pri Litiji, Gradišče Laze in Velika Kostrevnica. Iz slike 3 je razvidna delitev med osrednjim in zalednim delom občine Šmartno pri Litiji.

Slika 3: Gostota in število prebivalcev po naseljih v občini v letu 2020.

Prav zaradi vpliva velikosti območja naselja iz RPE, pri analizi gostote poselitve dodatno izračunamo in prikazujemo še gostoto prebivalstva na območjih stavbnih zemljišč namenjenih bivanju (slika 4). Pri tem upoštevamo vsa območja namenskih rab prostora S, CU in A, ne grede na to ali gre že za pozidana območja ali prostorske rezerve. Slika 4 podaja realnejšo delitev naselij po tipu poselitve oz. značilni gostoti prebivalstva. Pri razumevanju poselitve pa je pomembna hkratna uporaba vseh prikazov.

Pri analizi in prikazu gostote prebivalstva na območjih stavbnih zemljišč namenjenih bivanju omenimo še 264 prebivalcev oz. 4,6 % prebivalstva občine, ki prebiva izven območij stavbnih zemljišč. Gre predvsem za razpršeno gradnjo, ki v namenski rabi prostora nima svoje rabe. Te prebivalce smo iz izračuna izvzeli.

Vir: GURS, 2020; SURS, 2020; lastni izračuni.

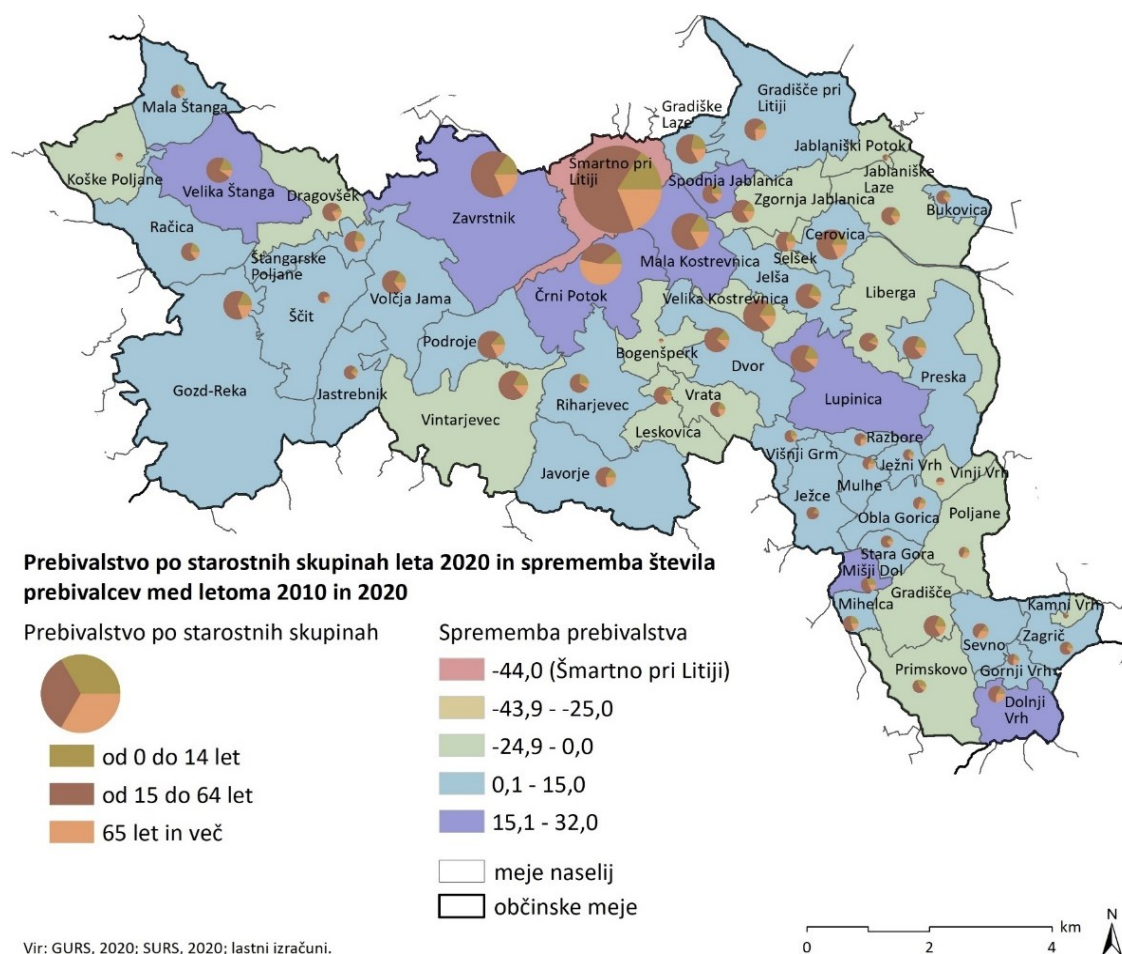
Slika 4: Gostota prebivalstva po stavbnih zemljiščih namenjenih bivanju po naseljih v občini Šmartno pri Litiji.

Prebivalci po starostnih skupinah in spreminjanje števila prebivalstva

V občini Šmartno pri Litiji je v povprečju 16,5 % prebivalcev mlajših od 15 let in 19,3 % starejših od 65. Glede na slovensko povprečje je nekoliko več mladostnikov in manj starejših. Pri tem prihaja do razlik med posameznimi naselji. Velika Kostreznica ima na primer višji delež prebivalstva starega med 15 in 65 let (70,3 %) in manj starostnikov (13,5 %), Štangarske Poljane pa več mladostnikov (20,5 %) in manj delovno aktivnega prebivalstva (60,3 %).

Preglednica 6: Delež prebivalcev po starostnih skupinah v letu 2020.

Opazovana prostorska enota	0 – 14 let [%]	15 – 64 let [%]	Nad 65 let [%]
Slovenija	15,1	64,7	20,2
Občina Šmartno pri Litiji	16,5	64,2	19,3
naselje Šmartno pri Litiji	16,0	65,1	18,9
naselje Velika Kostreznica	16,1	70,3	13,5
naselje Zavrstnik	15,7	65,7	18,5
naselje Štangarske Poljane	20,5	60,3	19,2
naselje Gadišče-K. o. Grad. in Polj.	18,6	65,1	16,3

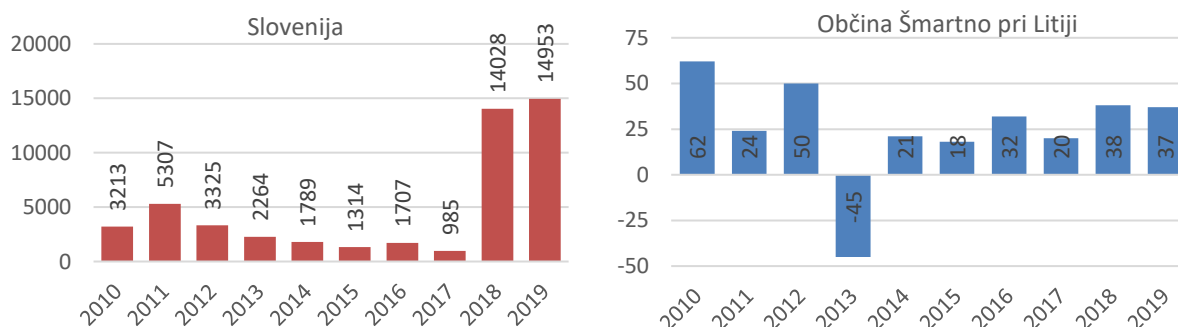
Slika 5: Prebivalstvo po starostnih skupinah leta 2020 in sprememba števila prebivalcev med letoma 2010 in 2020 (10 let).

Skupni prirast

Skupni prirast v občini Šmartno pri Litiji za leta od 2010 do 2019 znaša 251. Pri tem je bil skupni prirast vsa leta pozitiven, razen v letu 2013 (-45). Med obravnavanimi naselji v preglednici 7 izstopa negativni skupni prirast (-83) za naselje Šmartno pri Litiji od 2010 do 2014, ki pa se že v naslednjem obdobju (2015 – 2019) skoraj prepolovi.

Preglednica 7: Primerjava skupnega prirasta v Sloveniji, občini in izbranih naseljih med letoma 2010 in 2019.

Kazalnik	Skupni prirast 2010 - 2014	Skupni prirast 2015 - 2019	Skupni prirast 2010 - 2019
Slovenija	15.898	32.987	48.885
Občina Šmartno pri Litiji	107	144	251
naselje Šmartno pri Litiji	-83	39	-44
naselje Velika Kostreznica	-8	-3	-11
naselje Zavrtnik	47	-15	32
naselje Štangarske Poljane	5	5	10
naselje Gadišče-K. o. Grad. in Polj.	-4	4	0

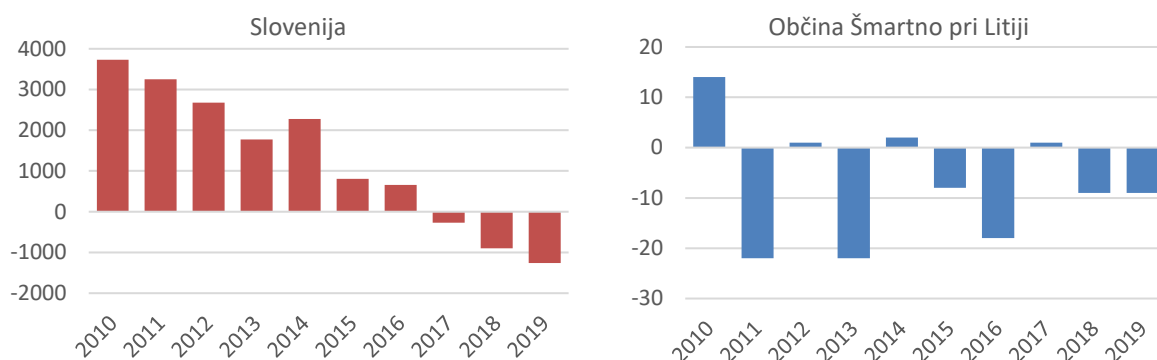
Shema 20: Gibanje skupnega prirasta med leti 2009 in 2018 za območje Slovenije in občino.

Naravni prirast

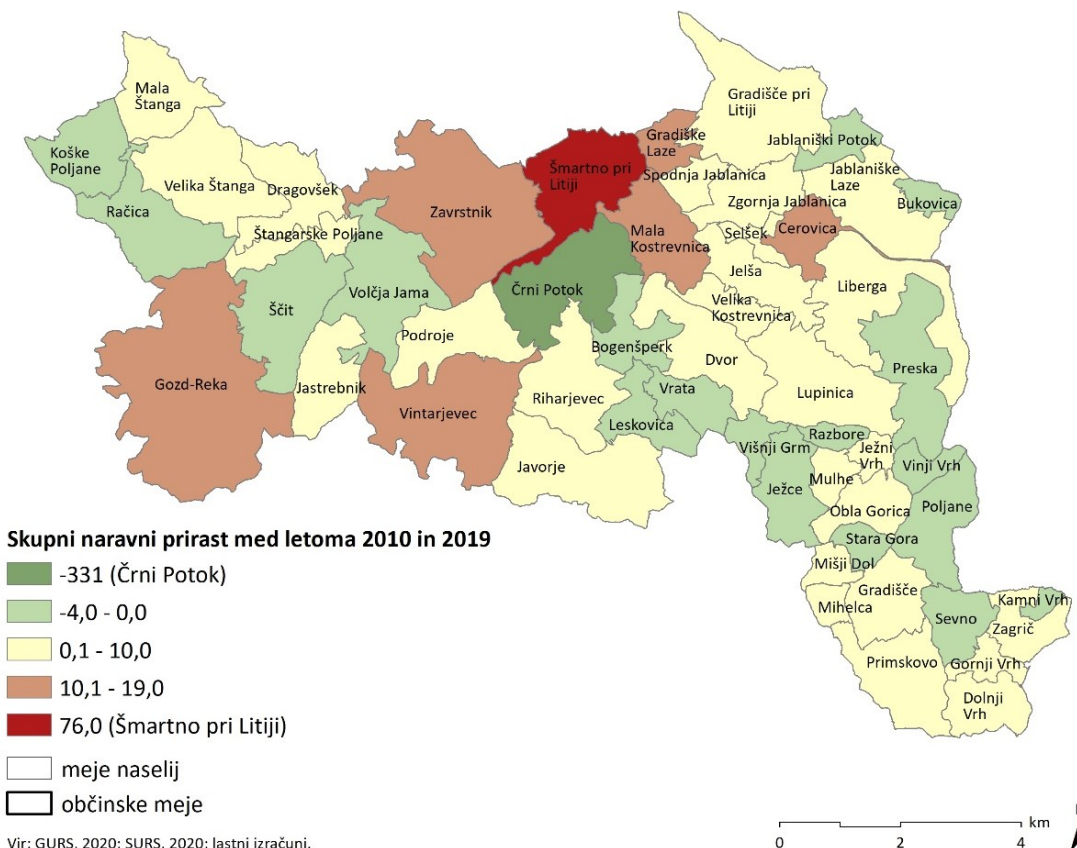
Naravni prirast v občini Šmartno pri Litiji je precej manjši od selitvenega in je pozitiven samo v štirih letih, in sicer 2010 (najvišji v opazovanem obdobju – 14), 2012, 2014 in 2017. Med obravnavanimi naselji, prikazanimi v spodnji preglednici, ima Šmartno pri Litiji najvišji skupni naravni prirast (76) v letih od 2010 do 2019, prav tako pa nobeno naselje ne beleži negativnega skupnega naravnega prirasta. Med vsemi naselji v občini ima najnižji skupni naravni prirast Črni Potok (-331) – na območju prisoten dom za starejše (Dom Tisje).

Preglednica 8: Primerjava naravnega prirasta v Sloveniji, občini in izbranih naseljih med letoma 2010 in 2019.

Kazalnik	Skupaj naravni prirast 2010 - 2014	Skupaj naravni prirast 2015 - 2019	Skupaj naravni prirast 2010 - 2019
Slovenija	13.719	-965	12.754
Občina Šmartno pri Litiji	2	-43	-41
naselje Šmartno pri Litiji	30	46	76
naselje Velika Kostrevnica	2	0	2
naselje Zavrstnik	13	6	19
naselje Štangarske Poljane	3	2	5
naselje Gadišče-K. o. Grad. in Polj.	1	3	4

Shema 21: Gibanje naravnega prirasta med leti 2010 in 2019 za Slovenijo in občino.

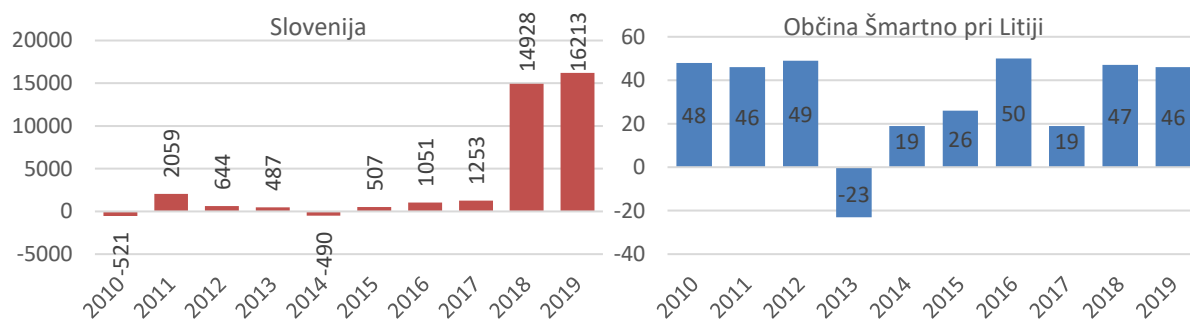
Slika 6: Gibanje naravnega prirasta med letoma 2010 in 2019 v občini Šmartno pri Litiji.

Selitveni prirast

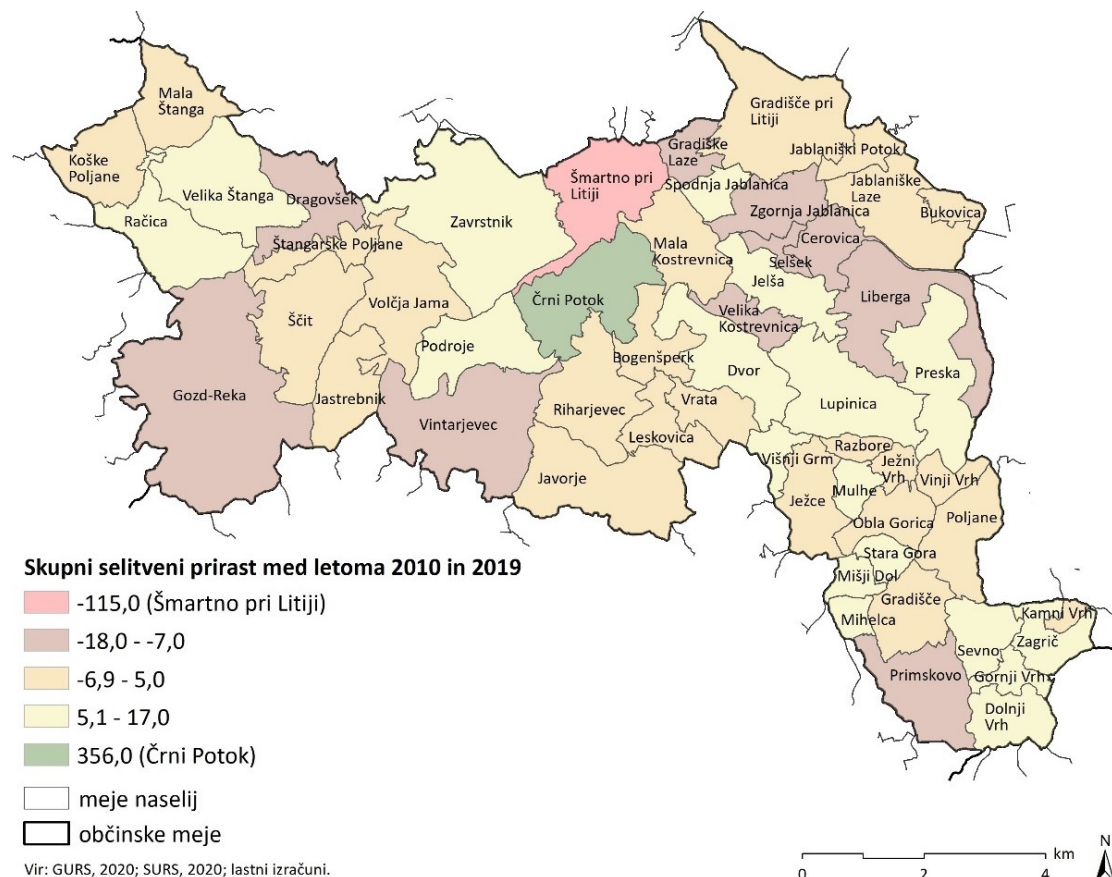
Selitveni prirast je podobno kot skupni prirast z izjemo leta 2013 (-23), skozi celotno opazovano obdobje v občini pozitiven. Med obravnavanimi naselji v spodnji preglednici najbolj izstopa občinsko središče Šmartno pri Litiji, saj v obdobju od 2010 do 2019 beleži največje odseljevanje (skupni selitveni prirast znaša -115), dve naselji izmed obravnavanih središčnih naselij z vlogo v omrežju naselij (Zavrstnik in Štangarske Poljane) pa beležita pozitivni skupni selitveni prirast. Med vsemi naselji v občini najvišje priseljevanje oziroma skupni selitveni prirast beležimo v naselju Črni Potok (356), kar gre seveda ponovno pripisati predvsem priseljevanju v dom za starejše Tisje.

Preglednica 9: Primerjava selitvenega prirasta po obdobjih za Slovenijo, občino in izbrana naselja med letoma 2010 in 2019.

Kazalnik	Skupaj selitveni prirast 2010 - 2014	Skupaj selitveni prirast 2015 - 2019	Skupaj selitveni prirast 2010 - 2019
Slovenija	2.179	33.952	36.131
Občina Šmartno pri Litiji	139	188	327
naselje Šmartno pri Litiji	-107	-8	-115
naselje Velika Kostrevnica	-10	-3	-13
naselje Zavrstnik	36	-20	16
naselje Štangarske Poljane	2	3	5
naselje Gadišče-K. o. Grad. in Polj.	-6	1	-5

Shema 22: Gibanje selitvenega prirasta med leti 2010 in 2019 za Slovenijo in občino.

Slika 7: Gibanje selitvenega prirasta med letoma 2010 in 2019 v občini Šmartno pri Litiji.

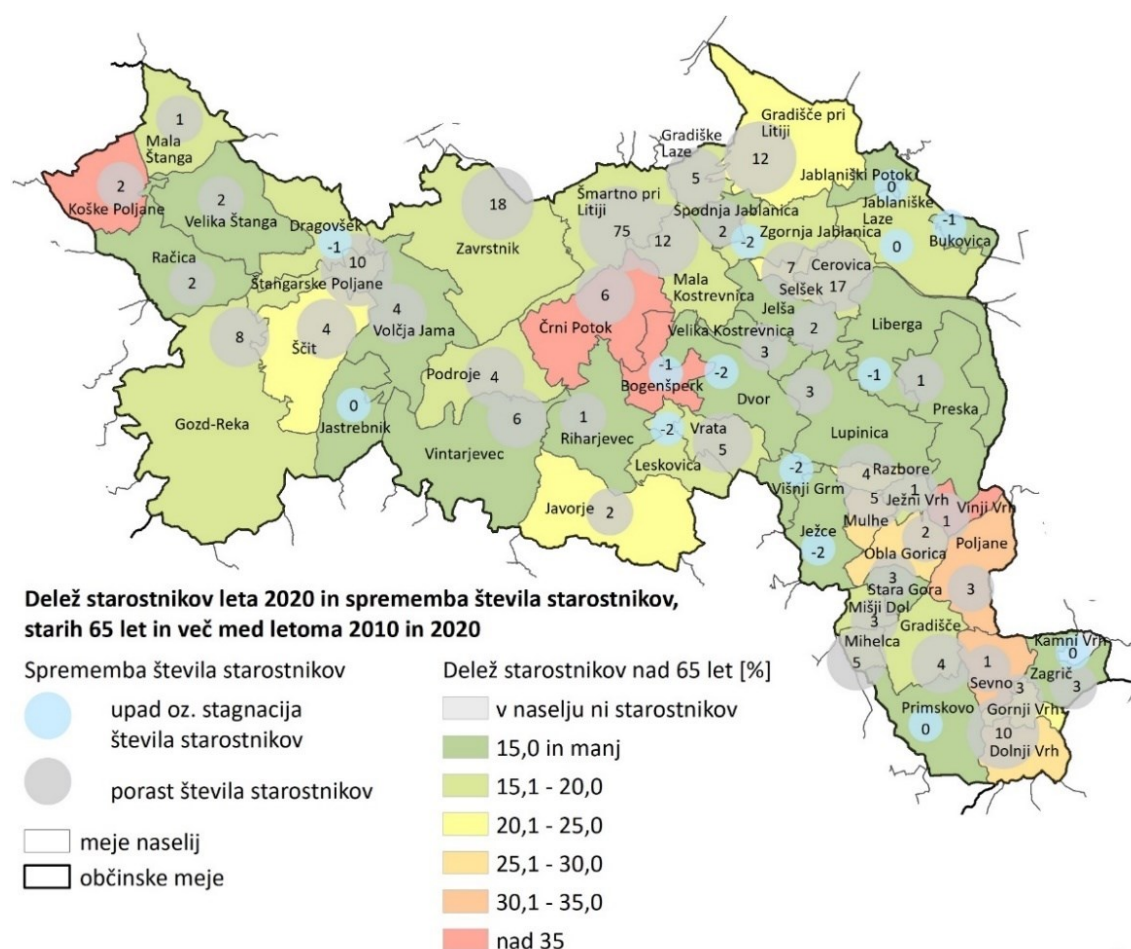
Demografska slika

Delež starih prebivalcev (65 let in več)

Povprečna starost prebivalcev v občini je leta 2020 nižja od slovenskega povprečja, prav tako delež prebivalstva nad 65 let. Pri tem se je delež starejših v zadnjih 10 letih na državni ravni povečal za 25,3 %, v občini Šmartno pri Litiji pa za 29,5 % (iz 841 v letu 2010 na 1.089 starostnikov v letu 2020). Najvišjo porast števila starostnikov (v obdobju od 2010 do 2020) beleži naselje Šmartno pri Litiji (75), najvišji delež starostnikov v naselju v letu 2020 pa beležijo naselja Koške Poljane (54,5 %), Črni Potok – dom za starejše Tisje (53,3 %), Bogenšperk (50,0 %) in Vinji Vrh (46,2 %).

Preglednica 10: Povprečna starost in delež starih prebivalcev leta 2020

Kazalnik	Slovenija	Občina Šmartno pri Litiji
Povprečna starost	43,5	42,4
Prebivalstvo nad 65 let (število)	424.004	1.089
Prebivalstvo nad 65 (%)	20,2	19,3
Sprememba števila preb. nad 65 let (število) med 2010 in 2020	povečanje za 85.739	povečanje za 248
Sprememba števila preb. nad 65 let (%) med 2010 in 2020	povečanje za 25,3 %	povečanje za 29,5 %

Vir: GURS, 2020; SURS, 2020; lastni izračuni.

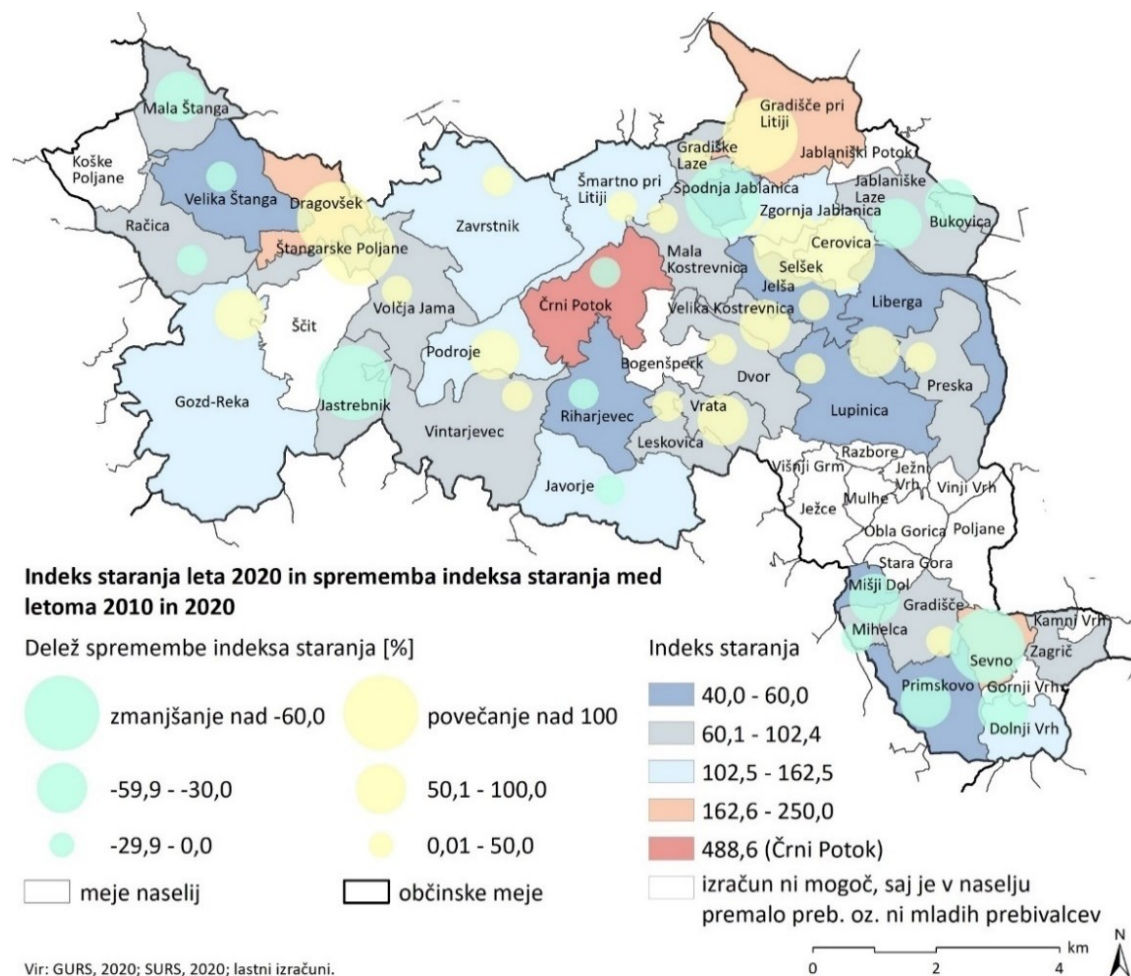
Slika 8: Delež starostnikov nad 65 let po naseljih v letu 2020 in sprememba števila starostnikov med letoma 2010 in 2020.

Indeks staranja

Vrednost indeksa staranja je v občini Šmartno pri Litiji precej nižja od slovenskega povprečja (v letu 2020 134,3). Opazovanje spremembe oz. povečanje indeksa staranja v zadnjih 10 letih pa nam pove, da se indeks v občini povečuje hitreje kot na državni ravni. Vrednost indeksa se je v občini Šmartno pri Litiji med letoma 2010 in 2020 povečala za 23,5 %, na državni ravni za 14,1 %. Na sliki 9 prikazane vrednosti in spremembe indeksa staranja je potrebno opazovati nekoliko z rezervo, saj je v občini kar nekaj naselij s sorazmerno majhnim vzorcem tako prebivalcev mlajših od 15 let kot tudi starejših od 65 let, ki se uporablja pri izračunu indeksa. Zato lahko nekatera naselja izkazujejo ekstremno visoke vrednosti. Tako je na primer v naselju Gradišče pri Litiji, kjer se je indeks staranja med letoma 2010 in 2020 spremenil, povečal za 250,0 %. Opazimo pa tudi nekatera večje spremembe zmanjšanja indeksa, kot je tisto v naselju Sevno (-82,1 %). Nekoliko bolj merodajne od sprememb indeksa so same vrednosti indeksa po naseljih, čeprav so tudi te podvržene majhnosti vzorca. Najvišji indeks staranja leta 2020 beleži seveda Črni Potok (488,6), kjer prevladuje starejše prebivalstvo zaradi doma starejših Tisje. Indeks pa je visok še v naseljih Sevno (250), Dragovšek (220), Gradišče pri Litiji (210).

Preglednica 11: Primerjava indeksa in spremembe indeksa staranja

Kazalnik	Slovenija	Občina Šmartno pri Litiji
Vrednost indeksa staranja 2010	117,7	94,8
Vrednost indeksa staranja 2015	121,4	106,3
Vrednost indeksa staranja 2020	134,3	117,1
Sprememba indeksa staranja med 2010-2015	3,7	11,5
Sprememba indeksa staranja med 2015-2020	12,9	10,8
Sprememba indeksa staranja med 2010-2020	16,6	22,3

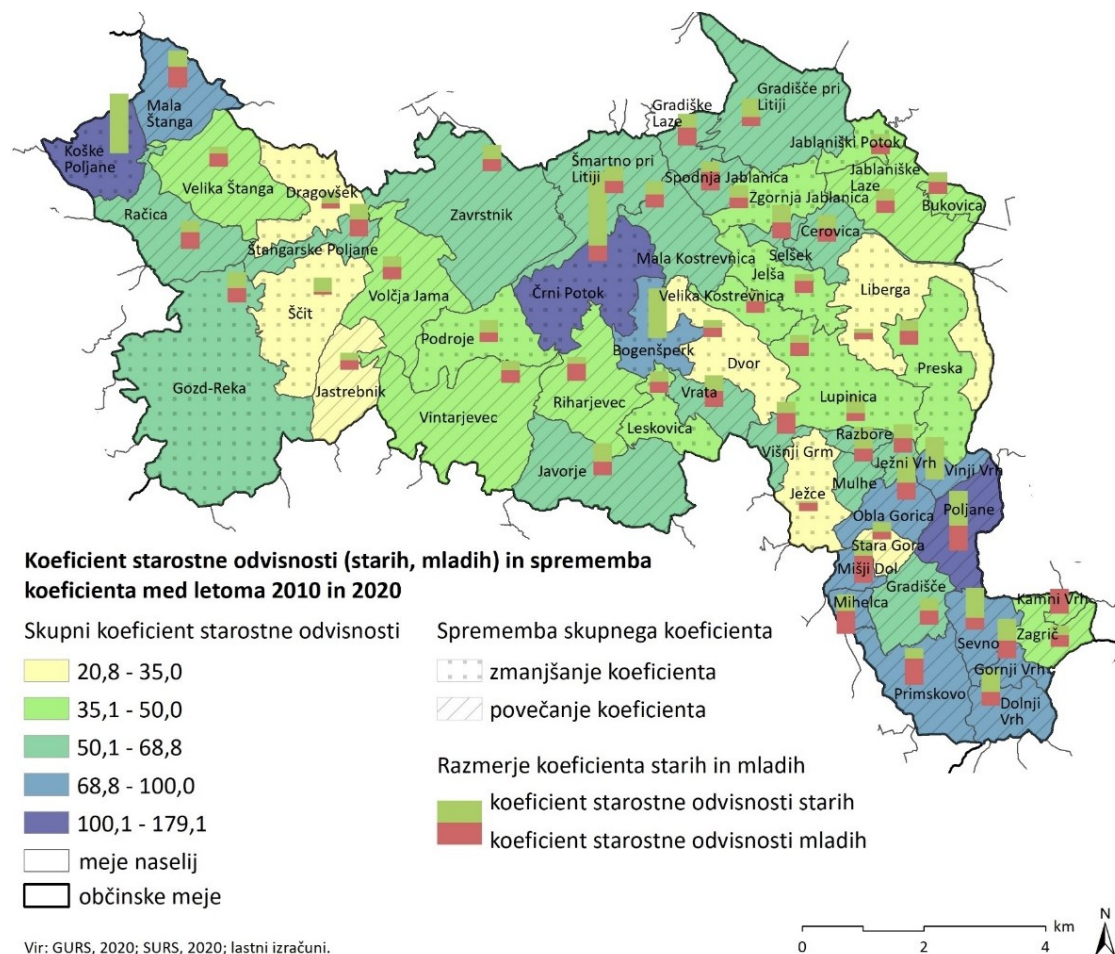
Slika 9: Vrednost indeksa staranja leta 2019 po naseljih v občini Šmartno pri Litiji in delež spremembe indeksa med letoma 2009 in 2019.

Koeficient starostne odvisnosti

Koeficient starostne odvisnosti v občini Šmartno pri Litiji za leto 2020 znaša 55,7, kar je nekoliko več od državnega povprečja. Pri tem je koeficient starostne odvisnosti starih nekoliko nižji, koeficient starostne odvisnosti mladih pa nekoliko višji od slovenskega povprečja. Koeficient se znatno razlikuje po naseljih (slika 10). Najvišji je v naseljih Črni Potok, Poljane pri Primskovem, Koške Poljane (v vseh treh nad 100), najnižji pa v naselju Ježce (20,8).

Preglednica 12: Povprečne vrednosti koeficienta starostne odvisnosti v letu 2020.

Kazalnik	Slovenija	Občina Šmartno pri Litiji
Vrednost skupnega koeficienta starostne odvisnosti	54,6	55,7
Vrednost koeficienta starostne odvisnosti starih	31,3	30,0
Vrednost koeficienta starostne odvisnosti mladih	23,3	25,7
Sprememba skupnega koeficienta 2010 - 2020	povečanje za 10,6 oz. za 24,0 %	povečanje za 8,5 oz. za 18,0%

Slika 10: Gibanje koeficienta starostne odvisnosti po naseljih v občini Šmartno pri Litiji med letoma 2010 in 2020.

2.1.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Demografski trendi v občini Šmartno pri Litiji so dobri tako v primerjavi z izbranimi občinami kot glede na slovensko povprečje. Število prebivalcev v občini narašča, v zadnjih dvajsetih letih (2000-2020) se je povečalo za 487 prebivalcev oz. 9,4 %. Zmanjšanje števila prebivalcev se je zgodilo le v letih 2006, 2010 in 2014. Naraščanje prebivalstva je predvsem posledica selitvenega prirasta. Od leta 2003 dalje je ta, z izjemo let 2004, 2009 in 2013, višji od naravnega prirasta in tako bolj vpliva na povečevanje števila prebivalcev. Od leta 2014 dalje je vseskozi pozitiven, najvišji pa je bil leta 2016, ko je znašal 50. Opaža se večja dinamika selitev med občinami kot pa s tujino. V obdobju od 2009 do 2019 se je iz občine v tujino odselilo 17 ljudi, iz drugih občin v Sloveniji pa se je v občino priselilo 318 ljudi. Preračunano na 1000 prebivalcev se je v tem obdobju priselilo 53 ljudi. Naravni prirast nima izrazitega trenda in se od leta 2003 do 2019 giblje med 15 in -22, od 2011 dalje pa je pretežno negativen. Skupni naravni prirast, preračunan na 1000 prebivalcev, pa v obdobju od leta 2003 do 2019 znaša -9,9. Skupni prirast je bil najvišji v letu 2010 (62), najnižji pa v letu 2013 (-52).

Povprečna starost prebivalstva se, podobno kot v drugih občinah in na državni ravni, v občini Šmartno pri Litiji povečuje. Od leta 2003 do 2020 se je povprečna starost v občini zvišala za 5 let, skozi vsa opazovana obdobja pa je nižja od državnega povprečja. Indeks staranja je leta 2020 znašal 117,1 in je prav tako pod slovenskim povprečjem (134,3). V občini je koeficient starostni odvisnosti starih nekoliko višji od koeficienta starostne odvisnosti mladih, kar nam pove, da je nekoliko večje število starih, ki so odvisni od delovno aktivnega prebivalstva. Podobno je tudi v drugih primerljivih občinah in na državni ravni.

Občina je v večini redko poseljena, izjema je občinsko središče, ki se nahaja na severu občine (naselje Šmartno pri Litiji) in nekaj okoliških naselij. Skupni naravni prirast v obdobju od 2010 do 2019 je najvišji v naselju Šmartno pri Litiji, najnižji pa v naselju Črni Potok. Najvišji skupni selitveni prirast v obdobju od 2010 do 2019 je v naselju Črni Potok, najnižji pa v naselju Šmartno pri Litiji. Pri tem je potrebno opozoriti, da na naravni in selitveni prirast bistveno vpliva prisotnost oziroma odsotnost doma za ostarele. Le ta se nahaja v naselju Črni Potok, ki ima posledično najnižji naravni in najvišji selitveni prirast.

Demografska slika občine je boljša od slovenskega povprečja. Temu botruje predvsem mlado prebivalstvo, katerih število se v zadnjih letih še povečuje. Znatno rast najmlajših (0-4 leta) v občini beležimo od leta 2009 dalje. Rast se je v zadnjih letih sicer nekoliko umirila a kljub temu se trend nadaljuje. Kljub temu občina, tako kot preostale primerljive občine kot tudi celotno slovenijo zaznamuje postopno poslabšanje demografske slike. Prisoten je trend staranja prebivalstva, upadanja števila rojstev, večanje deleža starostnikov, ipd., kar pa se dogaja nekoliko z zamikom. Vsekakor je v prihodnje za pričakovati predvsem povečevanje števila starejšega prebivalstva tudi na račun podaljševanja življenjske dobe prebivalstva, na kar se mora občina ustrezno pripraviti. Glede na povpraševanje bo potrebno zagotoviti (dodatna) mesta v domovih za ostarele, zagotavljati ustrezno raven oskrbe.

2.1.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Na področju demografije ima občina izdelane sledeče strokovne podlage:

- Občina Šmartno pri Litiji – prostorska izhodišča za pripravo SPRO. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, junij 2005.
- Analiza stanja in teženj v prostoru kot podlaga za izdelavo strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji (prostorski plan občine), Urbania d.o.o., junij 2006.
- Strokovne podlage za pripravo prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji - analiza poselitve, Urbania d.o.o., oktober 2006.
- Izdelava demografskih projekcij za občino Šmartno pri Litiji. Poročilo za projekt. Center poslovne odličnosti Ekonomske fakultete, december 2020.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Na podlagi izvedene demografske analize in glede na izkazane trende ocenjujemo, da je potrebna priprava novih temeljnih strokovnih podlag s področja demografije. Izdelava se jih lahko kot samostojno demografsko študijo ali v širši študiji analize razvojnih možnosti.

Nove temeljne strokovne podlage s področja demografije bodo služile za realno oceno in prilagoditev namenske rabe prostora v občinskih prostorskih aktih in s tem uskladitev ponudbe in povpraševanja po primernih stavbnih zemljišč za gradnjo stanovanj, zemljišč za centralne dejavnosti, zelenih površin, itd.

Predlog vsebin morebitnih dodatnih demografskih študij:

- demografsko stanje: starostna struktura prebivalstva, izobrazbena sestava prebivalstva, gospodinjstva, stanovanjska gradnja v povezavi z gibanjem prebivalstva, trg dela (DM, DAP) glede na gibanje prebivalstva.
- ocena potreb po stanovanjih, osnovnih šolah, vrtcih in domovih za starejše,
- projekcije demografskega razvoja oz. gibanja števila prebivalstva:
 - varianta 1: simulacija gibanja prebivalstva po naravni rasti
 - varianta 2: varianta z upoštevanjem selitev

Pri tem bi bilo smiselno izdelati prostorske simulacije glede na 3 razvojne scenarije:

1. ustavitev prepoznanih trendov gibanja prebivalstva
2. nadaljevanje prepoznanih trendov gibanja števila prebivalstva
3. povečanje intenzivnosti prepoznanih trendov gibanja števila prebivalstva.

Posamezni scenarij je potrebno povezati z razvojnimi predvsem prostorskimi izzivi s katerimi se bo občina v tem primeru soočala. Na ta način bo občina poznala možnosti in ukrepe, ki jih bo potrebno izvajati.

Ob sprejemanju ukrepov s katerimi občina želi vplivati na demografske trende je nujna tudi vzpostavitev sistema dodatnih kazalnikov, s katerimi bo mogoče spremljati učinke posameznega ukrepa. Le na tak način bo mogoče izdelati oceno učinkovitosti ukrepa in predvideti nadaljnje korake.

2.2 Gospodarstvo

2.2.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

V SPRS so zapisane le nekatere splošne usmeritve, ki veljajo tudi za občino Šmartno pri Litiji. Usmeritev velja predvsem za razvoj gospodarstva na podeželju, kjer se prednostno spodbuja razvoj gospodarskih dejavnosti, ki v povezavi s kmetijstvom in gozdarstvom omogočajo ohranjanje poseljenosti in vitalnosti podeželja ter s tem prispevajo k visoki kvaliteti, prepoznavnosti in doživljajski privlačnosti naravne in kulturne krajine. V urbanih naseljih na podeželju se spodbuja razvoj delovnih mest in s tem zmanjšuje vsakodnevne delovne migracije. Poseljenost podeželja se ohranja na območjih, ki so pomembna zaradi narodno-obrambnih vidikov in na območjih kakovostnih kulturnih krajin.

V urbanih naseljih se omogoča zadostno ponudbo funkcionalno in tehnološko različnih infrastrukturno opremljenih površin za industrijo, proizvodno obrt in druge oblike podjetništva. Pri tem razmestitev proizvodnih dejavnosti ne sme poslabšati bivalnih in delovnih razmer v neposredni okolici in ne sme zmanjševati dostopnosti do drugih območij. Gospodarske cone se v naselju umeščajo ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane z železniškim in cestnim omrežjem, ki omogoča javni prevoz na delo z vseh območij regije in sosednjih regij. V urbanih naseljih na podeželju se spodbuja razvoj delovnih mest in s tem zmanjšuje vsakodnevne delovne migracije v večja središča.

Glede vitalnosti in privlačnosti podeželja SPRS opredeljuje, da se za izkoriščanje primerjalnih prednosti podeželja spodbuja diverzifikacija tistih gospodarskih dejavnosti, ki v povezavi s kmetijstvom in gozdarstvom omogočajo ohranjanje poseljenosti in vitalnosti podeželja ter posredno ali neposredno prispevajo k visoki kvaliteti, prepoznavnosti in doživljajski privlačnosti njegove naravne in kulturne krajine.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Na podlagi uresničevanja razvojnih potencialov bo Ljubljanska urbana regija ohranjala in krepila vlogo glavnega nosilca gospodarskega razvoja na nacionalni ravni. Razvijala bo človeški potencial ter spodbujala interdisciplinarno sodelovanje in prenos znanja. Ustvarjala bo ugodne pogoje za razvoj gospodarstva in spodbujala podjetništvo, s čimer bo zadrževala in privabljala visoko kvalificirano delovno silo ter investitorje. Prek mednarodnega povezovanja in krepitev vloge evropske metropole pa bo postala konkurenčna tudi v mednarodnem okolju. Razvoj gospodarstva bo skladen z razpoložljivimi okoljskimi zmogljivostmi prostora. S prenovno prometne infrastrukture v smeri trajnostne mobilnosti se bodo pomembno izboljšali gospodarski tokovi in zmanjšale obremenitve okolja.

RRA LUR navaja za gospodarstvo dva razvojna cilja regije oziroma usmeritve za razvoj gospodarstva v regiji:

Regija, ki spodbuja razvoj znanja, kreativnosti in inovativnosti. Regija naj bi bila osredotočena na spodbujanje znanja, kreativnosti in inovativnosti, saj je prav v Ljubljanski urbani regiji zgoščenih največ znanstvenih, raziskovalnih, izobraževalnih in kulturnih institucij, visoko usposobljenih posameznikov ter številnih podjetij, ki so potencial za inovacije in razvoj. Vse akterje se bo spodbujalo k povezovanju, prenosu in uporabi znanja za dolgoročno preobrazbo gospodarstva ter posledično trajnostni razvoj regije. Dejavnosti bodo usmerjene k ustvarjanju inovativnih procesov, izdelkov in storitev z visoko dodano vrednostjo.

Regija, ki omogoča kakovostna delovna mesta. V regiji se bo spodbujalo ohranjanje obstoječih in ustvarjanje novih, kakovostnih delovnih mest, ki temeljijo na trajnostnem razvoju, znanju, kreativnosti. Prav tako bo regija spodbujala digitalna delovna mesta na vseh področjih delovanja. Na znanju in kreativnosti temelječ razvoj bo regija spodbujala s podporo povezovanja raziskovalnega področja in gospodarstva (vključno s kreativnimi industrijami), uporabe novih tehnologij ter ustvarjanja delovnih mest, inovativnih izdelkov in storitev z visoko dodano vrednostjo. Cilj je spodbujanje razvoja gospodarstva, ki temelji na znanju, ustvarjalnosti in inovacijah, za doseganje višje dodane vrednosti proizvodov in storitev ter spodbujanje razvoja novih delovnih mest na tem področju na ravni celotne regije.

Kot priložnost na področju gospodarstva RRP LUR 2021-2027 obravnava tudi delež izrabe lesne biomase, ki je na regionalni ravni precej manjši od deleža na nacionalni ravni. Ob načelih trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in ob vnovičnem zagonu lesne industrije pa predstavlja velik potencial. Občino Šmartno pri Litiji RRP LUR 2021-2027 opredeljuje kot eno izmed občin z najboljšimi možnostmi za izrabo lesne biomase (Urbanistični inštitut idr., 2009).

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V Strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji si je občina na področju gospodarstva zastavila sledeče:

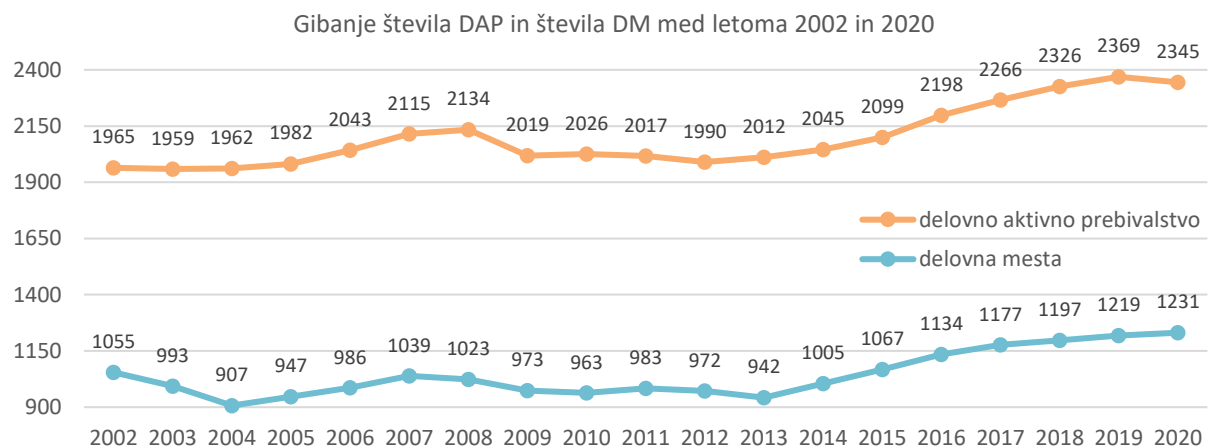
- odprtje novih delovnih mest (obrt, industrija, turizem, servisne dejavnosti v Šmartnem pri Litiji, Zavrstniku in Veliki Kostrevnici);
- izkoriščanje potencialov naravne in kulturne krajine obravnavanega območja (gozd, travniki, razgiban relief, obvodni prostor in kmetijska zemljišča) za potrebe rekreacije in turizma ter njihova nadgradnja s sistemom pohodniških, kolesarskih in jahalnih poti, povezanih s površinami za določeno športno rabo;
- razvoj turizma s turističnimi kmetijami in kmetijami z dopolnilno dejavnostjo v sistemu pohodniških, kolesarskih, jahalnih, naravoslovnih in gozdnih učnih poti;
- poleg mešanih dejavnosti se bodo na območju Šmartnega pri Litiji razvijala in širila območja poslovne in obrtne dejavnosti. Obstoječe proizvodne dejavnosti na območju Velike Kostrevnice, Velike Štange, Gradiških Laz in Zavrstnika (kmetijska proizvodnja) se ohranjajo v enakem obsegu kot do sedaj.

2.2.2 Stanje in težnje

Trg dela (delovno aktivno prebivalstvo, delovna mesta)

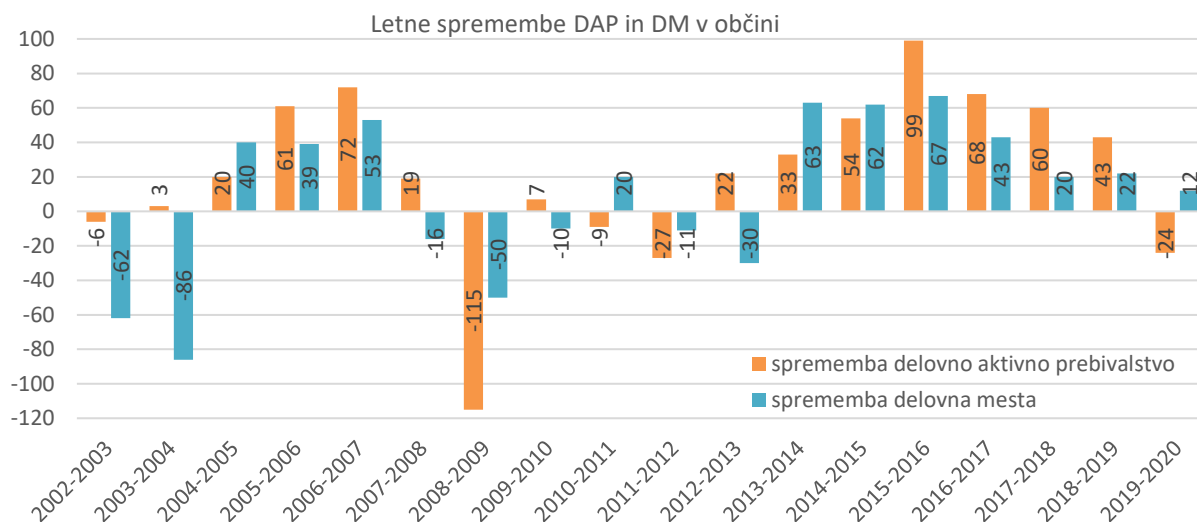
Vključeni podatki/podkazalniki: število in gibanje števila delovno aktivnega prebivalstva, število in gibanje števila delovnih mest, stopnja delovne aktivnosti prebivalstva, registrirane brezposelne osebe, stopnja registrirane brezposelnosti.

Gibanje števila delovno aktivnega prebivalstva (DAP) in števila delovnih mest (DM) je pomemben kazalnik gospodarskega razvoja občine. Iz primerjave krivulj gibanja DAP in DAM med letoma 2002 in 2020 je razvidno, da se število DM in DAP po letih le malo spreminja, krivulji sta si dejansko podobni. Pri tem je število DAP ves čas precej višje od števila DM, kar pomeni, da v občini primanjkuje delovnih mest za vse DAP in tako se veliko število prebivalcev občine vozi na delo v druge občine. Razlika pa se med leti še povečuje. Tako razlika leta 2002 znaša 910, leta 2020 pa 1.114. Opaziti je manjši padec tako DM kot DAP v času gospodarske krize od leta 2008 do 2013. Od leta 2013 dalje pa beležimo rast števila DAP in DM.

Shema 23: Gibanje števila DAP in števila DM med letoma 2002 in 2020 v občini.

Spreminjanje DAP in DM v občini podrobneje prikazuje shema 24, ki podaja letne spremembe DAP in DM. Izstopa predvsem razlika oziroma zmanjšanje med letoma 2008-2009, tako DAP kot DM. Od spremembe med letoma 2008-2009 dalje se je zmanjševanje v času gospodarske krize postopno zmanjševalo, med letoma 2013-2019 pa se je ponovno vzpostavila rast tako DM kot DAP, ki se je nadaljevala vse do spremembe v zadnjem letu. Zmanjšanje DAP med letoma 2019-2020 lahko najverjetneje že pripišemo vplivu epidemije.

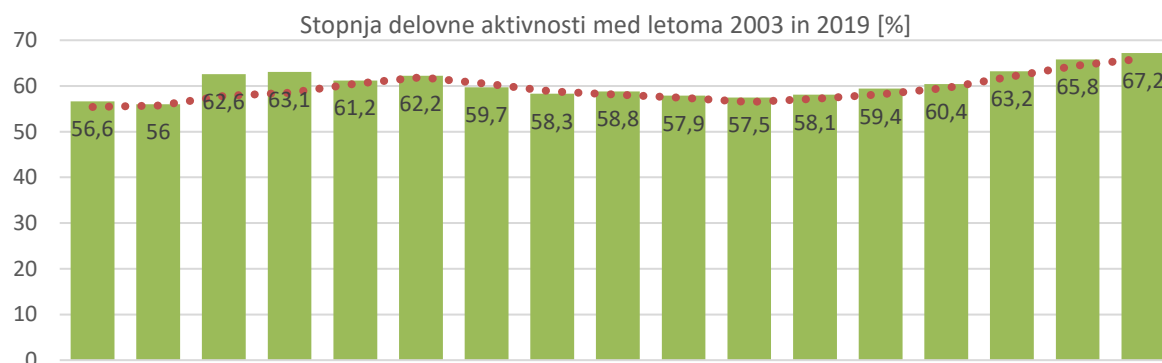

Shema 24: Gibanje števila DAP in števila DM med letoma 2002 in 2020.

Stopnja delovne aktivnosti v občini Šmartno pri Litiji je v letu 2019 znašala 67,2 %, kar jo uvršča med tiste občine z nižjo stopnjo delovne aktivnosti med primerjanimi občinami. Slovensko povprečje je sicer še nekoliko nižje (66,0 %). Najvišjo stopnjo aktivnosti med primerjanimi občinami beleži Ivančna Gorica (73,4 %), najnižjo pa občina Trbovlje (61,1 %).

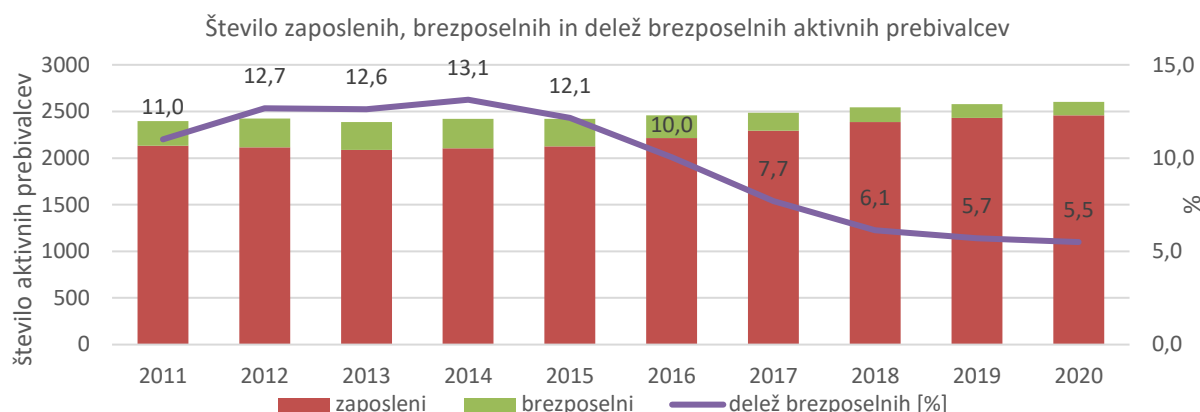

Shema 25: Stopnja delovne aktivnosti 2019.

Shema 26: Stopnja delovne aktivnosti v občini in Sloveniji med letoma 2003 in 2019.

Shema 27 prikazuje gibanje števila zaposlenih in brezposelnih v občini ter delež brezposelnih. Na višanje stopnje delovne aktivnosti vpliva tako povečanje DAP skozi opazovano obdobje, kot tudi vse manjši delež brezposelnih, ki je leta 2020 najnižji v opazovanem obdobju. Delež brezposelnih je bil najvišji leta 2014 (13,1 %), od takrat naprej se je začel zmanjševati in znaša leta 2020 le 5,5 %.

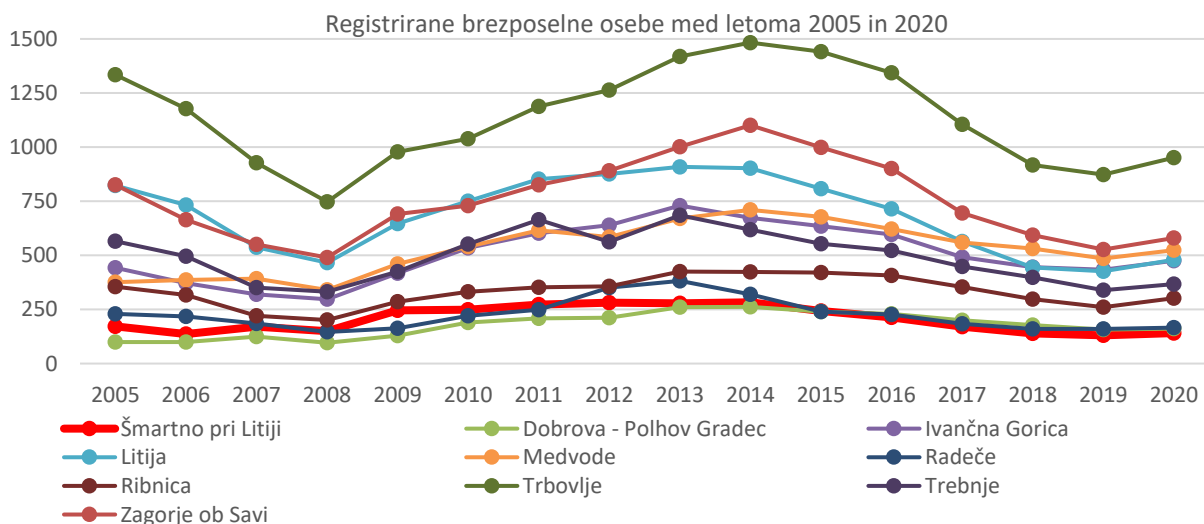

Shema 27: Število zaposlenih, brezposelnih in delež brezposelnih aktivnih prebivalcev med letoma 2011 in 2020

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje vodi evidenco registriranih brezposelnih oseb, prav tako pa tudi število oziroma delež brezposelnih po trajanju brezposelnosti. V bazi podatkov zavoda, so podatki za leto 2020 že na voljo in jih v nadaljevanju tudi prikazujemo.

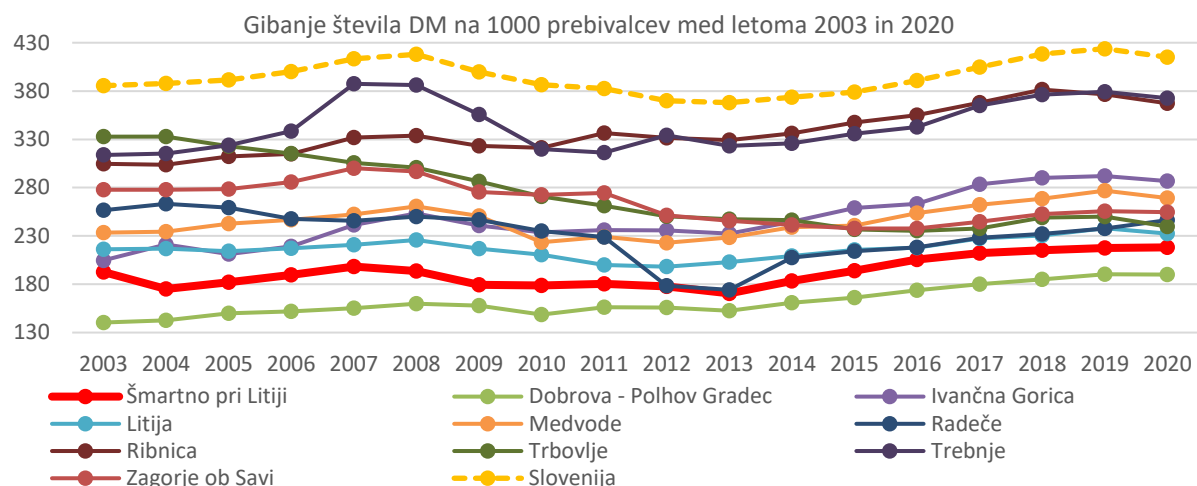
Po številu registriranih brezposelnih oseb med primerljivimi občinami izstopa Trbovlje, ki ima največje število registriranih brezposelnih. Občina Šmartno pri Litiji je imela leta 2020 najmanjše število registriranih brezposelnih. V občini Šmartno pri Litiji se je število brezposelnih nekoliko povečalo le v obdobju gospodarske krize, povečanje pa je bilo znatno manjše kot v nekaterih preostalih primerljivih občinah. Po letu 2014 pa se število registriranih brezposelnih ponovno zmanjšuje z izjemo leta 2020, ko je zabeležen manjši porast (shema 28). V letu 2020 je v občini Šmartno pri Litiji 141 registriranih brezposelnih oseb.

Podobno je pri stopnji registrirane brezposelnosti. Po visoki vrednosti izstopa predvsem občina Trbovlje. Med leti 2011 pa z višjo vrednostjo izstopa tudi občina Radeče. V občini Šmartno pri Litiji se je med letoma 2005 in 2020 stopnja registrirane brezposelnosti znižala iz 7,1 na 5,3. Najvišja pa je bila leta 2014 (11,6).

Shema 28: Registrirane brezposelne osebe med letoma 2005 in 2020.

Primerjava z izbranimi občinami glede ponudbe DM, gibanja števila DM in struktura teh na trgu dela občine nudi podrobnejši vpogled na razmere na področju gospodarstva v občini. Shema 29 prikazuje gibanje števila DM na 1000 prebivalcev v obdobju 2003 - 2020. Tako dobimo bolj realno sliko o ponudbi DM, ki so na voljo občanom v posameznih občinah. Vrednost kazalnika za občino Šmartno pri Litiji je nizka, kar pomeni da je na 1000 prebivalcev v občini na voljo sorazmerno malo DM. V letu 2020 je to 218 DM na 1000 prebivalcev, kar občino uvršča na predzadnje mesto med primerljivimi občinami. Državno povprečje znaša približno 415 DM na 1000 prebivalcev. Sicer pa nobena med primerjanimi občinami ne dosega slovenskega povprečja.

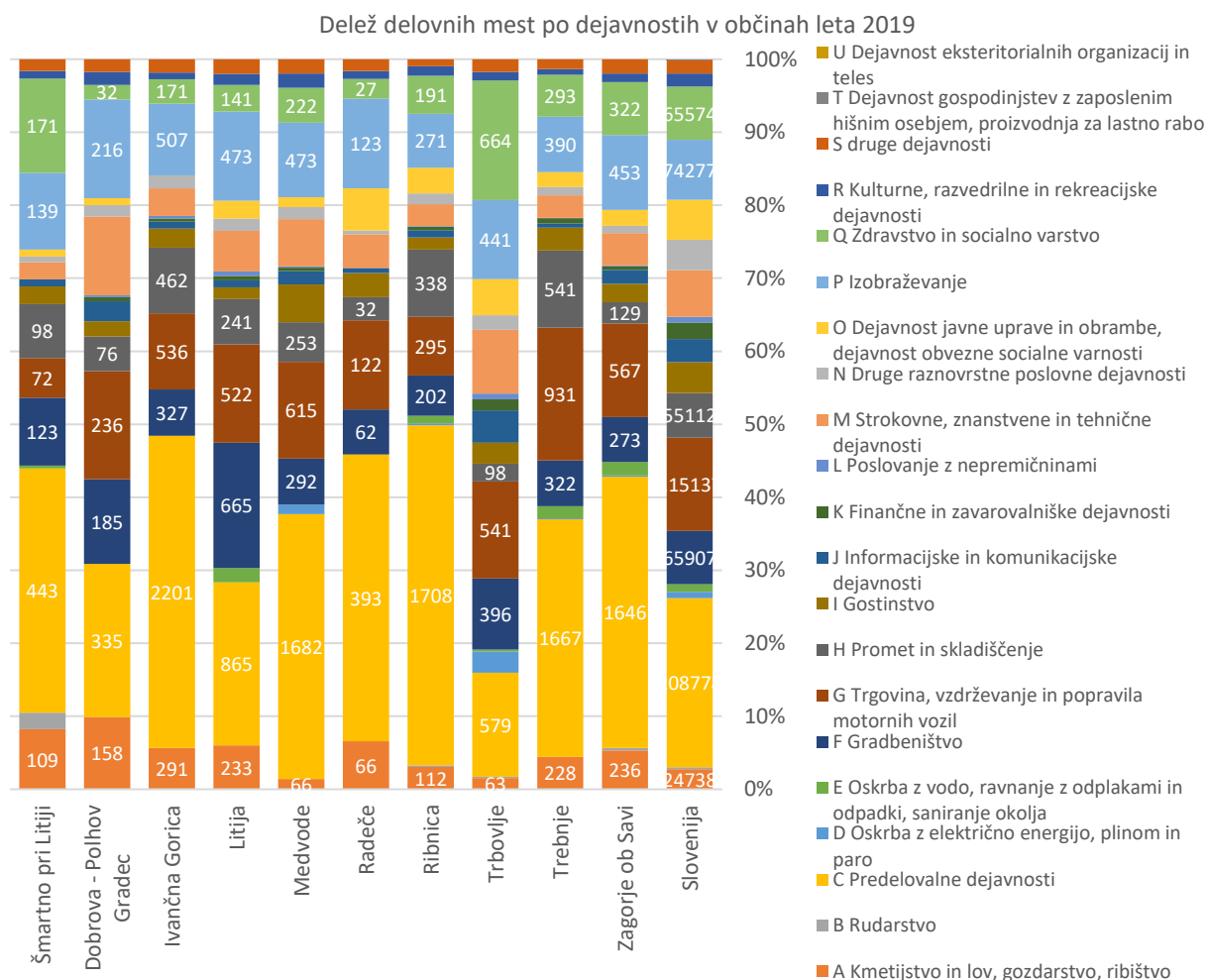

Shema 29: Gibanje števila delovnih mest na 1000 prebivalcev med letoma 2003 in 2020.

Delovna mesta po dejavnostih

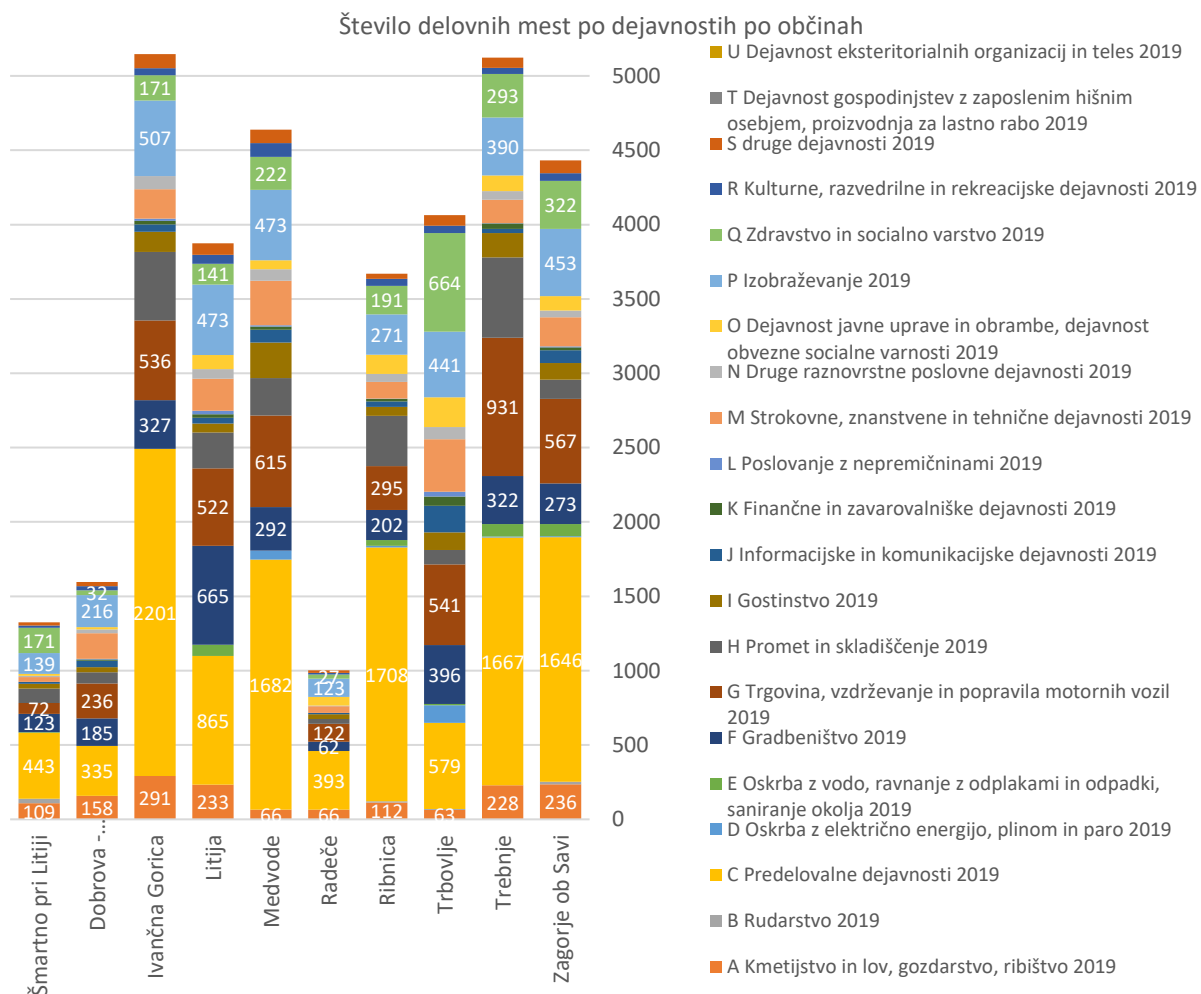
Vključeni podatki/podkazalniki: delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih

Struktura DM oziroma število DM po dejavnostih prikazuje shema 30. Kategorije dejavnosti so opredeljene po standardni klasifikaciji dejavnosti SKD 2008. Primerjava s preostalimi občinami pokaže, da v letu 2019 občina Šmartno pri Litiji po strukturi DM najbolj izstopa po visokem deležu DM v kategorijah zdravstvo in socialno varstvo (posledica zaposlenih v domu starejših Tisje) in rudarstvo. Sorazmerno nizek pa je delež DM v kategorijah: trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil in na področju strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti.

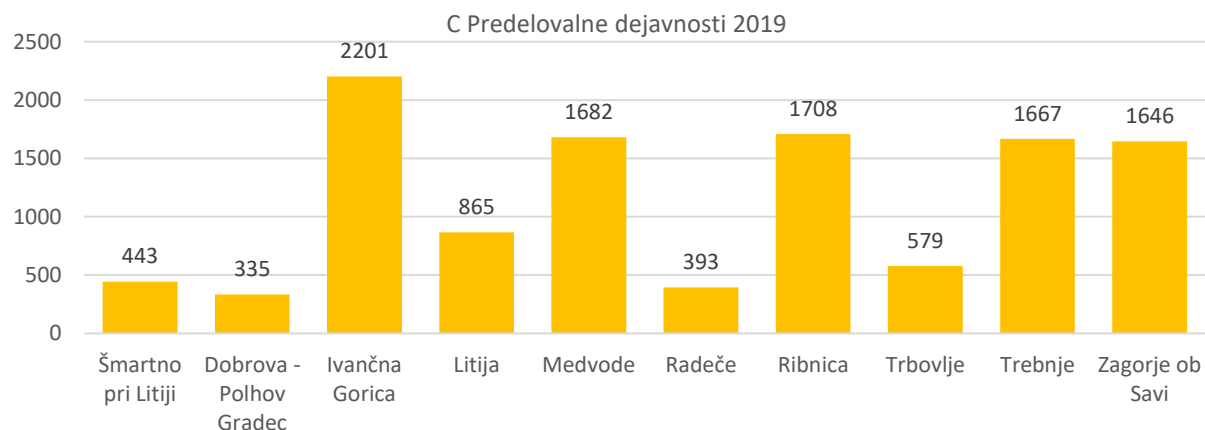
Shema 30: Delež delovnih mest po dejavnostih v občinah.

Po številu DM v letu 2019 v občini Šmartno pri Litiji prevladujejo delovna mesta v predelovalnih dejavnostih (443). Sledijo DM v kategoriji zdravstva in socialnega varstva (171), izobraževanja (139), gradbeništva (123) in kmetijstva ter lova, gozdarstva, ribištva (109). Na shemi 31 podajamo še število DM po dejavnostih, ki kaže na sorazmerno majhno število delovnih mest v občini Šmartno pri Litiji.

Shema 31: Delovna mesta po dejavnostih v občinah.

Ločeno obravnavamo predelovalne dejavnosti, ki so navadno nosilne dejavnosti gospodarstva posameznih občin in največkrat zaposlujejo tudi največ DAP občin. V predelovalnih dejavnostih v primerljivih občinah je največ delovnih mest v občini Ivančna Gorica (2.201), sledi skupina 4 občin (Medvode, Ribnica, Trebnje, Zagorje ob Savi) s približno podobnim številom DM (cca 1.700) v predelovalnih dejavnostih. V občini Šmartno pri Litiji je 443 delovnih mest v predelovalnih dejavnostih. Manj DM v predelovalnih dejavnostih je le še v občini Radeče (393) ter Dobrova – Polhov Gradec (335).

Shema 32: Število delovnih mest v predelovalnih dejavnostih leta 2019 v primerljivih občinah.

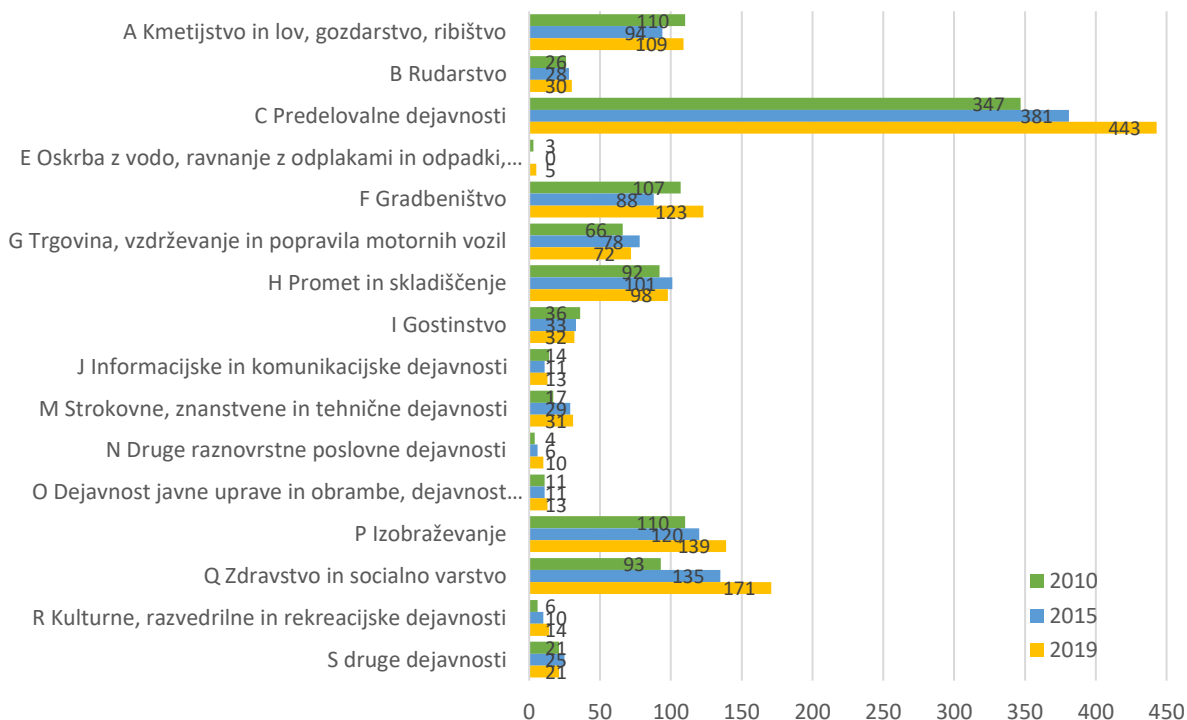
Spremljanje spreminjanja DM po dejavnostih pokaže, da se je v občini Šmartno pri Litiji med letoma 2010 in 2019 največ povečalo število DM na področju predelovalne dejavnosti, kjer je 96 DM več kot leta 2010 oz. 27,7 % povečanje. Večji porast je zaznati še na področju zdravstva in socialnega varstva (78 DM več oz. 83,9 %). Na drugi strani pa imamo zmanjšanje števila DM v kategoriji gostinstvo (-4 DM oz. -11,1 %), v kategoriji kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo (-1 DM oz. -0,9 %) in v kategoriji informacijske in komunikacijske dejavnosti (-1 DM oz. -7,1 %).

Preglednica 13: Število delovnih mest in njihovo spreminjanje po dejavnostih med letoma 2010 in 2019.

SKD, 2008	Število DM 2010	Število DM 2015	Število DM 2019	Delež DM v letu 2019	Sprememba števila DM 2010-2019	Sprememba števila DM 2010-2019 [%]
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	110	94	109	8,2	-1	-0,9
B Rudarstvo	26	28	30	2,3	4	15,4
C Predelovalne dejavnosti	347	381	443	33,5	96	27,7
E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in saniranje okolja	3	z	5	0,4	2	66,7
F Gradbeništvo	107	88	123	9,3	16	15,0
G Trgovina, vzdrževanje in popravila mot. vozil	66	78	72	5,4	6	9,1
H Promet in skladiščenje	92	101	98	7,4	6	6,5
I Gostinstvo	36	33	32	2,4	-4	-11,1
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	14	11	13	1,0	-1	-7,1
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	17	29	31	2,3	14	82,4
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	4	6	10	0,8	6	150,0
O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	11	11	13	1,0	2	18,2
P Izobraževanje	110	120	139	10,5	29	26,4
Q Zdravstvo in socialno varstvo	93	135	171	12,9	78	83,9
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	6	10	14	1,1	8	133,3
S druge dejavnosti	21	25	21	1,6	0	0,0
Skupaj	1065	1155	1324	100	259	24,3

*z – statistični urad podatek vodi kot zaupni podatek

Spreminjanje delovnih mest po dejavnostih v občini Šmartno pri Litiji

Shema 33: Spreminjanje števila delovnih mesta po dejavnostih v občini Šmartno pri Litiji v letih 2010, 2015 in 2019.

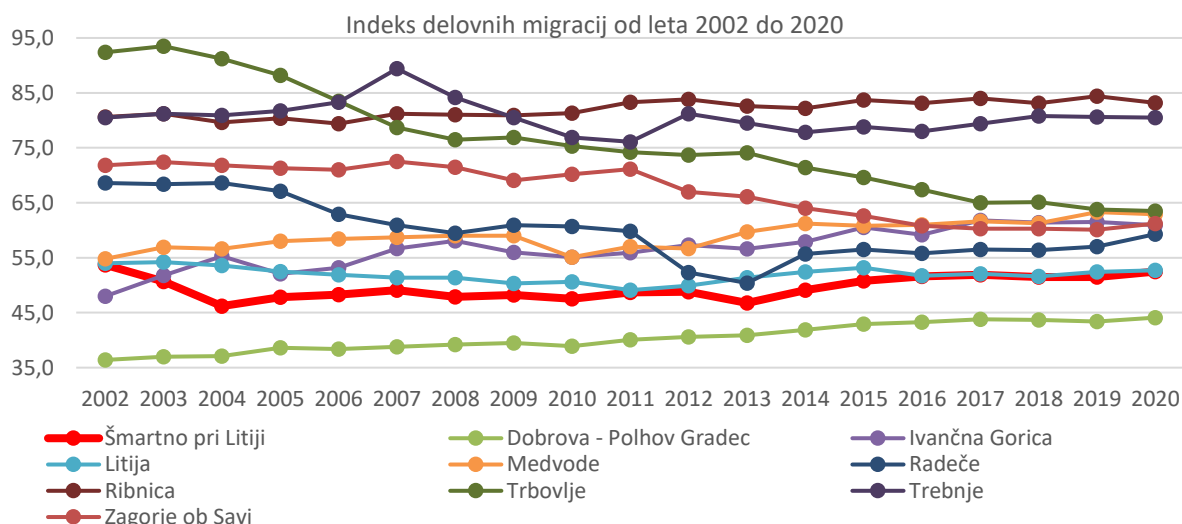
Delovna mobilnost

Vključeni podatki/podkazalniki: indeks delovnih migracij, tokovi delavcev vozačev, razmerje delavcev vozačev v ter iz občine, delež samozadostnosti trga dela

Indeks delovnih migracij podaja razmerje med številom DM in številom DAP pomnoženo s 100. Gre za kazalnik, ki prikazuje prostorske enote z bolj izrazitim delovnim ali bolj izrazitim bivalnim značajem. Delovno značilna območja imajo več delovnih mest kot imajo delovno aktivnega prebivalstva, zato se pričakuje dnevne delovne migracije na ta območja. Nasprotno velja za bivalno izrazita območja, kjer je izražen primanjkljaj delovnih mest glede na število delovno aktivnega prebivalstva.

Indeks delovne migracije (IDM) vrednotimo v skladu z merili SURS. Glede na vrednost kazalnika (IDM) se posamezne teritorialne enote delijo po kategorijah od izrazito bivalnih do izrazito delovnih enot. Med primerljivimi občinami imajo vse izmed njih indeks delovnih migracij nižji od 96,0, kar jih po metodološkem pojasnilu SURS-a vse uvršča med bivalne občine. Vrednost indeksa 52,5 v letu 2020 občino Šmartno pri Litiji opredeljuje kot pretežno bivalno občino.

V občini Šmartno pri Litiji je IDM zelo nizek. Med primerljivimi občinami se po velikosti IDM v letu 2020 uvršča na predzadnje mesto. Od leta 2002 do 2020 se je indeks zmanjšal, in sicer iz 53,7 na 52,5. Najvišji indeks med primerljivimi občinami ima v letu 2020 občina Trebnje (80,5), najnižjega pa občina Dobrova - Polhov Gradec (44,1).

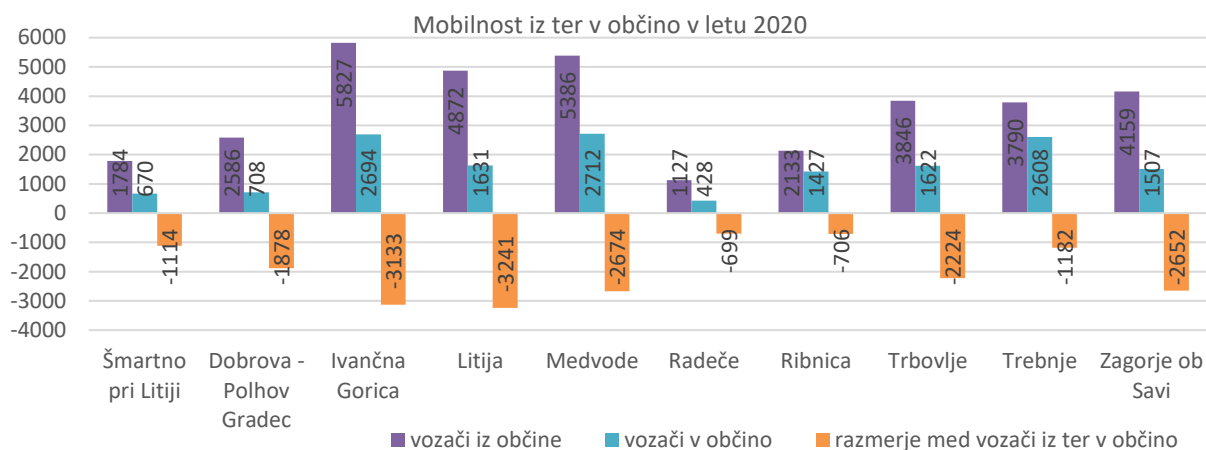
Shema 34: Indeks delovnih migracij med letoma 2002 in 2020.

Leta 2020 je bilo izmed 2.345 DAP 561 zaposlenih v občini, kar predstavlja 23,9 % DAP. 1.784 DAP oz. 76,1 % se je na delo vozilo v druge občine. Od vseh DM v občini (1.231) jih 45,6 % (561) zaseda DAP iz občine, ostala DM pa zasedajo vozači iz drugih občin.

Preglednica 14: Indeks delovne migracije in deleži DAP in DM po primerljivih občinah v letu 2020.

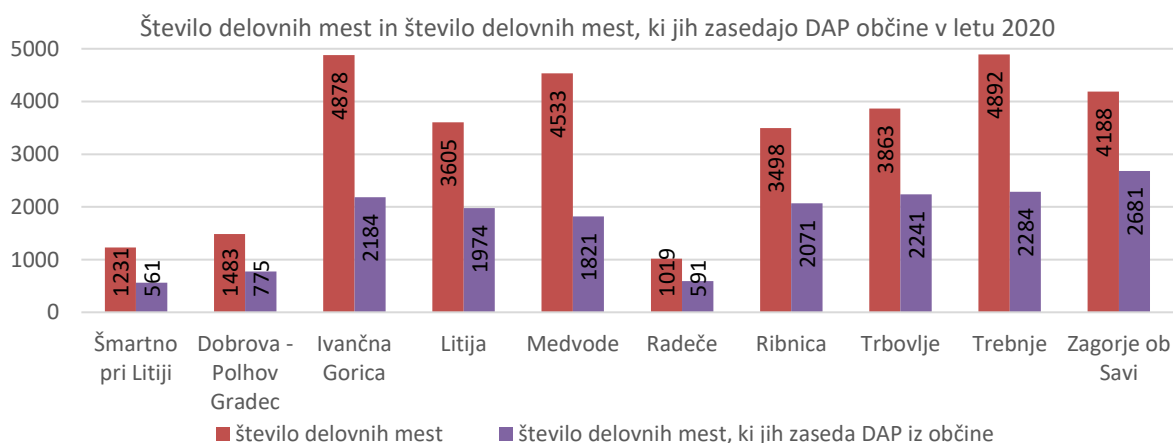
Občina	Indeks delovne migracije	Delež DAP, ki dela v drugi občini	Delež DAP, ki dela in prebiva v občini	Delež DM, ki jih zaseda DAP občine	Delež DM, ki jih zasedajo vozači iz drugih občin
Šmartno pri Litiji	52,5	76,1	23,9	45,6	54,4
Dobrova - Polhov Gradec	44,1	76,9	23,1	52,3	47,7
Ivančna Gorica	60,9	72,7	27,3	44,8	55,2
Litija	52,7	71,2	28,8	54,8	45,2
Medvode	62,9	74,7	25,3	40,2	59,8
Radeče	59,3	65,6	34,4	58,0	42,0
Ribnica	83,2	50,7	49,3	59,2	40,8
Trbovlje	63,5	63,2	36,8	58,0	42,0
Trebnje	80,5	62,4	37,6	46,7	53,3
Zagorje ob Savi	61,2	60,8	39,2	64,0	36,0

Občina Šmartno pri Litiji ima negativno razmerje vozačev iz ter v občino (-1.114), kar pomeni, da iz občine odhaja sorazmerno veliko več DAP kot jih v občino prihaja na delo. Med opazovanimi primerljivimi občinami imajo prav vse občine razmerje med vozači v ter iz občine negativno. Največji tokovi vozačev iz občine so prisotni v občinah Ivančna Gorica (5.827), Medvode (5.386) in Litija (4.872). Te občine sicer izkazujejo tudi večje tokove vozačev v občino, vendar je razmerje znatno negativno. Bistveno večji tokovi delavcev vozačev iz občin kot v občino so predvsem posledica večjih zaposlitvenih središč v bližini, predvsem Ljubljane, ki ne le v primeru opazovanih občin, temveč tudi na državni ravni pomeni največje zaposlitveno središče, katerega gravitacijsko območje predstavlja skoraj celotna Slovenija.

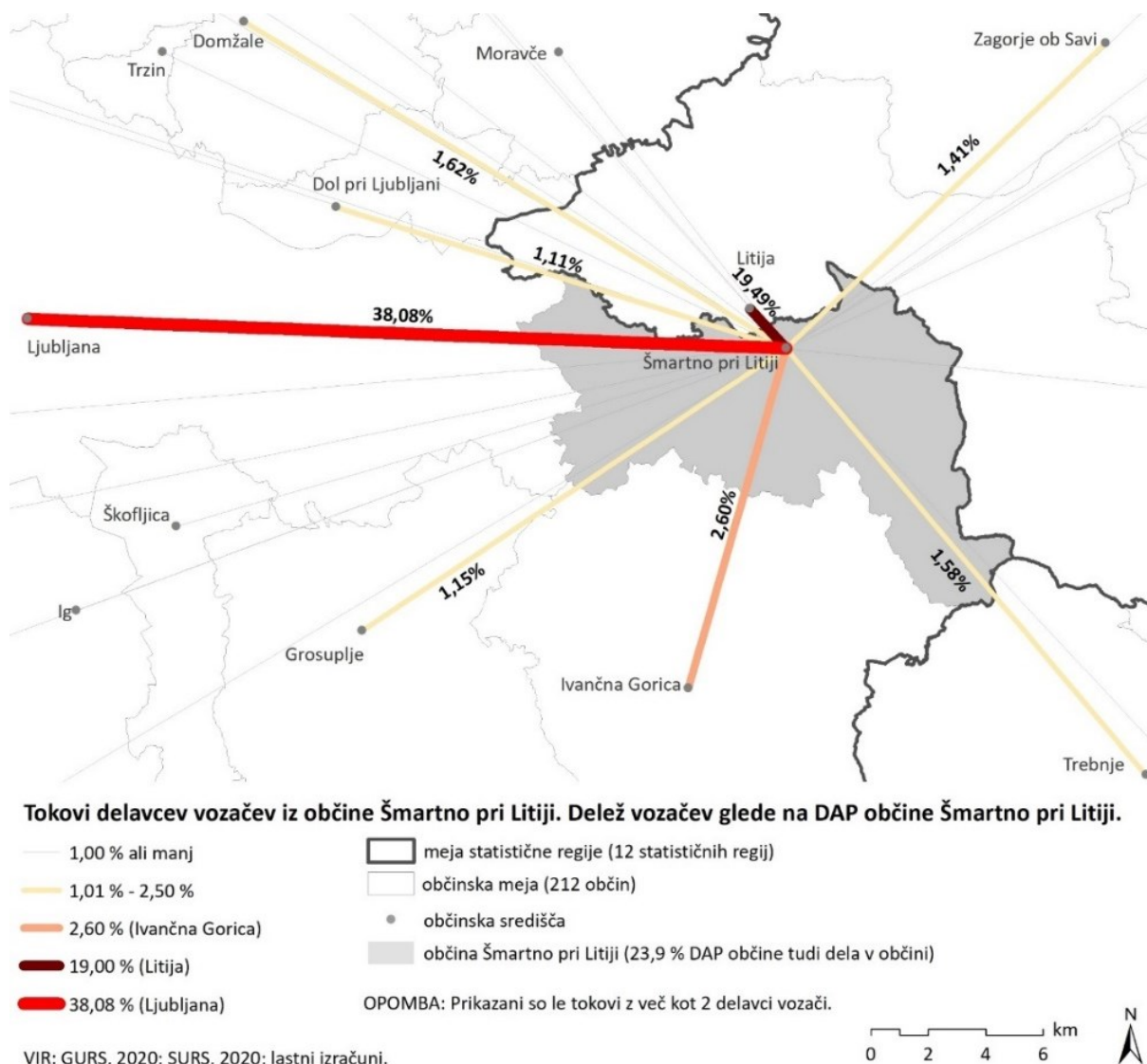
Shema 35: Mobilnost iz ter v občino v letu 2020.

Vpogled v mobilnost v ter iz občine dodatno osvetljuje in razlaga delovanje trga dela. Na podlagi IDM, ki je pomemben nacionalni kazalnik, namreč ne moremo razbrati, kdo zaseda delovna mesta v občini. Pri tem pa je podatek o vozačih med občinami pomemben pokazatelj ali z obstoječo ponudbo delovnih mest v občini, občanom, DAP občine, nudimo dovolj raznoliko paleto raznovrstnih in glede na izobrazbeno strukturo prebivalstva, primernih delovnih mest. Seveda pa na delovno mobilnost občine znatno vplivajo tudi bližina večjih zaposlitvenih sistemov, ki navadno nudijo širšo paleto delovnih mest in s tem več možnosti pri iskanju želene zaposlitve.

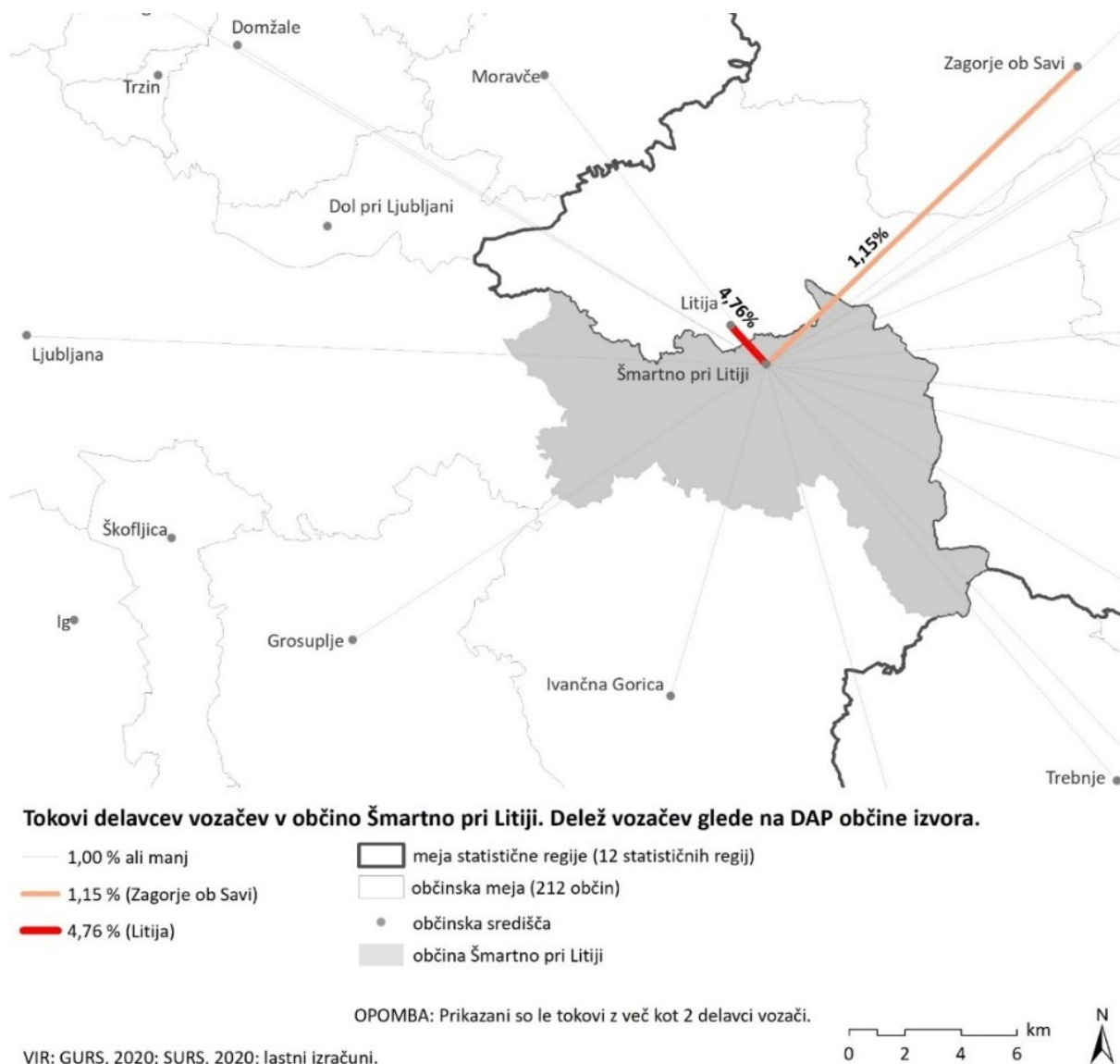

Shema 36: Število delovnih mest in število delovnih mest, ki jih zasedajo DAP občine v letu 2020.

Prikaz tokov delavcev vozačev dodatno podaja kateri zaposlitveni sistemi so atraktivni in pomembni za DAP občine in za katere DAP sosednjih občin je obravnavana občina pomembno zaposlitveno središče. Na sliki 11 so prikazani tokovi delavcev vozačev iz obravnavane občine. Se pravi prikazujemo, kam se na delo vozi DAP občine. Podani so deleži glede na vse DAP občine. Skoraj dve petini DAP občine (38,08 %) se na delo vozi v občino Ljubljana, ki tako predstavlja najpomembnejše zaposlitveno središče za občino Šmartno pri Litiji. Znaten delež DAP (19,49 %) se na delo vozi še v Litijo. V ostale občine se na delo vozi manj kot 3 % DAP občine Šmartno pri Litiji.

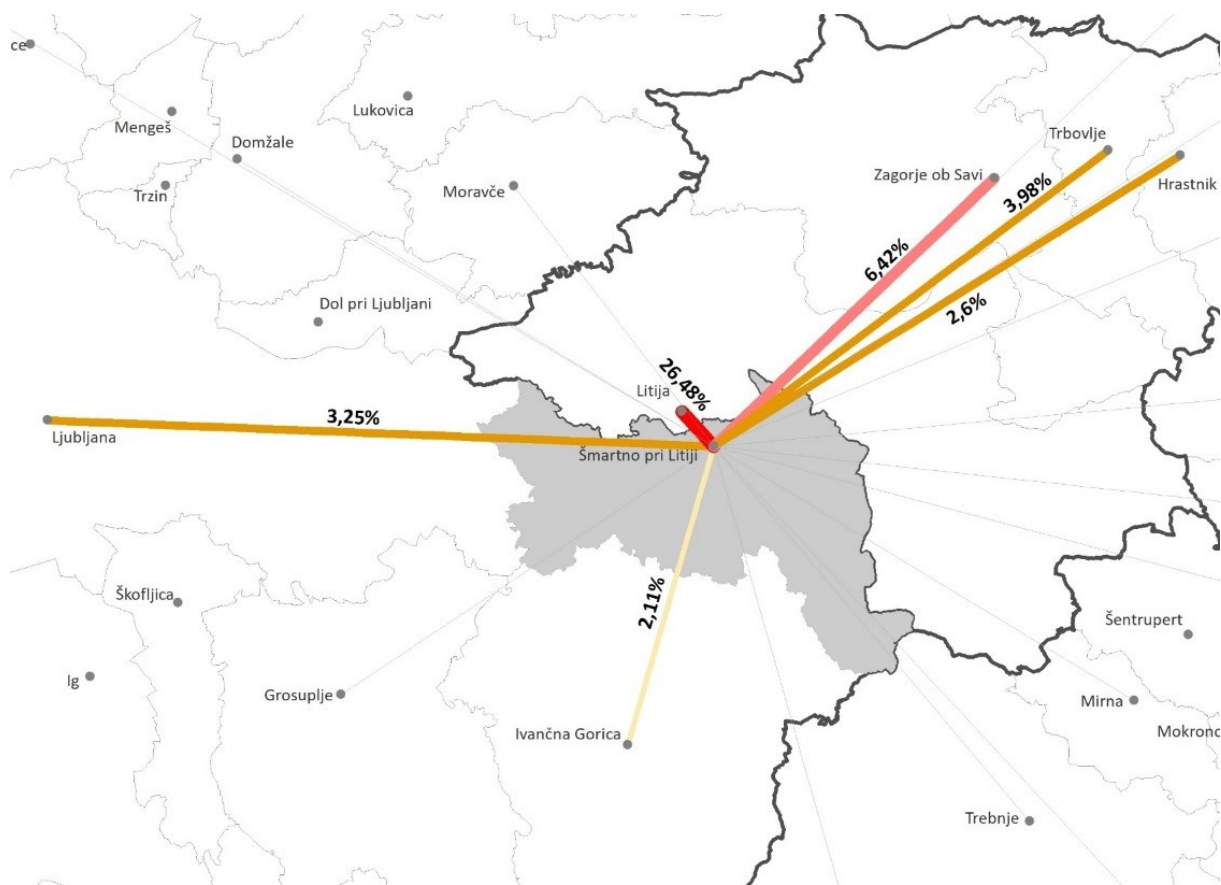

Občina Šmartno pri Litiji ne predstavlja pomembnega zaposlitvenega središča praktično za nobeno izmed sosednjih občin (slike 12). Še največji tok delavcev vozačev iz sosednjih občin predstavljajo vozači iz Litije. Od tam se na delo v občino Šmartno pri Litiji vozi 326 DAP iz Litije, kar predstavlja 4,76 % vseh DAP občine Litija. Sledi tok vozačev iz občine Zagorje ob Savi od koder se v občino Šmartno pri Litiji vozi na delo 1,15 % DAP občine Zagorje ob Savi (79 DAP), iz ostalih občin pa se vozi po manj kot 1,00 % njihovega DAP.

Slika 12: Tokovi delavcev vozačev v občino in delež vozačev glede na DAP občine izvora.

Predvsem za potrebe poglobljenega razumevanja zaposlitvenega sistema občine Šmartno pri Litiji je pomembno vedeti tudi, kdo zaseda delovna mesta v občini. Medtem ko 45,6 % DM zaseda DAP občine Šmartno pri Litiji, preostala DM zasedajo DAP občin Litija (26,5 %), Zagorje ob Savi (6,4 %), Trbovelj (4,00 %), Ljubljane (3,3 %) itd.

Tokovi delavcev vozačev v Šmartno pri Litiji. Delež DM Šmartna pri Litiji, ki jih zasedajo vozači iz drugih občin.

- 1,00 % in manj
- 1,01 % - 2,50 %
- 2,51 % - 5,00 %
- 6,42 % (Zagorje ob Savi)
- 26,48 % (Litija)

meja statistične regije (12 statističnih regij)

občinska meja (212 občin)

občinska središča

občina Šmartno pri Litiji

45,6 % DM v občini Šmartno pri Litiji zaseda DAP iz občine Šmartno pri Litiji

OPOMBA: Prikazani so le tokovi z več kot 2 delavci vozači.

0 2,5 5 7,5 km

VIR: GURS, 2020; SURS, 2020; lastni izračuni.

Slika 13: Tokovi delavcev vozačev v občino in delež DM občine, ki jih zasedajo vozači iz drugih občin.

Poslovne cone v državni evidenci Poslovnih con in Subjektov inovativnega okolja

Vključeni podatki/podkazalniki: poslovne cone iz državnega registra poslovnih con in subjektov inovativnega okolja, območja proizvodnih dejavnosti iz OPN, pozidanost območij proizvodnih dejavnosti, dostopnost

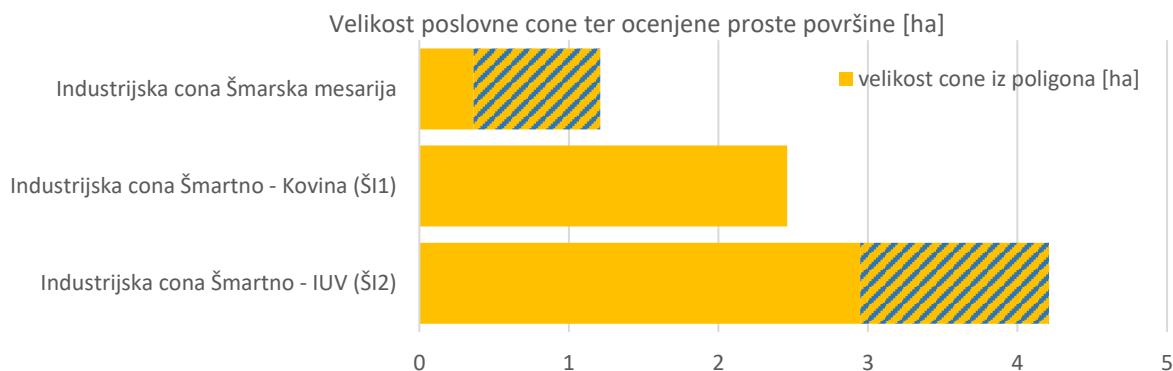
Poslovne cone v občini Šmartno pri Litiji

Na državni ravni je bil v okviru CRP projekta z naslovom: »Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence« vzpostavljen register poslovnih con in subjektov inovativnega okolja. Register združuje tako splošne podatke o poslovnih conah, kot so podatki o upravniku, lastništvu, pomenu cone, kot tudi številne izračunane podatke od oddaljenosti do poseganja con na varstvena območja in območja omejitev. V nadaljevanju prikazujemo le nekatere od bistvenih podatkov o poslovnih conah iz tega registra. Po podatkih registra poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije so v občini Šmartno pri Litiji aktivne 3 poslovne cone, ki so podane v naslednji preglednici. Podatke o poslovnih conah za celotno Slovenijo smo pridobili januarja 2021.

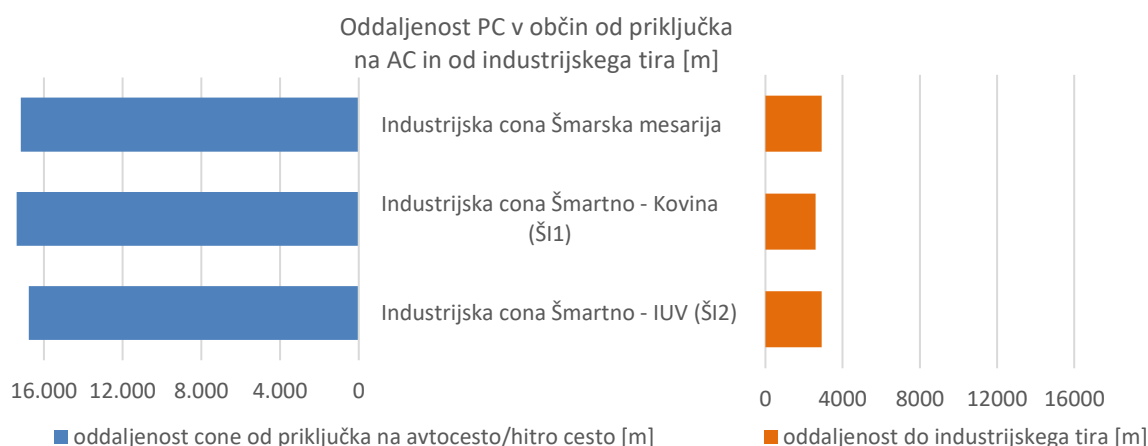
Preglednica 15: Poslovne cone na območju občine (vir: <http://178.238.236.24/cone/client/>).

Ime poslovne cone	Velikost cone [ha]	Zasedenost zemljišč	Ocenjene proste površine [ha]	Tip cone	Pomen
Industrijska cona Šmartno - IUV (ŠI2)	4,21	70	1,26	Obrtna	Občinska
Industrijska cona Šmartno - Kovina (ŠI1)	2,46	100	0,0	Proizvodna / Industrijska	Občinska
Industrijska cona Šmarska mesarija	1,21	30	0,85	Proizvodna / Industrijska	Občinska

V nadaljevanju prikazujemo le nekaj izbranih podatkov oziroma kazalnikov. Podatke dodatno nismo preverjali, temveč le povzeli iz registra. Zato pri interpretaciji rezultatov velja previdnost. Pri številnih poslovnih conah prihaja do nekaterih odstopanj od realnega stanja, predvsem na področju same velikosti in zasedenosti con. Kljub temu kazalnike, ki se nanašajo na obravnavano bazo podatkov o poslovnih conah in subjektih inovativnega okolja, uporabimo in prikazujemo, tudi zato, ker se register stalno dopolnjuje in bo najverjetneje v prihodnje popolnejši in s tem še bolj uporaben.

Shema 37: Velikost poslovnih con in ocenjene proste površine v občini.

Shema 38: Oddaljenost poslovnih con od priključka na AC in od industrijskega tira.

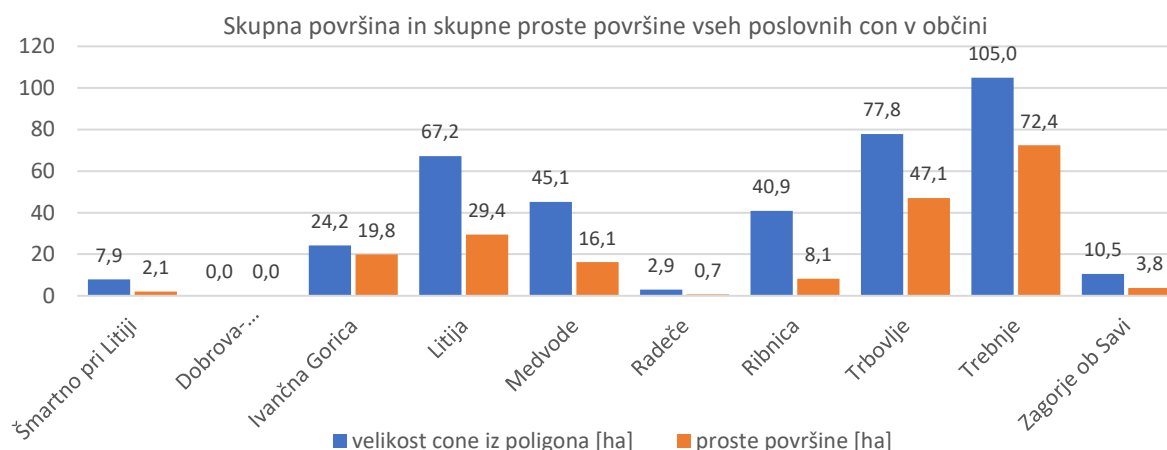
Primerjava poslovnih con (PC) v primerljivih občinah

V analize oziroma primerjavo poslovnih con širše okolice so bile vključene vse poslovne cone iz izbranih primerljivih občinah: Trebnje, Trbovlje, Litija, Medvode, Ribnica, Zagorje ob Savi, Radeče. Rezultate primerjave poslovnih con širše okolice prikazujemo za 38 PC, od tega v občini Šmartno pri Litiji ležijo 3, predhodno že ločeno obravnavane PC. V preglednici 16 so PC navedene po vrstnem redu po velikosti od največje do najmanjše.

Preglednica 16: Poslovne cone na območju primerljivih občin (vir: <http://178.238.236.24/cone/client/>).

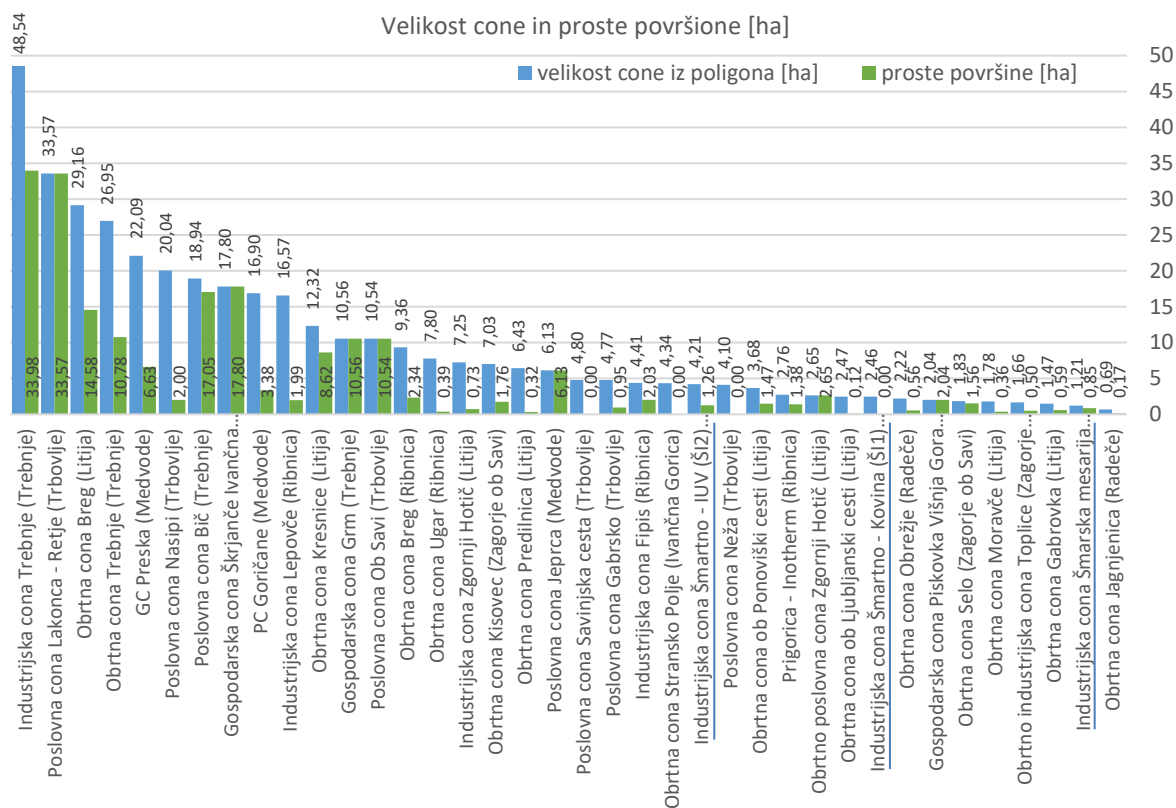
Zap. št.	Občina cone	Ime poslovne cone	Zap. št.	Občina cone	Ime poslovne cone
1	Trebnje	Industrijska cona Trebnje	21	Trbovlje	Poslovna cona Gabrsko
2	Trbovlje	Poslovna cona Lakonca - Retje	22	Ribnica	Industrijska cona Fipis
3	Litija	Obrtna cona Breg	23	Ivančna Gorica	Obrtna cona Stransko Polje
4	Trebnje	Obrtna cona Trebnje	24	Šmartno pri Litiji	Industrijska cona Šmartno - IUV (ŠI2)
5	Medvode	GC Preska	25	Trbovlje	Poslovna cona Neža
6	Trbovlje	Poslovna cona Nasipi	26	Litija	Obrtna cona ob Ponoviški cesti
7	Trebnje	Poslovna cona Bič	27	Ribnica	Prigorica - Inotherm
8	Ivančna Gorica	Gospodarska cona Škrjanče Ivančna Gorica	28	Litija	Obrtno poslovna cona Zgornji Hotič
9	Medvode	PC Goričane	29	Litija	Obrtna cona ob Ljubljanski cesti
10	Ribnica	Industrijska cona Lepovče	30	Šmartno pri Litiji	Industrijska cona Šmartno - Kovina (ŠI1)
11	Litija	Obrtna cona Kresnice	31	Radeče	Obrtna cona Obrežje
12	Trebnje	Gospodarska cona Grm	32	Ivančna Gorica	Gospodarska cona Piskovka Višnja Gora
13	Trbovlje	Poslovna cona Ob Savi	33	Zagorje ob Savi	Obrtna cona Selo
14	Ribnica	Obrtna cona Breg	34	Litija	Obrtna cona Moravče
15	Ribnica	Obrtna cona Ugar	35	Zagorje ob Savi	Obrtno industrijska cona Toplice
16	Litija	Industrijska cona Zgornji Hotič	36	Litija	Obrtna cona Gabrovka
17	Zagorje ob Savi	Obrtna cona Kisovec	37	Šmartno pri Litiji	Industrijska cona Šmarska mesarija
18	Litija	Obrtna cona Predilnica	38	Radeče	Obrtna cona Jagnjenica
20	Trbovlje	Poslovna cona Savinjska cesta			

Kot že omenjeno podatki v registru poslovnih con in subjektov inovativnega okolja se v nekaterih postavkah razlikujejo. Tako so v bazi odstopanja med vnesenimi podatki o velikosti con in podatki izračunanimi iz poligonov poslovnih con, ki v prostoru določajo območja in samo lokacijo PC. Ker tudi pri nadaljnjih analizah rab prostora znotraj poslovnih con uporabljamo poligone in njihove površine, tudi v nadaljevanju prikazujemo podatke o površinah, ki smo jih izračunali iz vektorskega sloja poligonov opazovanih poslovnih con.

Shema 39: Skupna površina in skupne proste površine vseh poslovnih con v občini [ha].

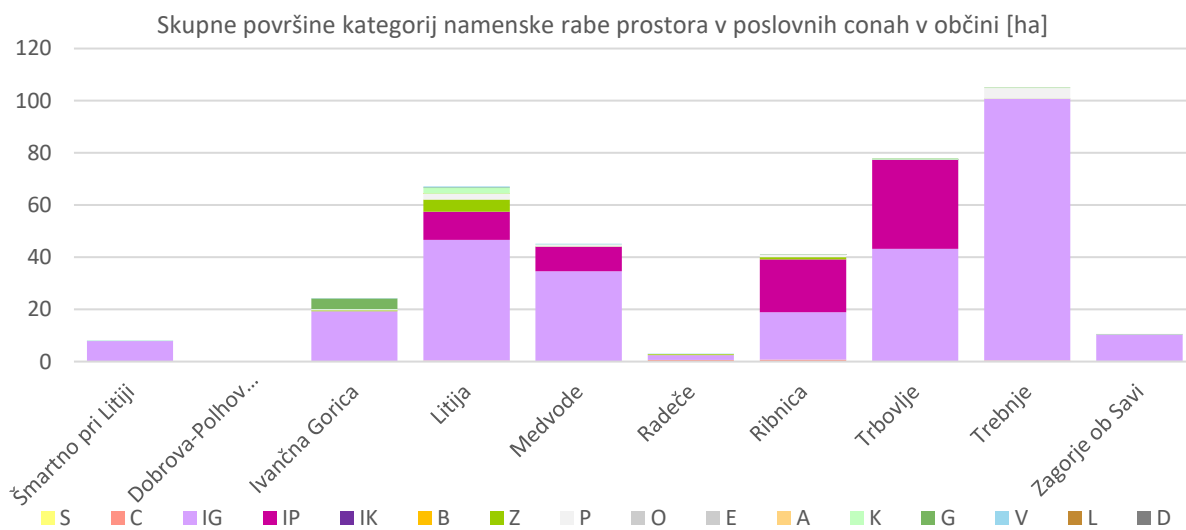
Iz prikaza obravnavanih poslovnih con širše okolice lahko razberemo, da je v primerjavi s preostalimi občinami v občini Šmartno pri Litiji sorazmerno malo prostih površin. Od skupno 7,9 ha naj bi bilo po podatkih iz registra prostih 2,1 ha. Manj prostih površin med primerljivimi občinami imata le občini Dobrova - Polhov Gradec (nima oziroma nima evidentiranih PC) in Radeče (0,7 ha).

Shema 40: Površina in ocenjene proste površine po 38 obravnavanih poslovnih conah [ha].

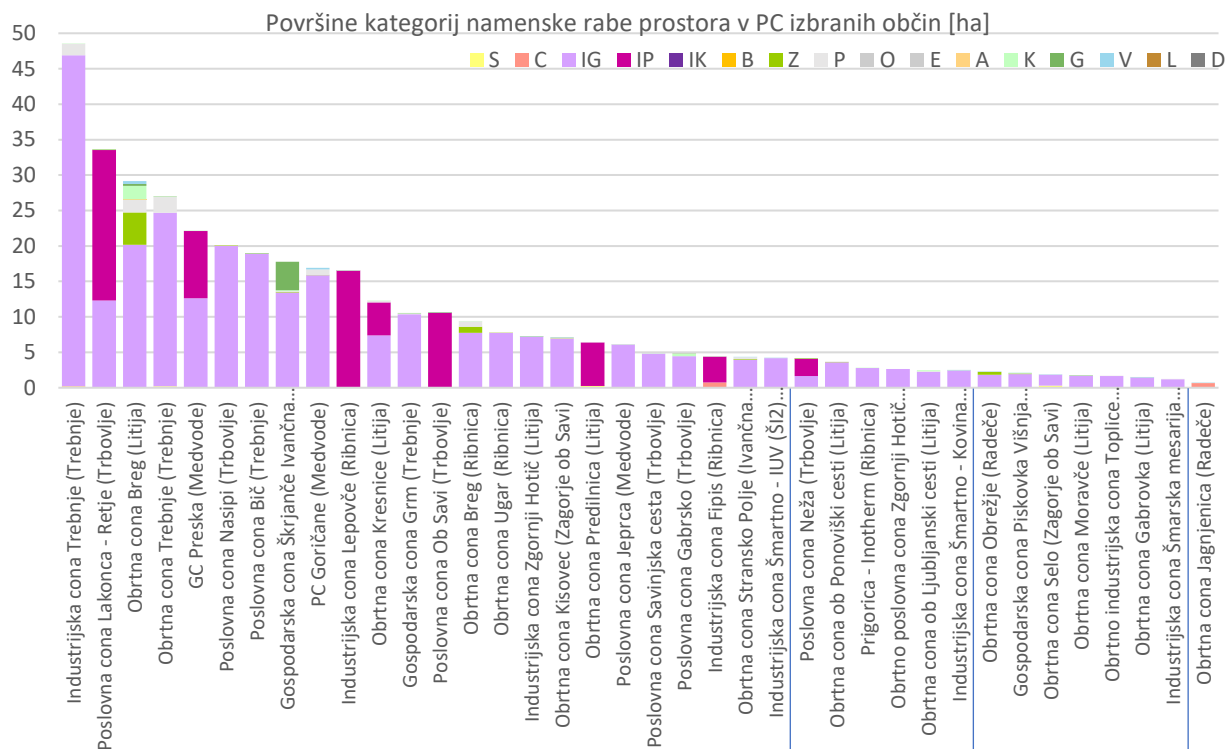
Površine namenske rabe prostora v izbranih poslovnih conah

Primerjava je bila izvedena tako na ravni občin, kot po posameznih PC. Za prikaz je uporabljena prva raven podrobnejše namenske rabe prostora, le pri območjih za proizvodne dejavnosti smo namenoma uporabili drugo raven, ki razlikuje površine za industrijo (IP), gospodarske cone (IG) in površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo (IK). Opredeljene PC po občinah združujejo najrazličnejše rabe prostora od območij stanovanj, območij centralnih dejavnosti, posebnih območij, pa tudi kmetijske in druge površine, kar je nekoliko v neskladju z veljavnimi prostorskimi akti občin. Najverjetneje gre za nekatera neskladja v podatkih oziroma so v nekaterih primerih za načrtovane širitve PC, kjer še ni določene ustrezne namenske rabe prostora.

Shema 41: Skupne površine kategorij namenske rabe prostora v poslovnih conah v izbranih občinah [ha].

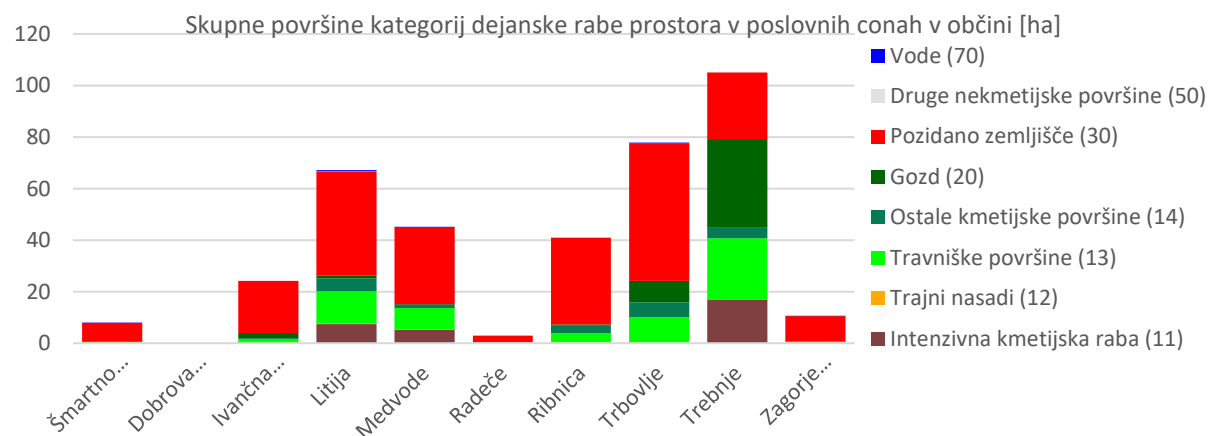
Primerjava posameznih poslovnih con oziroma namenske rabe po posameznih conah pokaže razlike med evidentiranimi poslovnimi conami. Večina PC je na območju površin za gospodarske cone (IG) in površin za industrijo (IP). Nekatere poslovne cone pa obsegajo tudi druge namenske rabe, kot npr. Obrtna cona Breg (Litija), katere del območja leži na območju zelenih površin in območju kmetijskih zemljišč. Skoraj celotni površini PC v občini Šmartno pri Litiji je določena namenska raba IG, razen 0,01 ha v PC Industrijska cona Šmartno – IUV (Š12), ki mu je določena namenska raba V (površinske vode), in 0,01 ha v PC Industrijska cona Šmartno – Kovina (Š11), ki mu je določena namenska raba P (območje prometnih površin).

Shema 42: Površine kategorij namenske rabe prostora v posameznih poslovnih conah v izbranih občinah [ha].

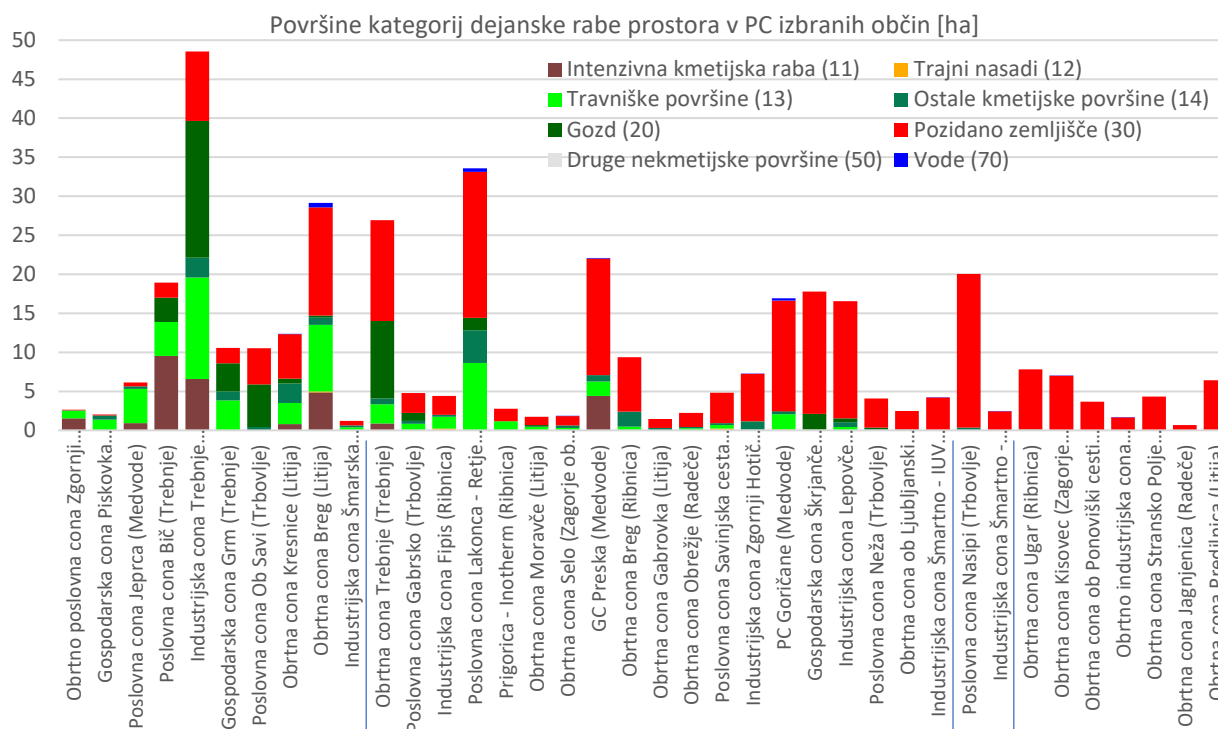
Površine dejanske rabe prostora v izbranih poslovnih conah

Presek z dejansko rabo prostora je uporaben predvsem za oceno pozidanosti PC. Za dejansko rabo prostora smo uporabili podatke iz Evidence dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jo vodi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Začetki evidence segajo že v leto 1997, ko se je na ministrstvu v sklopu posodobitve evidentiranja nepremičnin pričel izvajati podprojekt zajema in spremljanja rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč. Zvezni sloji dejanske rabe pa so na voljo vse od leta 2002 dalje. Kljub temu, da so podatki na voljo za vsaj 20 let, ti zaradi sprememb metodologije zajema dejanske rabe, predvsem pri uporabi kategorije pozidanosti površin, niso uporabni. Tako ni mogoča verodostojna analiza pozidave območij poslovnih con. Tako sloj dejanske rabe prostora uporabimo le za presek in analizo stopnje pozidanosti.

Shema 43: Skupne površine kategorij dejanske rabe prostora v vseh poslovnih conah v izbranih občinah [ha].

Iz sheme 43 razberemo, da so med bolj pozidanimi PC v občinah Šmartno pri Litiji, Zagorje ob Savi, Radeče, Ribnica in Ivančna Gorica. Občina z najmanj pozidanim PC je Trebnje. Izpostavimo dejansko rabo travniških površin in rabo gozda, ki je prisotna znotraj nekaterih con, predvsem v občinah Trebnje, Trbovlje in Litija. V občini Šmartno pri Litiji sta PC Industrijska cona Šmartno – IUV (ŠI2) in Industrijska cona Šmartno – Kovina (ŠI1) skoraj popolnoma pozidani, medtem ko je PC Industrijska cona Šmarska mesarija delno pozidana (gre za skoraj najmanjšo PC med primerjanimi – 1,21 ha). Na shemi 44 je prikaz dejanske rabe po posameznih poslovnih conah, cone so pri tem razporejene po deležu pozidaniosti od tistih z največ nepozidanimi površinami v shemi levo, do tistih, ki so v celoti pozidane na shemi desno.

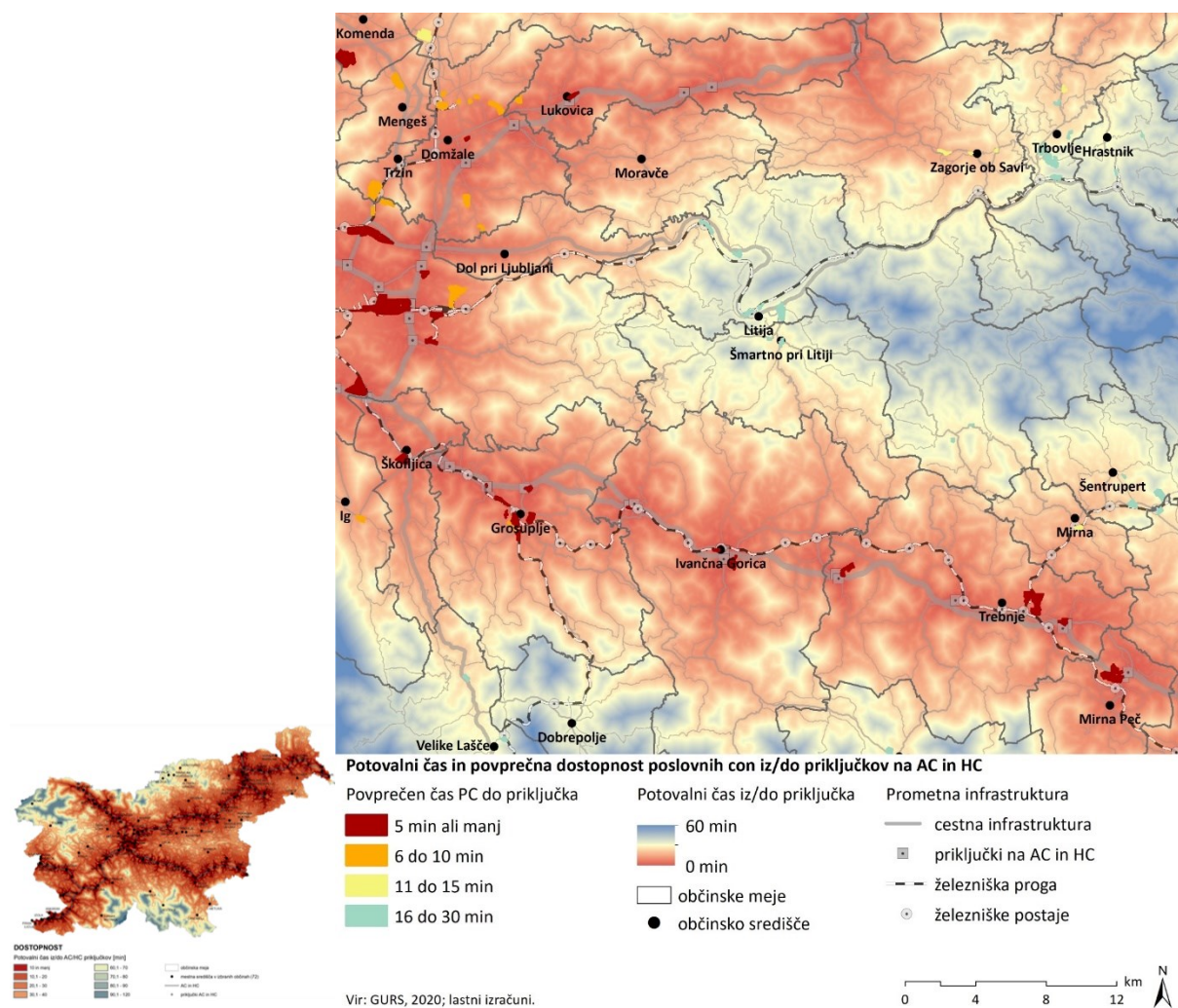
Shema 44: Površine kategorij dejanske rabe prostora v posameznih poslovnih conah v izbranih občin [ha].

Oddaljenost in dostopnost poslovnih con do AC priključka

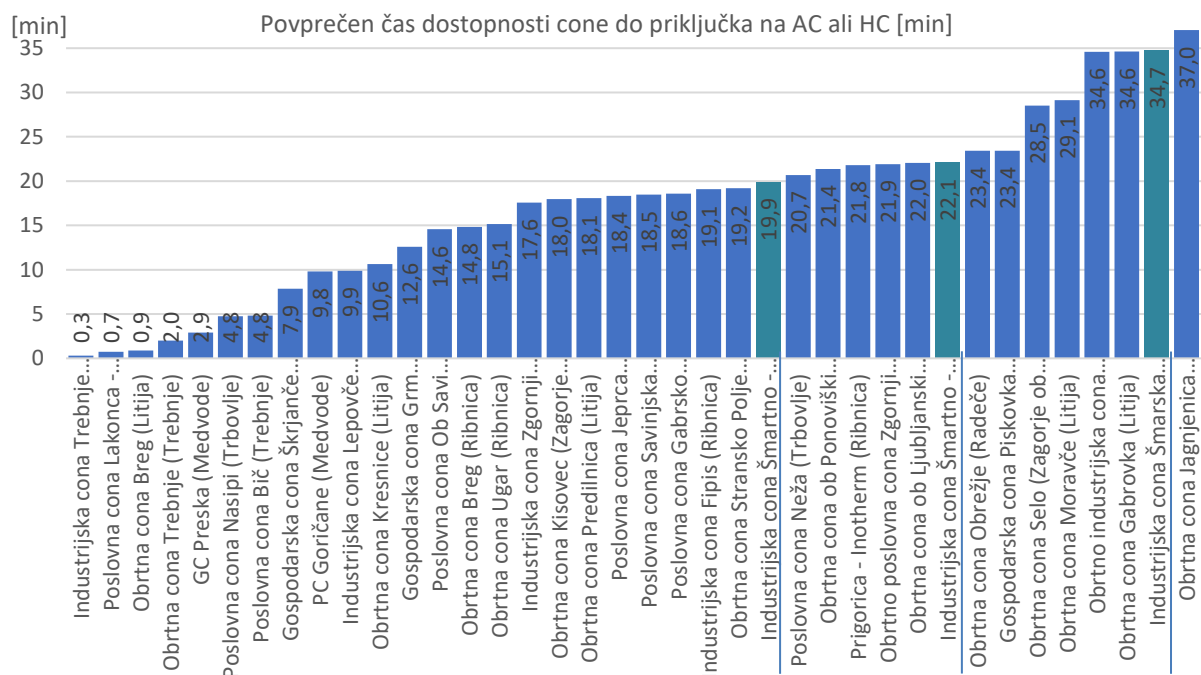
Kot pomemben kriterij za razvoj gospodarske dejavnosti smo v analizi obravnavali dostopnost do omrežja avtocest (AC) oziroma hitrih cest (HC). Na podlagi modela dostopnosti, smo za vse obravnavane poslovne cone in še dodatne cone širšega območja izračunali povprečne dostopnosti. Za to je bilo uporabljeno orodje Zonal Statistics v programskem paketu ArcGIS.

Spodnji prikaz razkriva, da je povprečna dostopnost obravnavanih con v občini Šmartnem pri Litiji do priključka večinoma med 16 in 30 minutami. Prav tako so v tem časovnem intervalu dostopnosti do priključka poslovne cone v občini Litija, Trbovlje, Radeče. Najboljšo dostopnost do priključkov imajo poslovne cone v občini Trebnje in Ivančna Gorica, najslabšo dostopnost pa poslovne cone v občini Ribnica.

Velik potencial je bližina železniške postaje v Litiji, ki lahko vpliva na nadaljnji razvoj gospodarstva v občini Šmartno pri Litiji. Tovrstni prevozi ponujajo možnost in pomenijo manjšo obremenitev za okolje, manjša obremenitev cestnega omrežja, tako z vidika prevoza tovora, kot z vidika delovne mobilnosti zaposlenih v coni.

Slika 14: Prikaz potovalnega časa in povprečnega časa dostopnosti za izbrane poslovne cone širšega območja.

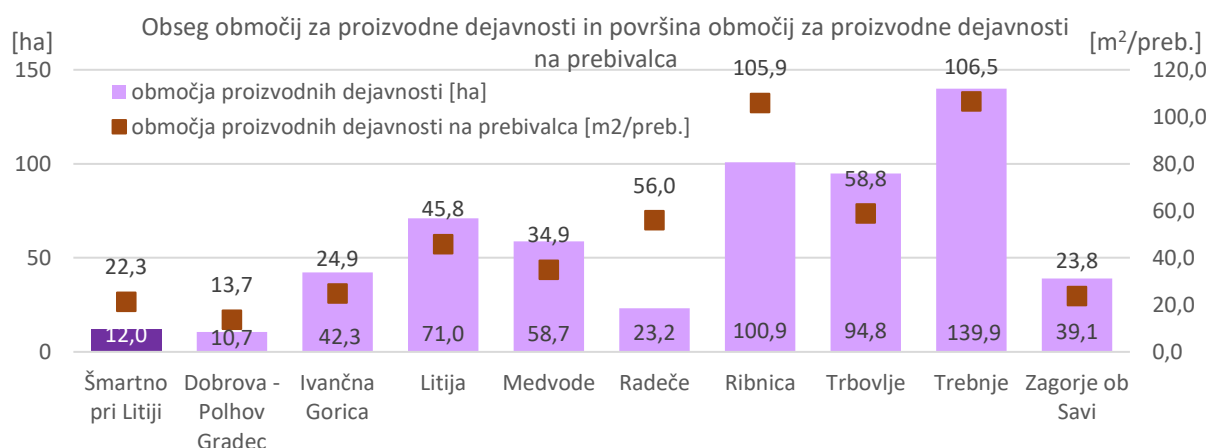
Shema 45: Povprečen čas dostopnosti cone do priključka na AC ali HC [min].

Območja proizvodnih dejavnosti v OPN

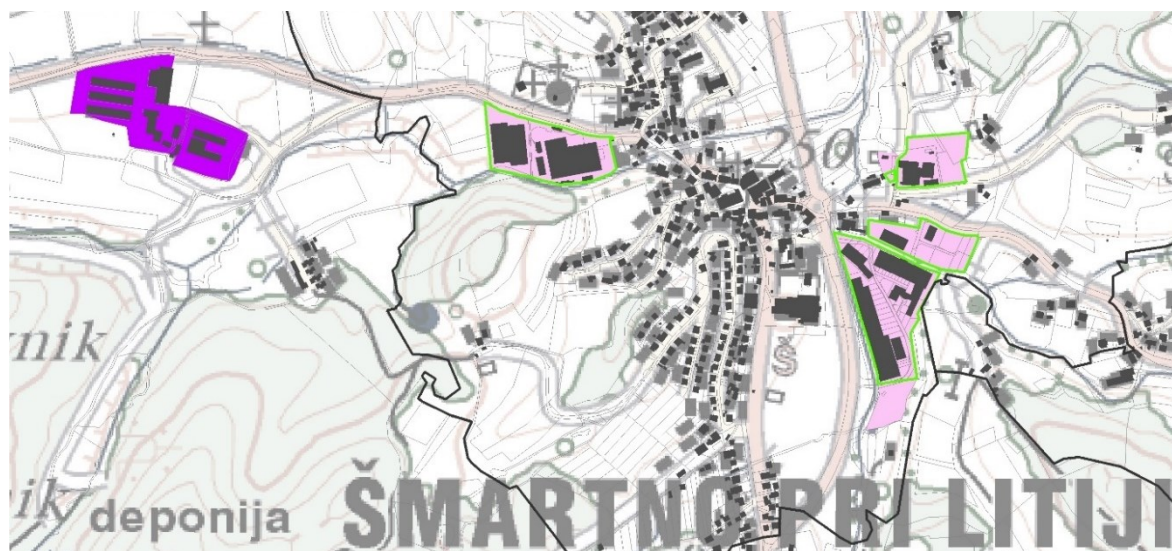
Podrobna namenska raba območij proizvodnih dejavnosti so:

- IG - gospodarske cone
- IK - površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo
- IP - površine za industrijo.

Z namensko rabo prostora iz OPN in njegovih sprememb in dopolnitev je v občini Šmartno pri Litiji opredeljenih skupaj le 12,6 ha območij za proizvodnje dejavnosti. Med temi prevladujejo območja gospodarskih con. V naselju Zavrstnik in pa se nahaja še eno večje območje oziroma površina z objekti za kmetijsko proizvodnjo. Površin za industrijo v občini ni določeno. Preračunano na prebivalca, ima občina Šmartno pri Litiji skupno le 22,3 m² površin za proizvodnje dejavnosti na prebivalca, kar jo med primerjanimi občinami uvršča na predzadnje mesto. Manj površin na prebivalca je le še v občini Dobrova - Polhov Gradec.

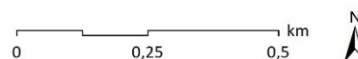
Shema 46: Obseg območij za proizvodne dejavnosti in površina območij za proizvodne dejavnosti na prebivalca.

Območja proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji

- gospodarske cone (IG)
- površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo (IK)
- v registru evidentirane PC
- parcelne meje zemljiškega katastra
- poselitev (KS)
- meje naselij
- občinske meje

Vir: GURS, 2020; Realis, 2021, lastni izračuni.

Slika 15: Območja proizvodnih dejavnosti in evidentirane poslovne cone v občini Šmartno pri Litiji.

Na podlagi podatkov, ki so bili posredovani s strani občine je bila izvedena še analiza pozidanosti območij proizvodnih dejavnosti. Gre za zadnje aktualne podatke, ki jih je pripravilo podjetje Realis, d.o.o. v septembru, 2021. Podatki so pripravljeni v skladu z ZUreP-2, ki predvideva določitev razvojnih stopenj nepozidanim stavbnim zemljiščem za boljšo preglednost in planiranje občine. Sloj razvojnih stopenj stavbnih zemljišč, stavbna zemljišča ločuje po dveh opredeljenih kategorijah in sicer:

- Tip zemljišča ter
- Razvojne stopnje.

V tipih zemljišč so opredeljena:

- 0 – ostala zemljišča
- 1 – pozidana zemljišča
- 2 – nepozidana zemljišča

Opredelitev razvojnih stopenj pa nadalje deli zemljišča na:

- 0 – ni razvojne stopnje, saj gre za pozidano ali ostalo zemljišče
- 1 – nezazidljivo zemljišče
- 2 – prostorsko neurejeno zemljišče
- 3 – neopremljeno zemljišče
- 4 – urejeno zazidljivo zemljišče.

Posamezna razvojna stopnja oz. katera zemljišča se v posamezno razvojno stopnjo uvrščajo je opredeljeno v ZUreP – 2, v poročilu zakon na kratko povzemamo predvsem zaradi samega razumevanja razvojnih stopenj:

Razvojna stopnja 1 – nezazidljivo zemljišče

Nezazidljivo zemljišče je zemljišče, na katerem gradnja zaradi določb prostorskega akta, dejanskega stanja v prostoru ali pravnih režimov, ni dovoljena ali ni mogoča. Nezazidljivo zemljišče je zemljišče, ki z izvedbeno regulacijo prostora ni predvideno za gradnjo stavb, zemljišče namenjeno gradnji GJL, zemljišča neustrezne lege, naklona ali nosilnosti in zemljišče podvrženo varstvenim ter pravni režimom, ki gradnje ne dopuščajo.

Razvojna stopnja 2 – prostorsko neurejeno zemljišče

Prostorsko neurejeno zemljišče je zemljišče za katerega je z OPN predvidena izdelava OPPN, pa ta še ni sprejet, zemljišče na katerem ni dopustna graditev stavb do sprejetja drugega prostorskega izvedbenega akta v pristojnosti občine ali države, zemljišče, ki je v komasacijskem območju upravne komasacije.

Razvojna stopnja 3 – neopremljeno zemljišče

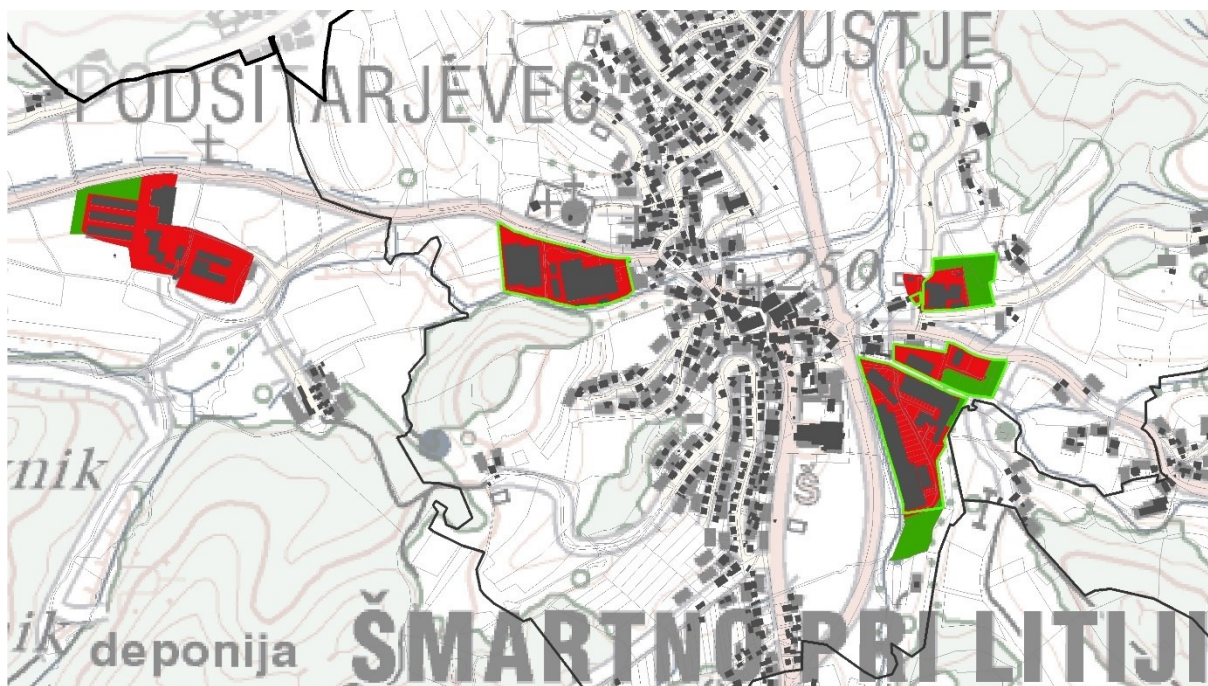
Neopremljeno zemljišče je zemljišče, na katerem je sprejeta izvedbena regulacija prostora, ki dopušča graditev, vendar ne izpolnjuje vseh ali posameznih pogojev komunalne opremljenosti. Pogoje komunalne opremljenosti podrobneje določa zakon v 149. členu, v splošnem pa za komunalno opremljeno velja zemljišče z urejenim dostopom do javnega cestnega omrežja ter na katerem je mogoče izvesti priključke na: javno elektroenergetsko omrežje, javno vodovodno omrežje javno kanalizacijsko omrežje.

Razvojna stopnja 4 – urejeno zazidljivo zemljišče

Za urejeno zazidljivo zemljišče veljajo zemljišča, na katerih je skladno s prostorskimi akti dopustna gradnja stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, ki je komunalno opremljeno, izpolnjuje prostorske izvedbene pogoje glede oblike in velikosti gradbene parcele ter na njem niso uveljavljeni pravni režimi, ki ne dopuščajo gradnje stavb.

Analiza podatkov je pokazala, da so iz sloja razvojnih stopenj izločene namenske rabe z oznako E, F oz. f, P, T, O in Z. P. Ob tem sloj tudi ne ločuje posameznih rab prostora zaradi česar je bilo potrebno podatke združevati z veljavno namensko rabo prostora pri tem pa so bila ugotovljena manjša odstopanja.

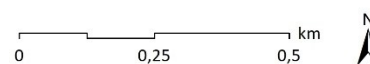
Iz posredovanega sloja smo prevzeli predvsem podatke o nepozidanih stavbnih zemljiščih, katerim so bile opredeljene razvojne stopnje od 0 do 5. V prvem koraku analize ločujemo le med pozidanimi ter nepozidanimi stavbnimi zemljišči, nato pa sledi še analiza opredeljenih razvojnih stopenj.

Območja proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji

- pozidana območja
- nepozidana območja
- v registru evidentirane PC
- parcelne meje zemljiškega katastra
- poselitev (KS)
- meje naselij
- občinske meje

Vir: GURS, 2020; Realis, 2021, lastni izračuni.

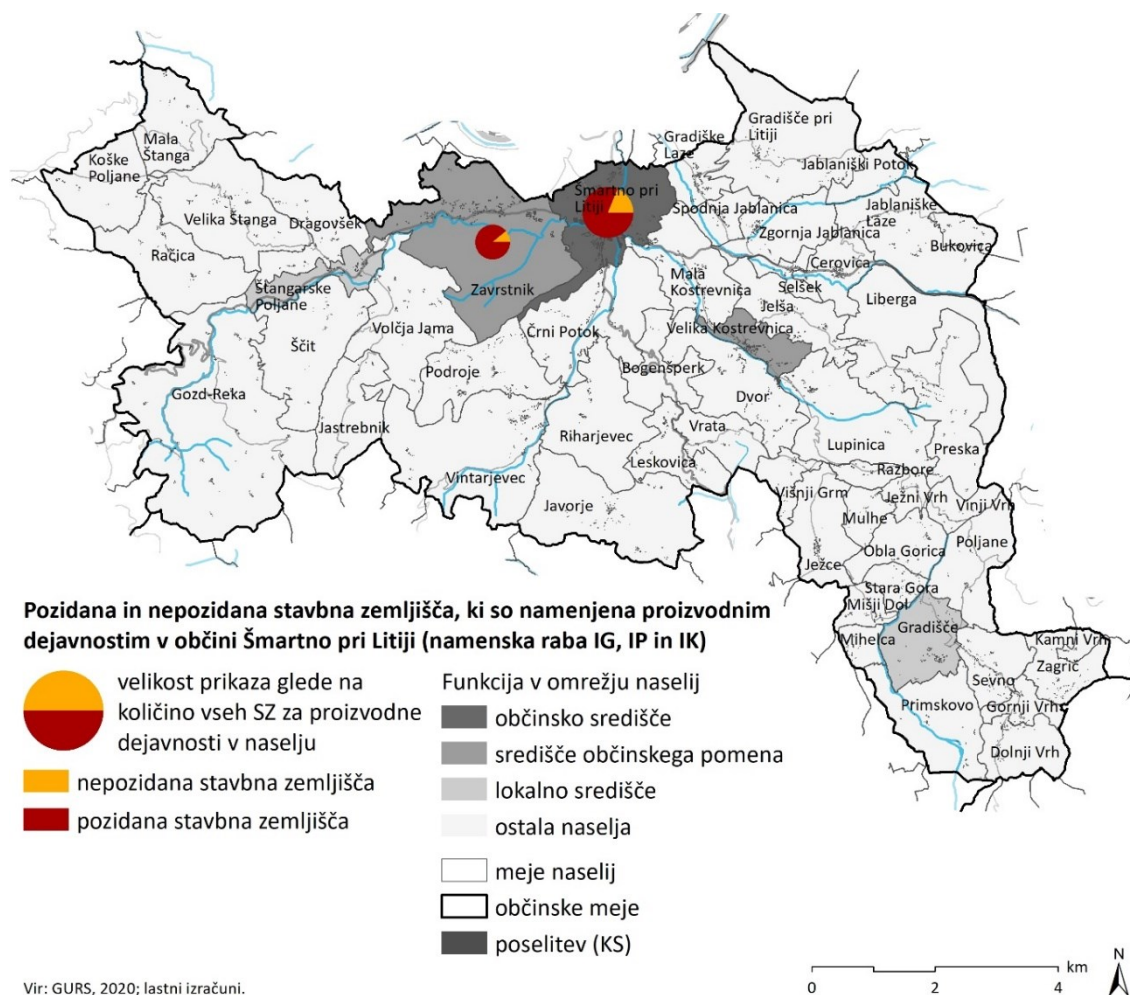
Slika 16: Pozidanost območij proizvodnih dejavnosti in evidentirane poslovne cone v občini Šmartno pri Litiji.

V preglednici 17 prikazujemo površine gospodarskih con in površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo po naseljih. Območij za proizvodne dejavnosti v občini je izrazito malo, ob tem pa so tudi že v veliki meri pozidane.

Preglednica 17: Območja proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji po pozidanosti.

Naselje	Vrsta območja za proizvodne dejavnosti	Skupaj [ha]	Pozidano [ha]	Nepozidano [ha]	Delež pozidanosti [%]
Šmartno pri Litiji	IG	8,53	6,91	1,62	81,00
Zavrstnik	IK	4,03	3,59	0,45	88,93
Občina Šmartno pri Litiji	IG	8,53	6,91	1,62	81,00
	IK	4,03	3,59	0,45	88,93
	skupaj	12,57	10,50	2,07	83,54

Slika 17 prikazuje preračun pozidanih in nepozidanih območij proizvodnih dejavnosti po naseljih občine. Grafike na sliki so sorazmerno majhne saj so pogojene z površino območij proizvodnih dejavnosti glede na vsa stavbna zemljišča v občini. Na račun berljivosti smo ohranili velikost krogov tudi zaradi morebitne primerjave z kartami, ki v poglavju 2.4.2 prikazujejo pozidane in nepozidane površine stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb in namenjenih bivanju.

Slika 17: Pozidana in nepozidana stavba zemljišča namenjena proizvodni dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji.

Dodatno je bil izračunana še površina nepozidanih stavbnih zemljišč namenjenih proizvodnim dejavnostim na prebivalca naselja. Ker se v občini Šmartno pri Litiji edine nepozidane površine namenjene proizvodnim dejavnostim nahajajo v občinskem središču Šmartnem pri Litiji, podatka grafično ne predstavljamo. Nepozidanih stavbnih zemljišč v naselju Šmartno pri Litiji je le 17,6 m² na prebivalca naselja.

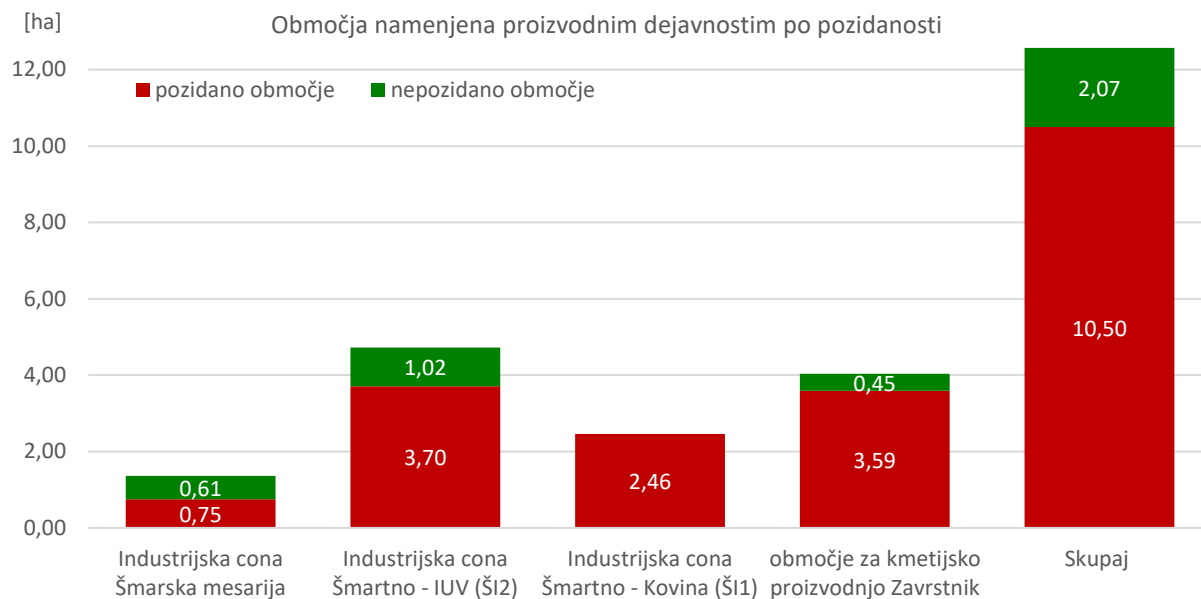
Sledi še analiza območij proizvodnih dejavnosti, predvsem še nepozidanih območij v občini Šmartno pri Litiji. Površine nepozidanih območij proizvodnih dejavnosti razvojne stopnje opredeljujejo glede na možnosti za razvoj, ki jih podajajo glede na stopnjo komunalne opremljenosti ter pravnih in fizičnih omejitev v prostoru. V občini so nepozidanim območjem namenjenim proizvodnim dejavnostim določene tri razvojne stopnje:

- 2 – prostorsko neurejeno zemljišče
- 3 – neopremljeno zemljišče
- 4 – urejeno zazidljivo zemljišče

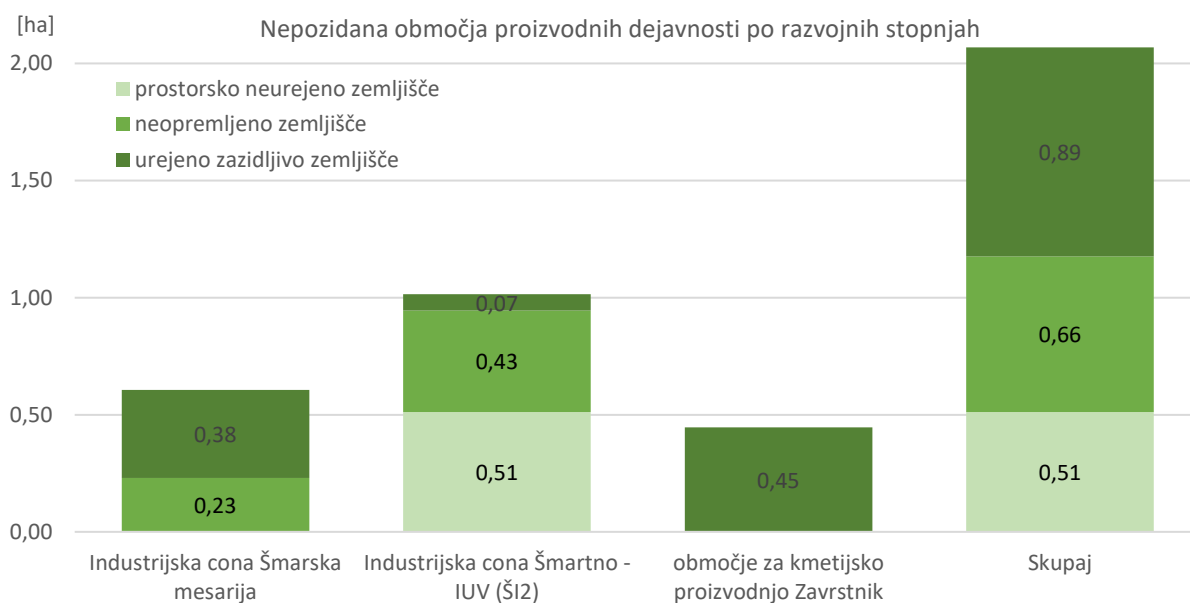
V načrtovanih gospodarskih conah ter površinah z objekti za kmetijsko proizvodnjo je v občini Šmartno pri Litiji za umeščanje proizvodnih dejavnosti na voljo 2,07 ha nepozidanih zemljišč (1,62 ha za gospodarske cone ter 1,62 ha za objekte za kmetijsko proizvodnjo). Od tega je 0,51 prostorsko neurejenih zemljišč (2. razvojna stopnja), 0,66 ha neopremljenih zemljišč in 0,89 ha že urejenih zazidljivih zemljišč. Zaradi prostorskega ločevanja, kje se posamezna območja dejansko nahajajo, smo opredelili 4 cone oz območja, na podlagi evidence poslovnih con in subjektov inovativnega okolja:

- Industrijska cona Šmarska mesarija
- Industrijska cona Šmartno - IUUV (ŠI2)
- Industrijska cona Šmartno - Kovina (ŠI1)
- območje za kmetijsko proizvodnjo Zavrstnik

Na shemi 47 so prikazani le pozidani ter nepozidani deli posameznega območja, medtem ko shema 48 nadalje ločuje nepozidane površine po razvojnih stopnjah. Iz prikaza je izvzeta Industrijska cona Šmartno - Kovina (ŠI1), ki je v celoti pozidana.

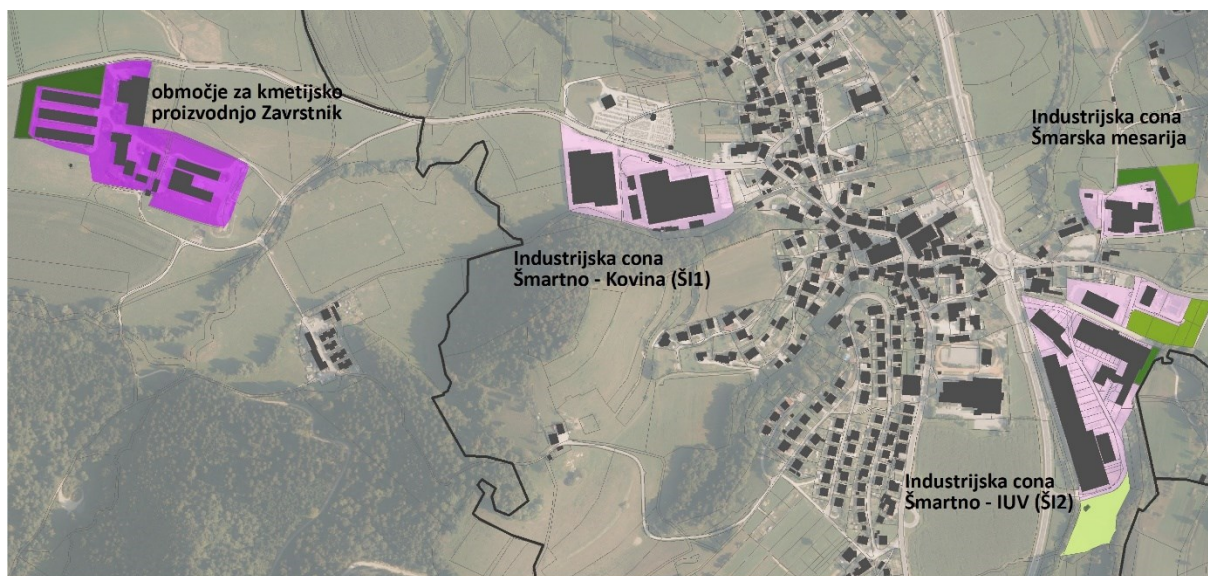

Shema 47: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča znotraj območij proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji.

Shema 48: Nepozidana stavbna zemljišča znotraj območij proizvodnih dejavnosti po razvojnih stopnjah v občini Šmartno pri Litiji.

Zaradi podrobnejšega vpogleda posamezna območja z označenimi pozidanimi ter nepozidanimi površinami proizvodnih dejavnosti po razvojnih stopnjah, prikazujemo tudi grafično na kartah (slika 18).

Območja proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji

gospodarske cone (IG)

površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo (IK)

Razvojne stopnje nepozidanih zemljišč

prostorsko neurejeno zemljišče (razvojna stopnja 2)

neopremljeno zemljišče (razvojna stopnja 3)

urejeno zazidljivo zemljišče (razvojna stopnja 4)

parcelne meje zemljiškega katastra

poselitev (KS)

meje naselij

občinske meje

Vir: GURS, 2020; Realis, 2021, lastni izračuni.

Slika 18: Območja proizvodnih dejavnosti z prostorskimi rezervami in opredeljenimi razvojnimi stopnjami zemljišč.

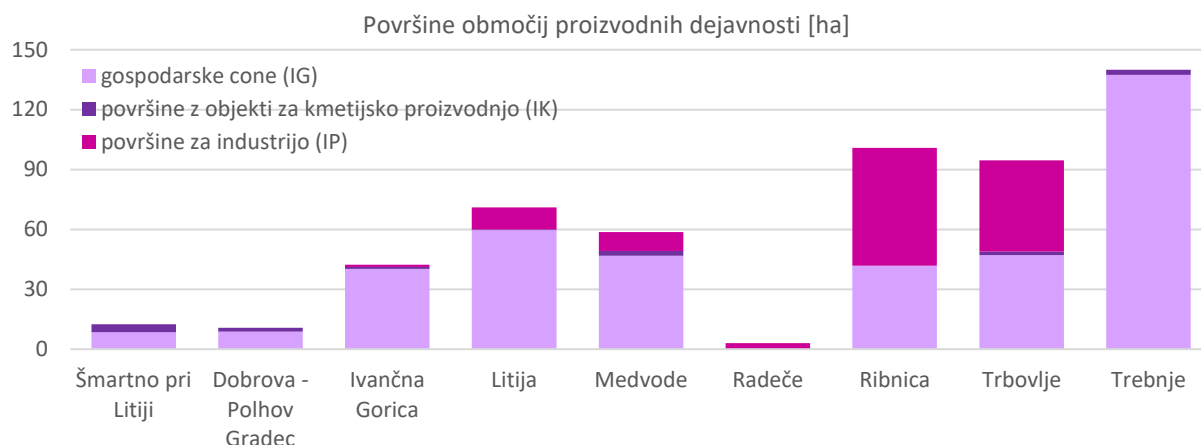
Primerjava območij proizvodnih dejavnosti po primerljivih občinah

Preračun površine posameznih podrobnih rab območij proizvodnih dejavnosti na prebivalca občine je pomemben predvsem za smiselno primerjavo med primerljivimi občinami v letu 2019. V občini Šmartno pri Litiji je 8,5 ha površin namenjenih gospodarskim conam, 4,0 ha kmetijski proizvodnji, v občini pa ni površin, namenjenih za industrijo. Gre za izrazito majhne površine, nekajkrat manjše kot v večini preostalih primerljivih občin (preglednica 18). Preračunano na prebivalca, je v občini Šmartno pri Litiji med primerljivimi občinami sicer največ površin za kmetijsko proizvodnjo (7,1 m²/preb.), vendar le zaradi enega območja v naselju Zavrstnik. Skupaj pa je v občini Šmartno pri Litiji območij proizvodnih dejavnosti na prebivalca le 221,3 m², kar je več le od občine Dobrova - Polhov Gradec (13,7 m²/preb.).

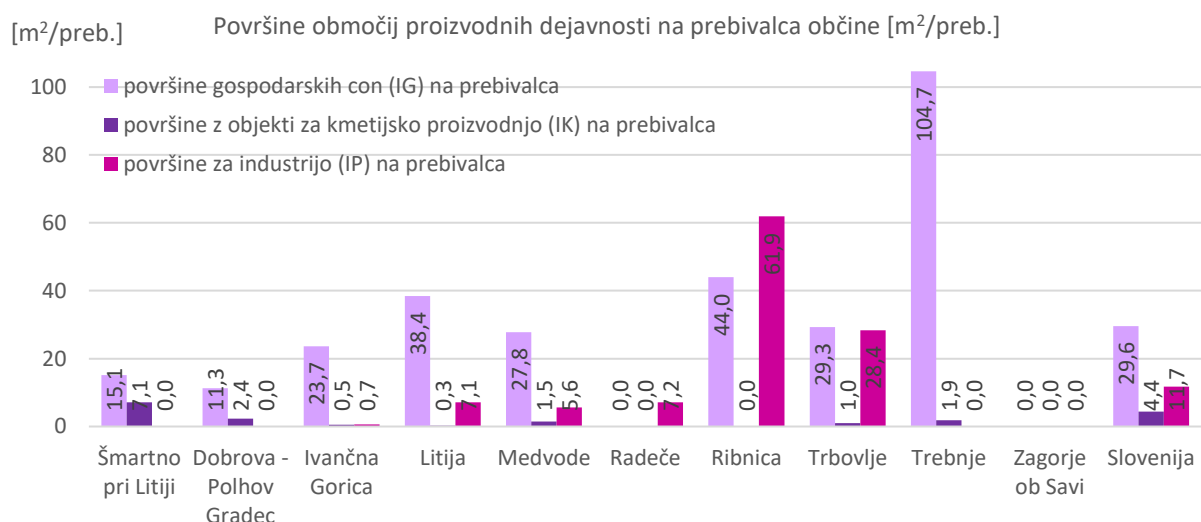
Preglednica 18: Površine in površine območij proizvodnih dejavnosti na prebivalca v izbranih občinah.

Občina	IG [ha]	IK [ha]	IP [ha]	Območja proizvodnih dejavnosti [ha]	IG na preb. [m ² /preb.]	IK na preb. [m ² /preb.]	IP na preb. [m ² /preb.]	Območja proizvodnih dejavnosti na preb. [m ² /preb.]
Šmartno pri Litiji	8,5	4,0	0,0	12,6	15,1	7,1	0,0	22,3
Dobrova - Polhov Gradec	8,8	1,8	0,0	10,7	11,3	2,4	0,0	13,7
Ivančna Gorica	40,2	0,9	1,1	42,3	23,7	0,5	0,7	24,9
Litija	59,6	0,4	11,0	71,0	38,4	0,3	7,1	45,8
Medvode	46,8	2,5	9,5	58,7	27,8	1,5	5,6	34,9
Radeče	0,0	0,0	3,0	23,2	0,0	0,0	7,2	56,0
Ribnica	41,9	0,0	59,0	100,9	44,0	0,0	61,9	105,9
Trbovlje	47,2	1,6	45,7	94,8	29,3	1,0	28,4	58,8
Trebnje	137,5	2,5	0,0	139,9	104,7	1,9	0,0	106,5
Zagorje ob Savi	0,0	0,0	0,0	39,1	0,0	0,0	0,0	23,8
Slovenija	6205,1	911,9	2456,6	10774,0	29,6	4,4	11,7	51,4

Podobno razmerje površin za proizvodne dejavnosti je prikazano še na shemi 49 in 50.

Shema 49: Površine območij proizvodnih dejavnosti po podrobni namenski rabi in izbranih občinah v letu 2020.

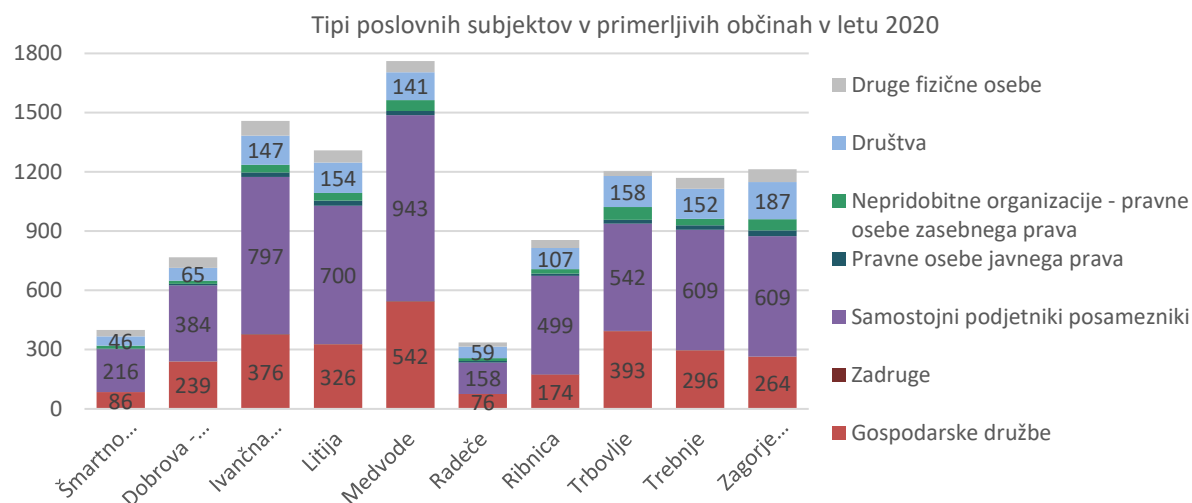
Shema 50: Površine območij proizvodnih dejavnosti na prebivalca po podrobni namenski rabi v letu 2020.

Število in tipi poslovnih subjektov

Vključeni podatki/podkazalniki: poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije in nanje vezani podatki, podjetja po občinah in velikosti glede na število oseb, ki tam delajo.

Na gospodarski razvoj znatno vpliva tudi število in tip poslovnih subjektov v občini. Ti se medsebojno razlikujejo tako po tipu, kot po dejavnostih s katerimi se ukvarjajo, ter po številu zaposlenih. Na podlagi poslovnega registra AJ PES opazujemo število in spreminjanje poslovnih subjektov po tipu. Zaradi same primerjave med občinami so bile dodatno preračunane vrednosti posameznih poslovnih subjektov na 1.000 prebivalcev občine.

V občini Šmartno pri Litiji je bilo leta 2020 399 poslovnih subjektov. Pri tem prevladujejo samostojni podjetniki posamezniki (216), veliko je tudi gospodarskih družb (86). Ob tem je gospodarskih družb glede na vse poslovne subjekte v občini 21,6 %, samostojnih podjetnikov pa 54,1 %. Manj poslovnih subjektov skupaj med primerjanimi občinami ima le občina Radeče (336). Podobno pokaže preračun poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev. Občina Šmartno pri Litiji ima najmanj gospodarskih družb na 1.000 prebivalcev (15,2). Tudi po številu samostojnih podjetnikov na 1000 prebivalcev sodi med štiri občine z najnižjo vrednostjo kazalnika (38,3 samostojnih podjetnikov na 1.000 prebivalcev). Pri tem državno povprečje znaša 47,3 samostojnih podjetnikov na 1.000 preb.

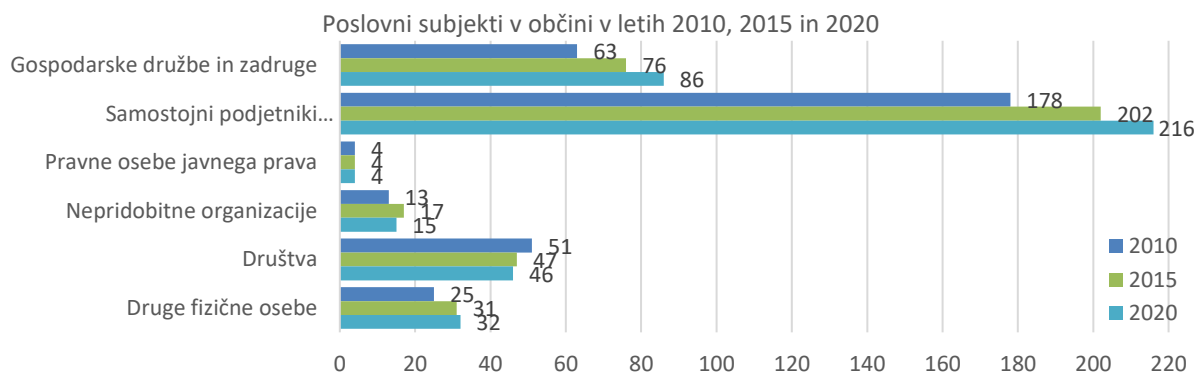
Shema 51: Tipi poslovnih subjektov v primerljivih občinah v letu 2020.

Pri spremljanju števila opazujemo predvsem število gospodarskih družb in spreminjanje števila samostojnih podjetnikov posameznikov. Med letoma 2010 in 2020 se je v občini Šmartno pri Litiji za 23 povečalo število gospodarskih družb ter za 38 število samostojnih podjetnikov posameznikov. Povečanje gospodarskih družb glede na leto 2010 je bilo sorazmerno veliko, kar 36,5 %. Ker gre pri gospodarskih družbah, navadno za večje porabnike prostora, je povečevanje števila nujno upoštevati pri načrtovanju prostora. Potrebno jim je namreč zagotoviti ustrezne površine.

Preglednica 19: Poslovni subjekti po tipih v letih 2010, 2015 in 2020.

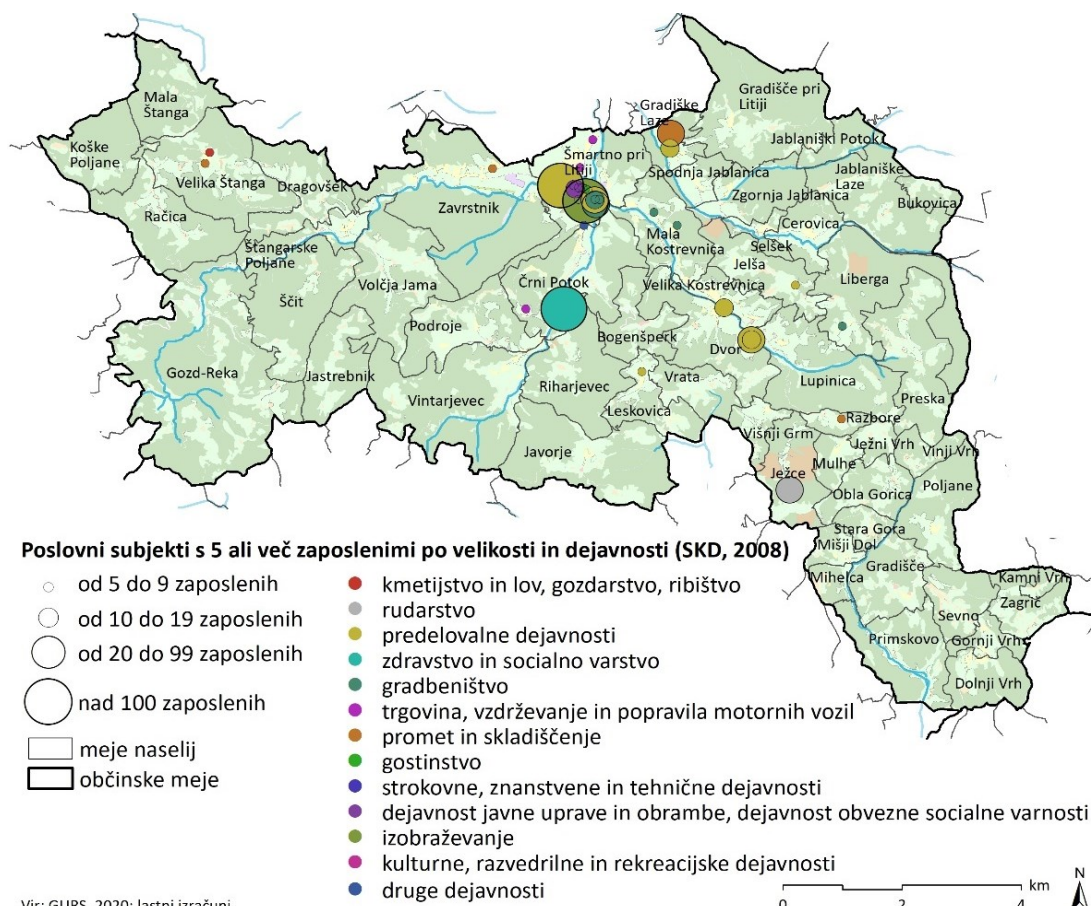
Poslovni subjekt	2010	2015	2020	Razlika 2010-2020	Delež spremembe [%]
Gospodarske družbe	63	76	86	23	36,5
Zadruga	0	0	0	0	0,0
Samostojni podjetniki posamezniki	178	202	216	38	21,3
Pravne osebe javnega prava	4	4	4	0	0,0
Nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega prava	13	17	15	2	15,4
Društva	51	47	46	-5	-9,8
Druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oz. s predpisom določene dejavnosti	25	31	32	7	28,0
Skupaj poslovnih subjektov	334	377	399	65	19,5

OPOMBA: Od leta 2012 dalje so zadruga v evidenci poslovnih subjektov vodene ločeno.

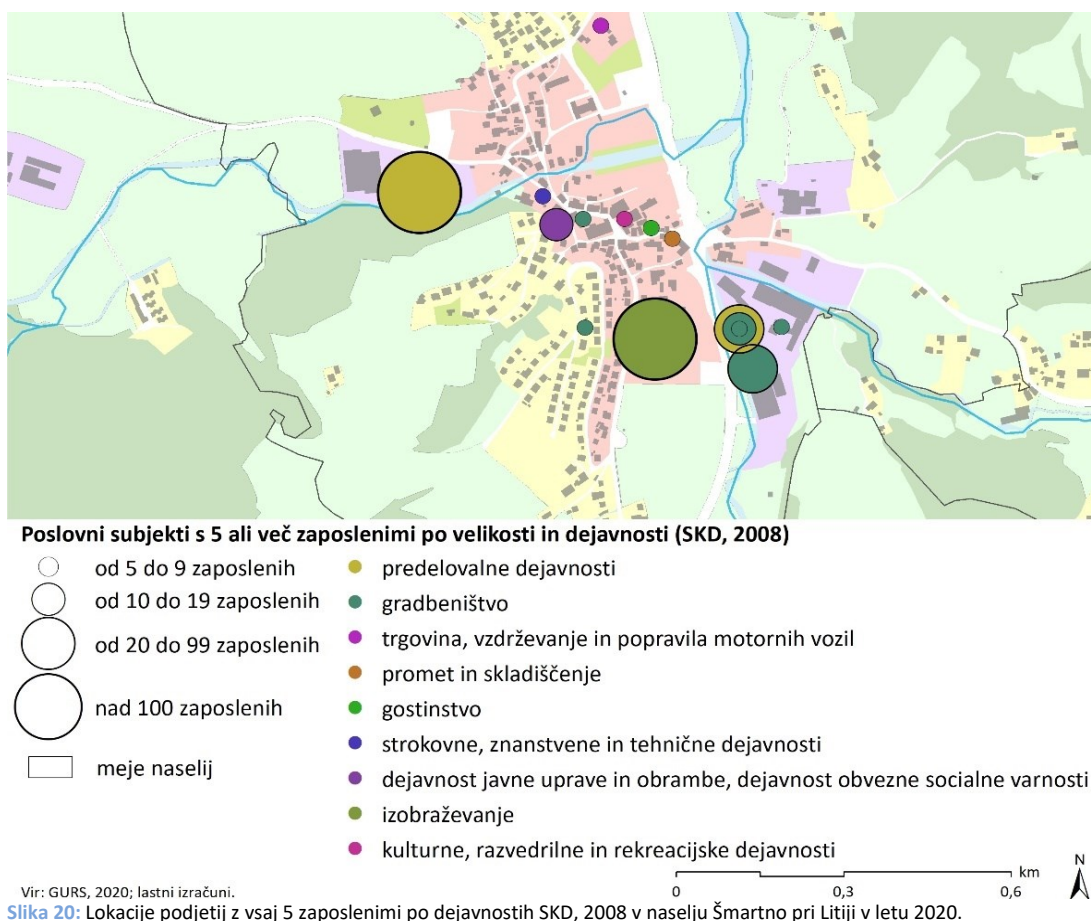

Shema 52: Spreminjanje števila poslovnih subjektov v občini med leti 2010, 2015 in 2020.

Kljub temu, da se število gospodarskih združb, ki jih navadno povezujemo z večjim številom zaposlenih, ne bistveno povečuje, prisotnost teh predstavlja in jih obravnavamo kot pomemben dejavnik v prostoru. Prostorska razporeditev podjetij z vsaj 5 zaposlenimi po dejavnostih je prikazan na siki 16 in 17.

Slika 19: Lokacije podjetij z vsaj 5 zaposlenimi po dejavnostih SKD, 2008 v občini Šmartno pri Litiji v letu 2020.

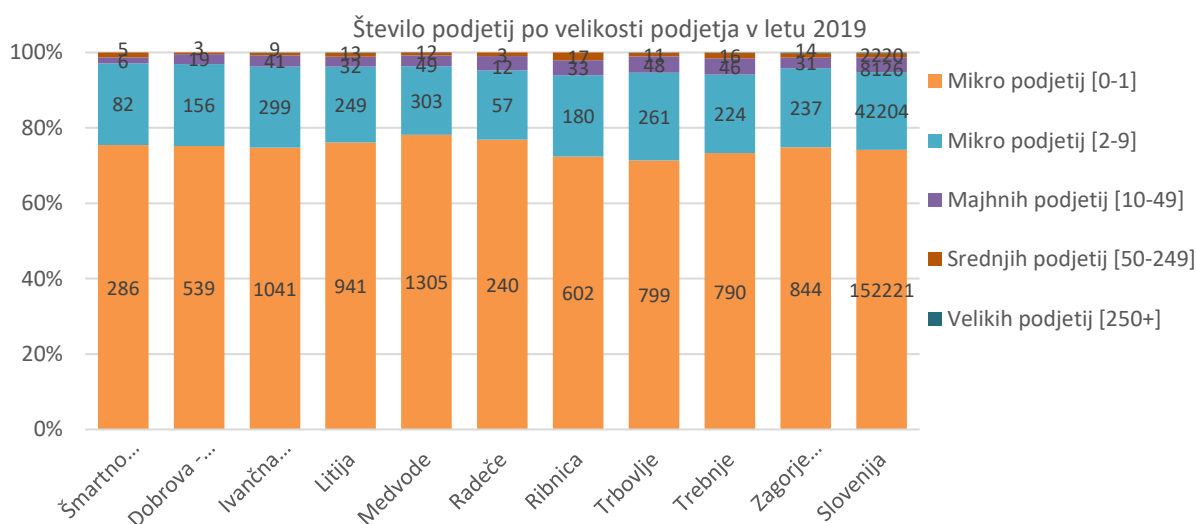

Slika 20: Lokacije podjetij z vsaj 5 zaposlenimi po dejavnostih SKD, 2008 v naselju Šmartno pri Litiji v letu 2020.

Statistika vodi podatkovno zbirko vezano na 205.139 registriranih podjetij v Sloveniji leta 2019. Podjetja so pri tem definirana kot pravno ali fizične osebe, ki so med letom opazovanja izkazale prihodek ali zaposlene osebe ali investicije. Zato prihaja do manjših razhajanj s podatki iz poslovnega registra AJPES. Izvedena primerjava števila podjetij po velikostnih razredih števila zaposlenih v letu 2019 pokaže, da je v občini Šmartno pri Litiji 368 mikro podjetij (0 do 9 zaposlenih), 6 majhnih podjetij (10 do 49 zaposlenih) in 5 srednjih podjetij (50 do 249 zaposlenih). Velikih podjetij nad 250 zaposlenih pa v občini ni. V preostalih primerjanih občinah je sicer struktura podobna, podjetij pa je veliko več.

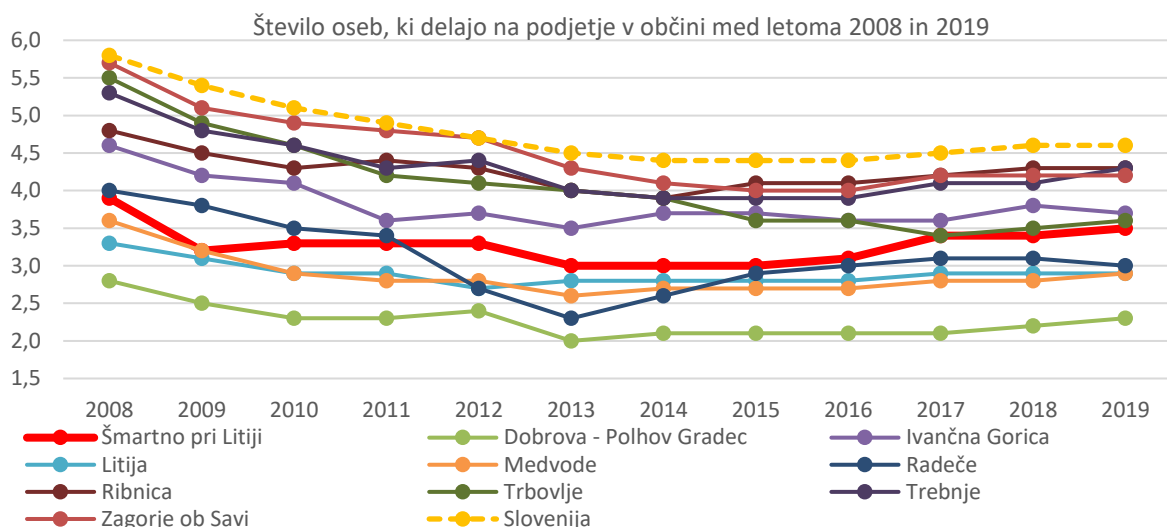
Preglednica 20: Podjetja po številu zaposlenih v primerljivih občinah v letu 2019.

Občina	Število podjetij	Mikro podjetja [0-1]	Mikro podjetja [2-9]	Majhnih podjetja [10-49]	Srednjih podjetja [50-249]	Velikih podjetja [250+]
Šmartno pri Litiji	379	286	82	6	5	0
Dobrova - Polhov Gradec	717	539	156	19	3	0
Ivančna Gorica	1392	1041	299	41	9	2
Litija	1236	941	249	32	13	1
Medvode	1670	1305	303	49	12	1
Radeče	312	240	57	12	3	0
Ribnica	832	602	180	33	17	0
Trbovlje	1120	799	261	48	11	1
Trebnje	1077	790	224	46	16	1
Zagorje ob Savi	1128	844	237	31	14	2
Slovenija	205139	152221	42204	8126	2220	368

Shema 53: Število podjetij po velikosti podjetja v letu 2019.

Podobno sliko podaja kazalnik povprečnega števila oseb, ki delajo na podjetje v občini. Kazalnik opazujemo za daljše časovno obdobje med letoma 2008 in 2019. Shema 54 prikazuje, da so vse obravnavane občine pod slovenskim povprečjem. Najmanj v povprečju zaposlenih oseb na podjetje je skozi celotno opazovano obdobje med primerljivimi občinami beležila občina Dobrova - Polhov Gradec, največ pa občina Zagorje ob Savi oziroma v zadnjih letih Ribnica ter Trebnje. V občini Šmartno pri Litiji je bilo leta 2008 na podjetju povprečno 3,8 zaposlenih, sledilo je manjše zmanjšanje števila zaposlenih do leta 2013, število se nato med letoma 2013 in 2014 ni spreminjalo in je znašalo 3,0 zaposlene na podjetje. Od leta 2015 dalje pa se število zaposlenih ponovno povečuje in leta 2019 znaša 3,5 zaposlenih na podjetje. Pri tem je slovensko povprečje v letu 2019 4,6 zaposlenih na podjetje.

Shema 54: Število oseb, ki delajo na podjetje v občini med letoma 2008 in 2019.

Stopnja razvitosti gospodarstva

Vključeni podatki/podkazalniki: povprečna mesečna bruto plača, prihodki podjetij.

Med druge ekonomske oziroma gospodarske kazalnike štejemo predvsem podatke o povprečnih plačah. Kazalnik, povprečna mesečna bruto plača, ki ga prikazujemo se izračunana glede na delovna mesta v občini, ne glede na to kdo jih zaseda. Kazalnik vsaj okvirno kaže na to kakšna delovna mesta so v občini, koliko je njihova dodana vrednost. S točnimi podatki o dodani vrednosti na zaposlenega ali na podjetje ne razpolagamo, saj ne gre za javno dostopne podatke. Zato za primerjavo uporabljamo kazalnik povprečne mesečne bruto plače.

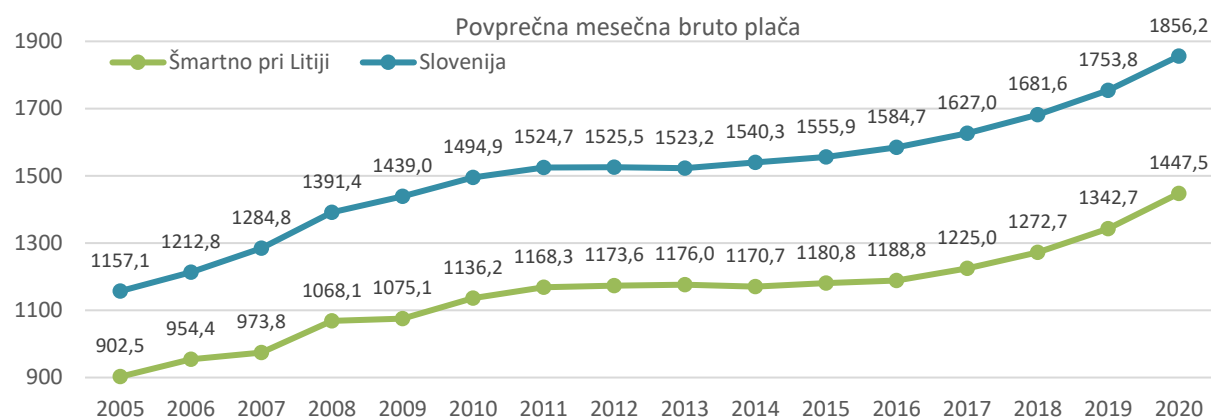
Občina Šmartno pri Litiji je glede na podatke o povprečni mesečni bruto plači leta 2020 s 1447,5 EUR na zadnjem mestu med primerljivimi občinami. Tekom celotnega opazovanega obdobja je povprečna mesečna bruto plača nižja od slovenske povprečne mesečne bruto plače, ki v letu 2020 znaša 1865,2 EUR. Najvišjo povprečno bruto plačo med primerljivimi občinami beleži v letu 2020 Trbovlje (1790,7 EUR).

Ob tem v občini Šmartno pri Litiji beležimo eno večjih povečanj povprečne mesečne bruto plače med opazovanimi občinami. Povečanje med letoma 2010 in 2020 znaša 27,4 %, višje povečanje je zabeleženo le še v občini Litija (29,7 %) in Ribnica (31,2 %).

Preglednica 21: Povprečna mesečna bruto plača (PMBP) in njeno spreminjanje med letoma 2010 in 2020.

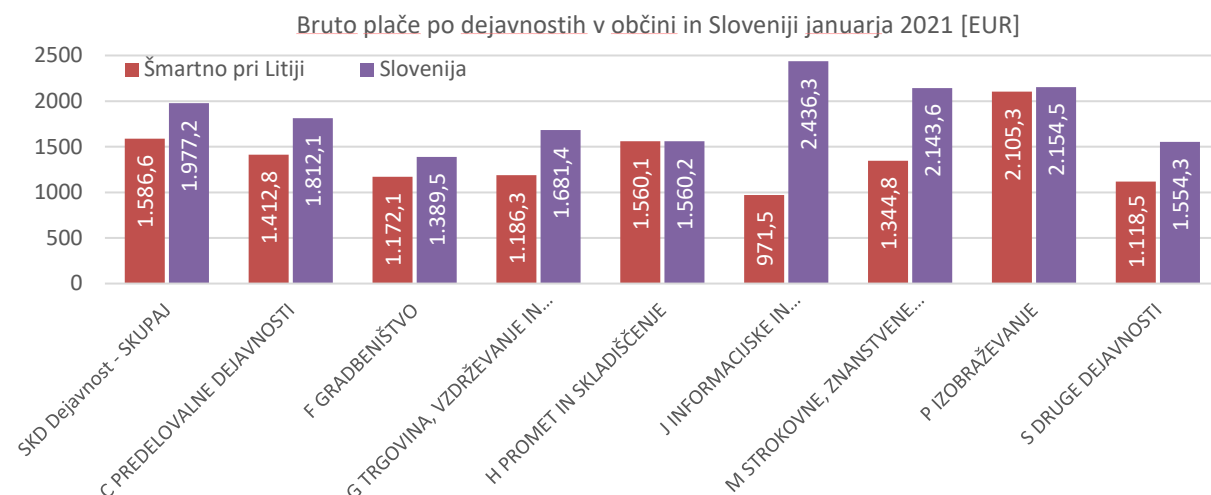
Občina	Povprečna mesečna bruto plača (PMBP) 2020 [EUR]	Delež spremembe višine PMBP 2010 - 2015	Delež spremembe višine PMBP 2015 - 2020	Delež spremembe višine PMBP 2010 - 2020
Šmartno pri Litiji	1447,5	9,8	22,6	27,4
Dobrova - Polhov Gradec	1501,4	3,5	16,7	14,6
Ivančna Gorica	1701,2	21,8	14,5	27,3
Litija	1589,8	8,8	26,1	29,7
Medvode	1734,4	6,8	20,8	22,3
Radeče	1616,6	8,6	22,4	23,4
Ribnica	1691,4	17,8	18,2	31,2
Trbovlje	1790,7	1,1	14,9	13,0
Trebnje	1661,0	6,9	18,4	21,8
Zagorje ob Savi	1610,0	4,4	22,6	22,1
Slovenija	1865,2	8,1	19,3	24,2

Ob primerjavi gibanja povprečne mesečne bruto plače od leta 2005 dalje med občino Šmartno pri Litiji in državnim povprečjem opazimo, da se krivulji gibljeta skoraj enakomerno, pri tem pa je državno povprečje ves čas znatno višje.

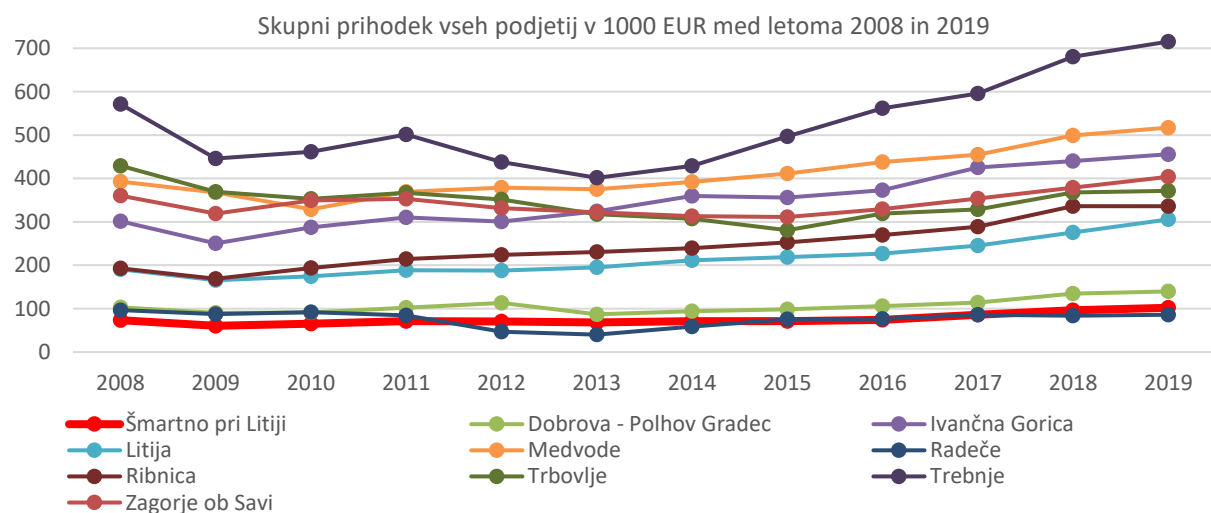
Shema 55: Gibanje povprečne mesečne bruto plače v občini Šmartno pri Litiji.

Ob pregledu bruto plač po dejavnostih v občini Šmartno pri Litiji in Sloveniji opazimo, da je v vseh kategorijah povprečna mesečna bruto plača v občini nižja od državnega povprečja. Največjo razliko opazimo v kategoriji informacijske in komunikacijske dejavnosti, kjer je na državni ravni povprečna mesečna bruto plača višja kar za 1.464,79 EUR.

Shema 56: Bruto plače po dejavnostih v občini in Sloveniji januarja 2021.

Po skupnem prihodku vseh podjetij opazovanem v daljšem časovnem obdobju med letoma 2008 in 2019 lahko opazimo, da se prihodek v občini Šmartno pri Litiji rahlo povečuje. Med primerjanimi občinami je Šmartno pri Litiji leta 2019 na predzadnjem mestu (slabša le občina Radeče), najbolj pa se skupni prihodek v zadnjih letih povečuje v občini Trebnje.

Shema 57: Skupni prihodek vseh podjetij v 1000 EUR med letoma 2008 in 2019.

Turizem

Vključeni podatki: prihodi, prenočitve turistov, register nastanitvenih obratov, realizacija turistične takse

Kot v splošnem vse pomembnejšo gospodarsko panoga smo dodatno pogledali razpoložljive podatke, ki kažejo na stanje in razvoj turizma v občini. Podatki so na voljo na SURS in v registru nastanitvenih obratov, ki ga vodi AJPES. Podatke o realizaciji turistične takse pa smo pridobili na portalu Skupnosti občin Slovenije, in so na voljo le za obdobje 2016-2018. Po razpoložljivih podatkih je turizem v občini Šmartno pri Litiji, gospodarska panoga, ki kljub nekaterim večjim potencialom (npr. renesančni grad Bogenšperk) še ni razvita. Na to kažeta tako realizacija turistične takse, kot tudi prihodi in prenočitve turistov, ki jih praktično ni. Kljub temu v nadaljevanju podajamo nekatere osnovne kazalnike za primerljive občine, na koncu podpoglavja Turizem pa podajamo še nekatere splošne ugotovitve, ki se nanašajo predvsem na še ne dovolj izkoriščene potenciale za razvoj turizma v občini.

Po Odloku o turistični taksi v Občini Šmartno pri Litiji, sprejetem 23.12.2020 turistična taksa v občini znaša 0,60 EUR, dodatnih 0,15 EUR znaša še promocijska taksa, se pravi skupaj taksa za prenočitev v nastanitvenih obratih v občini znaša 0,75 EUR na osebo na dan. Višina turistične takse se med občinami znatno razlikuje, država pri tem predpisuje le najvišjo možno skupno turistično takso, ki znaša 2,5 EUR na osebo na dan.

Preglednica 22: Turistična taksa v občini Šmartno pri Litiji in izbranih občinah ter njena realizacija.

Občina	Višina skupne turistične in promocijske takse	Realizacija turistične takse 2018 v EUR	Sprememba realizacije 2016 - 2018 [%]
Šmartno pri Litiji	0,75	0,0	/
Dobrova - Polhov Gradec	1,25	1001,0	/
Ivančna Gorica	2	4096,4	1055,3
Litija	0,75	452,5	107,6
Medvode	1,5	36667,7	317,1
Radeče	1,5	294,7	243,3
Ribnica	1,5	3581,6	268,1
Trbovlje	0,75	698,9	73,7
Trebnje	1,4	12142,1	81,2
Zagorje ob Savi	0,86	2692,4	30,7

Podatki iz registra nastanitvenih obratov in statističnega urada RS, kjer vodijo evidenco prihodov in prenočitev domačih ter tujih turistov pokažejo, da sta v občini Šmartno pri Litiji registrirana le 2 nastanitvena obrata, ki ponujata skupaj le 18 stalnih ležišč. Pregled podatkov o prihodih in prenočitvah turistov za leto 2019 in 2020. Za občino Šmartno pri Litiji za leto 2019 statistika ne beleži prihodov in prenočitev, medtem ko so podatki za leto 2020 zakriti, zaradi varovanja osebnih podatkov.

Preglednica 23: Pregled turističnih kapacitet in prihodov ter prenočitev turistov v letih 2019, 2020 in 2021..

Občina	Nastanitveni obrati 2021	Št. stalnih ležišč 2021	Prihodi turistov 2019	Prihodi turistov 2020	Prenočitve turistov 2019	Prenočitve turistov 2020
Šmartno pri Litiji	2	18	/	z	/	z
Dobrova-Polhov Gradec	13	83	1390	478	3490	1542
Ivančna Gorica	22	316	2311	z	6383	z
Litija	9	106	1467	z	4087	z
Medvode	25	430	16488	3385	31745	9326
Radeče	4	31	393	z	1122	z
Ribnica	7	109	1423	z	3808	z
Trbovlje	5	76	917	z	3381	z
Trebnje	13	262	13468	z	21598	z
Zagorje ob Savi	8	223	1840	1758	4741	4811

V nadaljevanju podrobneje prikazujemo še lokacijo in tip turističnih obratov.

Preglednica 24: Aktivni nastanitveni obrati po številu enot in številu stalnih ležišč po naseljih v letu 2019.

Naselje	Št. nastanitvenih obratov	Št. vseh enot v nastanitvenih obratih	Št. stalnih ležišč
Gradišče-K. o. Grad. in Polj.	1	1	6
Obla Gorica	1	4	12
Skupaj	2	5	18

V občini se oddajo 4 apartmaji, ki nudijo 12 ležišč, 6 ležišč pa je na voljo kot soba, počitniško stanovanje ali hiša.

Preglednica 25: Tipi nastanitve v občini Šmartno pri Litiji.

Tip nastanitve	Št. ležišč	Št. nedeljivih enot	Št. nastanitvenih obratov
Apartma	12	4	1
Soba, počitniško stanovanje ali počitniška hiša	6	1	1
Skupaj	18	5	2

Kljub skromni ponudbi turističnih prenočitvenih kapacitet, pa je v občini kar nekaj možnih generatorjev razvoja turizma, ki lahko v prihodnje pripomorejo k nadaljnjemu razvoju turizma. Na temo razvoja turizma v občini je leta 2017 nastala tudi zaključna seminarska naloga oz. diplomsko delo Žige Smrekarja z naslovom Možnosti razvoja turizma v občini Šmartno pri Litiji (UL, FF, Oddelek za geografijo) iz katere povzemamo nekatere popise obstoječe turistične ponudbe v občini. Glavna ugotovite diplome, s katero se strinjamo tudi pri pregledu stanja in teženj na področju razvoja turizma v Poročilu o prostorskem razvoju občine Šmartno pri Litiji je, da občina ima možnosti za razvoj turizma. Možnosti za razvoj pa so odvisne predvsem od finančnih vložkov in medsebojnega povezovanja akterjev ter ljudi na področju turistične ponudbe.

V nadaljevanju na kratko povzemamo dosednji razvoj turizma na območju občine. To se je v preteklosti turistično razvijal v okviru občine Litija oz. v okviru leta 2000 ustanovljenega Centra za razvoj Litija (v nadaljevanju RCL). Tedaj se je vzpostavila turistična blagovna znamka »Posavsko hribovje«, v okviru katere so bile izpostavljene nekatere turistične znamenitosti občine, kot je grad Bogenšperk, cerkev sv. Martina v Šmartnem in cerkev sv. Antona Padovanskega ter 6 kontrolnih točk, predvsem gostiln in kmetij ob pohodniških, kolesarskih in konjeniških poteh. Turistični zemljevid občine Litija je prikazoval vrisane poti, ki so takrat že obstajale, in sicer Levstikovo pot, Jablaniško pot, Čebelarsko pot pod Kampljevim hribom in še nekatere druge manj pomembne (Vovk, 2016). Ob samem nastanku občine leta 2003 je bil ustanovljen Javni zavod Bogenšperk s turistično informacijsko točko. Ta se je na začetku večinoma ukvarjal le z upravljanjem gradu, za razvoj turizma pa naj bi še naprej skrbel RCL. Leta 2008 je bila vzpostavljena nova turistična blagovna znamka pod imenom Srce Slovenije, član te mreže pa je bila tudi občina Šmartno pri Litiji. Dodatno se je leta 2013 občina z vzpostavitvijo destinacijskega managementa vključila v destinacijo Ljubljana, regija Osrednja Slovenija (Vovk, 2016).

Kljub temu, da občina nima tradicije turističnega kraja, se v njej razvijajo različni tipi turistične ponudbe. Ob tem pa imajo na razvoj turizma vpliv tako naravne vrednote, ki jih je sicer v občini sorazmerno malo, kot kulturna dediščina. V Zgornji Jablanici se nahaja varovano območje narave, v občini pa je tudi 21 enot arheološke dediščine, med katerimi najbolj izstopa Primskova Gora, 27 enot profane stavbne dediščine, od tega sta dva kulturna spomenika državnega pomena – grad Bogenšperk in sušilnica sadja Liberga in 12 enot sakralne dediščine, med njimi cerkev sv. Martina, cerkev sv. Antona in Primskova gora. Med turistične točke lahko uvrščamo še 13 enot memorialne dediščine, eno enoto naselbinske dediščine (Liberga), tehniško dediščino in obrti (mlinarstvo). Zanimivost pa so tudi ene izmed najstarejših orgel v Sloveniji, ki se nahajajo v Mišjem Dolu, pa tudi kozolci, kašče, tradicionalne sušilnice sadja (Strategija razvoja ..., 2011).

Gonilo razvoja turizma v občini je in bo najverjetneje tudi v prihodnje renesančni grad Bogenšperk, ki je tudi zaščitni znak občine. Grad Bogenšperk ima muzejsko zbirko, učne programe, raznorazne prireditve, Valvasorjevo krožno pot, pogoste pa so tudi svečane poroke na gradu. Bogenšperk ima značilno renesančno osnovo, ki je bila zasnovana v 16. stoletju. Prvič je bil omenjen že leta 1533. Takrat je bil v lasti rodbine Wagen, po kateri je dobil ime. Kasneje ga je kupil znameniti Janez Vajkard Valvasor. (Slovenija info. Grad Bogenšperk ..., 2016).

Grad Bogenšperk je tako osrednji turistični proizvod občine z velikim potencialom. Ponudbo pa dopolnjujejo še nekateri drugi turistični proizvodi kot so: voden ogled šmarske cerkve in predstavitev orgelske glasbe, izlet po Jablaniški dolini z zbirko prodnikov, razstava v Hiši spominov Samec v Gradišču, učno-ekološke in zeliščne kmetije ter gostinska ponudba v Pustovem mlinu, krožna pot v Zgornji Jablanici, v naselju Javorje se nahajata Javorska energijska pot in Panoramska pot, turistični proizvod medena dežela pod Kamplovim hribom, ki nudi ogled čebelnjaka, pokušino medu, gostinsko ponudbo Pri Janezu, Na hribčku in Pr' Blaju ter ogled domačije Pr' Nebavc. Eden izmed pomembnih turističnih proizvodov občine pa je tudi Levstikova pot, ki je le ena izmed preostalih tematskih, pohodniških, kolesarskih in učnih poti.

Del turistične ponudbe poleg že naštetega je tudi gostinska ponudba in ponudba lokalnih izdelkov, ki se izvaja predvsem na nekaterih kmetijah in kmečkih turizmih. V občini pa se organizira tudi kar nekaj prireditev kot so Nočni pohod v Gradišče pri Litiji, Valvasorjev dan na Bogenšperku, Pohod med vinogradi od Liberge do Vinjega Vrha, Viteške igre na Bogenšperku, Levstikov pohod od Litije do Čateža in drugo.

Ponudba je raznovrstna, res pa je da gre večinoma za enodnevne ali poldnevne dogodke ter aktivnosti, ki ne generirajo prenočitev v turistov v občini. Tudi zato je toliko pomembnejše, da se posamezni produkti in akterji povežejo in z skupno ponudbo poskusijo prepričati turiste, da v občini ostanejo več časa. Zato pa je pomemben tudi razvoj raznovrstnih nastanitvenih kapacitet.

2.2.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Skladno z demografskimi trendi se spreminjajo tudi kazalniki v gospodarstvu. Dva izmed pomembnejših kazalnikov, število delovno aktivnih prebivalcev (DAP) in delovnih mest (DM), sta se od leta 2020 do 2020 povečala, in sicer je bilo v letu 2020 380 DAP več (+19,3 %) kot leta 2002 in 176 DM več (+16,7 %).

Pri tem je število DAP višje od števila DM, kar pomeni, da v občini primanjkuje delovnih mest za vse DAP in se tako veliko število prebivalcev občine vozi na delo v druge občine. Pri tem je občina Ljubljana največje zaposlitveno središče za prebivalce občine Šmartno pri Litiji, saj se tja na delo vozi kar 38,1 % DAP. V sami občini Šmartno pri Litiji dela le 23,9 % DAP občine. Po klasifikaciji SURS-a to občino uvršča med pretežno bivalne. Občina Šmartno pri Litiji ne predstavlja pomembnega zaposlitvenega centra za ostale občine, določen delež se v občino vozi iz sosednjih občin (največ iz Litije - 4,7 % DAP občine Litija), vendar gre za manjše deleže njihovih delovno aktivnih prebivalcev. Tudi po številu DM na 1000 prebivalcev je občina Šmartno pri Litiji v spodnji polovici med primerjanimi občinami, manj jih ima le občina Dobrova – polhov Gradec. V letu 2020 je bilo v občini približno 218 DM/1000 prebivalcev.

Delež brezposelnih se je sicer od leta 2014 dalje znatno zmanjšal, in sicer iz 13,1 % na 5,5 % v letu 2020.

Po strukturi delovnih mest občina Šmartno pri Litiji izstopa z najvišjim deležem DM v kategoriji predelovalnih dejavnosti, in sicer predstavljajo kar 33,5 % vseh DM v občini v letu 2019. Med leti 2010 in 2019 se je število DM v tej kategoriji še povečalo, in sicer za 96 oz. 27,7 %. Predelovalne dejavnosti torej predstavljajo glavni vir zaposlitvenih možnosti v občini. Med drugim se je znatno povečalo število DM še v kategoriji zdravstvo in socialno varstvo (78 DM). Zmanjšanje DM se je zgodilo v kategorijah kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo (-1 DM), gostinstvo (-4 DM) in informacijske in komunikacijske dejavnosti (-1 DM). Delež DM v terciarnem in kvartarnem sektorju je, z izjemo izobraževanja ter zdravstva, nizek. Povečanje delovnih mest v teh sektorjih bi občini prinesla nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo in tako pripomogla k nadaljnjemu razvoju.

Na območju občine so evidentirane 3 poslovne cone, pri čemer je največja Industrijska cona Šmartno – IUV (ŠI2), ki zaseda 4,2 ha površin in je 70 % pozidana. Tudi dostopnost gospodarskih con v občini je dobra (16 – 30 minut do najbližjega priključka na AC/HC), kar ponuja relativno dobre gospodarske možnosti. Preračunano na prebivalca ima med primerjanimi občinami le občina Dobrova - Polhov Gradec manj površin za proizvodne dejavnosti kot občina Šmartno pri Litiji (21,3 m²/preb.). V občini Šmartno pri Litiji je skupaj 12,6 ha proizvodnih dejavnosti, od katerih je največ (8,53 ha) površin, namenjenih gospodarskim conam (IG). Manjši del (4,03 ha) je namenjen še kmetijski proizvodnji. Od tega je prostih le 2,07 ha površin oz. 16,5 % vseh površin proizvodnih dejavnosti v občini. Gledano samo gospodarske cone, je nepozidanih površin le 1,62 ha. Pri tem so gospodarske cone v občini pozidane kar v 81,0 %. Za nepozidana območja SZ ima občina opredeljene razvojne stopnje zemljišč, ki podajajo možnosti za razvoj, glede na trenutno stanje, stopnjo komunalne opremljenosti ter glede na pravne in fizične omejitve na posameznih območjih. Nepozidana območja namenjena gospodarskim conam (raba IG), ki jih je v občini 1,62 ha so ločena na tri razvojne stopnje. 0,51 ha je prostorsko neurejenih zemljišč (2. razvojna stopnja), 0,66 ha je še neopremljenih zemljišč (3. razvojna stopnja) ter 0,45 ha je že urejenih zazidljivih zemljišč (4. razvojna stopnja). Na območjih objektov za kmetijsko proizvodnjo je še dodatnih 0,45 ha urejenih zazidljivih zemljišč, 4. razvojne stopnje.

V OPN je zastavljen cilj, da se bodo poleg mešanih dejavnosti na območju Šmartnega pri Litiji razvijala in širila območja poslovne in obrtne dejavnosti. Kljub manjšim širitvam v zadnjih letih je tovrstnih območij v občini še vedno premalo. Dodatno OPN omenja obstoječe proizvodne dejavnosti na območju Velike Kostevnice, Velike Štange, Gradiških Laz in Zavrstnika (kmetijska proizvodnja), ki naj bi se ohranjale v enakem obsegu kot do sedaj. Z izjemo Zavrstnika v omenjeni naseljih ni opredeljenih območij proizvodnih dejavnosti.

Analiza poslovnih subjektov pokaže, da se je njihovo število v letih 2010 – 2020 povečala za 65 oziroma 19,5 %. Pri tem se je največ povečalo število samostojnih podjetnikov posameznikov (38 oz. 21,3 %), več pa je tudi novih gospodarskih družb (23 oz. 36,5 %). Delež samostojnih podjetnikov posameznikov je sicer podoben tudi med primerljivimi občinami. Pomemben kazalec gospodarske razvitosti je tudi spreminjanje povprečne bruto plače. Le ta se je v občini Šmartno pri Litiji precej povečala, v obdobju 2010 – 2020 za 27,4 %, kar je med višjimi povečanji med primerjanimi občinami. Je pa povprečna mesečna bruto plača v občini Šmartno pri Litiji od leta 2005 do 2020 vseskozi pod slovenskim povprečjem. V letu 2020 ima občina Šmartno pri Litiji najnižjo povprečno mesečno bruto plačo med primerjanimi občinami.

Turizem v občini Šmartno pri Litiji kljub nekaterim večjim potencialom (npr. renesančni grad Bogenšperk) še ni dobro razvit. Na to kažeta tako realizacija turistične takse, kot tudi prihodi in prenočitve turistov, ki jih praktično ni. V občini sta 2 nastanitvena obrata z 18 ležišči. Turizem v občini torej ne predstavlja pomembne gospodarske panoge oziroma ne zagotavlja večjega števila delovnih mest.

2.2.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Področje gospodarstva obravnavajo le splošne strokovne podlage, ki so bile pripravljene za potrebe izdelave strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji. To so:

- Občina Šmartno pri Litiji – prostorska izhodišča za pripravo SPRO. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, junij 2005.
- Analiza razvojnih možnosti za posamezne dejavnosti v prostoru kot podlaga za izdelavo strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji, Urbania d.o.o., junij 2006.
- Analiza stanja in teženj v prostoru kot podlaga za izdelavo strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji, Urbania d.o.o., junij 2006.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Glede na razvoj gospodarstva v občini je nujno načrtovati željeno smer in postaviti ustrezne cilje na področju gospodarskega razvoja. Smiselno bi bilo v okviru širše študije analize razvojnih potreb in možnosti izdelati tudi analizo razvojnih možnosti gospodarskega razvoja za območje občine, ki ugotavlja tudi potrebne površine za posamezne dejavnosti družbenega in ekonomskega razvoja v občini, kar je uporabno pri določanju razmestitve dejavnosti, kakor tudi določanju podrobnejše namenske rabe in dimenzioniranju površin za poselitev.

Analiza razvojnih možnosti gospodarskega razvoja naj obsega vsaj:

- analizo gospodarskih gibanj v preteklem obdobju (15 let),
- analizo finančnih in poslovnih rezultatov gospodarskih družb v odnosu na druga območja in občine,
- analizo finančnih in poslovnih rezultatov gospodarskih družb po panogah in dejavnostih,
- podrobna analiza možnosti razvoja posamezne gospodarske dejavnosti,
- ocena potencialnih dejavnosti, ki bi lahko predstavljale dopolnitve v ponudbi DM, obstoječi ponudbi DM v večjih okoliških zaposlitvenih sistemih,
- prostorska razporeditev delovnih mest,
- zaposlitvena struktura in bilance,
- projekcija gospodarske rasti družb,
- projekcije delovnih mest na različnih predpostavkah,
- analiza strukture delovnih mest v regiji,
- podrobna analiza trga dela v regiji, ponudbe ter povpraševanja po delovni sili in ponudbe ter povpraševanja po delovnih mestih.

Nadalje bi bilo treba na podlagi analiz izdelati:

- strategijo gospodarskega razvoja občine Šmartno pri Litiji,
- predlog za razvoj okoljsko nespornih delovnih mest na domu (manjša obrt, storitve, turizem),
- predlog možnosti za razvoj kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (turizem).

2.3 Centralne dejavnosti (družbena infrastruktura in oskrbne dejavnosti)

2.3.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Lokalno središče zagotavlja prebivalcem naselja in njegovega zaledja vsaj možnosti za vsakodnevno oskrbo, osnovno izobraževanje, informiranje in druženje. Na območjih z izrazito razpršeno poselitvijo se spodbuja razvoj lokalnega središča, ki zagotavlja ustrezno oskrbo in raven javnih funkcij. V naseljih, ki so zaposlitvena središča območij s posebnimi razvojnimi problemi, ter v obmejnih območjih, kjer se lahko razvije neposredno gospodarsko sodelovanje s sosednjimi državami, se oblikuje manjše gospodarske cone. Če ima središče funkcijo občinskega središča, mora samostojno ali v sodelovanju z drugimi pomembnejšimi lokalnimi središči zagotavljati zadostno in dostopno oskrbo z družbenimi in drugimi storitvenimi dejavnostmi, ne glede na obseg svojega gravitacijskega območja.

V stanovanjskih območjih se zagotavlja primerno opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi, športnimi objekti ter rekreacijskimi in zelenimi površinami. V naselju se oblikuje atraktivna, enakomerno razmeščena in dostopna centralna območja, v katerih se zagotavlja možnosti za razvoj oskrbnih, storitvenih, poslovnih, servisnih in drugih centralnih dejavnosti.

Nova nakupovalna in druga specializirana območja se lahko locirajo na obrobju naselij z dobro prometno dostopnostjo samo ob pogoju, da dopolnjujejo funkcije naselja in ne ogrožajo vitalnosti mestnega središča.

Omrežje družbene javne infrastrukture, kot so šolstvo, zdravstvo, socialno varstvo, kulturne in druge javne službe, se razvija v skladu z omrežjem središč.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Med razvojnimi cilji RRP LUR 2014-2020 je zapisan cilj učinkovito notranje povezane regije. Cilj je, da bi bile institucije v regiji učinkovito in smiselno povezane z namenom celovitega in skladnega razvoja regije ter njenega usklajenega upravljanja s pomočjo ustreznih tehnik in oblik partnerskega sodelovanja, tudi z uporabo sodobnih tehnologij. Ključni deležniki v regiji bodo sooblikovali različne regijske povezave, ki bodo usmerjale pobude za trajnostni razvoj.

Dodaten cilj je tudi, da naj bi regija s pametnim, skrbnim in vključujočim gospodarjenjem zagotavljala visoko kakovost bivanja za posameznika in celotno družbo glede na različne vrste kazalnikov: gospodarske, družbene, prostorske in okoljske. Regija bo tako prijazna, dostopna in dobro povezano okolje za bivanje in delo ter tudi privlačna turistična destinacija.

Med cilji RRP LUR 2021-2027 je za regijo zapisano, da bo to regija, ki utrjuje kvaliteto življenja. Regija bo krepila visoko kvaliteto življenja preko gospodarske in družbene učinkovitosti za izboljšanje življenjskega standarda prebivalcev, zaposlovanja za izzive trga dela prihodnosti, zdravja in izobraževanja. Spodbujala bo visoko kakovost na področju socialnih storitev in odgovoren pristop k reševanju stanovanjske problematike.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji smer razvoja na področju centralnih dejavnosti opredeljujejo naslednji cilji ter usmeritve:

- v največji možni meri zagotavljanje dostopnosti telesno oviranim in osebam z drugimi oblikami invalidnosti do prostorov družbene infrastrukture, kjer se odvijajo kulturne, izobraževalne, rekreativne in druge družbene dejavnosti (knjižnice, šole, kulturni domovi, muzeji, športne dvorane ...);
- zagotavljanje prostorskih pogojev za uresničevanje javnega interesa na področju kulture (zagotavljanje pogojev za kulturno ustvarjalnost, dostopnost kulturnih dobrin in ohranjanje kulturne raznolikosti in identitete); s pomočjo prostorskega razvoja zagotavljati optimalno delovanje javne infrastrukture na področju kulture (dostopnost, zagotavljanje zadostnih površin za potrebe kulture).

2.3.2 Stanje in težnje

Število in raznolikost centralnih funkcij po naseljih glede na rang v omrežju naselij

Vključeni podatki/podkazalniki: rang naselja v omrežju naselij, centralne funkcije oziroma lokacije institucij v prostoru

V Strategiji prostorskega razvoja občine Šmartno pri Litiji iz leta 2007 je zapisano, da se bodo razvijala strnjena naselja in da se intenzivni razvoj poselitve usmerja na urbanizirano območje Šmartnega pri Litiji. Območji naselij Zavrstnik in Velika Kostrevnica sta opredeljeni kot območje zmernega razvoja poselitve. Za ostala naselja pa se predvideva ohranjanje poselitve.

Občina ima v Strategiji prostorskega razvoja vzpostavljeno pet stopenjsko omrežje naselij. Naselja so razporejena v 5 skupin po vlogi v omrežju naselij občine, in sicer sledeče:

- občinsko središče: Šmartno pri Litiji,
- središče občinskega pomena: Velika Kostrevnica in Zavrstnik,
- lokalno središče: Štangarske Poljane, Gradišče k.o. Grad. in Polj.,
- specializirano središče: Bogenšperk, gospodarska cona Šmartno,
- ostala naselja.

Funkcije po naseljih in opremljenost naselij

Z različnimi centralnimi funkcijami je najbolje opremljeno naselje Šmartno pri Litiji, ki je tudi občinsko središče in ima 12 vrst funkcij. Sledi središče občinskega pomena naselje Velika Kostrevnica s 4 vrstami funkcij. Drugo središče občinskega pomena naselje Zavrstnik, pa je s funkcijami podhranjeno, prisotna je le 1 funkcija. Medtem je s 3 vrstami funkcij opremljeno naselje Velika Štanga, ki nima opredeljene funkcije v omrežju naselij. Ostala naselja so slabše opremljena s centralnimi funkcijami (preglednico 26). Tako je sorazmerno malo funkcij prisotnih tudi v vseh lokalnih središčih. Grafični prikaz opremljenosti naselij je na sliki 21.

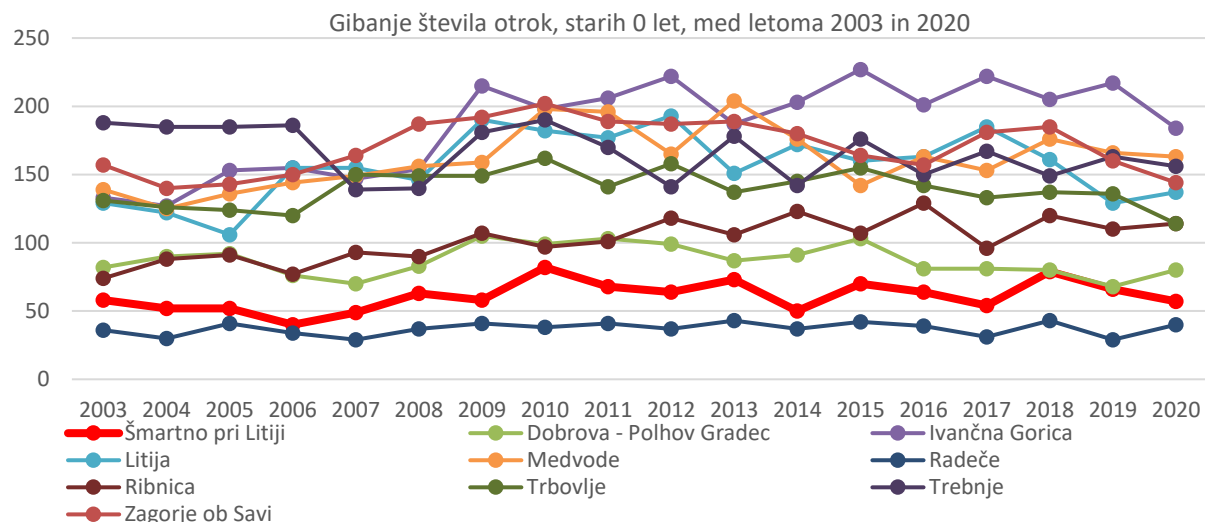
Preglednica 26: Pregled centralnih dejavnosti v izbranih občinah.

Naselje	Upravne	Osnovna šola ali podružnica	Vrtec	Športne dvorane/objekti	Večnamenske dvorane	Banka ali bankomat	Pošta	Knjižnica	Drugi kulturni objekti	Župnija	Dom za starejše	Restavracija, gostišče, bar	Živilske trgovine	Skupno št. posameznih vrst funkcij
Šmartno pri Litiji	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	12
Velika Kostrevnica		x	x									x	x	4
Velika Štanga					x				x	x		x		3
Bogenšperk									x			x		2
Cerovica				x								x		2
Črni Potok											x	x		2
Gradišče-K. o. Grad. in Polj.		x	x											2
Dragovšek												x		1
Jelša												x		1
Primskovo										x				1
Štangarske Poljane		x												1
Vrata												x		1
Zavrstnik												x		1

* naselja brez funkcij v preglednici ne prikazujemo

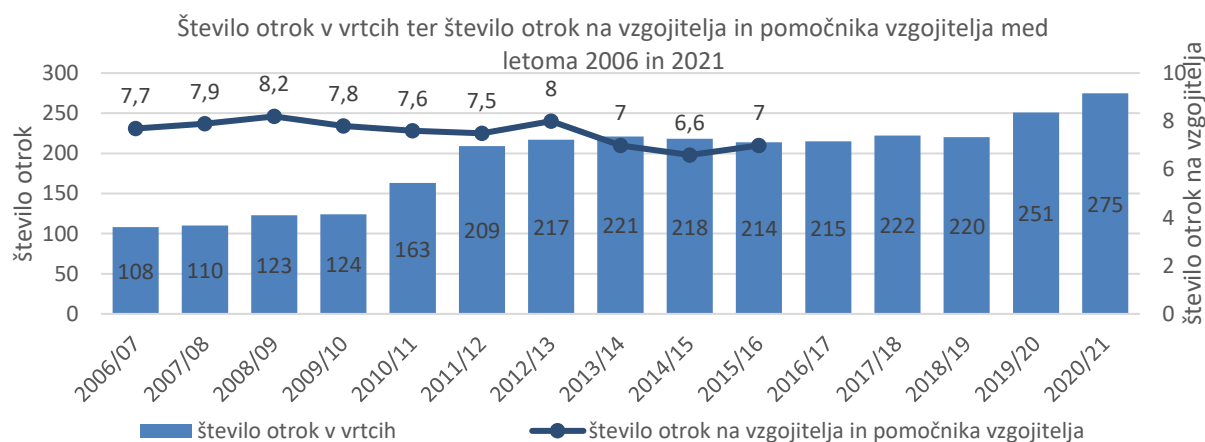
Vrtec Ciciban je lociran na osmih lokacijah: glavna enota je v središču Šmartna in ima pet skupin. Dve skupini delujeta še v prostorih šole, ena v gasilskem domu, ostale skupine pa imajo prostore pri zasebnikih.

Gibanje števila otrok starih 0 let v občini Šmartno pri Litiji ne nakazuje na vpad števila otrok v vrtcih. Po letih sicer prihaja do manjših nihanj, je pa od leta 2008 naprej vsako leto vsaj 50 otrok, starih 0 let (maksimum je bil dosežen leta 2010 – 82 otrok). Manj otrok starih 0 let med primerljivimi občinami v celotnem obravnavanem obdobju beleži le občina Radeče.

Shema 58: Gibanje števila otrok, starih 0 let, med letoma 2003 in 2020.

Znaten porast števila otrok v vrtcih v občini je zabeležen med letoma 2009 in 2012. Število je nato nekje do leta 2019 primerljivo (gibanje od 209 do 222 otrok na leto), leta 2020 in 2021 pa je zabeležen vnovičen porast in tako leta 2021 vrtce v občini obiskuje 275 otrok.

*opomba: Podatek o številu otrok na vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja od leta 2016 dalje ni na voljo.

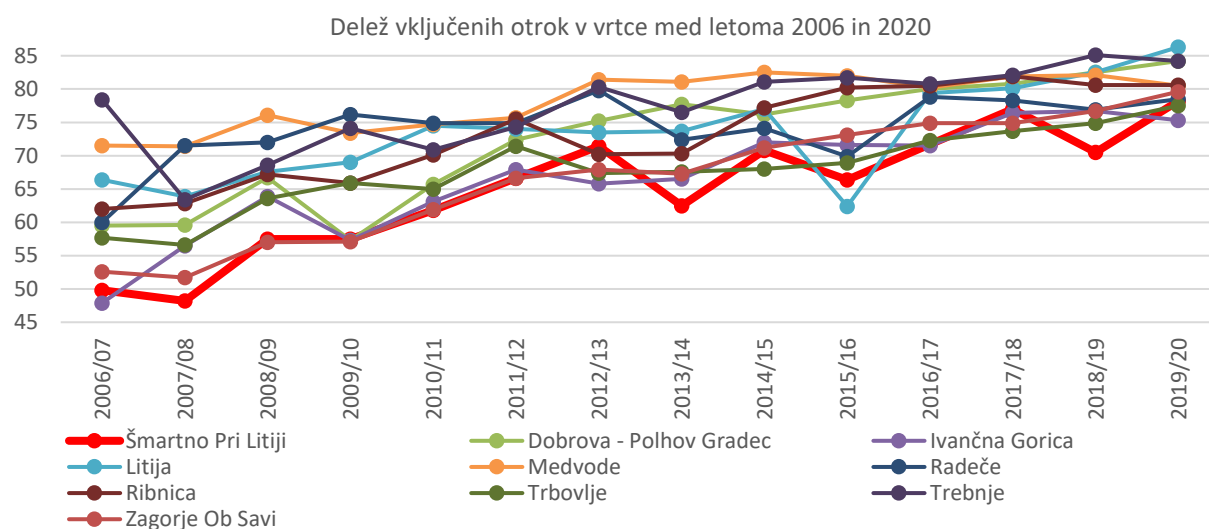
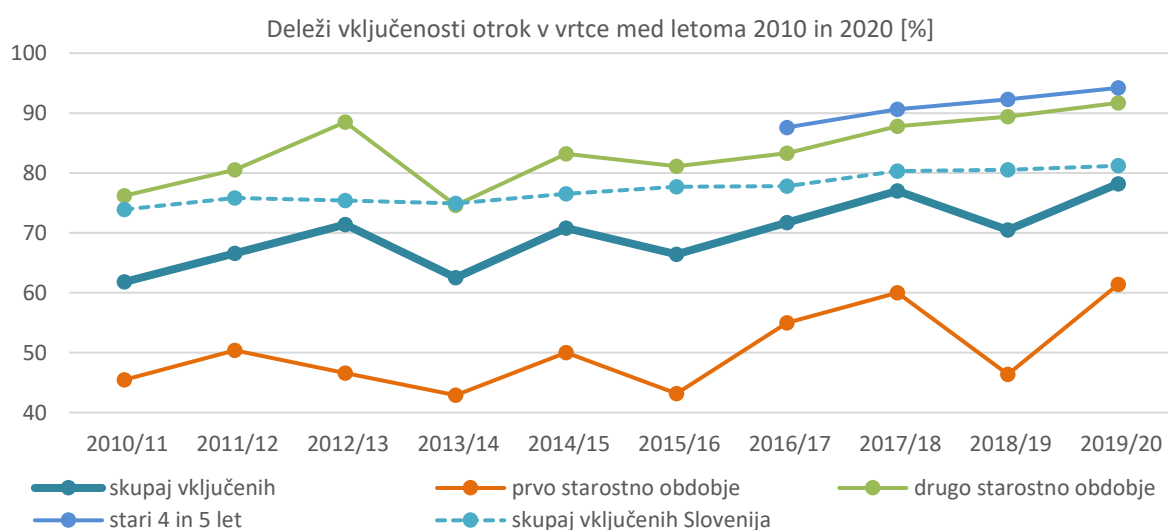
Shema 59: Število otrok v vrtcih in število otrok na vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja med letoma 2006 in 2021.

Iz preglednice 28 je razvidno, da je delež vključenosti otrok v vrtce v občini Šmartno pri Litiji skozi celotno opazovano obdobje nižji od slovenskega povprečja. Delež sicer od leta 2006 dalje narašča, vendar z nihanji med posameznimi leti. V letu 2019/20 se delež vključenih otrok v vrtec v občini Šmartno pri Litiji najbolj približa slovenskemu povprečju in znaša 78,2 % (slovensko povprečje – 81,2 %).

Primerjava podatka o otrocih vključenih v vrtec po občini zavoda in po občini stalnega prebivališča nam pove, da je v občini več otrok, kot jih je dejansko v vrtcih v občini Šmartno pri Litiji. Predvidevamo lahko, da tako kot njihovi starši tudi otroci obiskujejo vrtce v drugih občinah. Hkrati pa skoraj zagotovo prihajajo v vrtce v občini Šmartno pri Litiji tudi nekateri otroci iz drugih občin, vendar je teh precej manj. Točnega števila, zaradi manjkajočega podatka koliko otrok s stalnim prebivališčem v občini Šmartno pri Litiji obiskuje vrtce v drugih občinah Slovenije, ne vemo.

Preglednica 28: Delež vključenih otrok v vrtcih v občini in v Sloveniji za obdobje 2006 – 2020.

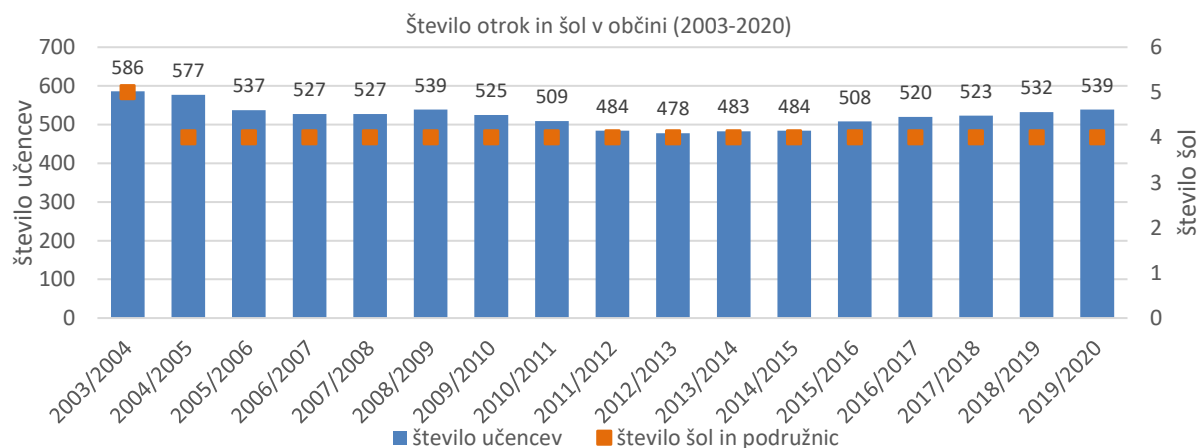
Šolsko leto	Delež vključenih v vrtec – občina (%)	Delež vključenih v vrtec – Slovenija (%)	Otroci, vključeni v vrtec po občini zavoda (Šmartno pri Litiji)	Otroci vključeni v vrtec, po občini stalnega prebivališča (Šmartno pri Litiji)
2006/07	49,8	64,7	108	127
2007/08	48,2	67,1	110	119
2008/09	57,5	70,2	123	146
2009/10	57,5	71,9	124	149
2010/11	61,8	73,9	163	175
2011/12	66,6	75,8	209	203
2012/13	71,4	75,4	217	230
2013/14	62,5	74,9	221	207
2014/15	70,8	76,5	218	228
2015/16	66,4	77,7	214	213
2016/17	71,7	77,8	215	232
2017/18	77	80,3	222	244
2018/19	70,5	80,5	220	233
2019/20	78,2	81,2	251	265

Shema 60: Delež vključenih otrok v vrtce med letoma 2006 in 2020 za izbrane občine.**Shema 61:** Deleži vključenosti otrok v vrtce med letoma 2010 in 2020 [%].

Osnovne šole

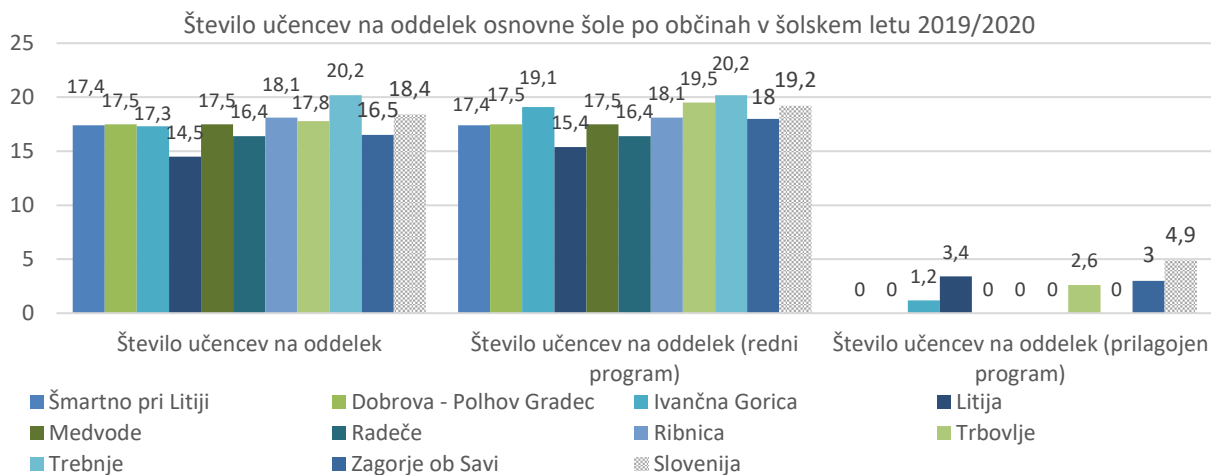
Vključeni podatki/podkazalniki: število učencev, število učencev na oddelek v rednih in prilagojenih programih osnovne šole, število predšolskih otrok starih od 0 do 5 let.

V šolskem letu 2003/2004 je imela občina Šmartno pri Litiji 5 osnovnih šol ali podružnic, od šolskega leta 2004/05 naprej pa jih ima 4, in sicer osnovno šolo Šmartno pri Litiji in podružnične šole Primskovo, Štangarske Poljane in Velika Kostreznica. Od leta 2003 do 2013 število učencev konstantno, z izjemo šolskega leta 2008/2009, upada. V šolskem letu 2012/2013 je bilo tako učencev le 478. Sledi porast števila učencev, ki jih je v šolskem letu 2019/2020 že 539 (shema 62).

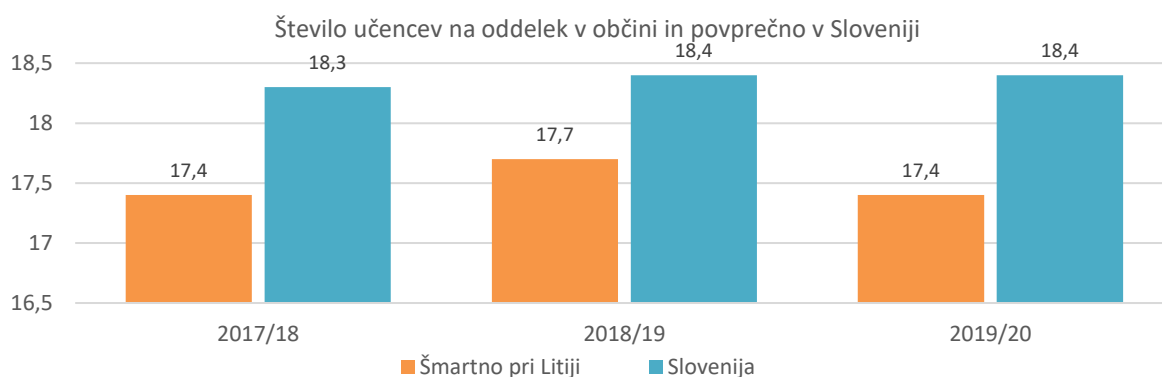
Shema 62: Število otrok in šol v občini (2003-2020).

Shema 63 prikazuje število učencev na oddelek v šolskem letu 2019/2020 v primerljivih občinah. Občina Šmartno pri Litiji je s povprečno 17,4 učenci na oddelek pod slovenskim povprečjem, ki znaša 18,4. Med primerljivimi občinami imajo v povprečju manj učencev na oddelek občine Litija, Radeče in Ivančna Gorica in Zagorje ob Savi. Najmanj učencev na oddelek med primerjanimi občinami ima Litija (14,5), največ pa Trebnje (20,2).

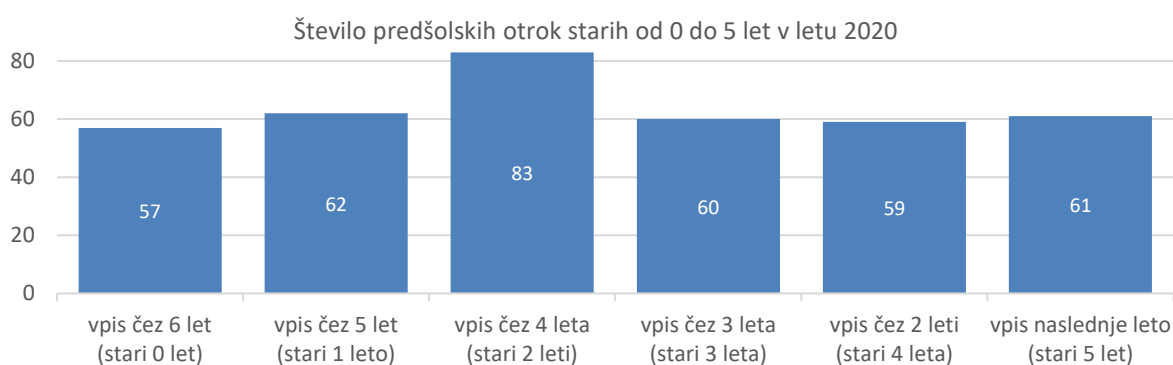
Shema 63: Število učencev na oddelek osnovne šole po primerljivih občinah v šolskem letu 2019/2020.

Med šolskimi leti se število učencev na oddelek ne bistveno spreminja. Med šolskim letom 2018/19 in 2019/20 se je vrednost kazalnika še nekoliko zmanjšala (shema 64). V splošnem velja, da vrednosti nad 20,0 učencev na oddelek kažejo večjo zasedenost OŠ v občini oz. na potrebo po dodatnih oddelkih, kar pa glede na opazovane vrednosti kazalnika ne velja za občino Šmartno pri Litiji.

Shema 64: Število učencev na oddelek v občini in povprečno v Sloveniji.

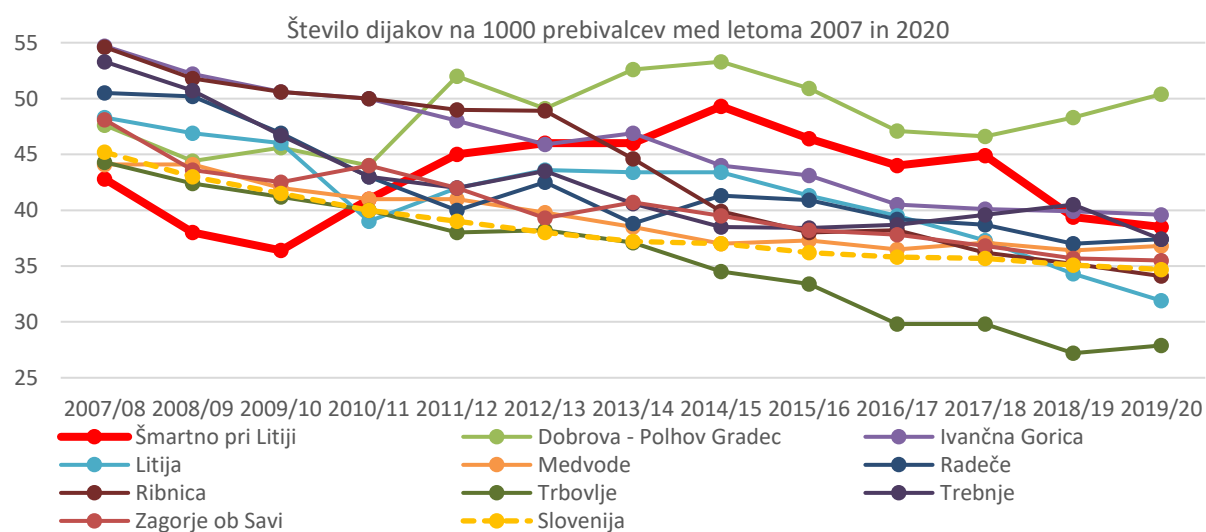
Na podlagi števila predšolskih otrok po starostnih skupinah od 0 do 5 let, je vsaj okvirno mogoče napovedati število vpisov v osnovno šolo v naslednjih 6 letih. Seveda je pri tem ocena le pavšalna, saj ne upoštevamo selitvenega gibanja prebivalstva, ki pa lahko tudi znatno vpliva na število šoloobveznih otrok.

Shema 65: Število predšolskih otrok starih od 0 do 5 let v letu 2020.

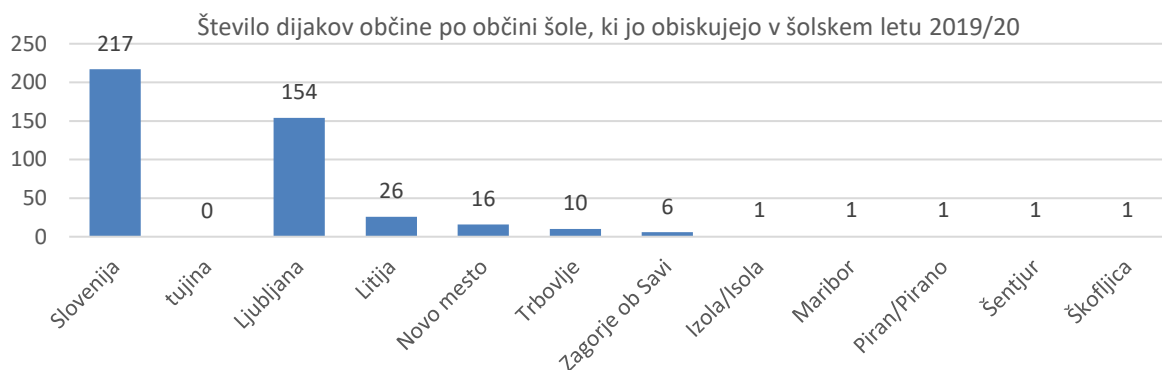
Srednješolsko izobraževanje

Shema 66 prikazuje število dijakov na 1000 prebivalcev. Med primerljivimi občinami je občina Šmartno pri Litiji v šolskem letu 2019/20 na tretjem mestu s približno 39 dijakov na 1000 prebivalcev. Več jih imata le občini Ivančna Gorica (približno 40) in Dobrova - Polhov Gradec (približno 50). Državno povprečje je precej nižje (približno 35). Število dijakov na 1000 prebivalcev se je v občini Šmartno pri Litiji od šolskega leta 2009/10 pa do 2014/15 povečevalo, nato je začelo upadati. Srednjo šolo obiskuje leta 2019/20 217 dijakov, prebivalcev občine Šmartno pri Litiji. V šolskem letu 2019/2020 je bilo v srednjo šolo vpisanih 54 dijakov manj kot v šolskem letu 2014/2015 (v tem šolskem letu je bilo vpisanih največ dijakov v opazovanem obdobju, in sicer 271).

Shema 66: Število dijakov na 1000 prebivalcev med letoma 2007 in 2020.

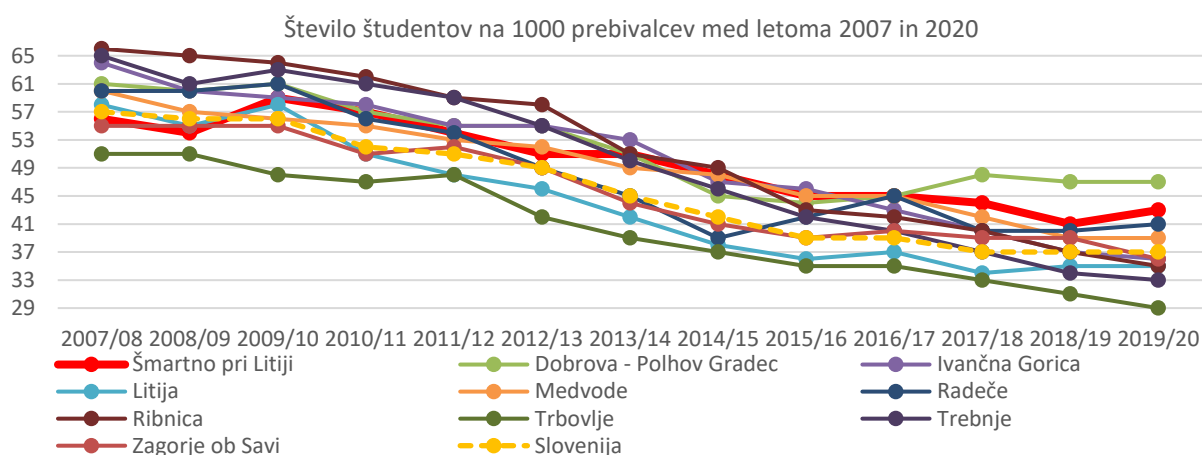
V občini Šmartno pri Litiji nima sedeža nobena srednja šola. Od 217 dijakov jih tako večina obiskuje srednjo šolo v Ljubljani (154), sledita Litija (26 dijakov), Novo mesto (16), Trbovlje (10), Zagorje ob Savi (6) in pet drugih občin, kamor je vpisan po en dijak iz občine Šmartno pri Litiji.

Shema 67: Število dijakov občine po občini šole, ki jo obiskujejo v šolskem letu 2019/20.

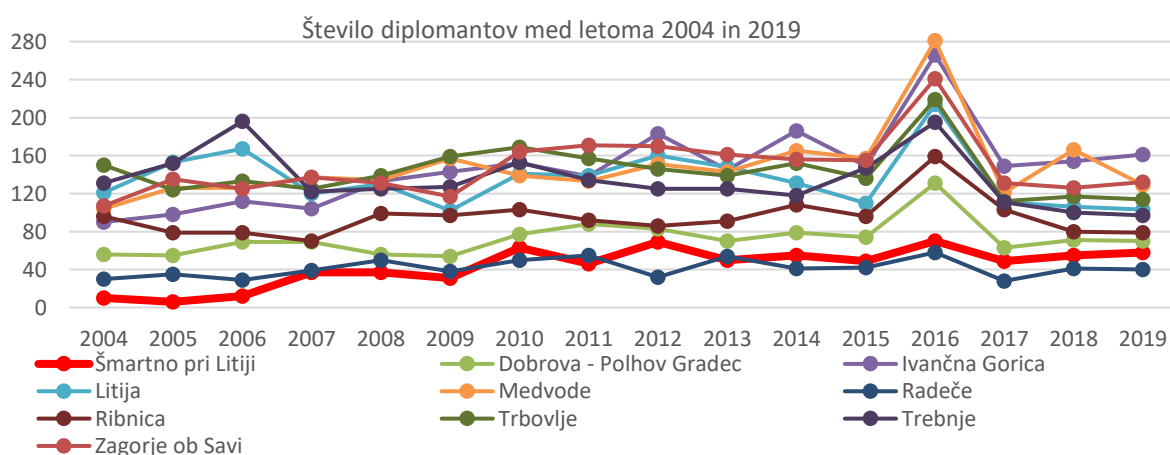
Visokošolsko izobraževanje

Med 1.000 prebivalci v občini Šmartno pri Litiji je bilo v šolskem letu 2019/20 43 študentov in 8 diplomantov na 1.000 prebivalcev v letu 2020; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 37 študentov in 8 diplomantov. Občina Šmartno pri Litiji je tako v obeh kazalnikih nad slovenskim povprečjem. V splošnem je v občini Šmartno pri Litiji, tako kot v Sloveniji, pa tudi v izbranih primerljivih občinah, zaznati upad števila študentov na 1000 prebivalcev.

Shema 68: Število študentov na 1000 prebivalcev med letoma 2007 in 2020.

Pri številu diplomantov je opaziti porast v letu 2016, ki je vezan na možnost zaključka študija po pred bolonjskem programu. Število diplomantov se v splošnem v občinah ne spreminja tako izrazito v primerjavi s upadanjem števila študentov na 1.000 prebivalcev.

Shema 69: Število diplomantov med letoma 2004 in 2019.

Indeks pokritosti potreb za domsko varstvo starejših

Vključeni podatki/podkazalniki: gibanje števila starostnikov, indeks pokritosti potreb domskega varstva starejših

Uradni podatki o pokritosti domskih potreb za domsko varstvo starejših so sledeči (<http://www.ssz-slo.si/wp-content/uploads/POKRITOST-RS-30.5.2019-.pdf>):

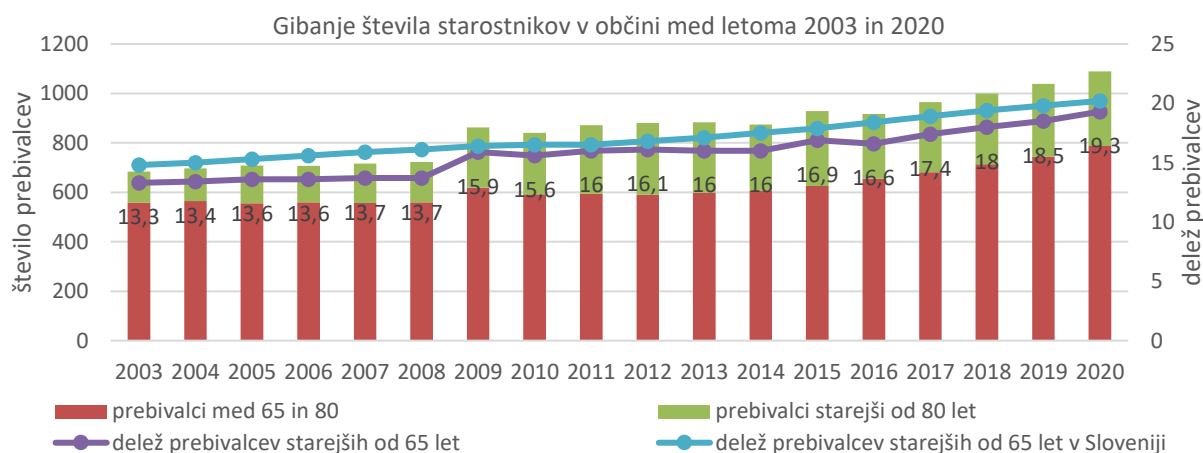
Preglednica 29: Pokritost domskih potreb za domsko varstvo starejših v UE Litija.

Upravna enota RS	Občine	Preb. nad 65 let		Obstoječi domovi		Mesta zadostujejo	Potrebno št. mest	Razlika	Indeks pokritosti potreb
Litija	občina Litija in občina Šmartno pri Litiji	število	%	število domov	število mest	za % skupine	za 4,8% ciljne skupine	v številu mest	
		3.811	17,98	2	249	6,53	183		

V občini Šmartno pri Litiji je v letu 2020 1.089 občanov starejših od 65 let, kar predstavlja 19,3 % prebivalstva občine Šmartno pri Litiji. Ob smernici, da je potrebno zagotoviti mesta v domovih za okvirno 4,8 % ciljne skupine, to pomeni, da naj bi bilo v občini na voljo okoli 52 mest.

Starostniki občine Šmartno pri Litiji predstavljajo 28,6 % vseh starostnikov UE Litija, na katero se nanašajo podatki v preglednici 29. V kolikor se mesta v obstoječih domovih delijo proporcionalno, naj bi bilo v občini za starostnike na voljo 71 mest, kar naj bi bilo dovolj za trenutne potrebe. Potemtakem naj bi bilo mest v domovih za ostarele dovolj. Ob tem pa se poraja vprašanje ali je ocena potrebnega števila mest pravilna, saj je po mnenju številnih 4,8 % ciljne skupine sorazmerno malo. Na kar kaže tudi število prošenj oziroma čakajočih na mesto v domu, ki so analizirane v nadaljevanju. Ob dejstvu, da se demografska slika slabša, viša se tako povprečna starost prebivalstva kot tudi samo število starostnikov, je v prihodnje pričakovati vse večje potrebe po kapacitetah v domovih za starostnike.

V občini Šmartno pri Litiji se je od leta 2010 pa do 2020 število starostnikov nad 65 let povečalo za kar 29,5 %.

Shema 70: Gibanje števila starostnikov v občini med letoma 2003 in 2020.

V nadaljevanju podajmo pregled kapacitet v obstoječih domovih. Dom starejših občanov Tisje ima dve enoti, enoto v Črnem Potoku (občina Šmartno pri Litiji), kjer je tudi sedež zavoda ter enoto Litija (občina Litija).

Preglednica 30: Kapacitete v domovih za starejše v občini Šmartno pri Litiji.

Izvajalci inst. varstva v javni mreži (javni in koncesionarji)	Št. mest po koncesiji, sklepu	Št. sob	1-post. soba	2-post. soba	3-post. soba	Zasedena mesta	Dnevno varstvo (št. mest)	Oskrbovana stanovanja (št. stan., ki jih izvajalec oskrbuje)
Dom »Tisje« Šmartno pri Litiji	246	145	63	60	22	249	8	17
enota Tisje	150	77	22	35	20	152	8	17
enota Litija	96	68	41	25	2	97		

Pregled prošenj in prostih mest v domovih za starejše in posebnih socialno varstvenih zavodih pokaže, da so potrebe po domskem varstvu velike in se še povečujejo.

Preglednica 31: Pregled prošenj in prostih mest v domovih za starejše v UE Litija.

Izvajalec	Kapaciteta	Prosta mesta	Evidentirane prošnje (aktivne)	Aktualne prošnje
Dom »Tisje« Šmartno pri Litiji	249	0	84	77
enota Litija	SKUPNO VODENJE PROŠENJ			
Skupaj	249	0	84	77
SKUPAJ PROŠENJ NA O.E. ZZSZ LJUBLJANA			28093	10945
SKUPAJ PROSILCEV NA O.E. ZZSZ LJUBLJANA			13154	6162

Pri tem se kot evidentirane (aktivne) prošnje štejejo vse popolne sprejete prošnje za katere dom vodi postopek po veljavnem Pravilniku, kot aktualne prošnje pa so štete tiste za katere odgovorna oseba oziroma komisija pri izvajalcu ve, da želijo takojšnjo namestitev.

Zdravstvo

V občini ni niti zdravstvenega doma, niti lekarne. Najbližji zdravstveni dom in lekarna sta v občini Litija. Primarno zdravstvena oskrba v občini Šmartno pri Litiji izvaja Zdravstveni dom Litija.

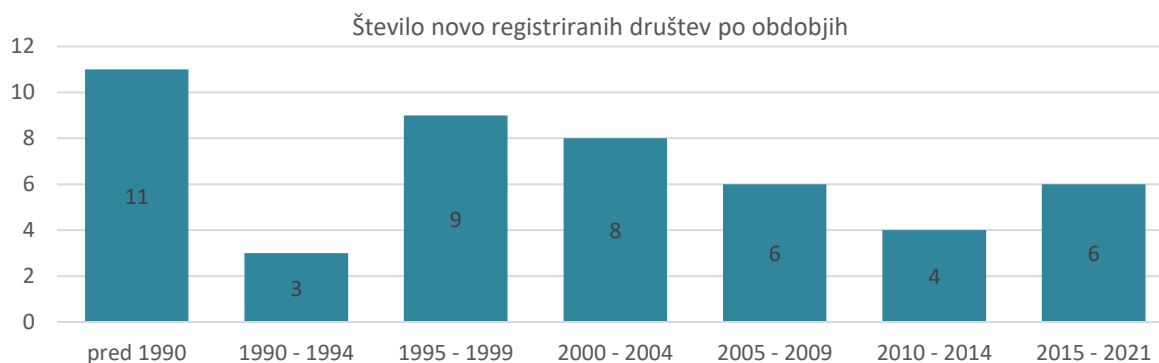
Društva

V preglednici 32 je predstavljen pregled društev v občini po tipu registriranega društva. Občina Šmartno pri Litiji ima skupaj 47 društev, od tega jih je največ v kategoriji športnih in rekreacijskih društev (15), najmanj pa v kategoriji ostalih društev (1).

Preglednica 32: Pregled društev v občini (Vir: <http://mrrsp.gov.si/rduobjave/dr/index.faces>).

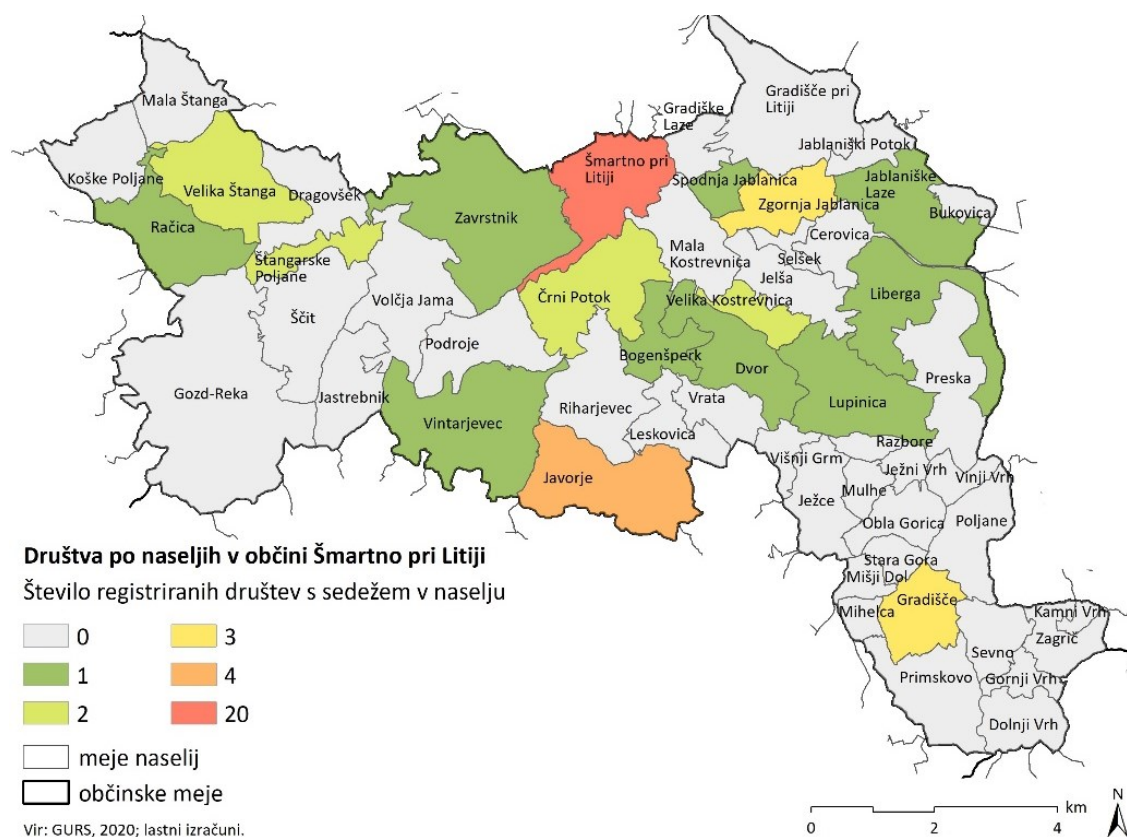
Tip oziroma skupina društva	Število registriranih društev
Športno ali rekreacijsko društvo	15
Društva za pomoč ljudem	12
Kulturna in umetniška društva	11
Društva za varstvo okolja, gojitev in vzrejo živali in rastlin	2
Stanovska društva	2
Društva za razvoj kraja	4
Ostala društva	1
Skupaj	47

Največ društev je bilo ustanovljenih pred letom 1990 (11), najmanj pa v obdobju 1990-1994 (3). V letih od 2015 do 13. 7. 2021 (takrat prevzeli podatke) je bilo ustanovljenih 6 novih društev.

Shema 71: Število novo registriranih društev po obdobjih v občini.

Največ društev (20) ima sedež v naselju Šmartno pri Litiji, 4 v naselju Javorje, po 3 pa v naselju Gradišče-K. o. Grad. in Polj. ter v naselju Zgornja Jablanica. V ostalih 13 naseljih (glej sliko 22) ima sedež 1 ali 2 društva. Skupno so društva prisotna v 17 različnih naseljih v občini Šmartno pri Litiji.

Slika 22: Število registriranih društev po naseljih v občini.

Kultura

V evidenci javnih zavodov na področju kulture je v občini Šmartno pri Litiji zabeležen le Javni zavod Bogenšperk. Drugih javnih zavodov na področju kulture pa v občini po tej evidenci ni prisotnih.

Pregled evidence javne infrastrukture na področju kulture (<https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-javne-kulturne-infrastrukture/resource/3a172fd3-b5e7-431b-9924-c81f3e8a0557>) z dne 31.12.2018 je pokazal, da sta na območju celotne občine zabeleženi le 2 tovrstni nepremičnini, in sicer Kulturni dom Šmartno pri Litiji in Grad Bogenšperk.

Preglednica 33: Infrastruktura, namenjena kulturnim dejavnostim.

Naziv infrastrukture	Kulturna zvrst oz. dejavnost
Kulturni dom Šmartno	Kulturni dom / kulturni center
Grad Bogenšperk	Varstvo kulturne dediščine

V poročilu ugotavljamo, da evidenca ni popolna, med infrastrukturo na področju kulture sodijo vsaj še:

- krajevna knjižnica v Šmartnem pri Litiji,
- Kulturni dom Velika Štanga, pa tudi
- večnamenske dvorane v gasilskih domovih v Zgornji Jablanici, Veliki Kostrevnici in Gradišču-K. o. Grad. in Polj.

Šport in rekreacija

Zbirka podatkov Razvid športnih objektov, ki je vodena po (76. člen Zakona o športu (Uradni list RS, št. 29/17)) vsebuje podatke o naslednjih športnih objektih v občini Šmartno pri Litiji:

Preglednica 34: Število in tip športnih objektov v občini Šmartno pri Litiji.

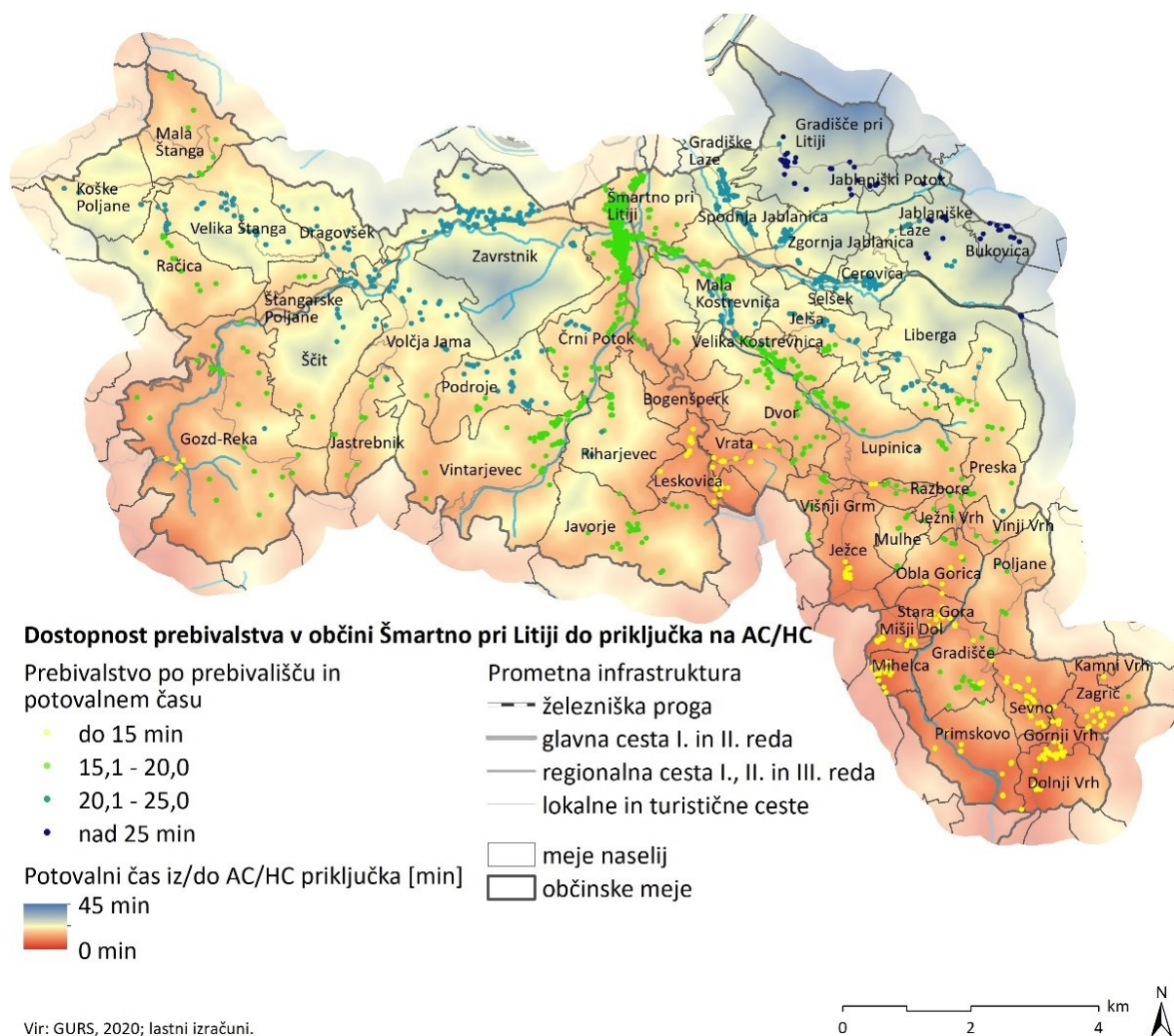
Tip športnega objekta	Število športnih objektov	Število objektov v lasti občine
športna dvorana ali telovadnica	1	1
športno igrišče pri OŠ ali SŠ	5	5
zunanje športno igrišče	2	1
športna strelišča, igrišča za golf in balinišča	1	1
Skupaj	9	8

Med športno rekreacijsko infrastrukturo v občini velja izpostaviti predvsem športni park Komun Velika Štanga, športno rekreacijski center Reka, športno dvorano Pungrt s plezalno steno in bazenom, športni park Lupinica in trim stezo na Bogenšperku.

Ključni kazalnik za podatke o pokritih športnih objektih je njihova površina izražena v kvadratnih metrih. Edina priporočena vrednost, ki jo je mogoče uporabiti pri vrednotenju ustreznosti razvitosti mreže pokritih športnih objektov je namreč usmeritev iz Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2014-2023, ki predvideva zagotavljanje 0,35 m² ustrezno prostorsko umeščenih pokritih športnih površin na prebivalca.

Povezanost in dostopnost prebivalcev s širšim prostorom – dostopnost do priključkov na AC oziroma HC

Na spodnjih kartah je predstavljena dostopnost prebivalcev do priključka AC/HC. Pri tem je uporabljen model, ki predpostavlja povprečne potovalne hitrosti po cestnem omrežju Slovenije. Za dostopnost do širšega prostora so pomembne predvsem cestne povezave. Tako na sliki 23 prikazujemo dostopnost prebivalstva do priključka na avtocesto. 520 prebivalcev občine oziroma 9,1 % prebivalcev občine živi na območju dostopnosti 15 min do priključka na AC. 56,5 % prebivalcev v časovni dostopnosti 15 do 20 min do priključka, 31,5 % prebivalcev v časovni dostopnosti 20 do 25 min. Preostalih 2,9 % pa živi na območju dostopnosti slabšem od 25 min.

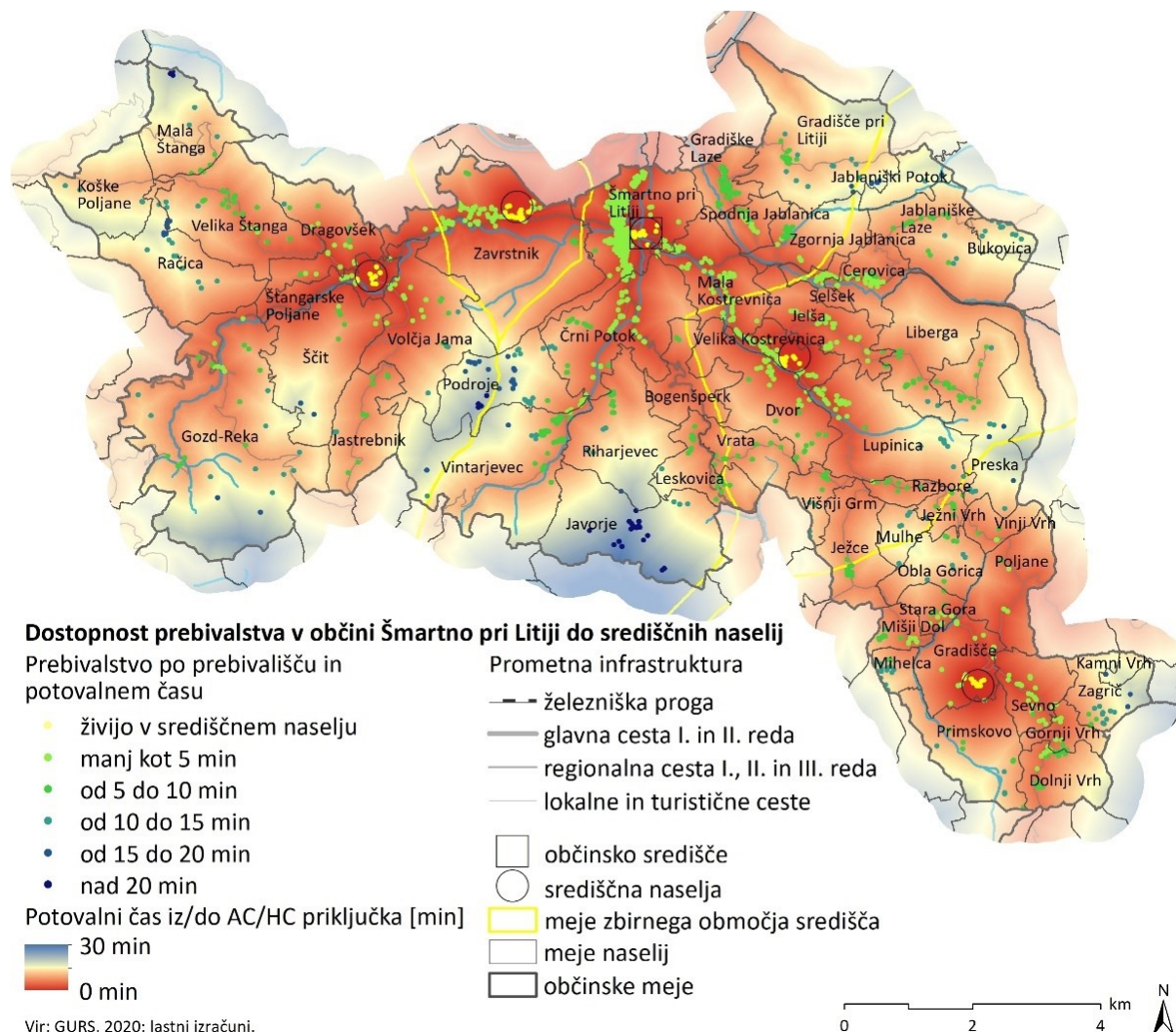

Slika 23: Dostopnost prebivalcev do najbližjega priključka na AC ali HC.

V območju z dostopnostjo manj kot 5 min do središčnega naselja živi 59,1 % prebivalcev občine, do 10 min pa še dodatnih 27,0 % prebivalcev občine. Sorazmerno slabo dostopnost (nad 20 min) do enega izmed središčnih naselij v občini ima le a 1,7 % prebivalcev. Na sliki 24 so z rumeno prikazane tudi meje zbirnih območij, na podlagi katerih prikazujemo katerim prebivalcem je najbližje katero izmed središčnih naselij. 48,8 % je najbližje občinsko središče, 22,3 % prebivalcem je najbližje Velika Kostrevnica, 6,8 % prebivalcem Zavrstnik, 12,8 % prebivalcem Štangarske Poljane ter preostalih 9,4 % prebivalcev je časovno najbližje naselje Gradišče-K. o. Grad. in Polj.

Preglednica 35: Število prebivalcev občine v različnih območjih časovne dostopnosti do središčnih naselij

Območja časovne dostopnosti	Število prebivalcev	Delež prebivalcev [%]
živijo v območju 5 min dostopnosti	3360	59,1
živijo v območju dostopnosti 5 do 10 min	1536	27,0
živijo v območju dostopnosti 10 do 15 min	520	9,1
živijo v območju dostopnosti 15 do 20 min	169	3,0
živijo v območju dostopnosti nad 20 min	99	1,7

Slika 24: Dostopnost prebivalcev do središčnih naselij.

2.3.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

V veljavnem OPN je kot občinsko središče v občini opredeljeno naselje Šmartno pri Litiji, ki je primerno opremljeno s centralnimi funkcijami (12 funkcij). V občinskem središču se razvijajo in ustrezno dopolnjujejo oskrbne, storitvene in upravne funkcije. Pri središčih občinskega pomena imamo naselje Velika Kostrevnica, ki ima 4 funkcije, in Zavrstnik, ki ima le eno funkcijo in je tako slabše opremljeno glede na funkcijo v omrežju naselij. Kljub temu je omrežje naselij vzpostavljeno s SPRO ter njihova opremljenost glede na velikost občine ustrezno. Lokalna oskrba, prisotnost funkcij v okoliških, zalednih naseljih brez funkcije v omrežju naselij je v občini čedalje slabša. Takšno stanje je razumljivo in pogojeno z ekonomsko rentabilnostjo funkcij, vendar pa to hkrati pomeni, da je preostali podeželski del občine s centralnimi funkcijami podhranjen. Tako menimo, da je v občini v prihodnje potrebno poskrbeti predvsem za ohranjanje trenutne ravni opremljenosti. Smiselno pa bi bilo predvsem izboljšanje športne rekreacijske in zelene infrastrukture.

Glede na prepoznane demografske trende, predvsem rast števila mlajšega prebivalstva, je potrebno spremljati predvsem področje predšolskega in osnovnošolskega izobraževanja. V občini deluje vrtec Ciciban (16 oddelkov) v okviru osnovne šole Šmartno pri Litiji. V letu 2020/2021 je vrtec obiskovalo 275 otrok, na čakalnem seznamu je bilo 21 otrok. Na področju OŠ je pomembnejši kazalec število učencev na oddelek. V občini Šmartno pri Litiji znaša v šolskem letu 2019/20 17,4 učencev na oddelek, kar ne kaže na večjo zasedenost OŠ v občini. Vrednost je nižja od državnega povprečja, ki znaša 18,4. V občini ni SŠ, večina dijakov tako obiskuje SŠ v Ljubljani (154 dijakov).

V občini se postopoma povečuje delež starostnikov. Leta 2020 je bilo 19,3 % prebivalcev v občini starejših od 65 let. Delež je sicer nižji od državnega povprečja, in tudi prebivalstvo se stara nekoliko počasneje kot je povprečje v Sloveniji. Leta 2020 je bilo tako približno 248 starostnikov več kot leta 2010. Ob dejstvu, da se domsko varstvo starejših trenutno izvaja v okviru upravne enote Litija, in izračunan indeks pokritosti znaša 136,12, pomeni, da naj bi bilo dovolj mest za trenutne potrebe. Vendar je pregled prošenj pokazal, da je mest v domovih še vedno premalo, oz. je povpraševanje višje. Pri tem je potrebno upoštevati, da se število starostnikov iz leta v leto povečuje, tako da lahko pričakujemo potrebe po dodatnih kapacitetah na področju domskega varstva.

Glede dostopnosti do priključka na AC/HC je občina Šmartno pri Litiji v dobri poziciji. Dve tretjini prebivalstva ima dostopnost do najbližjega priključka do 20 minut. Boljšo dostopnost do AC/HC imajo prebivalci, ki živijo na jugu oz. na jugovzhodnem delu občine. Lokacija občine torej omogoča relativno dobro povezavo do AC/HC in prispeva k visoki mobilnosti prebivalcev.

2.3.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Podobno kot za področje demografije in gospodarstva, centralne dejavnosti ter družbeno infrastrukturo obravnavajo le splošne strokovne podlage, ki so bile pripravljene za potrebe izdelave strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji. To so:

- Občina Šmartno pri Litiji – prostorska izhodišča za pripravo SPRO. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, junij 2005.
- Analiza stanja in teženj v prostoru kot podlaga za izdelavo strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji, Urbania d.o.o., junij 2006.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Načrtovanje družbene infrastrukture je načrtovanje novih območij in objektov ter posodabljanje obstoječih območij in objektov družbene infrastrukture zaradi zagotavljanja dostopnosti in kakovosti do storitev splošnega pomena.

Z načrtovanjem območij in objektov družbene infrastrukture se zagotavlja:

- primerna, kakovostna, enakovredna in univerzalna dostopnost dobrin znotraj omrežja naselij;
- zmanjševanje razlik med območji in socialnimi skupinami prebivalstva;
- kakovost bivanja.

Pri načrtovanju območij in objektov družbene infrastrukture je treba upoštevati:

- demografski razvoj ter druge značilnosti in potrebe prebivalstva;
- razporeditev, vlogo in funkcijo naselij v omrežju naselij;
- obstoječo razporeditev objektov in območij družbene infrastrukture;
- mobilnost prebivalstva, medgeneracijsko povezanost;
- minimalne standarde dostopnosti do kakovostnih storitev.

Kljub nekaterim že izdelanim strokovnim podlagam na področju centralnih in družbenih dejavnosti predlagamo za potrebe priprave nove generacije občinskih prostorskih aktov pripraviti 2 sklopa podrobnejših analiz:

1. Analiza razvojnih možnosti na področju centralnih dejavnosti

- za potrebe preverjanja ustreznosti omrežja naselij je potrebno analizirati vsaj:
 - velikostna razporeditev naselij,
 - agrarna usmerjenost naselij,
 - klasifikacija naselij po funkcijah,
 - centralnost naselij,
 - gravitacijska območja naselij (oskrbnih središč),
 - analiza značilnosti poselitvenih območij,
 - analiza urejanja naselij in
 - analiza stanja glede na planske dokumente občine in obstoječa raba urbanih površin.
- študija mora podati predloge morebitnih popravkov strateškega dela OPN

2. Analiza in potrebe po področjih, ki jih ocenjujemo na podlagi ter v povezavi z demografsko analizo s projekcijami (scenariji razvoja), analizo ustreznosti prostorskih aktov ter predlog za njihovo prilagoditev (strateški in izvedbeni nivo)

- predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje,
- domsko varstvo starejših,
- dimenzioniranja potreb po prostoru (področje športa in rekreacije, zdravstva, socialnega skrbstva ipd.)

2.4 Naselja in razpršena poselitev

2.4.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

V SPRS so zapisane splošne usmeritve za razvoj poselitev, ki se posredno nanašajo tudi na občino Šmartno pri Litiji. Zagotavljati je potrebno skladen prostorski razvoj policentričnega urbanega sistema, ki ga tvori dvostopenjsko strukturirano omrežje središč nacionalnega in regionalnega pomena, na katerega se, s primerno delitvijo funkcij in medsebojnimi prometnimi povezavami, navezuje omrežje drugih središč (pomembnih lokalnih središč in lokalnih središč). Razvoj poselitve se prednostno usmerja v urbana naselja, ki so že središča ali pa se bodo kot taka razvila zaradi značilnosti svojega položaja v omrežju naselij in potreb zaledja.

Glede razvoja poselitve SPRS podaja usmeritve za razvoj mest in drugih naselij, racionalno rabo zemljišč in objektov v naseljih, komunalno opremljanje zemljišč ter arhitekturno prepoznavnost mest in drugih naselij.

Pri razvoju mest in drugih naselij se prednostno obravnava prenova, oblikovanje prepoznavnosti v naseljih, zlasti tistih, kjer se razvija turizem. Ob tem je potrebno obravnavati rabo zemljišč in objektov v naseljih z vidika racionalnosti, smotrnega komunalnega opremljanja in ohranjanja arhitekturne prepoznavnosti mest in drugih naselij. Območja z arhitekturnimi značilnostmi in prepoznavnimi posebnostmi se podrobneje določijo na podlagi strokovnih podlag pri pripravi prostorskega načrta občine.

Nova poselitev se usmerja predvsem v poselitvena območja urbanih naselij. Bistven poudarek je na prenovi obstoječih naselij (notranji razvoj naselij). Pri tem je treba poselitev načrtovati tako, da je/so: zagotovljena kakovostna prostorska struktura, zagotovljena varčna in učinkovita raba prostora, zagotovljena učinkovita in enakovredna dostopnost, zagotovljeni pogoji za zdravo življenje ter druženje in rekreacijo, zagotovljena konkurenčnost naselij v širšem prostoru, zmanjšana ogroženost naselij zaradi naravnih in drugih nesreč, zagotovljeno ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot, zagotovljeno ohranjanje kulturne dediščine, zagotovljena smotrna raba energije.

Poselitveni razvoj se načrtuje v skladu s prostorskimi možnostmi in omejitvami in tako, da se preprečuje prostorske konflikte in navzkrižja med različnimi rabami, zagotavlja kvalitetnejše in privlačnejše bivalno in naravno okolje, ustvarja možnosti za gospodarski razvoj in družbeno pravičnost, zagotavlja racionalno širjenje naselij, poudarja notranji razvoj naselij, pri katerem je pomembno ustvarjanje nove kvalitetnejše strukture in rabe urbanega prostora ter ohranjanje kulturne, predvsem stavbne in naselbinske dediščine, biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot. Pri načrtovanju in urejanju podeželskih naselij je treba upoštevati razvojne trende in hkrati ohraniti njihovo tradicionalno strukturo. Treba je pospešeno prenavljati in razvijati vasi, ohraniti in posodabljeni kmečko arhitekturno dediščino ter novogradnje urbanistično in arhitekturno prilagajati tradicionalni strukturi.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Na Karti 1: Zasnova prostorskega razvoja je občina Šmartno pri Litiji opredeljena kot občinsko središče. Leži na koncu označene osi prostorske in funkcijske povezave z Ljubljano in je del primarnega urbanega območja. Opredeljen je razvojni koridor proti vzhodu: Ljubljana – Dol pri Ljubljani – Litija – Šmartno pri Litiji. Na območju občine Šmartno pri Litiji je na Karti 2: Omrežje naselij po funkcijah v večjih naseljih opredeljen aktivni razvoj delovnih mest.

Cilj regije po RRP LUR 2021-2027 je, da se v regiji zagotavlja uresničevanje pobud lokalnega okolja. Regija bo spodbujala družbeno odgovorno aktivacijo endogenih potencialov regije z namenom trajnostnega razvoja in ohranjanja naravnih danosti, vitalnosti mestnih in podeželskih območij.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji si je na področju naselij in razpršene poselitve občina zadala naslednje cilje in usmeritve:

- prostorski razvoj se usmerja in načrtuje na prostih, degradiranih in neizkoriščenih površinah znotraj obstoječih naselij, pri čemer ima prenova prednost pred novogradnjo. Širitev naselja je dopustna le, če znotraj obstoječega naselja nadaljnji prostorski razvoj ni možen. Novo poselitev se usmerja na komunalno opremljena, nepozidana zemljišča znotraj strnjenih kompleksov obstoječih naselij; z zelenimi cezurami se preprečuje zlivanje naselij in se tako ohranja prostorska identiteta posameznih naselij;
- organizirana gradnja novih stanovanj v Šmartnem pri Litiji, ki bo prilagojena lokalni tipologiji in bo zaokroževala naselje kot celoto;
- usklajena razporeditev posameznih prostorskih sistemov in rab;
- razvijala se bodo strnjena naselja. Intenzivni razvoj poselitve se usmerja na urbanizirano območje Šmartnega pri Litiji. Območje naselij Zavrstnik in Velika Kostrevnica je opredeljeno kot območje zmerne razvoja poselitve. Za ostala naselja se predvideva ohranjanje poselitve.
- osrednjo vlogo v razvoju bo še naprej imelo občinsko središče Šmartno pri Litiji, ob poudarjanju njegove upravne funkcije v lokalnem pomenu. V strnjenih naseljih se bo vzpodbujal razvoj z umeščanjem novih oskrbnih, servisnih, gostinskih in drugih centralnih dejavnosti ter z urejanjem odprtih javnih površin v povezavi s temi dejavnostmi.

2.4.2 Stanje in težnje

Stavbna zemljišča po izbranih občinah

Vključeni podatki/podkazalniki: veljavna namenska raba prostora, pozidana zemljišča dejanska raba MKGP

Za potrebe primerjave pozidanosti površin med izbranimi občinami je uporabljen zvezni sloj namenske rabe prostora, ki je dostopen na <https://dokumenti-pis.mop.gov.si/javno/veljavni/> - Tematski zbirni sloji ter sloj dejanske rabe MKGP, ki je prav tako edini trenutno razpoložljivi zvezni sloj, ki je na voljo za celotno Slovenijo in podaja podatek o pozidanosti zemljišč. Kljub metodološko drugače zajetim podatkom o pozidanih zemljiščih kot je določena namenska raba prostora smo za primerjavo med občinami uporabili presek omenjenih dveh slojev, saj bi ločeno zbiranje podatkov presegalo časovne okvire poročila. V nadaljevanju je za občino Šmartno pri Litiji izvedena podrobna analiza na podlagi podatkov o nepozidanih stavbnih zemljiščih oz. razvojnih stopnjah, ki so jih za potrebe občine pripravili na podjetju Realis, d.o.o. septembra 2021. Med podatki o pozidanosti zemljišč iz MKGP ter podatkom podjetja Realis prihaja do odstopanj in tako niso medsebojno direktno primerljivi, ločeno so uporabljeni pri posamezni analizi. Dejansko stanje pozidanosti oziroma prostorskih rezerv tako odraža predvsem poglobljena, podrobna analiza namenske rabe za občino Šmartno pri Litiji.

Na območju občine Šmartno pri Litiji je z OPN opredeljenih 419,4 ha stavbnih zemljišč, kar predstavlja 4,4 % vseh zemljišč v občini. Po podatkih pridobljenih z metodo preseka veljavne namenske rabe prostora z dejansko rabo MKGP, pozidanimi zemljišči, občina Šmartno pri Litiji izkazuje sorazmerno visok delež oz. količine nepozidanih SZ. Nepozidanih SZ naj bi bilo ker 182,1 ha oz. 43,4 % vseh SZ. Podobno visoke deleže izkazujejo tudi druge občine, pri tem pa izpostavljamo da ne gre za realno oceno stanja. Kot že izpostavljeno so na tak način določena nepozidana SZ uporabljena samo pri kazalniku »Stavbna zemljišča po izbranih občinah«. V nadaljevanju poglavja za občino Šmartno pri Litiji uporabljamo podrobnejši podatek o pozidanih in nepozidanih zemljiščih, ki pa ga nimamo za vse primerljive občine. Največja razhajanja med obema tipoma podatkov o pozidanosti oz. nepozidanosti zemljišč se pojavljajo pri kategorijah namenske rabe prostora A in S. Razhajanje je posledica metodologije zajema pozidanih zemljišč v dejanski rabi MKGP. Primerjava obeh kategorij za občino Šmartno pri Litiji je podana v preglednici 36. Vidimo, da so razlike precejšnje.

Preglednica 36: Primerjava podatkov o pozidanih in nepozidanih zemljiščih ocenjenih po dveh metodah.

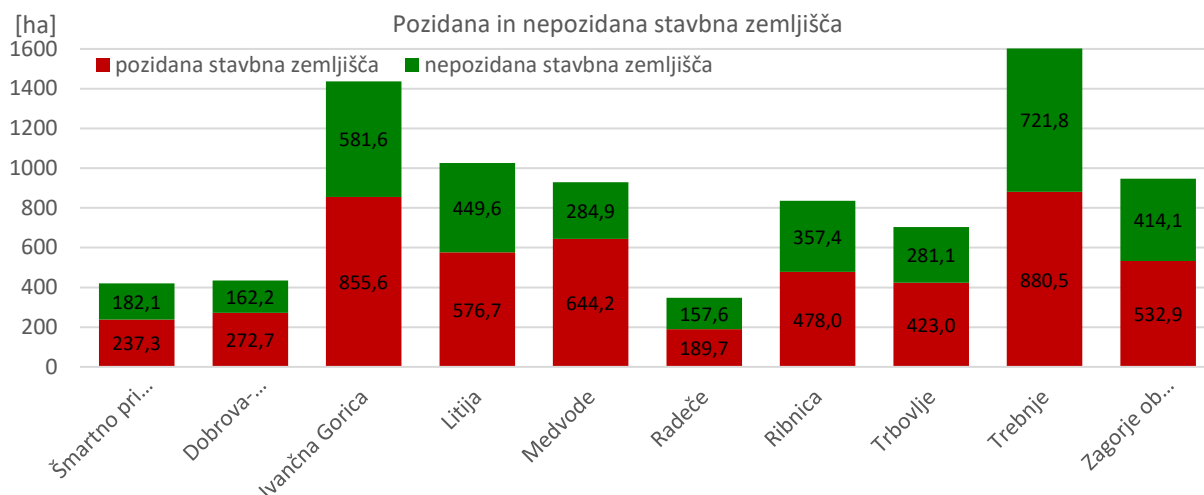
Metoda	Kategorija namenske rabe prostora	Pozidana zemljišča [ha]	Nepozidana zemljišča [ha]	Delež nepozidanih zemljišč [%]
Presek pozidana zemljišča MKGP	S	88,3	52,7	37,4
Podatki Realis, razvojne stopnje		105,6	35,4	25,1
Razlika		-17,3	17,3	12,3
Presek pozidana zemljišča MKGP	A	60,3	60,2	50,0
Podatki Realis, razvojne stopnje		93,8	26,7	22,2
Razlika		-33,5	33,5	27,8

Količina SZ na prebivalca v občini Šmartno pri Litiji znaša 743,4 m², nepozidanih SZ pridobljenih s presekom z podatki MKGP je 322,8 m²/preb. Glede količine SZ in nepozidanih SZ na prebivalca je občina Šmartno pri Litiji nekoliko nad slovenskim povprečjem, ki znaša 678,86 m² SZ oz. 270,62 m² nepozidanih SZ na prebivalca.

Preglednica 37: Površina stavbnih zemljišč in nepozidanih stavbnih zemljišč na prebivalca v primerljivih občinah.

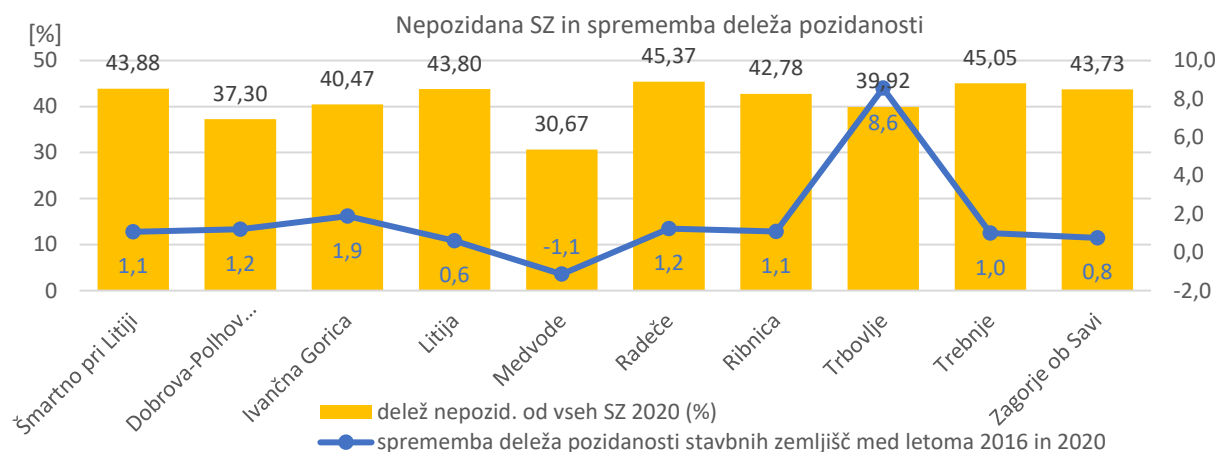
Občina	Površina občine (ha)	Vsa SZ v občini (ha)	Pozidana SZ (ha)	Nepozid. SZ (ha)	Delež SZ od vseh zemljišč (%)	Delež nepozid. od vseh SZ (%)	Vsa SZ na preb. (m ²)	Nepozid. SZ na preb. (m ²)
Šmartno pri Litiji	9495,1	419,4	237,3	182,1	4,4	43,4	743,4	322,8
Dobrova - Polhov Gradec	11748,0	434,9	272,7	162,2	3,7	37,3	557,6	208,0
Ivančna Gorica	22700,7	1.437,3	855,6	581,6	6,3	40,5	845,0	342,0
Litija	22137,6	1.026,3	576,8	449,6	4,6	43,8	662,2	290,1
Medvode	7759,4	929,1	644,2	284,9	12,0	30,7	552,1	169,3
Radeče	5197,0	347,3	189,7	157,6	6,7	45,4	839,1	380,7
Ribnica	15363,7	835,5	478,0	357,5	5,4	42,8	877,0	375,2
Trbovlje	5816,3	704,1	423,0	281,1	12,1	39,9	437,2	174,6
Trebnje	16332,4	1.602,3	880,49	721,78	9,8	45,0	1.220,03	549,59
Zagorje ob Savi	14714,2	947,0	532,94	414,09	6,4	43,7	576,09	251,90
Slovenija	2026281,9	142.279,4	85.560,77	56.718,64	7,0	39,9	678,86	270,62

Med primerjanimi občinami izstopata občini Trebnje in Ivančna Gorica z največ opredeljenimi SZ. Po površini pozidanih in nepozidanih SZ je občina Šmartno pri Litiji najbolj primerljiva z občinama Dobrova - Polhov Gradec in Radeče. Med vsemi primerljivimi občinami ima samo občina Radeče manj SZ ter manj pozidanih SZ od občine Šmartno pri Litiji. Deleži nepozidanih SZ med občinami so podobni. Količinsko največ nepozidanih SZ ima občina Trebnje, najmanj pa občina Radeče. Delež nepozidanih stavbnih zemljišč v občini Šmartno pri Litiji znaša 43,4 %, najvišji delež nepozidanosti SZ izkazuje občina Radeče (45,4 %) ter Trebnje (45,0 %), najnižji delež pa občina Medvode (30,7 %).

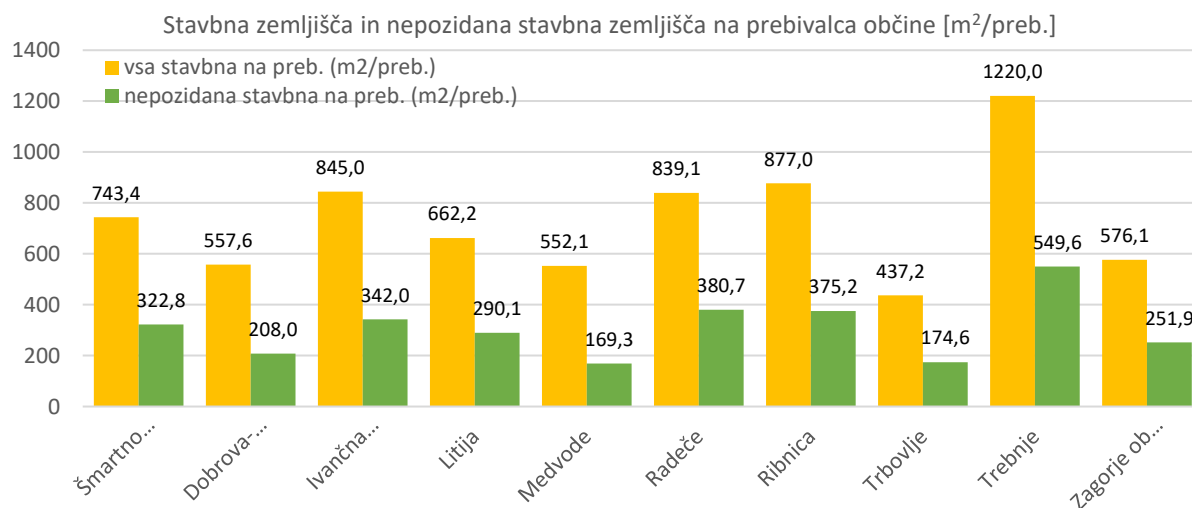
Shema 72: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča v izbranih občinah (ha).

V opazovanem obdobju med letoma 2016 in 2020 se je najbolj spremenil delež pozidanosti v občini Trbovlje. Občina Šmartno pri Litiji po spremembi deleža pozidanosti med letoma 2016 in 2020 (1,1 %) med primerljivimi občinami ne izstopa.

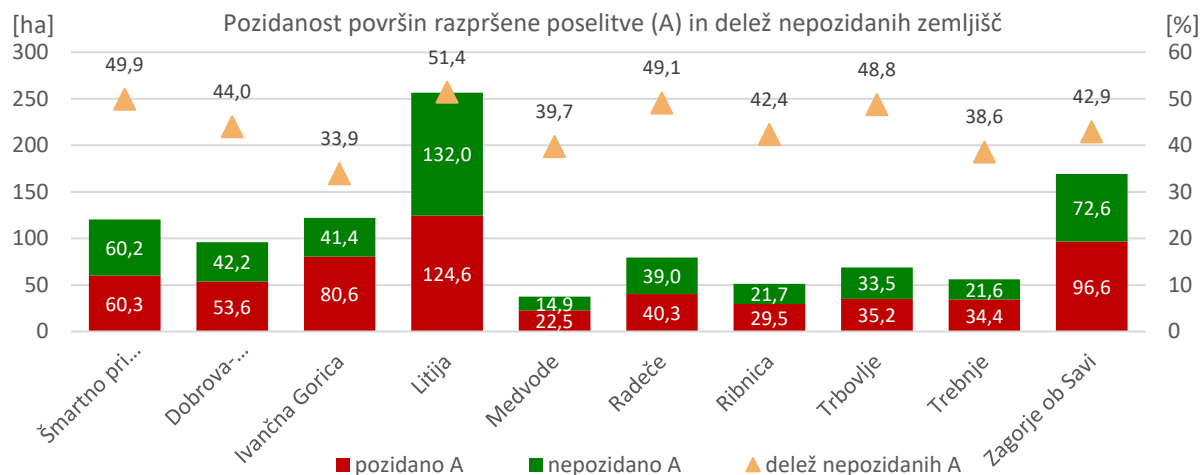
Shema 73: Delež nepozidanih stavbnih zemljišč in sprememba deleža pozidanosti med letoma 2016 in 2020.

Gledano na prebivalca občine, kar omogoča boljšo primerjavo, ima največ SZ občina Trebnje. Nato sledijo občine Ivančna Gorica, Radeče in Ribnica, ki imajo vse nad 800 m² SZ na prebivalca občine. Občina Šmartno pri Litiji je na 5. mestu (743,4 m² SZ na prebivalca občine). Nepozidanih SZ na prebivalca občine je prav tako največ v občini Trebnje, v občini Šmartno pri Litiji pa jih je 322,8 m².

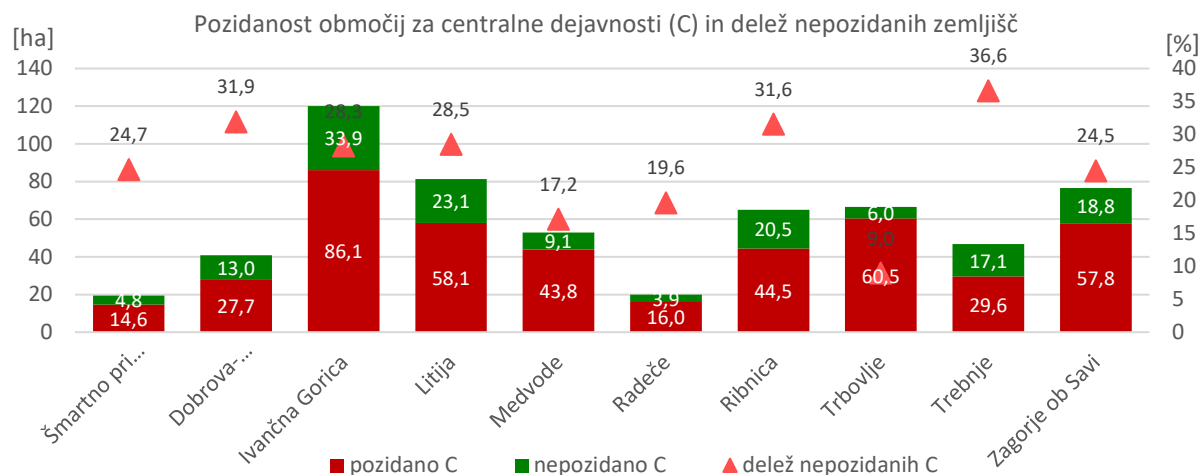
Shema 74: Vsa stavbna in nepozidana stavbna zemljišča na prebivalca v primerljivih občinah (m²/preb.)

Z namenom primerjave prostorskih rezerv je smiselno podrobneje analizirati še pozidanost površin posamezne kategorije namenske rabe prostora. Pri površinah razpršene poselitve (A) se občine razlikujejo tako po prisotnosti razpršene poselitve, kot po deležu pozidanosti teh. Med primerjanimi občinami izstopa občina Litija z veliko površino razpršene poselitve, prav tako pa tudi z deležem nepozidanih površin razpršene poselitve. V občini Šmartno pri Litiji delež nepozidanih površin razpršene poselitve znaša 49,9 %, najmanjši pa je v občini Ivančna Gorica (33,9 %).

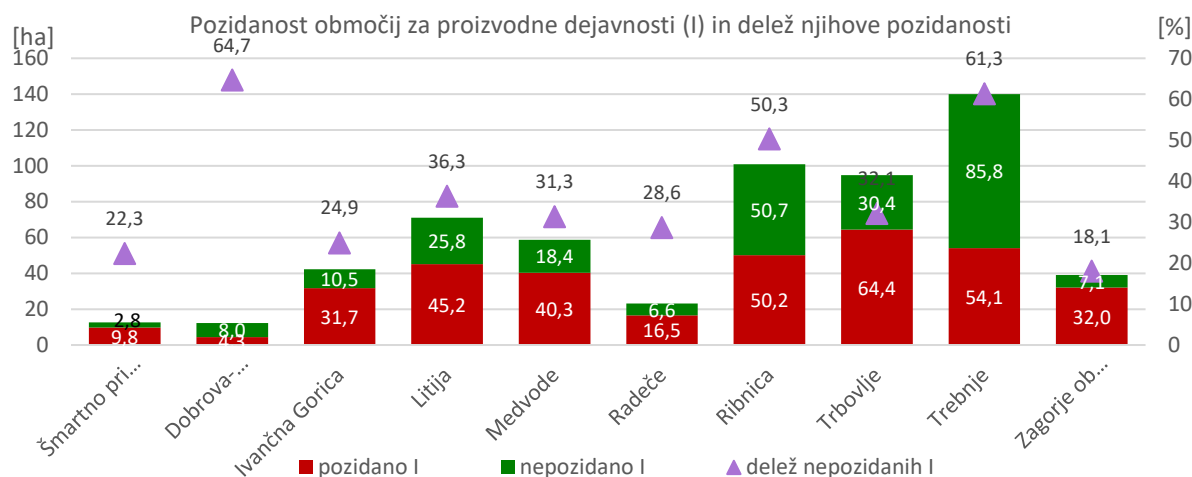
Shema 75: Pozidanosti in delež pozidanosti območij razpršene poselitve (A) v letu 2020.

Občina Šmartno pri Litiji ima 19,5 ha površin centralnih dejavnosti, kar je najmanj med primerljivimi občinami. Od tega je nepozidanih območij centralnih dejavnosti slaba četrтина. Izmed primerljivih občin ima površinsko največ prostorskih rezerv na območjih centralnih dejavnosti občina Ivančna Gorica (33,9 ha). Najmanj pa občina Radeče (3,9 ha) in Šmartno pri Litiji (4,8 ha). Glede na površino vseh območij centralnih dejavnosti v občini, pa so najvišji delež nepozidanosti izkazuje občina Trebnje (36,6 %), najnižji delež nepozidanih površin pa občina Trbovlje (le 9 %).

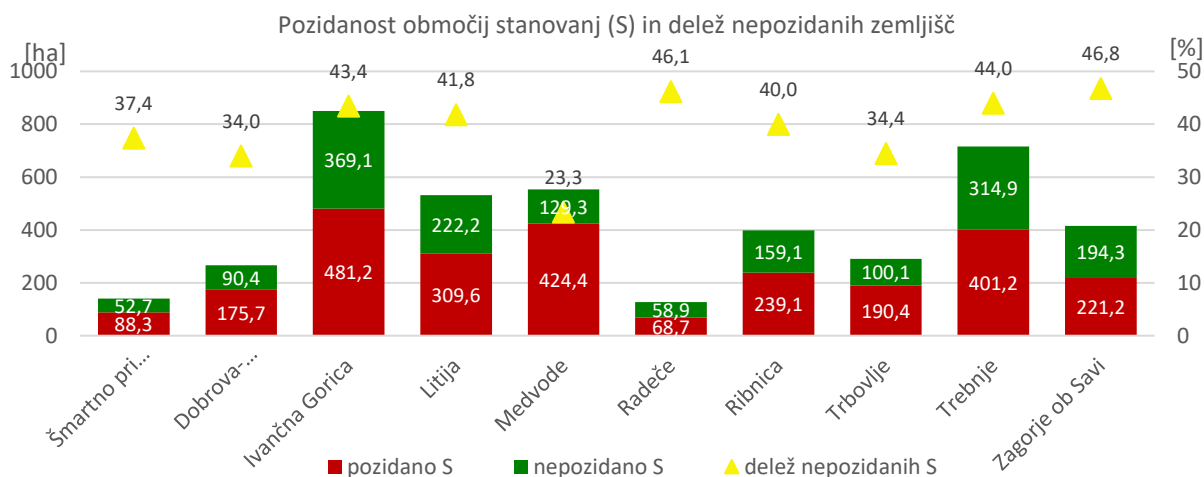
Shema 76: Pozidanosti in delež pozidanosti območij centralnih dejavnosti (C) v letu 2020.

Pri analizi površin območij proizvodnih dejavnosti izstopa občina Trebnje z največ površinami, pa tudi z visokim deležem nepozidanih površin. Sicer visok delež nepozidanosti območij proizvodnih dejavnosti izkazuje tudi občina Dobrova-Polhov Gradec (64,7 %), vendar gre tu za neprimerljivo nekje 10-krat manjše površine kot pri občini Trebnje. Občina Šmartno pri Litiji ima 12,6 ha območij za proizvodne dejavnosti in spada med tiste primerljive občine, ki imajo izrazito malo tovrstnih površin. Dodatno pa je tudi delež nepozidanih območij proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji med najnižjimi med primerljivimi občinami (22,3 %). Nižji je le v občini Zagorje ob Savi (18,1 %).

Shema 77: Pozidanosti in delež pozidanosti območij proizvodnih dejavnosti (I) v letu 2020.

Na območjih, namenjenih stanovanjem, ima občina Šmartno pri Litiji 141,0 ha površin, od katerih je 52,7 ha nepozidanih. Največ površin ima občina Ivančna Gorica 850,3 ha, najmanj pa občina Radeče (117,6 ha). V občini Šmartno pri Litiji so območja stanovanj med bolj pozidanimi. Nepozidanih je nekje 37,4 % vseh območij namenjenih stanovanjski gradnji. Ob temu pa gre za sorazmerno majhne površine, ki jih je kar nekajkrat manj kot v primerljivih občinah. Npr. 1,8x več jih je v občini Dobrova-Polghov Gradec, 3,6x več v občini Litija, 5,7x več v Ivančni Gorici. Sicer pa so delež nepozidanih površin območij stanovanj med občinami podobni, najnižji delež nepozidanih območij stanovanj izkazujejo Medvode (23,3 %), najvišji delež pa občina Zagorje ob Savi (46,8 %).

Shema 78: Pozidanosti in delež pozidanosti območij stanovanj (S) v letu 2020.

Stavbna zemljišča po tipih poselitve

Vključeni podatki/podkazalniki: veljavna namenska raba prostora, vrsta poselitve, naselja iz RPE

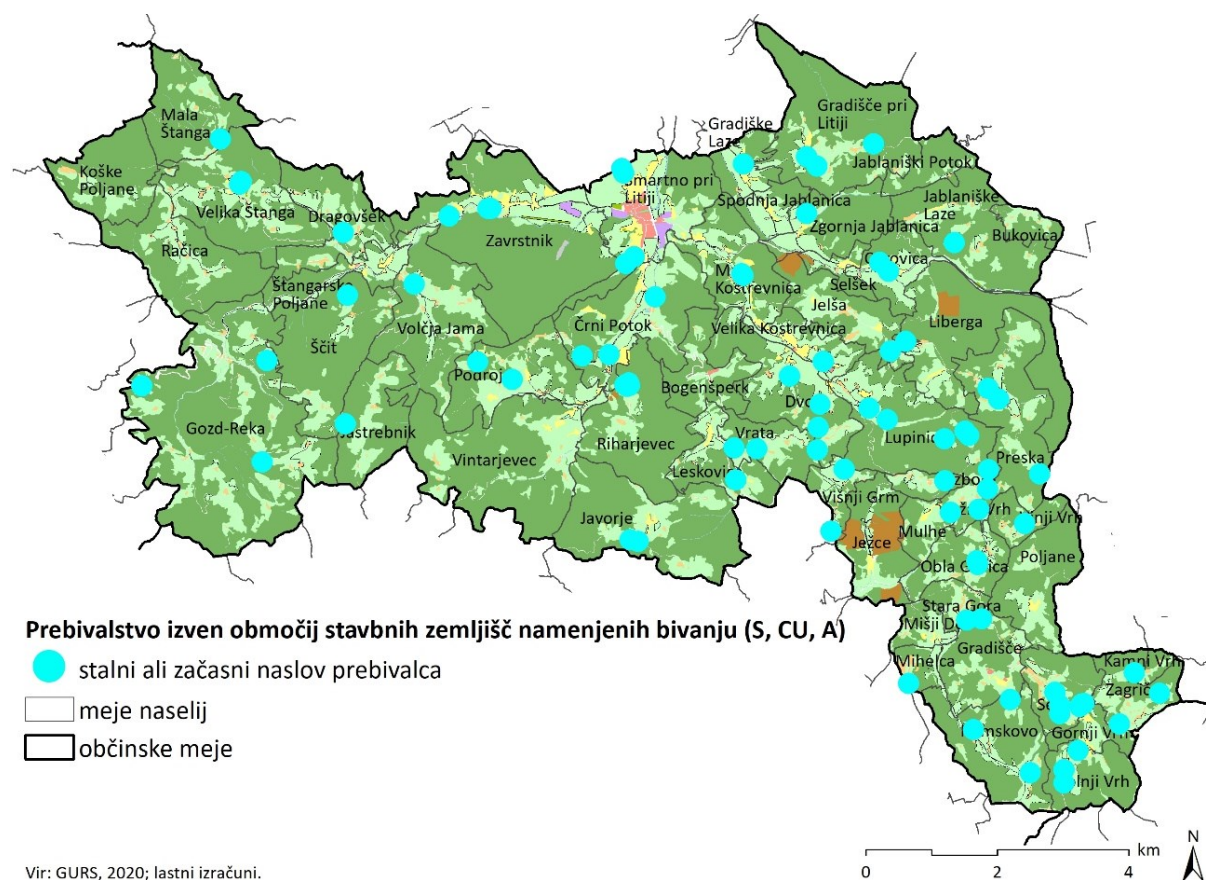
Stavbna zemljišča ločujemo tudi po tipu poselitve, predvsem na to ali gre za stavba zemljišča znotraj ali zunaj naselja ali za območja razpršene poselitve. Po tipu poselitve je največ stavbnih zemljišč opredeljenih v naseljih (35,0 % oz. 146,6 ha). Stavbnih zemljišč razpršene poselitve je 120,8 ha, kar predstavlja 28,8 % vseh stavbnih zemljišč, približno toliko pa je tudi zemljišč, namenjenih infrastrukturi (120,2 ha oz. 28,7 %). Najmanj površin je namenjenih stavbnim površinam zunaj območij naselij, in sicer 31,8 ha oz. 7,6 % vseh stavbnih zemljišč. Stavbna zemljišča naselij v občini Šmartno pri Litiji predstavljajo le 4,42 % ozemlja občine.

Preglednica 38: Tip poselitve po površini (ha) in deležu površine v občini Šmartno pri Litiji.

Tip poselitve	Površina [ha]	Delež vseh SZ [%]	Delež občine [%]
naselje	146,6	35,0	1,54
zunaj območja naselja	31,8	7,6	0,33
razpršena poselitev	120,8	28,8	1,27
infrastruktura	120,2	28,7	1,27
Skupaj SZ	419,4	100,0	4,42

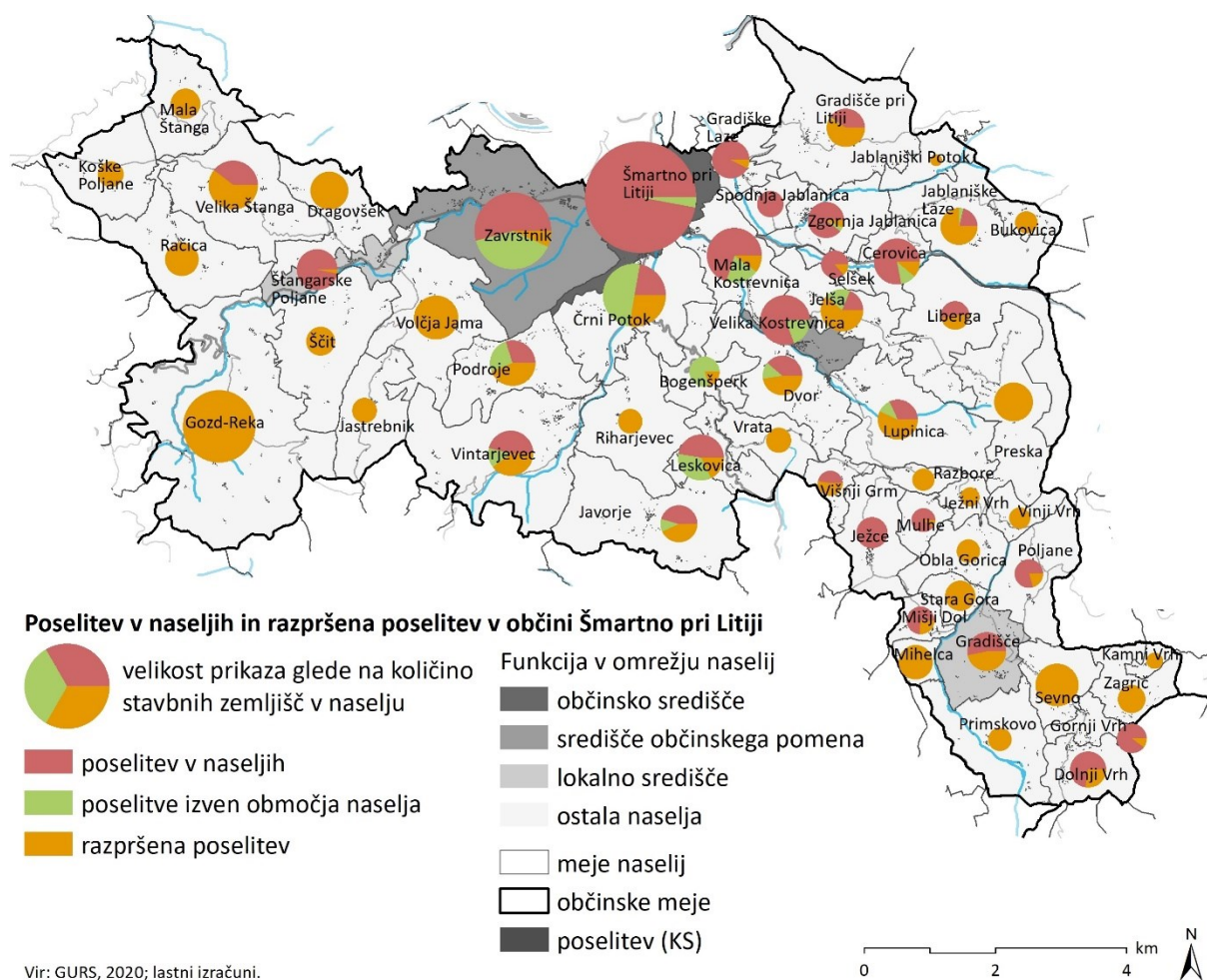
Dodatno je smiselno po tipih poselitve opazovati tudi prebivalstvo občine. Na območju občine Šmartno pri Litiji v juniju 2021 po podatkih iz CRP živi 5.685 prebivalcev s stalnim ali začasnim prebivališčem. Od tega večina prebivalcev živi znotraj naselij (3.095 prebivalcev oz. 54,4 % vseh prebivalcev), 1.765 oz. 31,1 % ima prebivališče prijavljeno na območjih razpršene poselitve, 546 na območjih izven naselij, 15 na območjih infrastrukture in kar 264 oz. 4,6 % izven območij stavbnih zemljišč. V tem primeru gre predvsem za razpršeno gradnjo, ki v namenski rabi prostora nima svoje rabe in jo je v občini sorazmerno veliko. Določitev stavbnih zemljišč razpršeni gradnji bo v prihodnje vsekakor eden izmed izzivov s katerimi se bo srečala občina. Potrebna bo izdelava strokovne podlage, saj je razpršene gradnje najverjetneje še več. Vanjo namreč uvrščamo tudi nestanovanjske objekte, katerim ni določena namenska raba prostora.

Na sliki 25 prikazujemo lokacije prebivalcev, ki imajo svoje stalno ali začasno prebivališče prijavljeno izven območij stavbnih zemljišč namenjenih bivanju (namenske rabe prostora S, CU in A). Prikaz je le informativen, saj posameznih lokacij ročno nismo preverjali. Vidimo, da so lokacije razpršene gradnje (stanovanjske stavbe) prisotne skoraj da v celotni občini, morda jih je še največ v naseljih v jugovzhodnem delu občine.

Slika 25: Prebivalstvo izven območij stavbnih zemljišč namenjenih bivanju.

Gledano po naseljih izstopa predvsem razlika med osrednjimi naselji ter zaledjem, kjer prevladuje razpršena poselitve. Po stavbnih zemljiščih izven naselij izstopajo naselja Bogenšperk (grad Bogenšperk), Črni Potok (dom za starejše Tisje), Zavrtnik (predvsem območje z objekti za kmetijsko proizvodnjo), pa tudi naselje Podroje, Leskovič pri Šmartnem.

Slika 26: Poselitev v naseljih in razpršena poselitev.

Stavbna zemljišča po namenskih rabah

Vključeni podatki/podkazalniki: veljavna namenska raba prostora, nepozidana stavbna zemljišča, naselja iz RPE

V občini Šmartno pri Litiji največ stavbnih zemljišč predstavljajo območja stanovanj (SS, SK, SP, SB), in sicer 141,0 ha oz. 33,6 % vseh stavbnih zemljišč. Večji delež stavbnih zemljišč predstavljajo še površine razpršene poselitve – A (120,5 ha oz. 28,7 %), območja prometnih površin – PC, PO (118,3 ha oz. 28,2 %). Manjši delež stavbnih zemljišč pa predstavljajo območja centralnih dejavnosti – CD, CU (19,4 ha oz. 4,6 %), območja proizvodnih dejavnosti – IG, IK (12,6 ha oz. 3,0 %), območja zelenih površin – ZD, ZK, ZP, ZS (5,7 ha oz. 1,4 %) in območja okoljske infrastrukture (2,0 ha oz. 0,5 %).

Nepozidanih stavbnih zemljišč, na območju občine je 68,1 ha. Podatki o nepozidanih SZ so bili prevzeti iz sloja razvojnih stopenj stavbnih zemljišč, pripravljenega s strani podjetja Realis d.o.o. Največ jih je na območjih stanovanj (35,4 ha), sledijo območja razpršene poselitve (26,7 ha). Nepozidanih območij centralnih dejavnosti je 4,4 ha, nepozidanih območja proizvodnih dejavnosti pa je 1,6 ha.

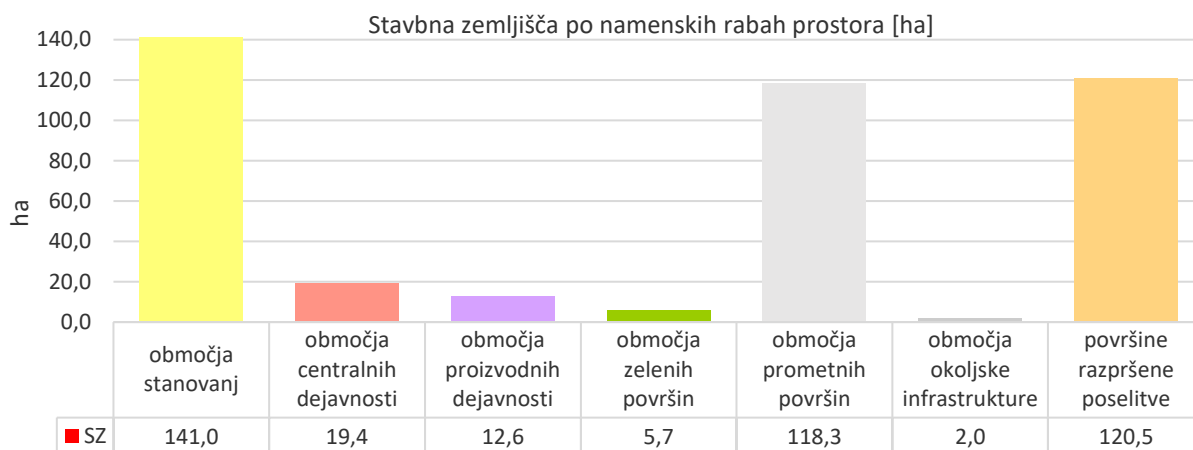
Celotni obseg nepozidanih stavbnih zemljišč na prebivalca v občini znaša 121,6 m², kar je sorazmerno malo. Pri tem je 62,7 m²/prebivalca nepozidanih območij stanovanj in 47,4 m²/prebivalca nepozidanih površin razpršene gradnje, 7,8 m²/prebivalca nepozidanih območij centralnih dejavnosti ter 2,8 m²/prebivalca nepozidanih območij namenjenih proizvodnim dejavnostim. Nepozidana območja stanovanj in razpršene poselitve predstavljajo edine večje prostorske rezerve v občini.

Kot pomanjkljivost uporabljenega sloja podjetja Realis izpostavljamo, da so bile iz analize izvzete namenske rabe E, F oz. f, P, T, O in Z, ki pa so lahko prav tako pozidane ali ne. Predvsem govorimo o prostorski infrastrukturi (ceste) ter zelenih površinah. V predhodnih analizah, ko so za analizo stavbnih zemljišč bili uporabljeni še starejši podatki o nepozidanih SZ, prevzeti iz strokovne podlage Bilance stanja, ki je bila pripravljena na podjetju Locus d.o.o. za potrebe priprave SD OPN 3, se je pokazalo, da so tudi zelene površine (namenska raba prostora Z). v občini Šmartno pri Litiji pozidane na 2,4 ha, dodatnih 3,3 ha pa je nepozidanih.

Pri območjih prometnih površin (namenska raba P) se je izkazalo, da je v občini 118,3 ha tovrstnih površin, 117,3 ha je pozidanih, 1,0 ha pa še nepozidanih površin. Zadnji navedeni podatki v preglednici 39 niso navedeni, saj se preglednica nanaša na podatke podjetja Realis. Pri analizi pozidanosti tako slojev izvzetih iz obdelave ne prikazujemo.

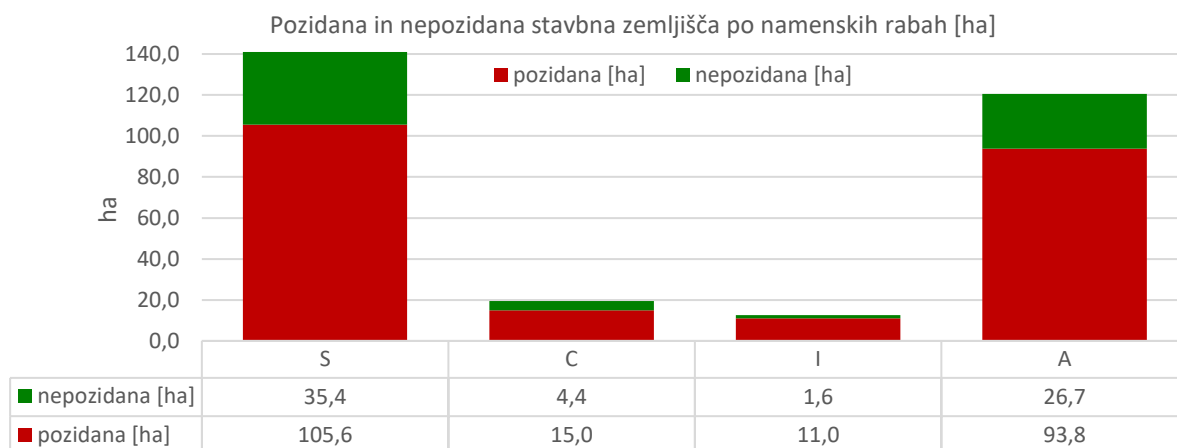
Preglednica 39: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča po namenskih rabah.

PNRP opis	PNRP OZN	Vsa SZ [ha]	Delež od vseh SZ [%]	Vsa SZ na prebivalca [m ² /preb.]	Pozidana SZ [ha]	Nepozidana SZ [ha]	Delež nepozidanih SZ [%]	Nepozidana SZ na prebivalca [m ² /preb.]
območja stanovanj	S	141,0	33,6	249,9	105,6	35,4	25,1	62,7
območja centralnih dejavnosti	C	19,4	4,6	34,4	15,0	4,4	22,8	7,8
območja proizvodnih dejavnosti	I	12,6	3,0	22,3	11,0	1,6	12,5	2,8
območja zelenih površin	Z	5,7	1,4	10,0	5,7	0,0	0,0	0,0
območja prometnih površin	P	118,3	28,2	209,6	118,3	0,0	0,0	0,0
območja okoljske infrastrukture	O	2,0	0,5	3,5	2,0	0,0	0,0	0,0
površine razpršene poselitve	A	120,5	28,7	213,7	93,8	26,7	22,2	47,4
Občina		419,4	100,0	743,4	351,3	68,1	16,4	121,6

Shema 79: Stavbna zemljišča po namenskih rabah prostora v občini Šmartno pri Gorici.

Poleg tega, da podatki podjetja Realis omogočajo aktualno določitev pozidanih ter nepozidanih zemljišč, opredeljujejo tudi razvojne stopnje nepozidanih stavbnih zemljišč (razvojne stopnje so podrobneje razložene v poglavju 2.2.2). Po kategorijah namenskih rab prostora prikazujemo količino pozidanih in nepozidanih zemljišč (shema 80). Nato pa je prikazana še podrobna analiza in delitev nepozidanih stavbnih zemljišč obravnavanih kategorij po razvojnih stopnjah (preglednica 40 in shema 81).

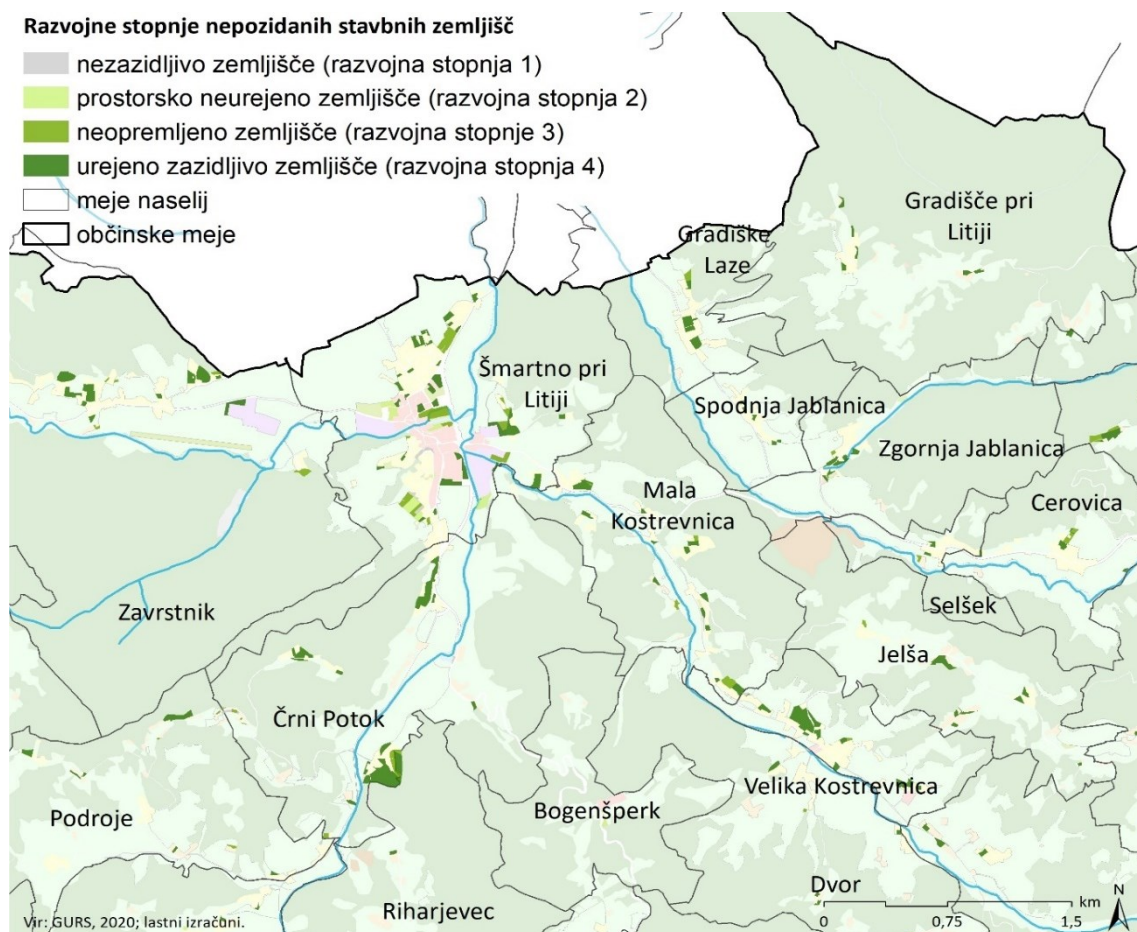
Shema 80: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča po namenskih rabah

V občini je v opazovanih kategorijah namenske rabe prostora (S, C, I, A) skupaj 68,6 ha nepozidanih zemljišč, ki so razdeljena v 4 razvojne stopnje. V razvojni stopnji 1, gre za nezazidljiva zemljišča je 1,8 ha zemljišč, največ območij stanovanj (0,8 ha) ter površin razpršene poselitve (0,8 ha). V razvojni stopnji 2 (prostorsko neurejena zemljišča) je 2,6 ha zemljišč, od tega je 1,1 ha območij stanovanj (S), 1,1 ha območij centralnih dejavnosti © ter 0,5 ha območij proizvodnih dejavnosti (I). Prostorsko urejenih vendar neopremljenih zemljišč (razvojna stopnja 3) je v občini 14,5 ha. Od tega je 6,6 ha območij stanovanj, 6,0 ha je površin razpršene poselitve, 1,2 ha območij centralnih dejavnosti ter 0,7 ha območij proizvodnih dejavnosti. Večina nepozidanih stavbnih zemljišč (72,4 %) pa je urejenih zazidljivih zemljišč. Gre za zemljišča, na katerih je skladno s prostorskimi akti dopustna gradnja stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, ki je komunalno opremljeno, izpolnjuje prostorske izvedbene pogoje ter na njem niso uveljavljeni pravni režimi, ki bi onemogočali gradnjo stavb. Tovrstnih zemljišč je na območju stanovanj 26,8 ha, na območjih centralnih dejavnosti 2,1 ha, na območjih proizvodnih dejavnosti 0,9 ha. Razvojne stopnje 4, pa je tudi 19,9 ha površin razpršene poselitve.

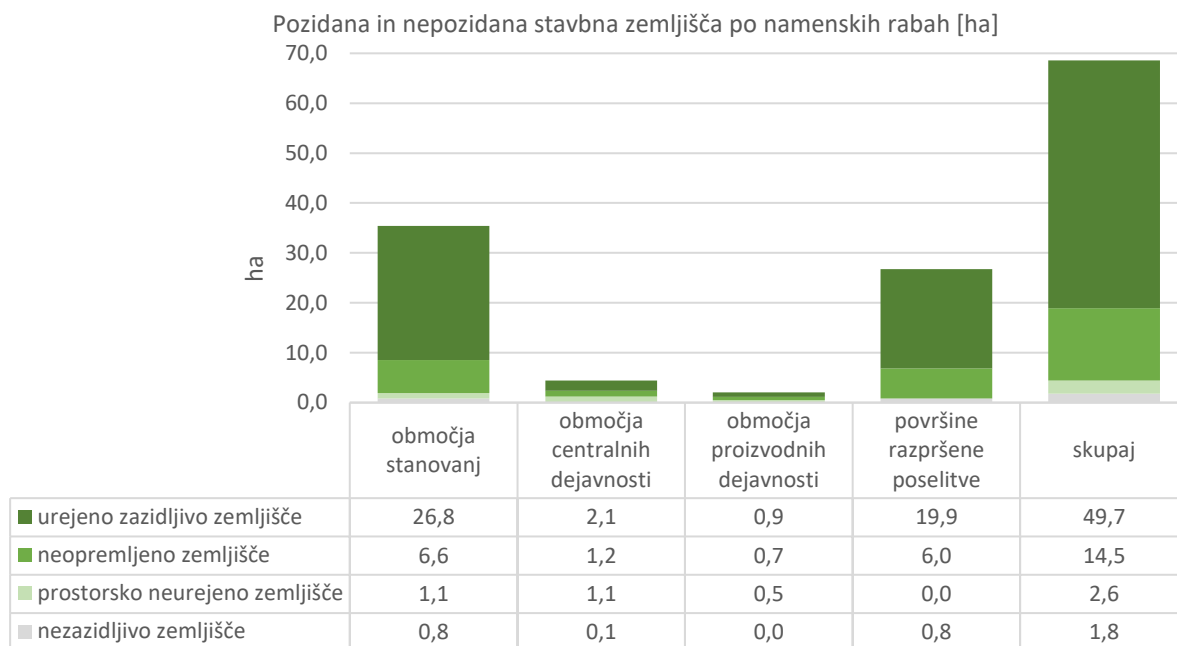
Preglednica 40: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča po namenskih rabah [ha].

PNRP opis	PNRP oznaka	Nezazidljivo zemljišče [ha]	Prostorsko neurejeno zemljišče [ha]	Neopremljeno zemljišče [ha]	Urejeno zazidljivo zemljišče [ha]	Skupaj [ha]
		1	2	3	4	
območja stanovanj	S	0,8	1,1	6,6	26,8	35,4
območja centralnih dejavnosti	C	0,1	1,1	1,2	2,1	4,4
območja proizvodnih dejavnosti	I	0,0	0,5	0,7	0,9	2,1
površine razpršene poselitve	A	0,8	0,0	6,0	19,9	26,7
Občina		1,8	2,6	14,5	49,7	68,6

Grafična predstavitev razvojnih stopenj je prikazana na sliki 27. Smiselna bi bila tudi izdelava prikazov za posamezne namenske rabe prostora ter ločeno za vsa naselja v občini, kar pa presega zastavljeno analizo in časovne okvire izdelave poročila o prostorskem razvoju občine. Predvidevamo, da bodo tovrstne analize del izdelave strokovne podlage bilanc stanja prostora.

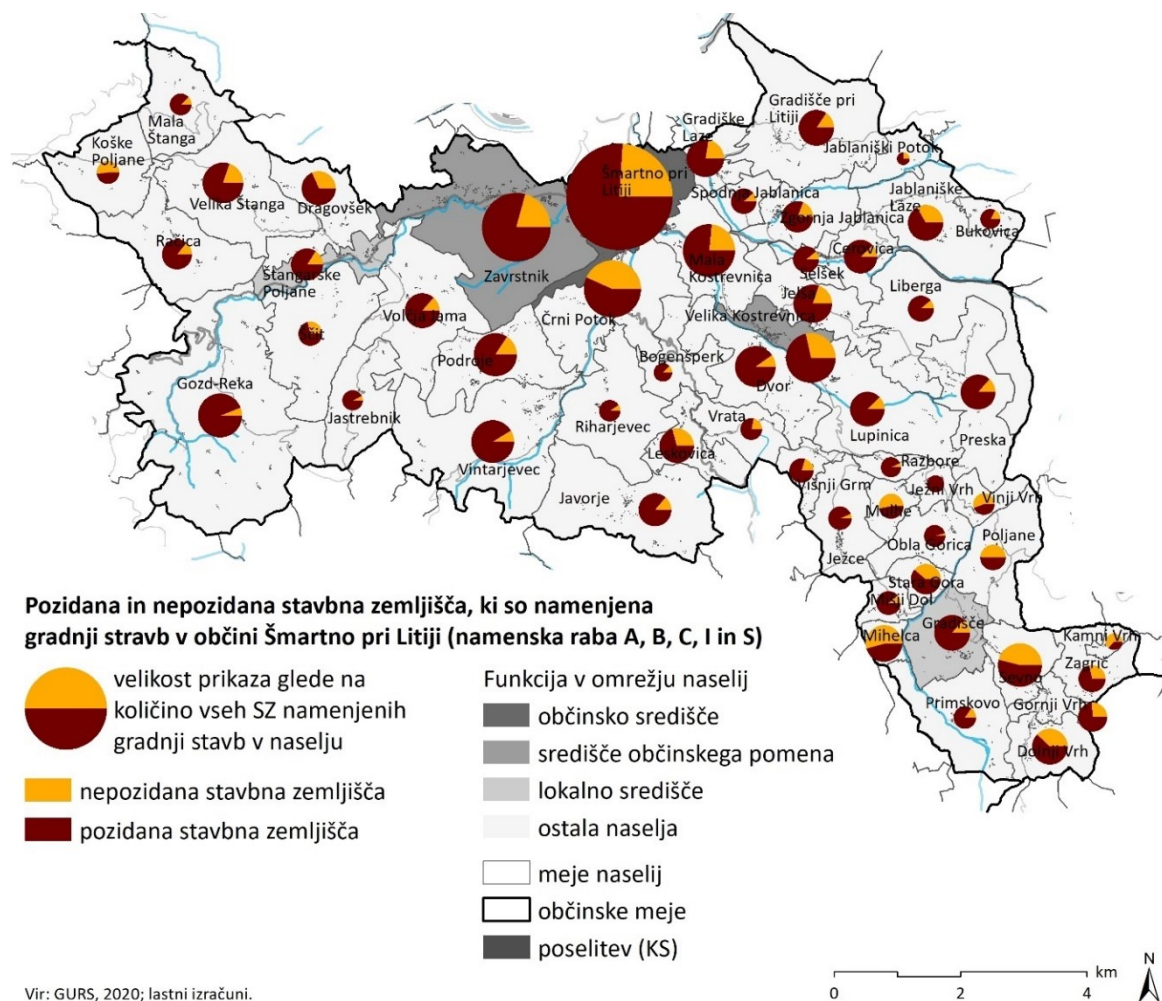
Slika 27: Primer prikaza nepozidanih stavbnih zemljišč po razvojnih stopnjah v osrednjem delu občine Šmartno pri Litiji.

Shema 81: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča po namenskih rabah [ha.]

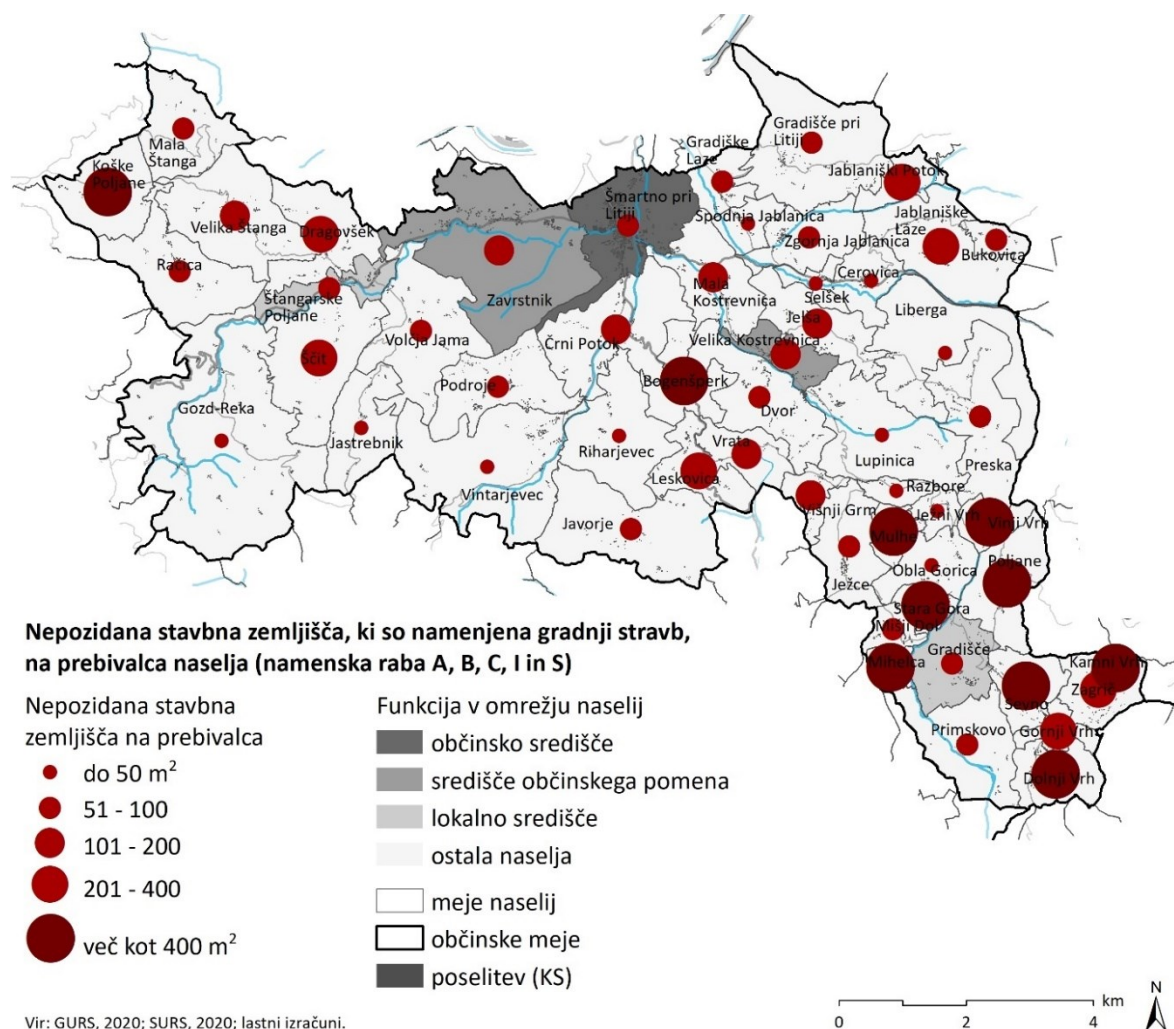
Stavbna zemljišča, ki so namenjena gradnji stavb (namenske rabe A, B, C, I in S)

Obseg stavbnih zemljišč za gradnjo stavb v občini znaša 293,5 ha in predstavlja 70,0 % vseh stavbnih zemljišč. Nepozidana stavbna zemljišča za gradnjo stavb pa obsegajo 68,6 ha (23,4 % vseh SZ namenjenih gradnji stavb).

Slika 28: Pozidana in nepozidana stavbna zemljišča, ki so namenjena gradnji stavb.

Pri kazalniku nepozidanih stavbnih zemljišč, ki so namenjena gradnji stavb, na prebivalca naselja, po višjih vrednostih izstopajo predvsem naselja na jugovzhodnem delu občine. Najvišjo vrednost kazalnika dosežeta naselja Kamni Vrh pri Primskovem (1.218,9 m²/preb.) ter Koške Poljane na skrajnem severozahodu občine, 1.033,9 m²/preb. V občinskem središču vrednost kazalnika znaša 81,9 m²/preb., v obeh središčih občinskega pomena sta vrednosti kazalnika nekoliko višji od občinskega središča, medtem ko so vrednosti kazalnika v obeh lokalnih središčih nižji. V naseljih s funkcijo v omrežju naselij opredeljenih v SPRO Šmartno pri Litiji je glede na razporeditev prebivalstva sorazmerno malo nepozidanih stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb.

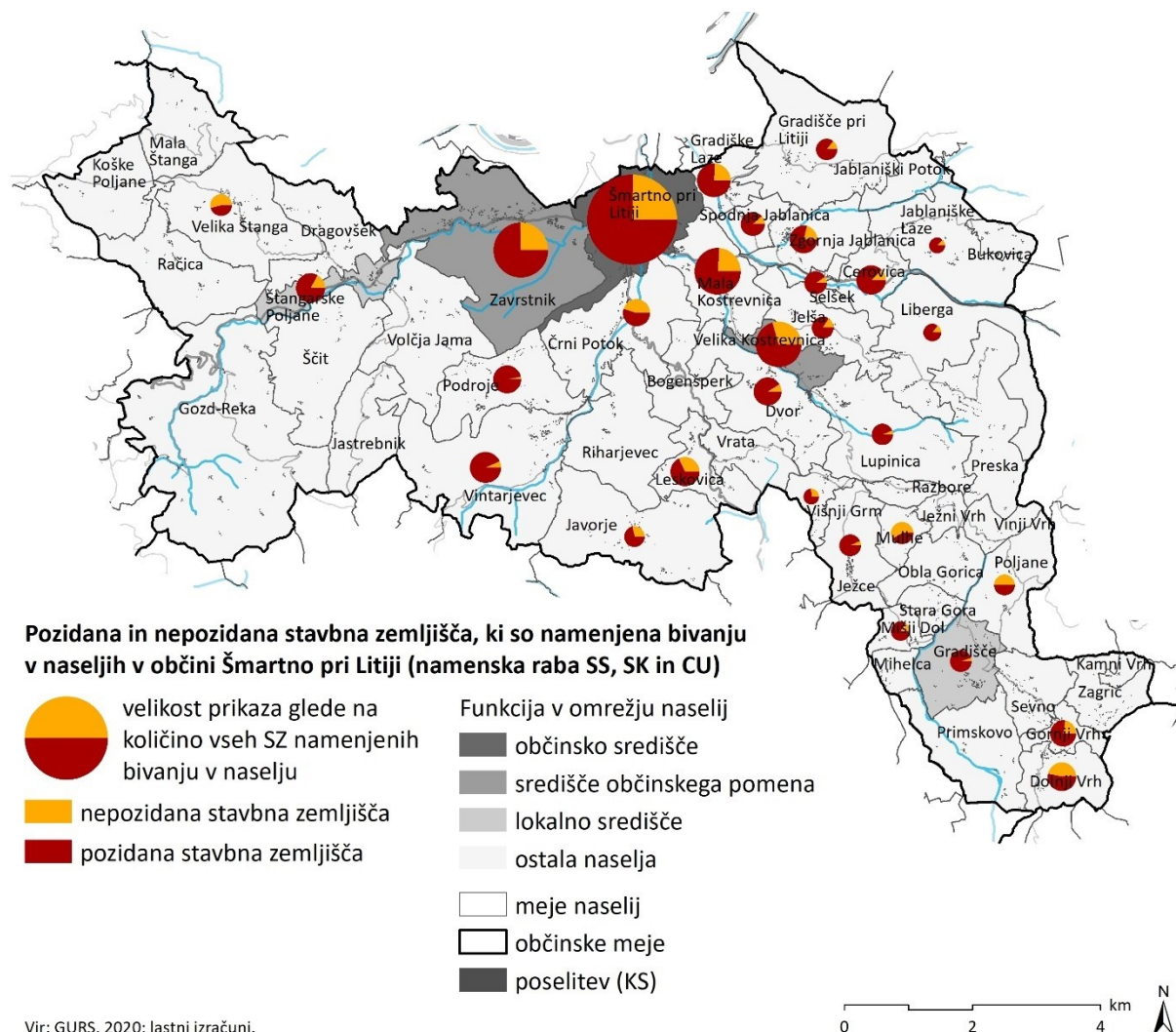
Slika 29: Nepozidana stavbna zemljišča, ki so namenjena gradnji stavb, na prebivalca naselja.

Analiza stavbnih zemljišč, namenjenih bivanju v naseljih (namenske rabe SS, SK, CU, Cs, Cos, Cv)

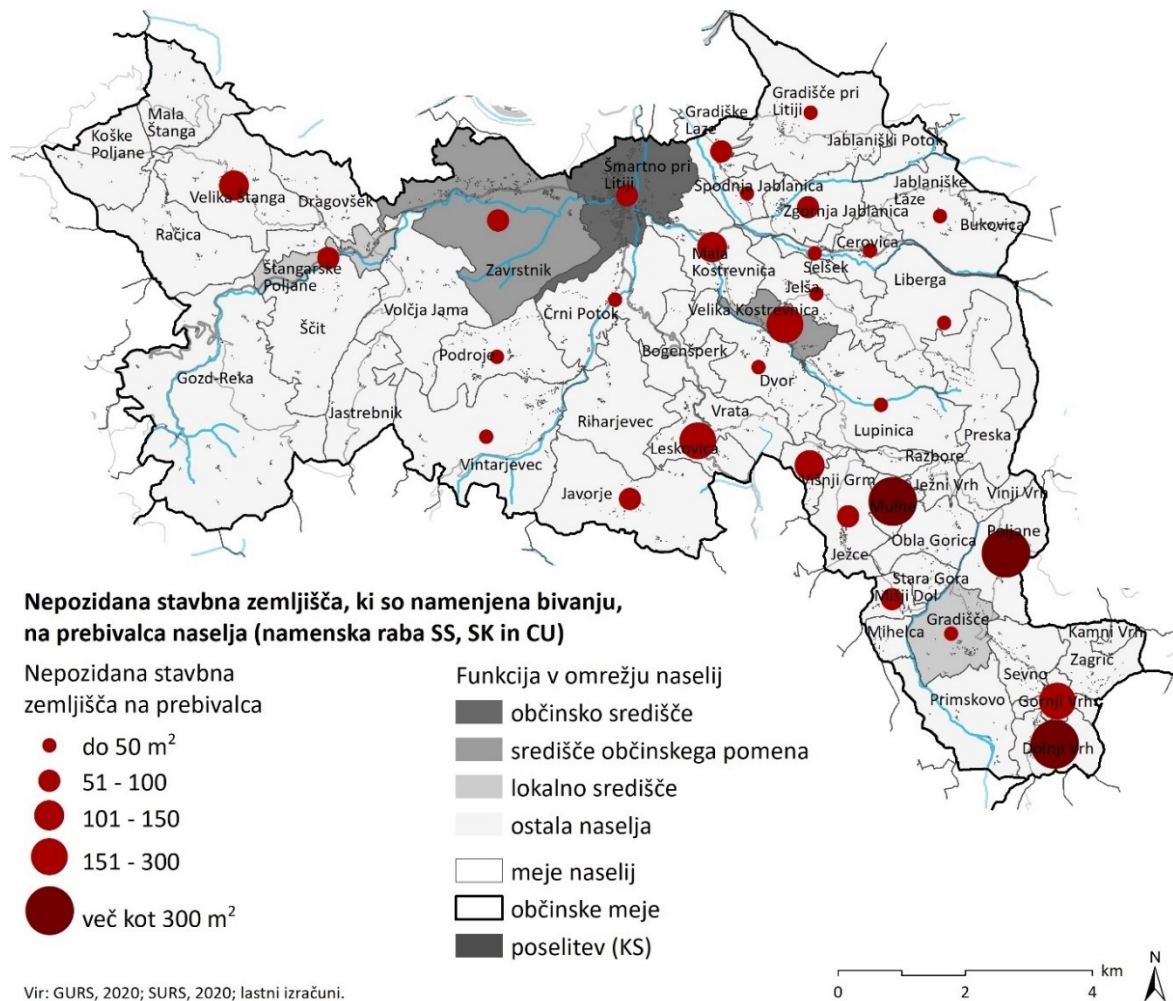
Ločeno je bila izvedena analiza še za SZ, namenjena bivanju po naseljih. V občini je tovrstnih zemljišč 148,2 ha. Od tega je nepozidanih 34,9 ha oziroma 23,6 %. Analiza po naseljih pokaže, kako so razporejene površine namenjene bivanju v občini ter ali je površin (nepozidanih stavbnih zemljišč) dovolj tam, kjer so potrebne, največkrat v naseljih z opredeljeno funkcijo v omrežju naselij občine.

Nepozidanih površin SZ namenjenih bivanju je v občini količinsko največ v občinskem središču, naselju Šmartno pri Litiji (9,6 ha), sledi naselje Zavrstnik (3,6 ha), Velika Kostrevnica (3,0 ha), Mala Kostrevnica (2,5 ha), Dolnji Vrh (1,8 ha), Črni Potok (1,6 ha), Mulhe (1,4 ha), Gradiške Laze (1,3 ha), Leskovica pri Šmartnem (1,3 ha), Velika Štanga (1,2 ha), Poljane pri Primskovem (1,0 ha). V preostalih naseljih je rezerve manj kot 1 ha. Izpostavljamo obe lokalni središči Štangarske Poljane in Gradišče-K. o. Grad. in Polj., kjer je nepozidanih SZ namenjenih bivanju le 0,7 ha v Štangarske Poljane ter le 0,1 ha v naselju Gradišče-K. o. Grad. in Polj.

Občina ima povprečno 262,7 m² stavbnih zemljišč za bivanje na prebivalca. Največ nepozidanih stavbnih zemljišč, ki so namenjene bivanju na prebivalca naselja je v naseljih Mulhe, Poljane pri Primskovem in Dolnji Vrh (v vseh nad 300 m²/prebivalca) (slika 30). Vsa naselja brez funkcije v omrežju naselij. Med naselji z funkcijo v omrežju naselij je še največ nepozidanih SZ namenjenih bivanju na prebivalca naselja v naselju Velika Kostrevnica (154,0 m²/preb.). Nekoliko manj jih je v drugem središču občinskega pomena naselju Zavrtnik (92,6 m²/preb.). V občinskem središču pa je nepozidanih SZ namenjenih bivanju le 67,9 m²/preb.

Slika 30: Nepozidana in pozidana stavbna zemljišča, ki so namenjena bivanju v naseljih.

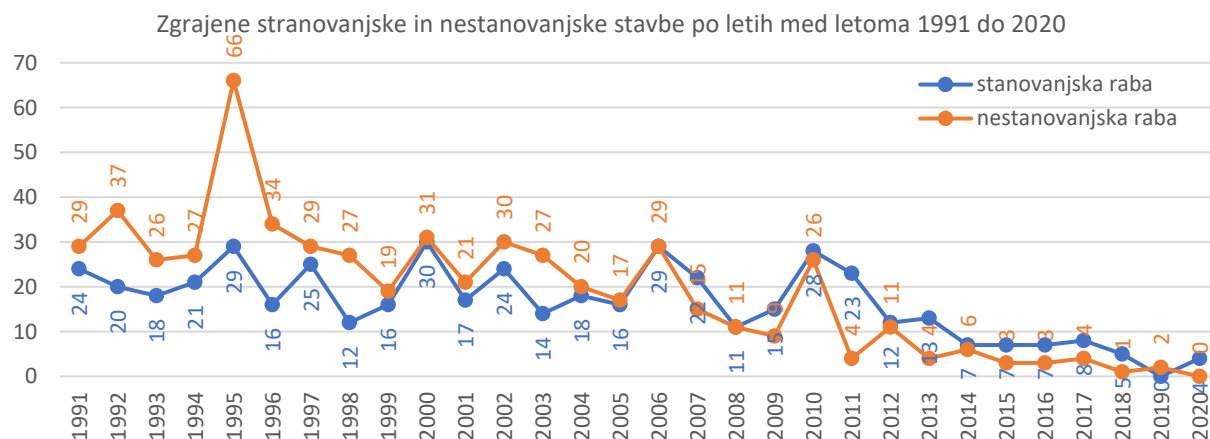

Slika 31: Nepozidana stavbna zemljišča, ki so namenjena bivanju, na prebivalca naselja.

Stanovanjske in nestanovanjske stavbe ter starostna struktura stavb

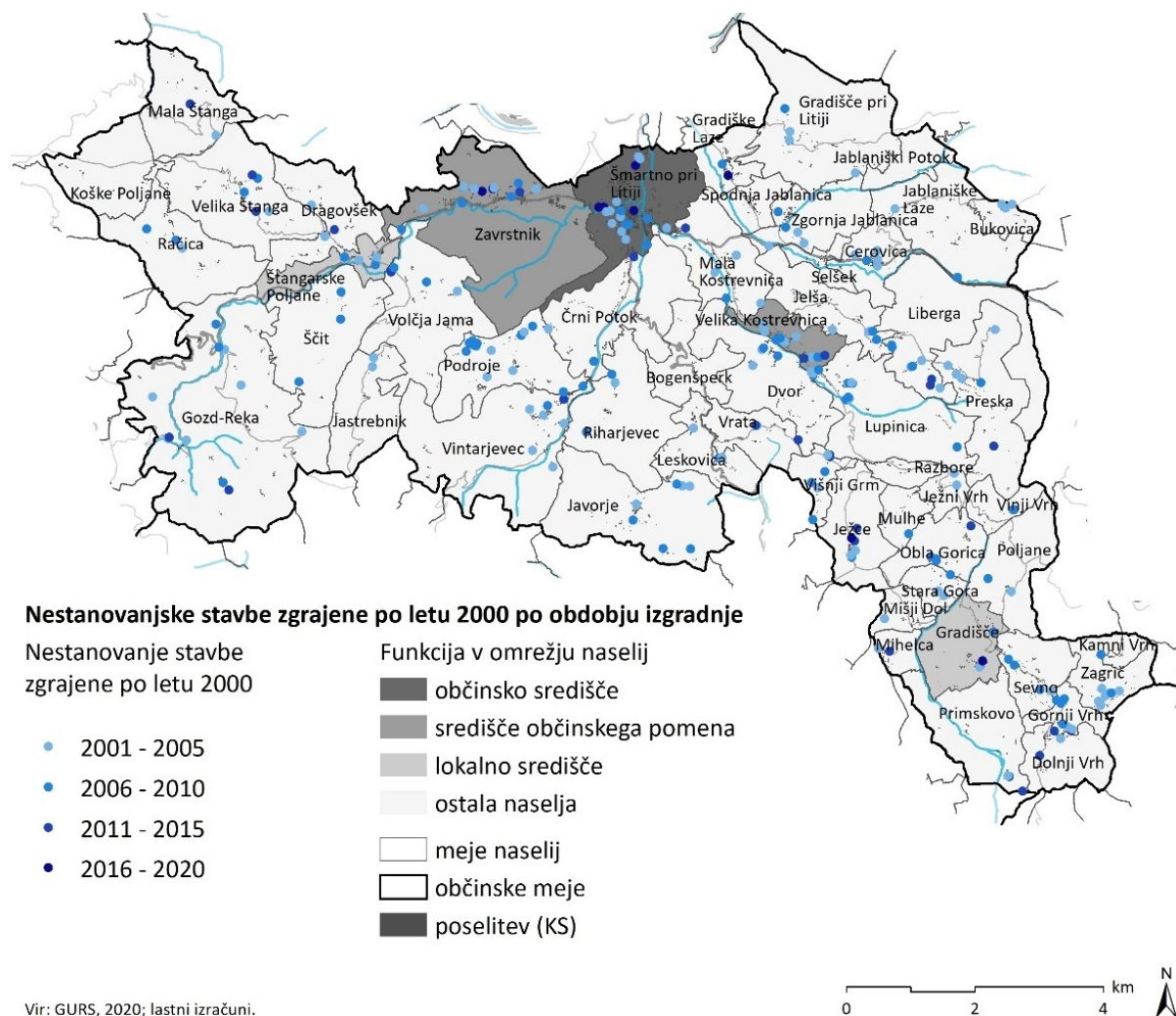
Vključeni podatki/podkazalniki: kataster stavb, REN, naselja iz RPE

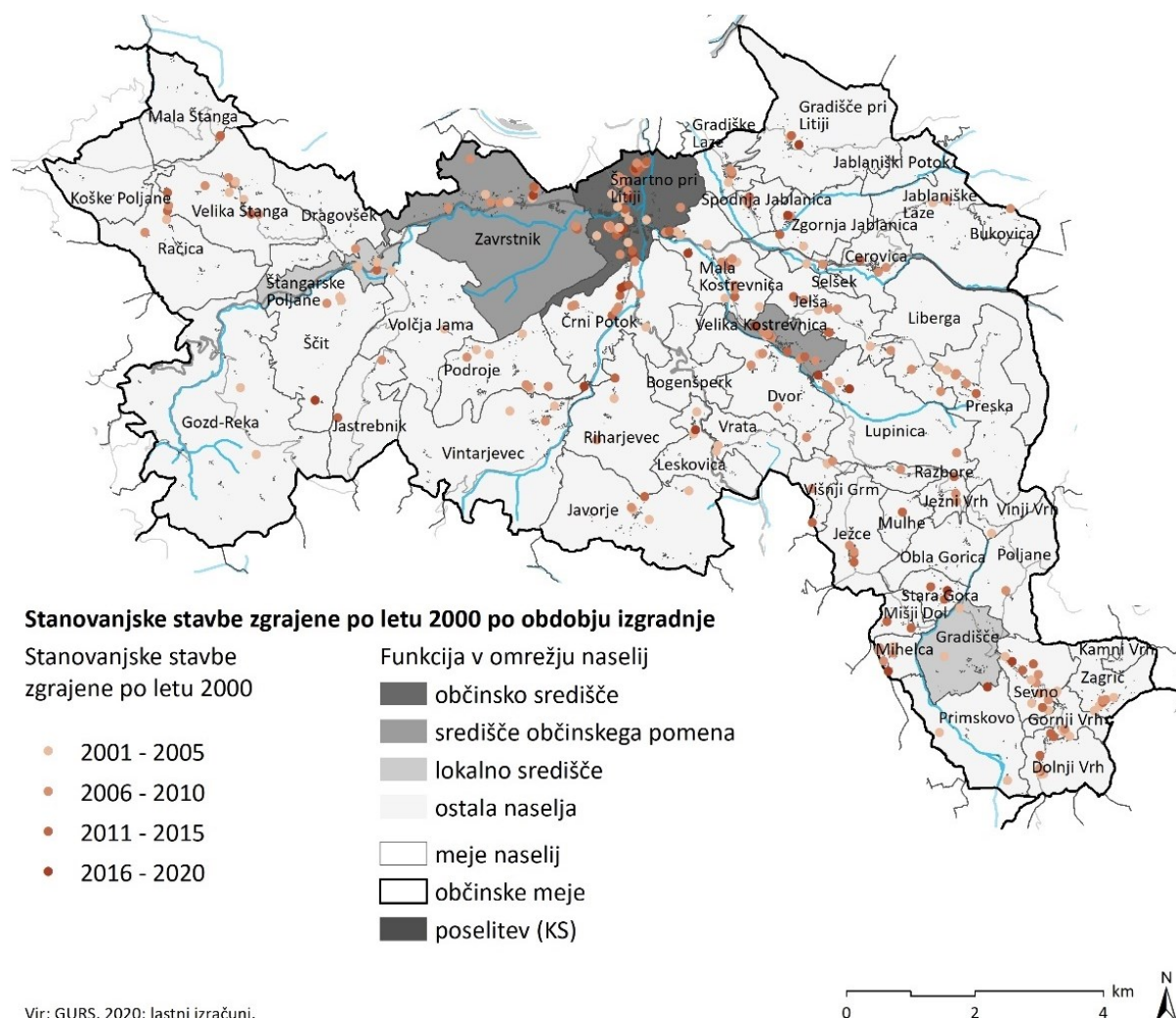
Na območju občine je po podatkih iz REN (april 2021) 4.641 stavb, od tega je 1.845 (39,8 %) stavb s vsaj enim stanovanjem ter 2.793 (60,2 %) nestanovanjskih stavb. Med stavbami z vsaj enim stanovanjem (v nadaljevanju stanovanjskimi stavbami) prevladujejo eno in dvostanovanjske stavbe. Teh je 1809, kar predstavlja 98 % vseh stanovanjskih stavb. Večstanovanjskih stavb (3 in več stanovanj) je le 36 (2 %).

Shema 82: Zgrajene stanovanjske in nestanovanjske stavbe po letih med letoma 1991 in 2020.

Podroben prikaz lokacij stavb po letu izgradnje s poudarkom na stavbah, zgrajenih po letu 2000, razkriva, da se je največ gradilo v naselju Šmartno pri Litiji (62 stavb), Zavrstnik (28 stavb), Velika Kostrevnica (26 stavb), Mala Kostrevnica (25 stavb) in Podroje (24 stavb). Ločeno prikazujemo po letu 2000 zgrajene nestanovanjske (modri odtenki, slika 32) ter stanovanjske stavbe (rdeči odtenki, slika 33).

Največ stanovanjskih in nestanovanjskih stavb se je v občini v 20 letih zgradilo v občinskem središču Šmartno pri Litiji. Zgradilo se je 43 stanovanjskih in 19 nestanovanjskih stavb. Po številu zgrajenih stavb skupaj sledita središči občinskega pomena (Zavrstnik (28 stavb) in Velika Kostrevnica (26 stavb)). Ločeno gledano samo izgrajene stanovanjske stavbe po naseljih, se na drugo mesto, pred naselje Zavrstnik uvršča naselje Mala Kostrevnica (20 novih stanovanjskih stavb), na četrtem mestu je Sevnica (14 novih stanovanjskih stavb) ter na petem Črni potok (13 novih stanovanjskih stavb). Pri nestanovanjskih stavbah pa se je nad 10 nestanovanjskih stavb poleg že omenjenih središčnih naselij zgradilo še v naseljih Podroje (15 novih nestanovanjskih stavb), Gozd-Reka (12 novih nestanovanjskih stavb) ter Lupinica (10 novih stanovanjskih stavb). Nizko po številu izgrajenih stavb sta obe lokalni središči. V naselju Štangarske Poljane se je v 20 letih zgradilo le 4 stanovanjske in 5 nestanovanjskih stavb, v zadnjih 10 letih le 1 stanovanjska stavba. V naselju Gradišče-K. o. Grad. in Polj. pa le 3 stanovanjske in 3 nestanovanjskih stavb, v zadnjih 10 letih le 1 stanovanjska in 1 nestanovanjska stavba (preglednica 41).

Preglednica 41: Število zgrajenih stavb po naseljih v izbranih obdobjih po letu 2000.

Naselje	Stanovanjske stavbe 2001 - 2010	Stanovanjske stavbe 2011 - 2020	Nestanovanjske stavbe 2001 - 2010	Nestanovanjske stavbe 2011 - 2020	Skupaj stavbe 2000 - 2020
Šmartno pri Litiji	24	19	15	4	62
Zavrstnik	11	6	8	3	28
Velika Kostrevnica	8	4	12	2	26
Mala Kostrevnica	14	6	4	1	25
Podroje	8	1	15	0	24
Lupinica	5	3	10	0	18
Sevno	10	4	4	0	18
Črni Potok	8	5	2	1	16
Jelša	6	3	6	0	15
Velika Štanga	7	3	3	2	15
Zagrič	5	1	9	0	15
Gornji Vrh	6	0	6	2	14
Gozd-Reka	2	0	10	2	14
Javorje	4	1	7	0	12
Preska nad Kostrevnico	5	1	5	1	12
Dolnji Vrh	5	4	1	1	11
Dvor	5	0	4	1	10
Ježce	2	2	3	3	10
Vintarjevec	3	0	6	1	10
Višnji Grm	3	1	5	1	10
Liberga	2	0	5	2	9
Štangarske Poljane	3	1	5	0	9
Zgornja Jablanica	2	2	5	0	9
Cerovica	2	1	5	0	8
Mihelca	5	1	1	1	8
Gradišče pri Litiji	1	2	4	0	7
Gradiške Laze	4	1	1	1	7
Leskovica pri Šmartnem	2	1	4	0	7
Račica	3	1	3	0	7
Ščit	3	1	3	0	7
Volčja Jama	2	0	4	1	7
Gradišče-K. o. Grad. in Polj.	2	1	2	1	6
Riharjevec	2	1	3	0	6
Stara Gora pri Vel. Gabru	0	3	3	0	6

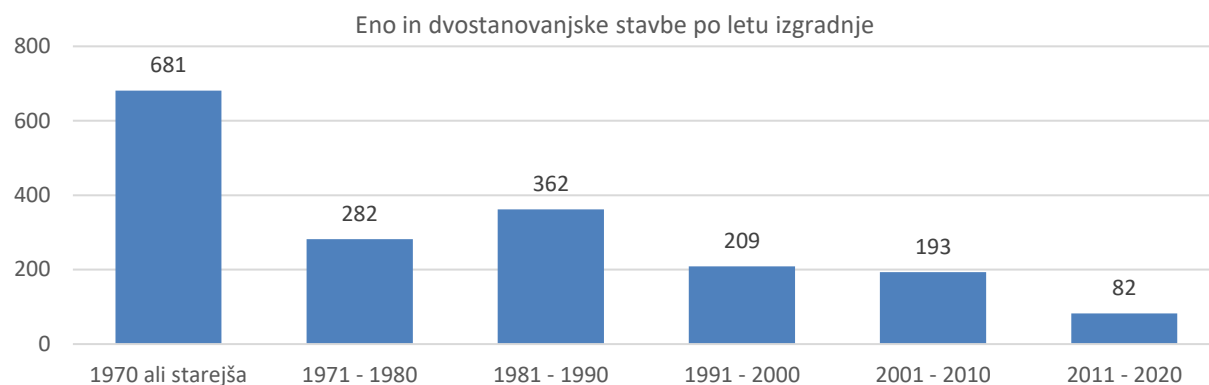
* v preglednici prikazana le naselja, v katerih se je od leta 2001 do 2020 zgradilo vsaj 6 stavb. S sivimi polji so označena središčna naselja.

Starost stanovanjskih stavb

Večina stanovanjskih stavb v občini Šmartno pri Litiji je bila zgrajena do leta 1990 (1.354 oz. 73,4 %), v primeru eno in dvostanovanjskih stavb 73,2 %, v primeru večstanovanjskih stavb pa kar 80,6 %. Največ eno in dvostanovanjskih stavb se je zgradilo pred letom 1970 (681 oz. 37,6 %), sledi obdobje od 1981 do 1990, ko se je zgradilo 362 stavb oz. 20,0 %. V slednjem obdobju (1981 – 1990) se je največ stanovanjskih stavb zgradilo v naselju Šmartno pri Litiji (50 stavb), sledilo je naselje Zavrstnik (19 stavb) in Vintarjevec (17 stavb). V obdobju od 2011 do 2020 pa je bilo prav tako največ stanovanjskih stavb zgrajenih v naselju Šmartno pri Litiji (19 stavb).

Preglednica 42: Ena in dvostanovanjske stavbe po letih izgradnje.

Leto izgradnje	Število	Delež
1970 ali starejša	681	37,6
1971 - 1980	282	15,6
1981 - 1990	362	20,0
1991 - 2000	209	11,6
2001 - 2010	193	10,7
2011 - 2020	82	4,5
skupaj	1.809	100,0

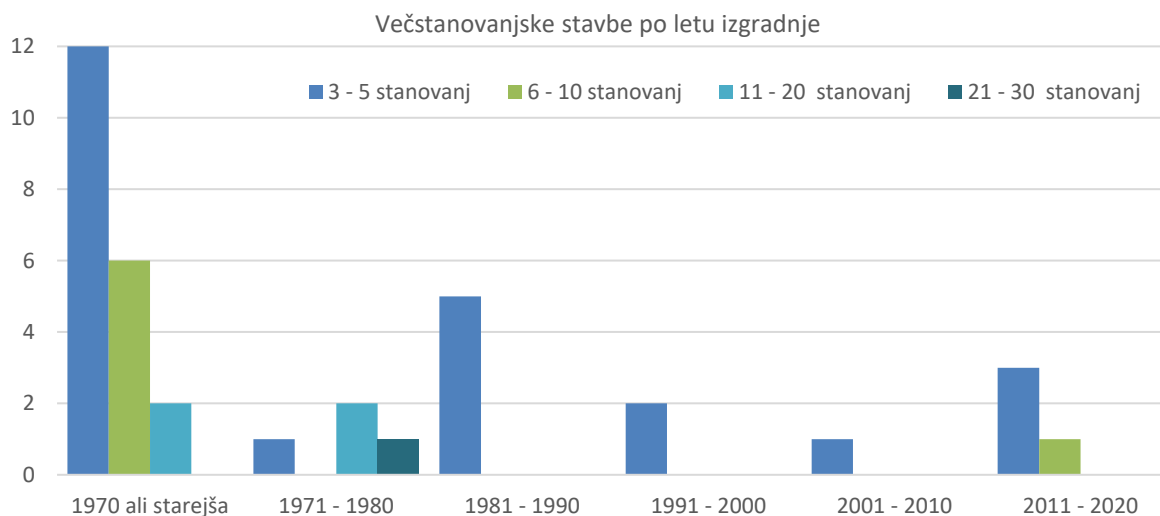

Shema 83: Eno in dvostanovanjske stavbe po letu izgradnje.

Večstanovanjske stavbe, zgrajene po opazovanih obdobjih, so prikazane v preglednici 43. Pri tem vidimo, da se je večina večstanovanjskih stavb zgradila do leta 1990 (29 stavb), 7 stavb pa se je zgradilo po 1990. V zadnjem opazovanem obdobju (2011 – 2020) je opaziti ponoven porast gradnje večstanovanjskih stavb.

Preglednica 43: Večstanovanjske stavbe po letu izgradnje.

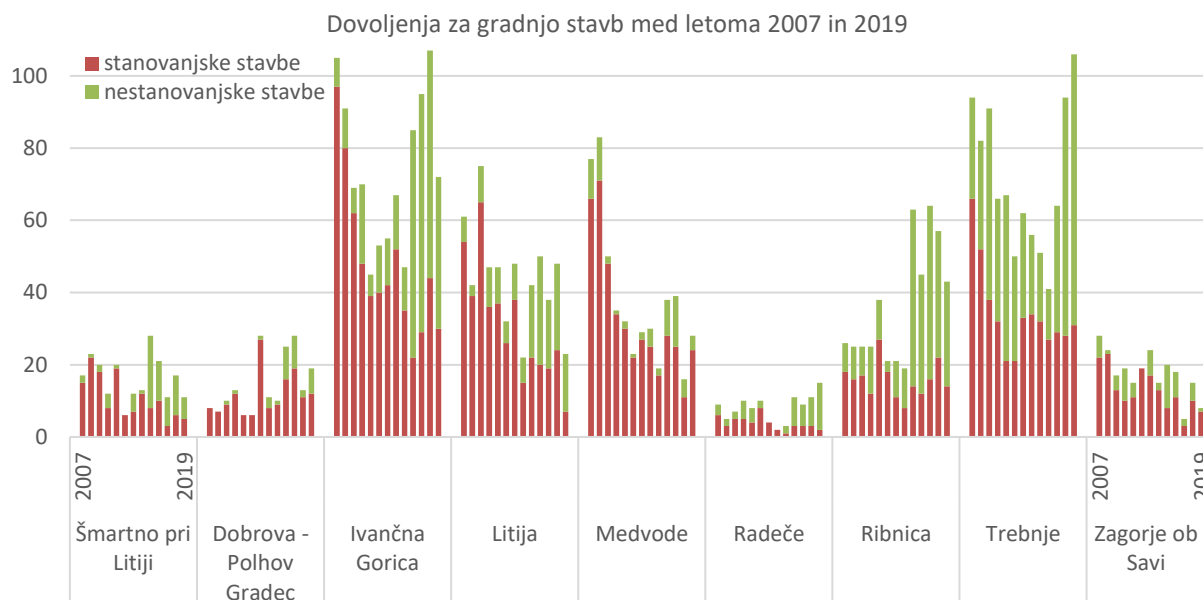
Leto izgradnje	3 - 5 stanovanj	6 - 10 stanovanj	11 - 20 stanovanj	21 - 30 stanovanj	Skupaj	Delež
1970 ali starejša	12	6	2	0	20	55,6
1971 - 1980	1	0	2	1	4	11,1
1981 - 1990	5	0	0	0	5	13,9
1991 - 2000	2	0	0	0	2	5,6
2001 - 2010	1	0	0	0	1	2,8
2011 - 2020	3	1	0	0	4	11,1
skupaj	24	7	4	1	36	100,0

Shema 84: Večstanovanjske stavbe po letu izgradnje.

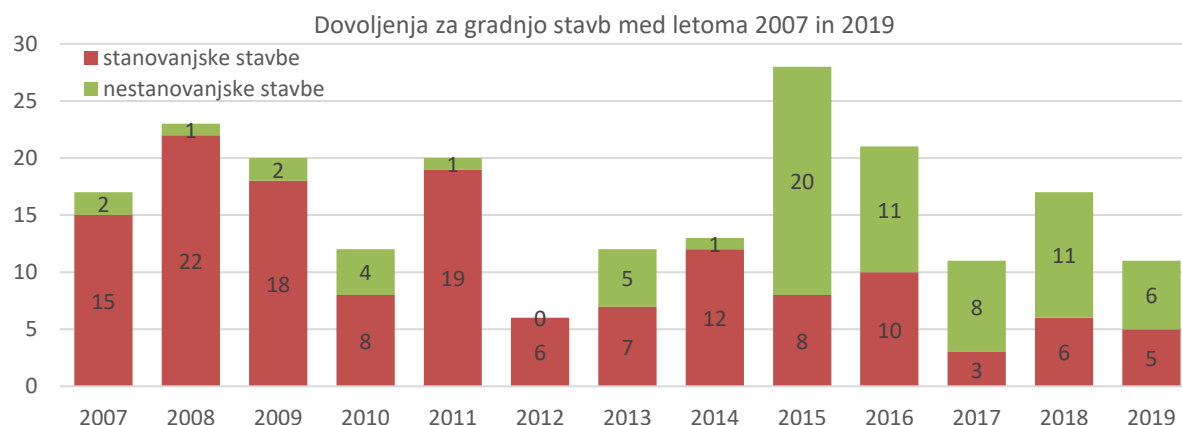
Dovoljenja za gradnjo stavb

Iz spodnjega grafa je razvidna večja dinamika izdajanja dovoljenj za gradnjo stavb v občinah Trebnje, Ivančna Gorica, Medvode, Litija, pa tudi Ribnica. Pri tem po izdanih gradbenih dovoljenjih za nestanovanjske stavbe znatno izstopa Trebnje, v zadnjih opazovanih letih tudi Ivančna Gorica, Ribnica in Litija. Tudi v primeru občine Šmartno pri Litiji je v zadnjih letih opaziti povečanje števila izdaje dovoljenj za gradnjo nestanovanjskih stavb. Največ dovoljenj za gradnjo nestanovanjskih stavb se je v občini Šmartno pri Litiji izdalo leta 2015, in to kar 2,5-krat več kot za stanovanjske stavbe.

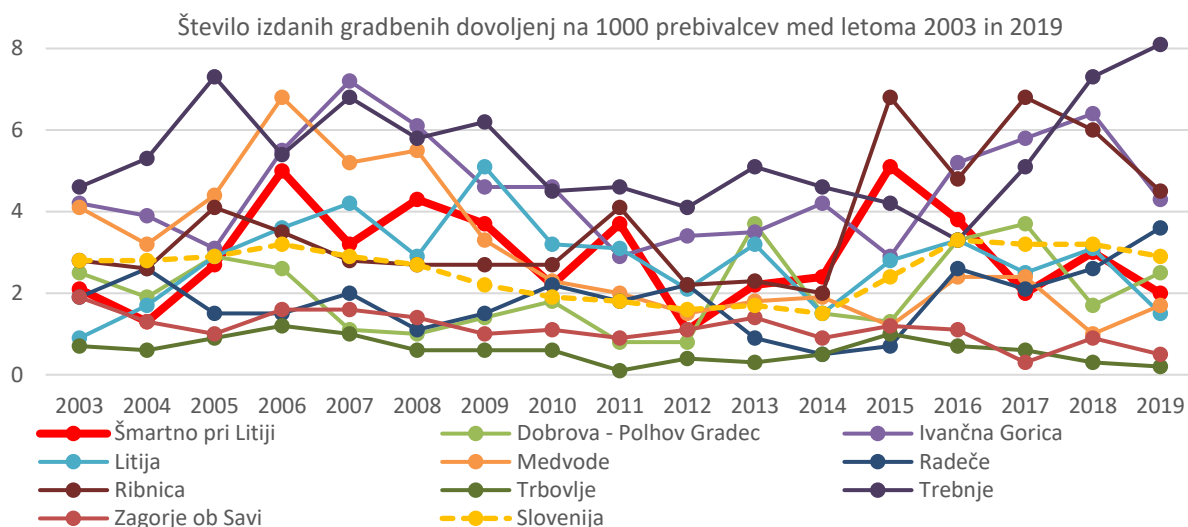
Shema 85: Dovoljenja za gradnjo stavb med letoma 2007 in 2019.

Podrobneje ločen prikaz le za občino Šmartno pri Litiji pokaže omenjeni porast izdanih dovoljenj za gradnjo nestanovanjskih stavb od leta 2015 naprej. Od 2015 dalje se izdaja znatno več dovoljenj za gradnjo nestanovanjskih stavb kot stanovanjskih, medtem ko je bilo pred letom 2015 razmerje praviloma obratno.

Shema 86: Dovoljenja za gradnjo stanovanjskih in nestanovanjskih stavb v občini med letoma 2007 in 2019.

Po številu izdanih gradbenih dovoljenj na 1.000 prebivalcev v zadnjih letih izstopa predvsem občina Trebnje, pa tudi občini Ribnica in Ivančna Gorica. Slednji v zadnjih dveh letih število sicer znatno upada. Občina Šmartno pri Litiji je beležila najvišjo vrednost 5,1 gradbenega dovoljenja na 1000 prebivalcev, in sicer v letu 2015, ko je bila znatno nad slovenskim povprečjem.

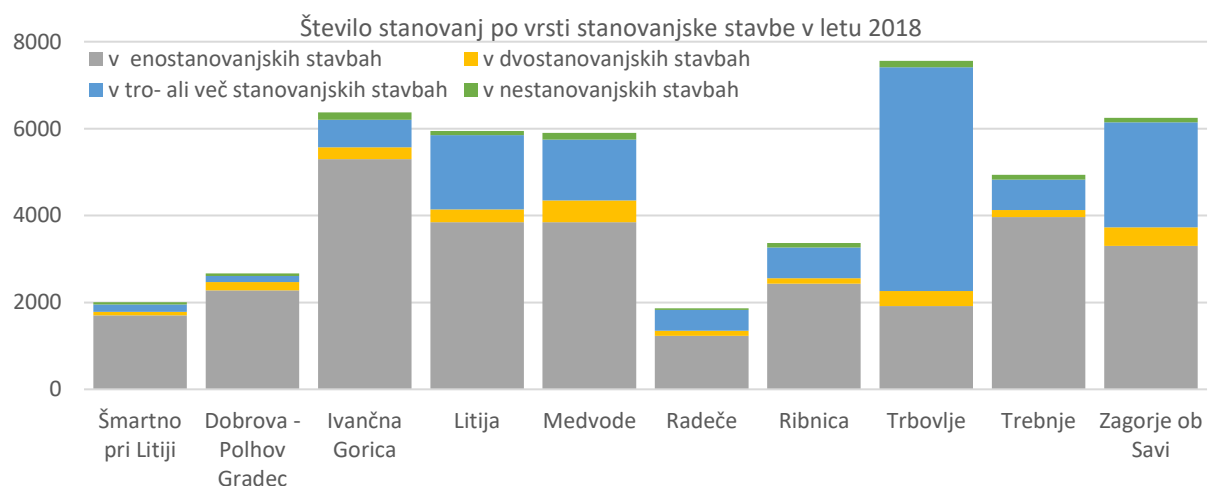
Shema 87: Število izdanih gradbenih dovoljenj na 1000 prebivalcev občine med letoma 2003 in 2019.

Stanovanja in gradnja stanovanj

Vključeni podatki/podkazalniki: SURS, stanovanja, gradbena dovoljenja

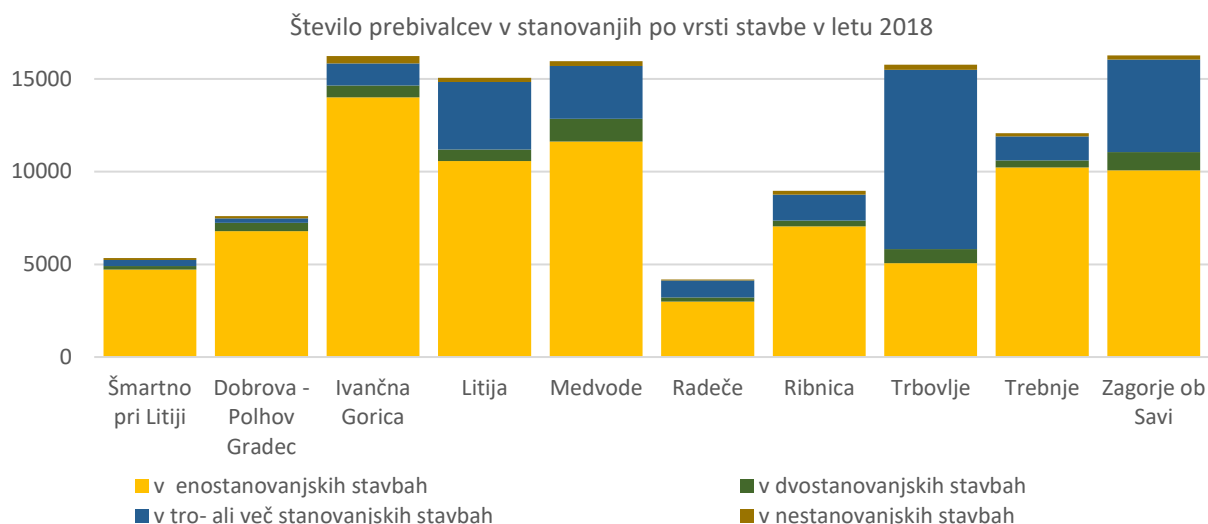
Statistični urad RS (SURS) vodi obsežno zbirko podatkov o stanovanjih po občinah ter naseljih. Podatki se nekoliko razlikujejo od predhodno prikazanih podatkih o stavbah in stanovanjih iz evidence REN, zaradi različne metodologije zajema. Ob tem se v evidenci REN na podlagi ZEN-A od decembra 2018 ne vodi več podatka o dejanski rabi stavbe (ločevanje na stanovanjske in nestanovanjske stavbe) in tako stavbe ločujemo le glede na podatek ali je v stavbni stanovanje ali ne. Podatke obeh evidenc zato ne primerjamo direktno.

Spodnji graf prikazuje število stanovanj v stanovanjskih in nestanovanjskih stavbah v letu 2018. Po številu stanovanj izstopata občina Trbovlje. Občina Šmartno pri Litiji se med primerljivimi občinami nahaja na predzadnjem mestu s 1956 stanovanji v stanovanjskih stavbah in 45 stanovanji v nestanovanjskih stavbah. Od tega je 1699 stanovanj v enostanovanjskih stavbah, 82 v dvostanovanjskih stavbah ter 175 v tro- ali več stanovanjskih stavbah. Razmerje med številom stanovanj v različnih vrstah stavb je po občinah zelo različno. V občini Trbovlje tako prevladujejo stanovanja v večstanovanjskih stavbah. Veliko stanovanj v večstanovanjskih stavbah je tudi v Zagorju ob Savi, Litiji, Medvodah. Nekaj več stanovanj v dvostanovanjskih stavbah je v Medvodah in Zagorju ob Savi.

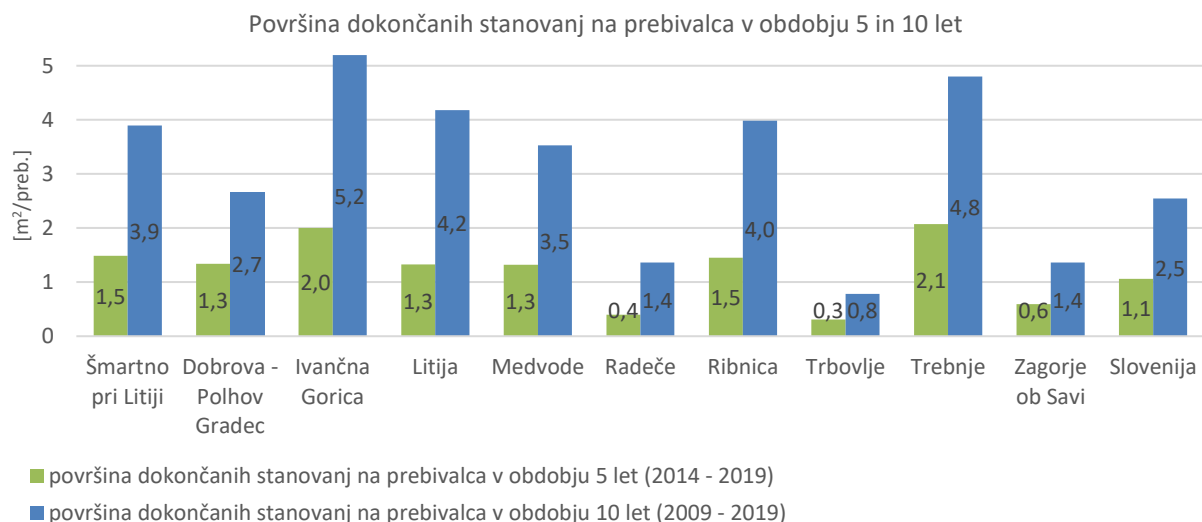
Shema 88: Število stanovanj po vrsti stanovanjske stavbe v letu 2018.

Stanovanja po vrsti stavbe kažejo na prevladujoč tip stanovanjske gradnje. Podobno lahko pogledamo, kako so razporejeni prebivalci oziroma število prebivalcev v stanovanjih po vrsti stavbe. Največ jih v primerljivih občinah, z izjemo občine Trbovlje, živi v enostanovanjskih stavbah. V občini Šmartno pri Litiji je v letu 2018 4.715 občanov prebivalo v enostanovanjskih stavbah, kar je predstavljalo 88,4 % vseh občanov. Sorazmerno malo občanov Šmartnega pri Litiji pa v primerjavi z ostalimi občinami živi v tro- ali večstanovanjskih stavbah.

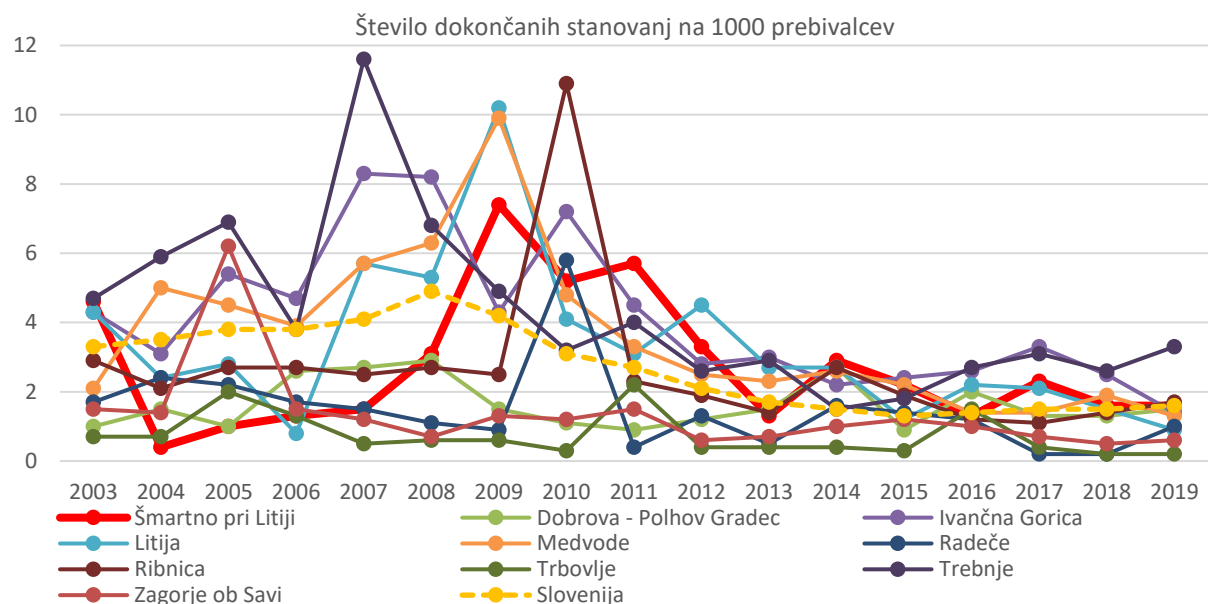
Shema 89: Število prebivalcev v stanovanjih po vrsti stavbe v letu 2018.

Kazalnik površina dokončanih stanovanj na prebivalca v obdobju 5 ter 10 let občino Šmartno pri Litiji uvršča na 3 (za obdobje 5 let) ter na 5 mesto (za obdobje 10 let) med primerljivimi občinami. V 5 letnem obdobju je bilo v občini Šmartno pri Litiji dokončanih 1,5 m² površin stanovanj na prebivalca občine, v 10 letnem obdobju pa 3,9 m² površin. Seveda pa je kazalnik odvisen tako od števila dokončanih stanovanj kot tudi od same velikosti stanovanj, ki se v občini gradijo. Ob tem je kazalnik za obe obdobji tudi nad slovenskim povprečjem, ki znaša za 5 letno obdobje 1,1 m²/preb., ter za 10 letno obdobje 2,5 m²/preb.

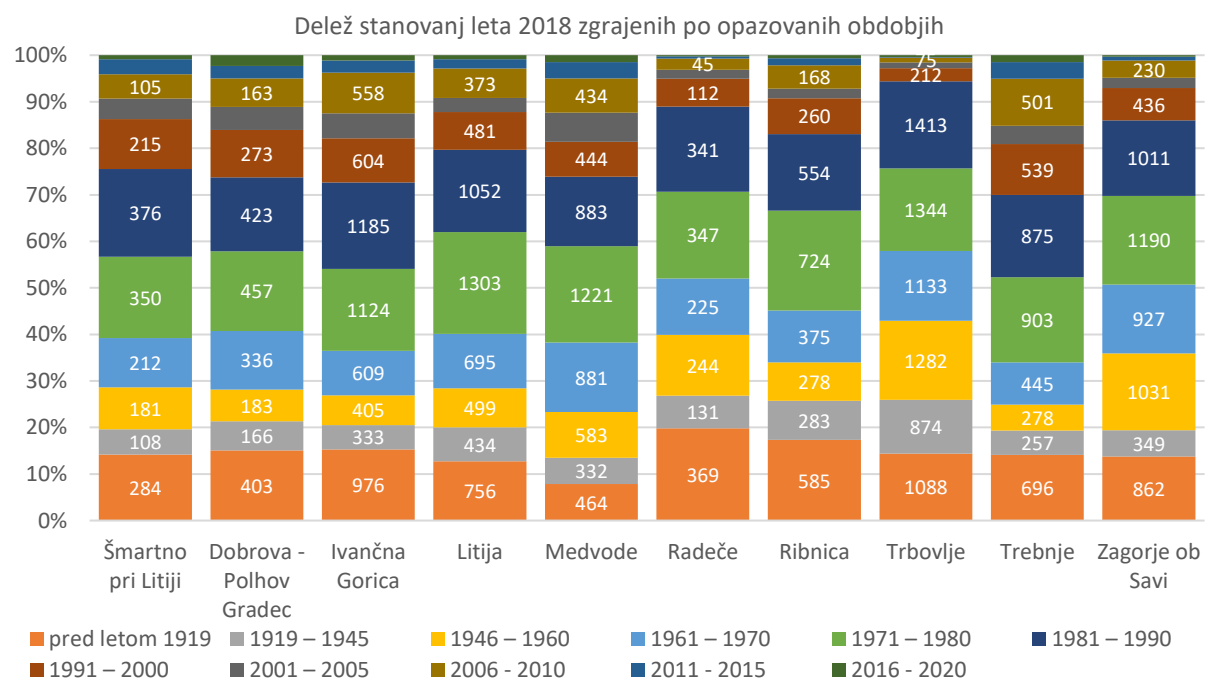
Shema 90: Površina dokončanih stanovanj na prebivalca v obdobju 5 in 10 let.

Shema 91 dodatno prikazuje število dokončanih stanovanj na 1000 prebivalcev. Od leta 2004 do 2009 se je število dokončanih stanovanj v občini Šmartno pri Litiji na 1000 prebivalcev povečevalo, nato je sledil upad. Najvišja vrednost je bila dosežena leta 2009 (7,4), najnižja pa leta 2004 (0,4). V zadnjih letih je krivulja števila dokončanih stanovanj na 1000 prebivalcev v občini Šmartno pri Litiji blizu slovenskega povprečja. Med primerljivimi občinami se je največ (11,6) stanovanj na 1000 prebivalcev dokončalo v občini Trebnje leta 2007.

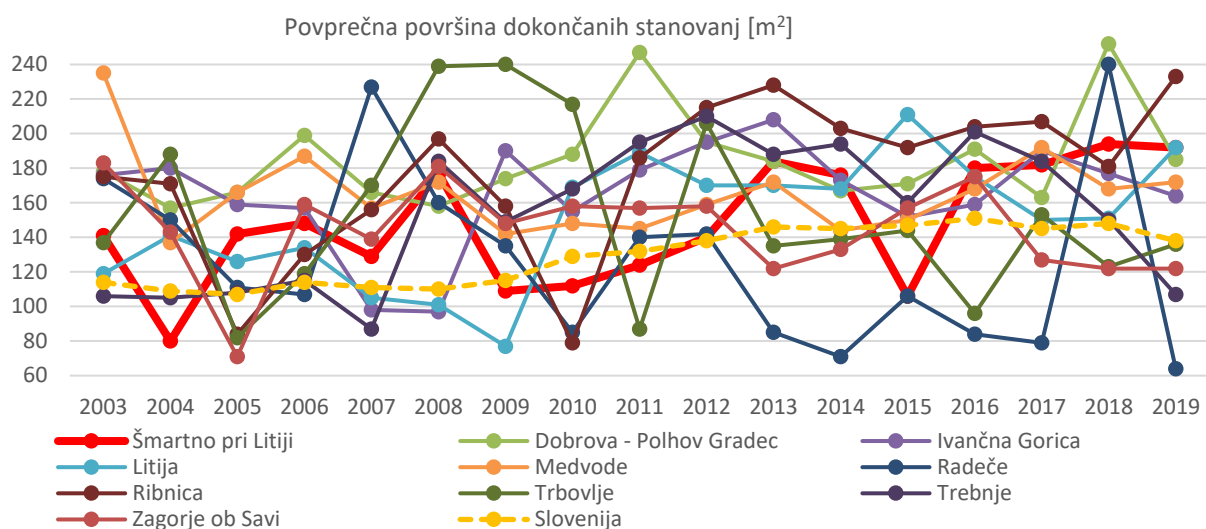
Šema 91: Število dokončanih stanovanj na 1000 prebivalcev med letoma 2003 in 2019.

Primerjava gradnje stanovanj po obdobjih med izbranimi primerljivimi občinami je predstavljena na spodnjem grafu. Vidimo, da je bilo v občini Šmartno pri Litiji največ stanovanj zgrajenih v obdobju 1981 – 1990 (376 stanovanj), skupno pa je bilo okoli tri četrtine stanovanj (1.511) zgrajenih do leta 1990. Med primerjanimi občinami je v občini Trbovlje nekoliko starejši stanovanjski fond, saj ima občina najvišji delež stanovanj zgrajenih pred letom 1960.

Šema 92: Delež stanovanj leta 2018, zgrajenih po opazovanih obdobjih.

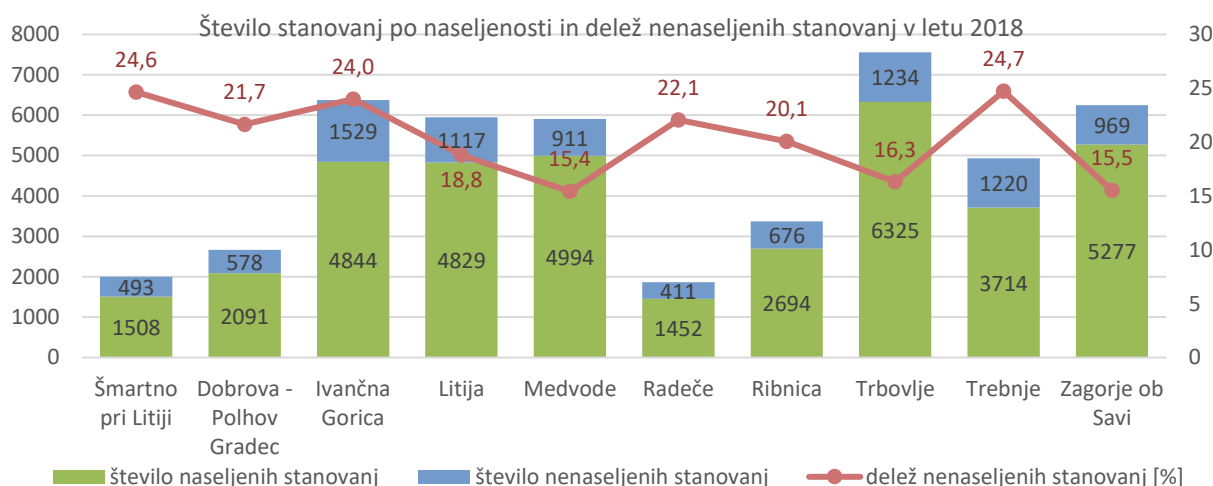
Pomemben podatek je tudi, kakšna so stanovanja, ki se gradijo ter ali gre za stanovanja v enodružinskih hišah, večstanovanjskih objektih ali celo v nestanovanjskih stavbah. Sledeči graf prikazuje povprečno površino dokončanih stanovanj. Podatki kažejo, da se v povprečju v občini Šmartno pri Litiji v zadnjih letih gradijo površinsko večja stanovanja kot v večini obravnavanih občin.

Shema 93: Povprečna površina dokončanih stanovanj v m² med letoma 2003 in 2019.

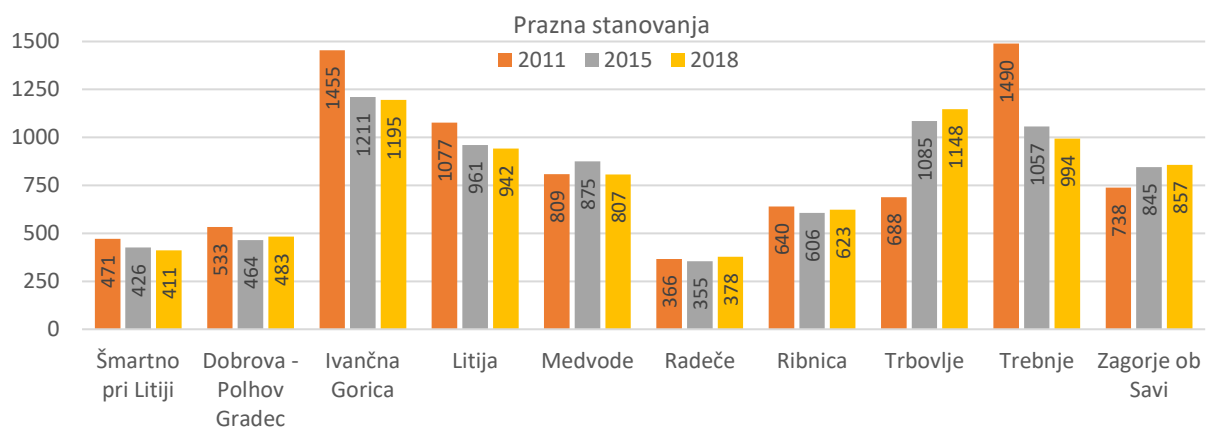
Naseljenost in nenaseljenost stanovanj

Nenaseljena stanovanja predstavljajo prazna stanovanja in stanovanja namenjena za sezonsko in sekundarno rabo. Analiza praznih stanovanj po primerljivih občinah je pokazala, da je številčno največ praznih stanovanj v občini Ivančna Gorica, nato sledita občini Trbovlje in Trebnje. Leta 2018 je bilo v občini Šmartno pri Litiji praznih 493 stanovanj, kar znaša 24,6 % vseh stanovanj. Delež nenaseljenih stanovanj je bil višji le v občini Trebnje.

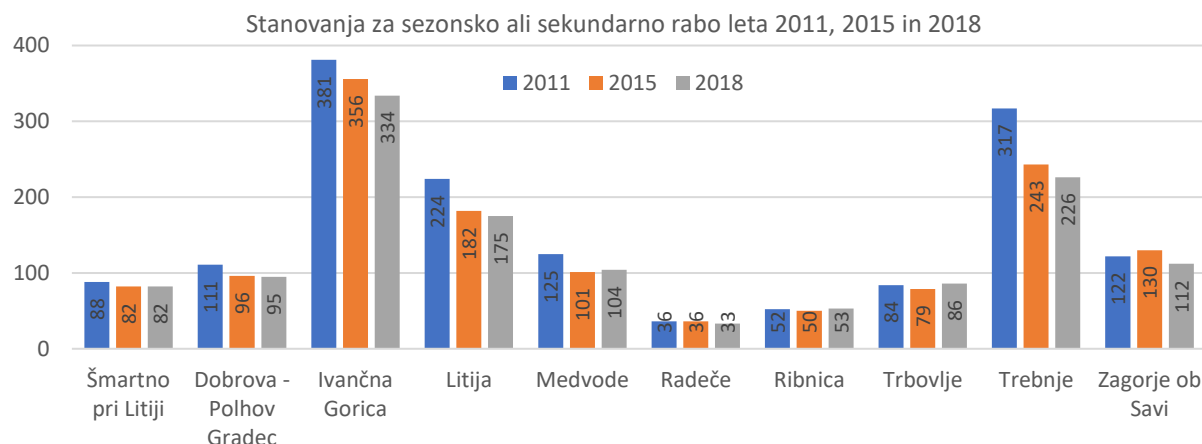
Shema 94: Število stanovanj po naseljenosti in delež nenaseljenih stanovanj v letu 2018.

Število praznih stanovanj v obravnavanih občinah po večini pada (shema 95). V občini Šmartno pri Litiji se je število praznih stanovanj od leta 2011 pa do 2018 zmanjšalo za 60.

Shema 95: Prazna stanovanja po občinah v letih 2011, 2015 in 2018.

Po številu stanovanj za sezonsko ali sekundarno rabo je občina Šmartno pri Litiji v spodnji polovici med primerjanimi občinami. Leta 2018 je bilo 82 takšnih stanovanj, kar je manj kot leta 2011, ko jih je bilo 88.

Shema 96: Stanovanja za sezonsko ali sekundarno rabo po občinah v letih 2011, 2015 in 2018.

Podrobno prostorsko načrtovanje

Vključeni podatki/podkazalniki: veljavna namenska raba prostora, načini urejanja posameznih enot urejanja prostora, sprejeti podrobni prostorski izvedbeni akti (OPPN), nepozidana stavbna zemljišča

Pri analizi podrobnega prostorskega načrtovanja v občini je pomembno upoštevati nekatere posebnosti oz. razlike v površinah predvidenih ter veljavnih OPPN, ki se pojavljajo zaradi:

- meje predvidenih OPPN, ki so vezani na EUP, se razlikujejo od mej območij veljavnih OPPN,
- meje veljavnih OPPN se praviloma ne držijo mej EUP,
- meje veljavnih OPPN niso bile prenesene na nov DKN, medtem ko je veljavna namenska raba prostora bila,
- prekrivanje veljavnih OPPN.

Začetni splošni pregled načinov urejanja prostora je bil izveden na podlagi podatkov o OPPN iz veljavnega občinskega odloka (tekstualni del) in namenske rabe prostora, kjer so za posamezne enote urejanja prostora (EUP) določeni načinu urejanja.

Sledeča analiza območij veljavnih OPPN pa kot meje območij veljavnih aktov uporablja dejanske podatke o OPPN oz. mejah območij veljavnih OPPN iz veljavnega prikaza stanja prostora. Tako med podatki prihaja do nekaterih razlik v površinah med podatki v splošnem pregledu, kjer smo veljavne OPPN-je vezali na EUP.

Nadaljnja analiza predvidenih OPPN ponovno uporablja podatke OPPN iz veljavnega občinskega odloka (tekstualni del) in namenske rabe prostora, kjer točne meje OPPN še niso določene oziroma so vezane na EUP za katere je OPPN predviden.

V občini je 97,5 % zemljišč načrtovanih z OPN, na 0,7 % zemljišč veljajo že sprejeti OPPN-ji, na 0,8 % zemljišč pa so OPPN-ji še načrtovani. 1,0 % zemljišč občine ureja državni prostorski načrt.

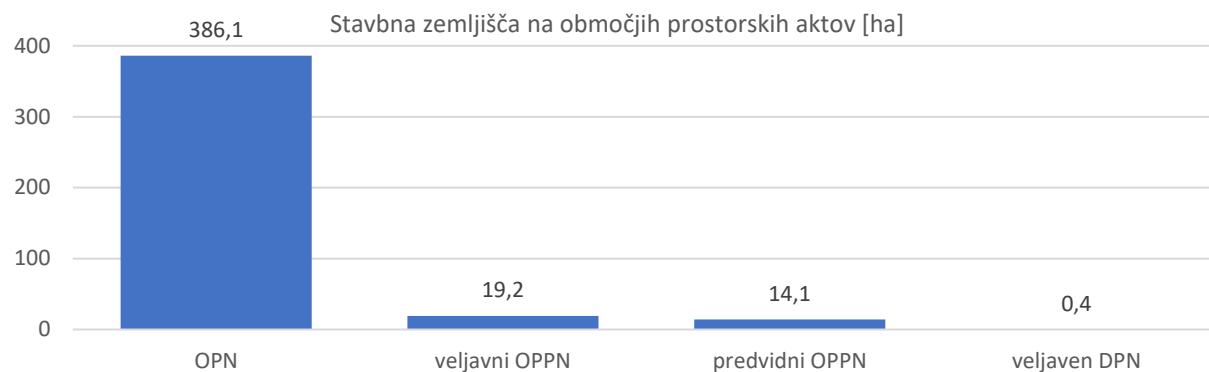
Preglednica 44: Urejanje zemljišč in stavbnih zemljišč z OPN, OPPN in DPA.

Akt	Površina ozemlja, kjer velja akt [ha]	Delež občine, ki ga ureja akt [%]	Površina SZ, ki jo ureja posamezni tip akta [ha]	Delež SZ, ki ga ureja akt [%]
OPN	9258,4	97,5	386,1	92,0
veljavni OPPN	65,6	0,7	19,2	4,6
predvidni OPPN	74,7	0,8	14,1	3,3
veljavni DPN	96,7	1,0	0,4	0,1
skupaj	9495,4	100,0	419,7	100,0

Na območju občine je sprejetih 15 in predvidenih 15 OPPN-jev ter 1 sprejet državni prostorski načrt.

Preglednica 45: Podrobno prostorsko načrtovanje in državni prostorski akti.

Stanje	Število OPPN	Število EUP, ki jih urejajo OPPN	Površina [ha]	Stavbna zemljišča				Primarna in druga raba [ha]
				Skupaj [ha]	Pozidano [ha]	Nepozidano [ha]	Delež nepozid. [%]	
veljavni OPPN	15	20	65,6	19,2	12,2	7,0	36,5	46,5
predvidni OPPN	15	19	74,7	14,1	9,5	4,5	32,2	60,6
veljavni DPN	1	2	96,7	0,4	0,4	0,0	9,5	96,3

Shema 97: Stavbna zemljišča na območjih prostorskih aktov.

Območja veljavnih OPPN obsegajo 65,6 ha, od tega je stavbnih zemljišč 19,2 ha. Veljavni DPN se nanaša na območje 96,7 ha, pri tem vključujejo le 0,4 ha stavbnih zemljišč. Predvideni so še OPPN-ji za dodatnih 74,7 ha območij, od tega za 14,1 ha stavbnih zemljišč.

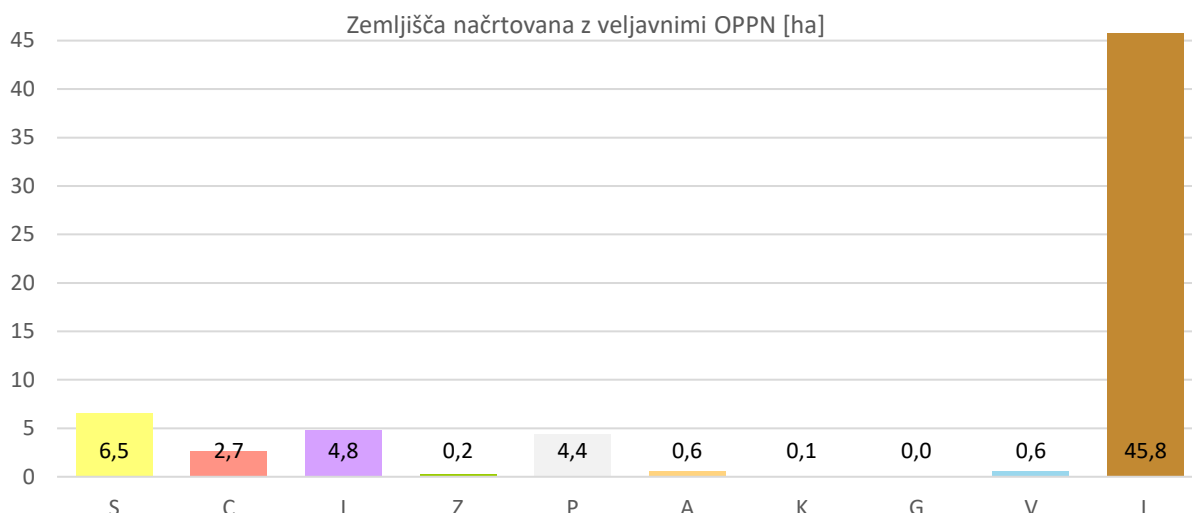
Preglednica 46: Osnovna namenska raba in načini njenega urejanja.

ONRP	OPN	Veljavni OPPN	Predviden OPPN	Veljavni DPN
stavbna zemljišča	386,1	19,2	14,1	0,4
kmetijska zemljišča	2439,8	0,1	11,0	18,0
gozdna zemljišča	6394,3	0,0	26,7	77,3
vodna zemljišča	38,3	0,6	0,0	0,0
druga zemljišča	0,0	45,8	22,9	1,0
skupaj	9258,4	65,6	74,7	96,7

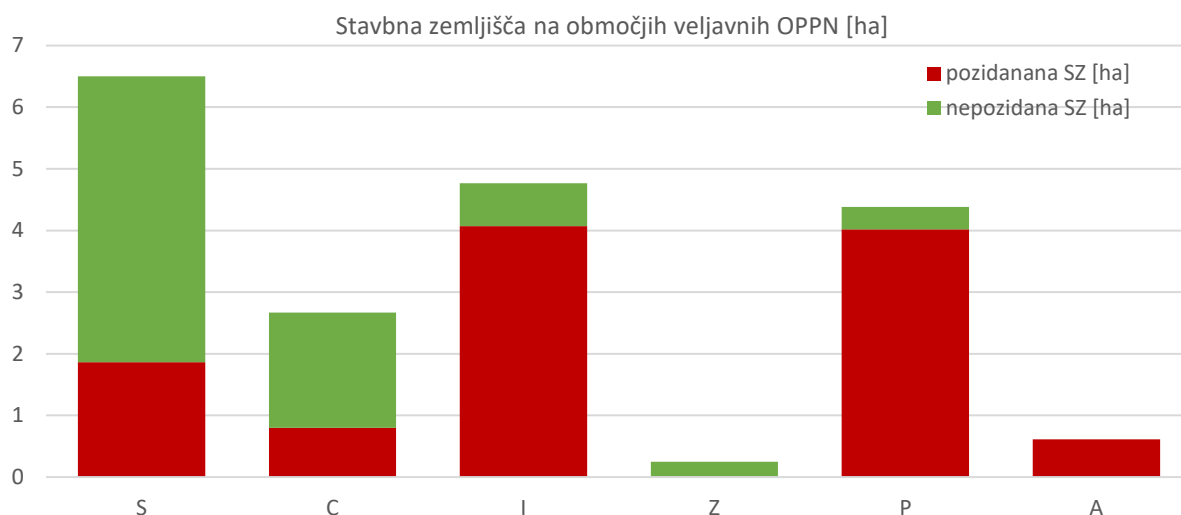
Od 33,7 ha stavbnih zemljišč, načrtovanih s PIA (veljavni in predvideni OPPN-ji, veljavni DPN), je nepozidanih 11,6 ha oziroma 34,4 %. Na območjih veljavnih OPPN je pozidanost 63,5 %, medtem ko je na območju predvidenih OPPN pozidanost 67,8 %. Tako za območja veljavnih OPPN, kot za območja, kjer so OPPN-ji predvideni, prikazujemo namensko rabo prostora ter pozidane in nepozidane površine. Veljavni OPPN-ji se v 69,7 % nanašajo na območja mineralnih snovi, v 9,9 % se nanašajo na območja stanovanj, v 7,3 % pa na območja namenjenih proizvodnim dejavnostim.

Preglednica 47: Pregled veljavnih OPPN po namenskih rabah in pozidanosti.

NRP	OPPN [ha]	Delež rabe [%]	Pozidana SZ [ha]	Nepozidana SZ [ha]	Ni SZ [ha]	Delež nepozidanosti rabe [%]
S	6,5	9,9	1,7	4,8	0,0	73,4
C	2,7	4,1	1,2	1,5	0,0	55,8
I	4,8	7,3	4,0	0,7	0,0	15,6
Z	0,2	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0
P	4,4	6,7	4,4	0,0	0,0	0,0
A	0,6	0,9	0,6	0,0	0,0	0,0
K	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
G	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
V	0,6	0,9	0,0	0,0	0,6	0,0
L	45,8	69,7	0,0	0,0	45,8	0,0
skupaj	65,6	100,0	12,2	7,0	46,5	10,7

Shema 98: Namenska raba prostora na območjih veljavnih OPPN.

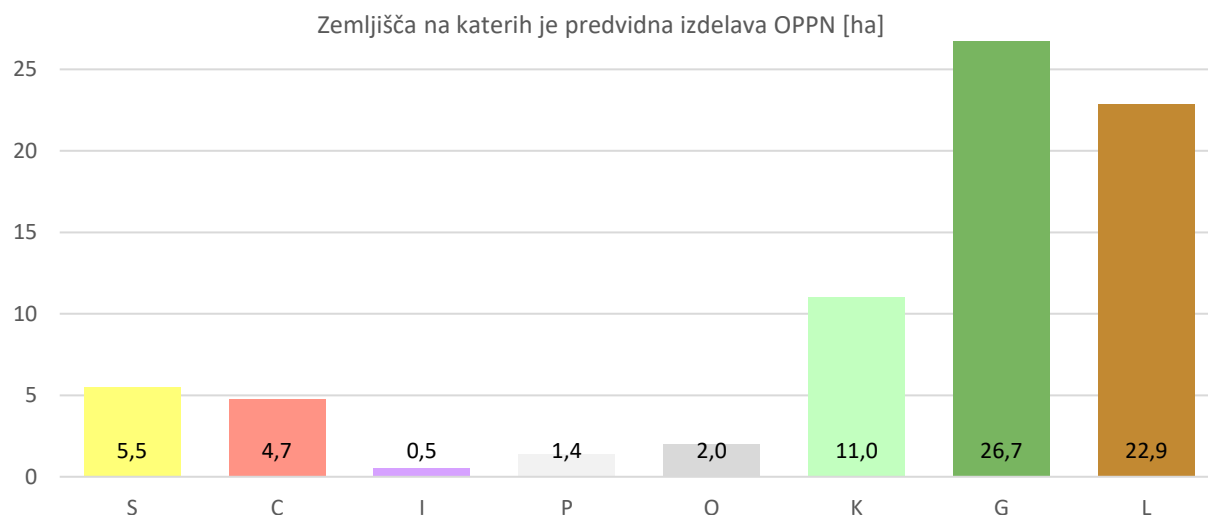

Shema 99: Stavbna zemljišča na območjih veljavnih OPPN.

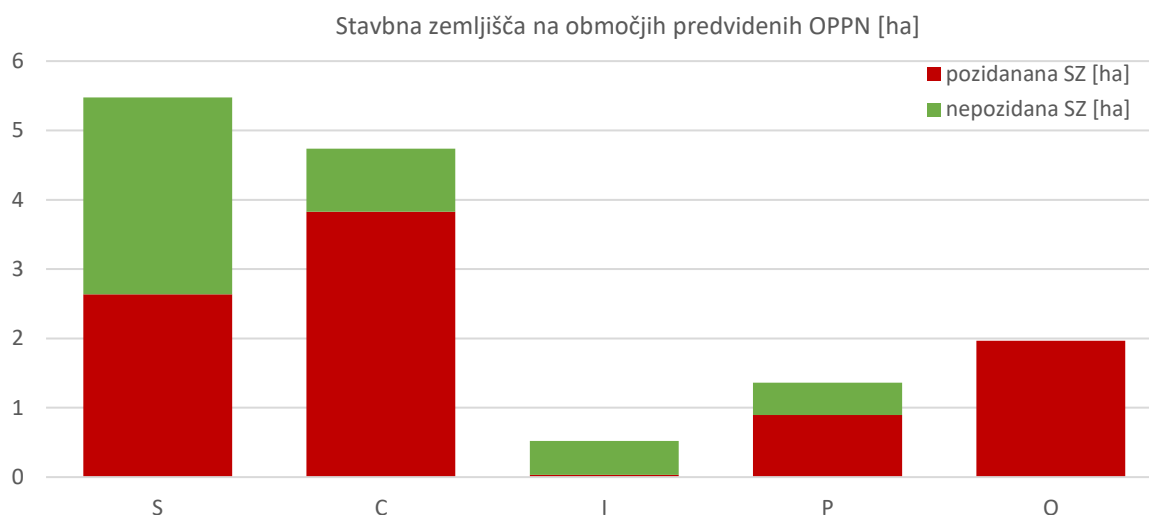
Pregled rabe in pozidanost območij, na katerih je predvidena izdelava OPPN pokaže, da prevladujejo namenska raba območij gozda zemljišč in območja mineralnih surovin. Prvih je za 26,7 ha oziroma 35,8 %, drugih za 22,9 ha oziroma 30,6 %. Območij stavbnih zemljišč, za katera je predvidena izdelava OPPN je 14,1 ha. Od tega je le 4,5 ha še nepozidanih. Območja proizvodnih dejavnosti, kjer so predvideni OPPN-ji, so nepozidana kar v 94,8 %. Območij kmetijskih zemljišč, načrtovanih s predvidenimi OPPN, je 11,0 ha. Nepozidana stavbna zemljišča, na katerih je z občinskim prostorskim aktom predvidena izdelava OPPN, ZUP-2 opredeljuje kot prostorsko neurejena zemljišča, ki se jim določi razvojna stopnja 2. Del zemljišč znotraj predvidenih območij OPPN je bilo prepoznano kot nezazidljivih (0,24 ha).

Preglednica 48: Pregled predvidenih OPPN po velikosti in pozidanosti.

NRP	OPPN [ha]	Delež vseh predvidenih OPPN [%]	Pozidana SZ v predvidenih OPPN [ha]	Nepozidana SZ v predvidenih OPPN [ha]	Ni SZ v predvidenih OPPN [ha]	Delež nepozidanosti predvidenih OPPN [%]
S	5,5	7,3	2,4	3,1	0,0	55,8
C	4,7	6,3	3,8	1,0	0,0	20,7
I	0,5	0,7	0,0	0,5	0,0	94,8
P	1,4	1,8	1,4	0,0	0,0	0,0
O	2,0	2,6	2,0	0,0	0,0	0,0
K	11,0	14,8	0,0	0,0	11,0	0,0
G	26,7	35,8	0,0	0,0	26,7	0,0
L	22,9	30,6	0,0	0,0	22,9	0,0
skupaj	74,7	100,0	9,5	4,5	60,6	6,1

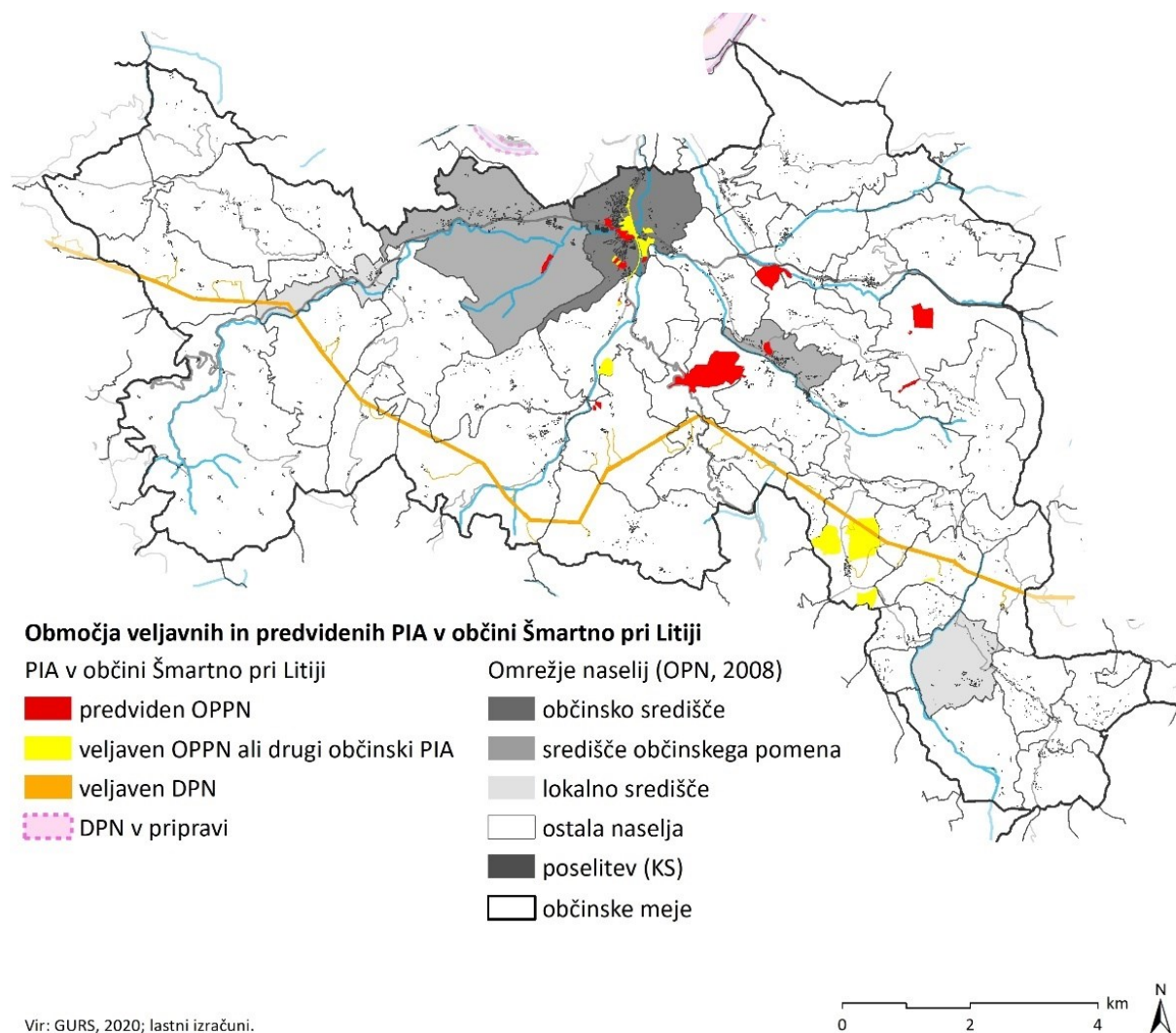

Shema 100: Namenska raba prostora na območjih predvidenih OPPN.

Shema 101: Stavbna zemljišča na območjih predvidenih OPPN.

Na sliki 34 sledi še grafični prikaz območij veljavnih OPPN ali drugi občinski PIA, predvidene OPPN ter območje veljavnega DPN. Večji del predvidenih OPPN se nahaja izven območij večjih naselij. Na sliki je opaziti tudi območje DPN v pripravi, ki pa se nahaja v občini Litija in najverjetneje ne bo posegalo v območje občine Šmartno pri Litji.

2.4.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

SPRO Občine Šmartno pri Litiji prostorski razvoj usmerja in načrtuje na prostih, degradiranih in nezadostno izkoriščenih površinah znotraj obstoječih naselij, pri čemer ima prenova prednost pred novogradnjo. Razvijala naj bi se predvsem strnjena naselja. Intenzivni razvoj poselitve pa se načrtno usmerja na urbanizirano območje Šmartnega pri Litiji. Območje naselij Zavrstnik in Velika Kostrevnica je opredeljeno kot območje zmerne razvoja poselitve. Za ostala naselja se predvideva ohranjanje poselitve. V poročilu prostorskega načrtovanja ugotavljamo, da se prostorski razvoj v občini le delno dogaja skladno z zapisanimi cilji občine.

V naseljih živi večina prebivalcev (3.095 prebivalcev oz. 54,4 % vseh prebivalcev), od tega največ v naselju Šmartno pri Litiji, prav tako je 35 % stavbnih zemljišč opredeljenih v naseljih. Po stavbnih zemljiščih izven naselij izstopajo naselja Bogenšperk, Črni Potok, Zavrstnik, pa tudi naselje Podroje, Leskovic pri Šmartnem. Kljub temu je kar nekaj naselij v občini, kjer so vsa oz. večina stavbnih zemljišč na območju razpršene poselitve (Spodnja Jablanica, Ježce, Mulhe), vendar gre za manjša naselja z manjšo površino stavbnih zemljišč.

V občini je 419,4 ha stavbnih zemljišč, kar predstavlja 4,4 % celotne občine. Preračunano na prebivalca ima občina približno 743,4 m² stavbnih zemljišč, kar jo uvršča v sredino med primerjanimi občinami. Pri tem slovensko povprečje znaša 678,9 m²/preb. Tretjino vseh stavbnih zemljišč predstavljajo območja za stanovanja (141,0 ha oz. 33,6 % SZ). Večji delež predstavljajo še območja prometnih površin (118,3 ha oz. 28,2 % SZ) in območja razpršene poselitve (120,5 ha oz. 28,7 % SZ). Podrobna ocena prostorskih rezerv nepozidanih stavbnih zemljišč v občini Šmartno pri Litiji je bila izvedena na podlagi podatka o pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljiščih oz. njihovih razvojnih stopnjah, podjetja Realis, d.o.o.

Podatki pokažejo, da je izmed 68,6 ha nepozidanih stavbnih zemljišč, 1,8 ha zemljišč v 1. razvojni stopnji, gre za nezazidljiva zemljišča (največ območij stanovanj 0,8 ha ter površin razpršene poselitve 0,8 ha). V 2. razvojni stopnji, kamor sodijo prostorsko neurejena zemljišča je 2,6 ha zemljišč, od tega je 1,1 ha območij stanovanj (S), 1,1 ha območij centralnih dejavnosti (C) ter 0,5 ha območij proizvodnih dejavnosti (I). Prostorsko urejenih vendar neopremljenih zemljišč (razvojna stopnja 3) je v občini 14,5 ha. Od tega je 6,6 ha območij stanovanj, 6,0 ha je površin razpršene poselitve, 1,2 ha območij centralnih dejavnosti ter 0,7 ha območij proizvodnih dejavnosti. Večina nepozidanih stavbnih zemljišč (72,4 %) pa je urejenih zazidljivih zemljišč. Gre za zemljišča, na katerih je skladno s prostorskimi akti dopustna gradnja stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, ki je komunalno opremljeno, izpolnjuje prostorske izvedbene pogoje ter na njem niso uveljavljeni pravni režimi, ki bi onemogočali gradnjo stavb. Tovrstnih zemljišč je na območju stanovanj 26,8 ha, na območjih centralnih dejavnosti 2,1 ha, na območjih proizvodnih dejavnosti 0,9 ha. Razvojne stopnje 4, pa je tudi 19,9 ha površin razpršene poselitve.

Izvedena je bila analiza lokacij prostorskih rezerv, ki je pomembna predvsem pri ugotovitvah, ali so prosta zemljišča tam, kjer se jih dejansko potrebuje (v naseljih, kamor se usmerja razvoj poselitve). Posebej nas zanimajo zemljišča, namenjena gradnji stavb (kategorije namenske rabe prostora A, B, C, I in S) ter zemljišča, namenjena bivanju v naseljih (kategorije namenske rabe prostora A, S in CU). Razporeditev SZ namenjenih gradnji stavb po naseljih pokaže, da je največ, in sicer 16,4 % vseh območij, namenjenih gradnji stavb, v naselju Šmartno pri Litiji, sledi Zavrtnik (6,8 %) in Črni Potok (4,7 %). Od tega je površina nepozidanih površin najvišja prav v omenjenih treh naseljih, in sicer ima naselje Šmartno pri Litiji 11,5 ha prostih površin, Črni Potok 6,0 ha in Zavrtnik 4,2 ha. Skupaj je v občini prostih 68,6 ha površin za gradnjo stavb, kar predstavlja 23,4 % vseh površin za gradnjo stavb.

Stavbnih zemljišč, namenjenih bivanju (namenske rabe SS, SK, SP in CU), je v občini skupaj 148,2 ha, od tega 34,9 ha oz. 23,6 % še nepozidanih. Največ jih je v naselju Šmartno pri Litiji (38,6 ha; 9,6 ha nepozidanih), sledi Zavrtnik (14,4 ha; 3,6 ha nepozidanih), Mala Kostrevnica (10,4 ha; 2,5 ha nepozidanih) in Velika Kostrevnica (10,0 ha; 3,0 ha nepozidanih)..

Analiza izdajanja gradbenih dovoljenj od leta 2007 do 2019 pokaže izrazito povečanje števila izdanih gradbenih dovoljenj za nestanovanjske stavbe od leta 2015 dalje. Največ (20) gradbenih dovoljenj za nestanovanjske stavbe je bilo izdanih leta 2015. Število gradbenih dovoljenj za stanovanjske stavbe pa je nekoliko upadlo v zadnjih letih.

V občini so v veljavi OPPN-ji za 20 EUP-jev, za 19 EUP-jev pa je predvidenih OPPN-jev. V občini je tako 92,0 % stavbnih zemljišč načrtovanih z OPN. 4,6 % stavbnih zemljišč ima že veljavne OPPN-je, 3,3 % stavbnih zemljišč je načrtovanih s predvidenim OPPN-jem, na 0,1 % stavbnih zemljišč pa je veljaven DPN.

Usmerjanje in urejanje poselitvenih območij je ena temeljnih vsebin prostorskega planiranja in izvedbenega prostorskega načrtovanja. Prav na področju usmerjanja poselitve mora občina opraviti največ strokovnega dela, saj analiza prostorskega razvoja kaže na določene rezerve, ki izhajajo predvsem iz načrtovanja razvoja preko namenske rabe stavbnih zemljišč, ki je ob pomanjkanju ustreznih in učinkovitih inštrumentov zemljiške politike glavni usmerjevalec prostorskega razvoja v občini. Analiza prostorskega razvoja kaže na določene rezerve pri planiranju namenske rabe stavbnih zemljišč. V splošnem zaloge stavbnih zemljišč primerjalno s slovenskim povprečjem in tudi primerljivimi občinami niso velike. Še večjo težavo pa predstavlja prostorska razmestitev stavbnih zemljišč, ki po oceni stanja ne povsem sledi razvojnim ciljem občine. Zato je nujna podrobna analiza poselitve in spremljanje njenega razvoja.

2.4.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Za področje naselij in razpršene poselitve so bile za potrebe izdelave strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji izdelane sledeče strokovne podlage:

- Strokovne podlage urbanistične zasnove naselja Šmartno pri Litiji (dopolnitev strokovnih podlag za SPRO Občine Šmartno pri Litiji), Urbania d.o.o., junij 2006.
- Strokovne podlage za pripravo prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji - analiza poselitve, Urbania d.o.o., oktober 2006.
- Analiza poselitve in opredelitev območij razpršene poselitve in razpršene gradnje. Urbania d.o.o., 2010.
- Urbanistični načrt naselja Šmartno pri Litiji, Urbania d.o.o., 2010 slednji je bil decembra 2019 spremenjen oziroma dopolnjen prav tako s strani podjetja Urbania, prostorske rešitve, d.o.o.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Glede na obstoječe strokovne podlage in novo zakonodajo ocenjujemo, da bo/je v občini potrebna priprava nekaterih novih temeljnih strokovnih podlag, na podlagi katerih bo mogoče podati konkretne usmeritve za pripravo novega OPN oziroma dopolnitev.

V skladu z ZUrep-2 je treba izdelati:

- Strokovne podlage za poselitev (določitev in načrtovanje ureditvenih območij naselij, območij za dolgoročni razvoj naselij ter drugih ureditvenih območij).
- Strokovne podlage za ohranjanje in določitev pogojev na posamični poselitvi.
- Bilance nepozidanih stavbnih zemljišč z razvojnimi stopnjami.
- Elaborat ekonomike.
- Urbanistične zasnove (dopolnitve obstoječih, če je to potrebno).

Ker nov Zakon o urejanju prostora – 2 (Uradni list RS št. 61/2017; v nadaljevanju: ZUrep-2) uvaja določene novosti v zvezi z opredelitvijo naselij in določanjem poselitvenih območij te v nadaljevanju še podrobneje predstavljamo, povzemamo.

Strokovna podlaga za poselitev

Poselitvena območja po ZUrep-2 so ureditvena območja naselij (v nadaljevanju: UON), druga ureditvena območja (v nadaljevanju: DRUO) in posamična poselitev (v nadaljevanju: PP). Zakon v 24. členu določa, da se razvoj poselitve praviloma načrtuje znotraj ureditvenih območij naselij, izjemoma pa kot njihova širitev, medtem ko se v drugih ureditvenih območjih načrtujejo prostorske ureditve, za katere je zaradi tehničnih, tehnoloških, funkcionalnih in prostorskih razlogov primernejše, da se umeščajo zunaj ureditvenih območij naselij. Nova posamična poselitev, ki ni funkcionalno povezana z obstoječo poselitvijo, podobno kot je to veljalo za razpršeno gradnjo po prejšnjem zakonu, v skladu z ZUrep-2 ni dopustna.

Usmerjanje poselitve je torej eno temeljnih načel zakona. Za potrebe usmerjanja poselitve je ključna opredelitev strukture poselitve, predvsem delitev na naselja, druga ureditvena območja in posamično poselitev, saj bodo na podlagi te členitve določene ključne usmeritve za prostorski razvoj poselitve v občini. ZUrep-2 določa tudi območje za dolgoročni razvoj naselja (v nadaljevanju: ODRN), za katerega velja, da: »je območje, rezervirano za prihodnjo širitev ureditvenega območja naselja, zemljišča znotraj njega pa ohranijo namensko rabo prostora, dokler se jim za namen širitve ne določi ustrezna namenska raba prostora in prostorski izvedbeni pogoji« (28. člen). Ureditveno območje naselja se širi na ODRN (27. člen). Občina lahko določi območje predkupne pravice na ODRN, kot je določen v OPN (189. člen).

S celovito strokovno podlago se bodo določila območja UON ter ločila od posamičnih, razpršenih stavbnih zemljišč (posamične poselitve), ki v UON ne sodijo. Poleg tega je pomembno, da so s stavbnimi zemljišči, ki bodo določena kot UON, povezane dejavnosti bivanja, dela in rekreacije, torej ključne razvojne dejavnosti, ki jih je treba načrtovati oziroma prioriteto usmerjati v območja naselij.

Ključni cilji takšne strokovne podlage so:

- Osnovna in podrobnejša členitev prostora po strukturi poselitve (UON, DRUO, PP);
- Osnovna in podrobnejša členitev prostora po namenski rabi prostora (stavbna, kmetijska, gozdna, vodna in druga zemljišča);
- Osnovna in podrobnejša razmestitev dejavnosti v prostoru;
- Osnovna in podrobnejša členitev prostora po načinu urejanja prostora (OPN, PPIP, OPPN itn.);
- Priprava usmeritev za določanje prostorskih izvedbenih pogojev.

Določitev ureditvenih območij naselij

Ureditveno območje naselja obsega obstoječe naselje, nepozidana zemljišča, namenjena graditvi objektov, in kmetijska, gozdna, vodna zemljišča ter druga zemljišča, ki niso namenjena graditvi objektov in na katerih ni predviden razvoj, a so zaradi svoje lege povezana z ostalimi deli naselja in so v funkciji poselitve. Razvoj poselitve se praviloma načrtuje znotraj ureditvenih območij naselij, izjemoma pa kot njihova širitev.

Ureditveno območje naselja se določi na podlagi:

- strukture naselja glede na namembnost površin (*izhodišče v OPN in obstoječih strokovnih podlagah*)
- izkoriščenost prostora (*potrebna posodobitev strokovne podlage bilanc*)
- urbanistično oblikovalske usmeritve (*potrebna posodobitev obstoječih strokovnih podlag (UN, poselitev)*)
- družbenih in gospodarskih potreb (*potrebna strokovna podlaga analize razvojnih možnosti naselij*)
- veljavnih pravnih režimov (*posodobitev prikaza stanja prostora*)
- podatkov iz evidence stavbnih zemljišč.

Ureditveno območje naselja je območje urejanja poselitve, ki obsega:

- zemljišča, pozidana s stavbami in gradbeno inženirskimi objekti, njihove pripadajoče površine ter javne površine,
- nepozidana stavbna zemljišča, kjer je predviden razvoj poselitve in
- druga kmetijska, gozdna, vodna in druga zemljišča, ki niso namenjena graditvi objektov in na katerih ni predviden razvoj, a so zaradi svoje lege povezana z ostalimi deli naselja in so podrejena poselitvi.

Ureditveno območje naselja se določi naseljem z najmanj deset ali več obstoječimi stanovanjskimi stavbami, ki med seboj ali od drugih večjih nestanovanjskih stavb praviloma niso oddaljeni več kot 40 m pri strnjenih naseljih ali 80 m pri razloženih naseljih. Razdalje se merijo med centri stanovanjskih stavb ali drugih večjih stavb. Izjemoma je lahko razdalja večja, če to izkazujejo morfološke značilnosti prostora ali če gre za funkcionalno povezane stavbe in je to strokovno utemeljeno.

Meja ureditvenega območja naselja sovпада z mejami enot urejanja prostora in predstavlja prostorsko zaokrožena območja iz prejšnjega odstavka.

Določitev drugih ureditvenih območij (*potrebna tudi strokovna podlaga za krajino*)

Drugo ureditveno območje se določi za območja dejavnosti, ki zaradi tehničnih, tehnoloških, funkcionalnih in prostorskih razlogov ne sodijo v ureditveno območje naselja.

Drugo ureditveno območje se glede na namen določi:

- kot območje, kjer se ohranja obstoječe stanje, načrtuje prenova ali manjša širitev;
- kot območje, pomembno za regijo, kjer se v zvezi z dejavnostmi iz prejšnjega odstavka načrtuje razvoj in širitev skladno z regionalnim prostorskim planom oziroma občinskim prostorskim planom, pri čemer se mu določi meja drugega ureditvenega območja.

Analizirajo se vsa druga ureditvena območja glede na zgornje definicije ter opredelijo značilnosti posameznega drugega ureditvenega območja, kot so:

- lega DrUO,
- velikost DrUO,
- dejavnosti v DrUO,
- tehnične, tehnološke in funkcionalne značilnosti dejavnosti v DrUO,
- stanje dejavnosti v DrUO,
- potencialni konflikti z mejnimi območji.

Določitev, ohranjanje in sanacijo posamične poselitve

Posamična poselitev so tista stavbna zemljišča izven ureditvenega območja naselja in drugega ureditvenega območja, ki so pozidana z največ devetimi obstoječimi stanovanjskimi stavbami s pripadajočimi objekti ter druga zemljišča, ki so pozidana s posamičnimi stavbami.

Posamični poselitvi se v OPN določi namenska raba prostora na II. ali III. ravni podrobnosti in prostorski izvedbeni pogoji, ki se lahko nanašajo na:

- umeščanje objektov v prostor,
- vrste in namembnost objektov ter drugih posegov v prostor,
- velikost in oblikovanje objektov,
- barve in material uporabljenih gradbenih elementov,
- večje preoblikovanje naravnega terena,
- ohranjanje obstoječe vegetacije in prepoznavnih značilnosti prostora.

Območje za dolgoročni razvoj naselja

Območje za dolgoročni razvoj naselja je območje, rezervirano za prihodnjo širitev ureditvenega območja naselja, zemljišča znotraj njega pa ohranijo namensko rabo prostora, dokler se jim za namen širitve ne določi ustrezna namenska raba prostora in prostorski izvedbeni pogoji.

Za dolgoročni razvoj naselja se določijo tista zemljišča, ki so v neposredni bližini območja naselja in večinoma še niso namenjena poselitvi, in so z vidika trajnostne rabe naravnih virov, ohranjanja kmetijskih zemljišč, varstva okolja, ohranjanja narave, varovanja gozdov ali varstva kulturne dediščine manj pomembna, je pa na njih dolgoročno smiselna funkcija poselitve glede na:

- naravne danosti;
- veljavne pravne režime in področne predpise;
- dostopnost do gospodarske javne infrastrukture in družbene infrastrukture oziroma možnosti zagotavljanja komunalne opremljenosti; *(potrebna strokovna podlaga za opremljanje z GJI)*
- možnost zagotavljanja javnega potniškega prometa;
- možnosti zagotavljanja stanovanjskih območij z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi;
- možnost izboljšanja urbanistične urejenosti ter ohranjanja, izboljšanja ali oblikovanja nove prepoznavne podobe naselja.

Vsebina in rezultati strokovne podlage

Prav nova členitev poselitvenih območij oziroma uvedba mehanizma ureditvenega območja naselja (in posledično tudi območja za dolgoročni razvoj naselja) predstavlja temeljno spremembo ZUreP-2 v načrtovanju poselitvenih območij. Meja UON in ODRN predstavlja novo mejo v OPN, ki je za razvoj poselitve ključna in na katero se veže bodoči prostorski razvoj občine.

Zato strokovna podlaga za usmerjanje poselitve, kot podlaga za določitev mej UON in ODRN ter tudi DrUO in PP predstavlja temeljno in eno najpomembnejših strokovnih podlag v bodočem prostorskem načrtovanju.

Ključni vsebine priprave strokovne podlage so:

- izdelava ključnih prostorskih analiz in izračun temeljnih prostorskih kazalnikov poselitve za potrebe urejanja prostora na poselitvenih območjih na strateški in izvedbeni ravni;
- analiza razvoja poselitve, prepoznavanje izvirne in ohranjene poselitve ter poselitvenih degradacij;
- analiza strateških izhodišč iz nadrejenih strateških aktov, nadrejenih prostorskih aktov, pravnih režimov in drugih robnih pogojev, ki vplivajo na stanje in nadaljnji razvoj poselitve;
- prepoznavanje strukture poselitve s členitvijo poselitve na tri temeljne vrste poselitve:
 - -ureditvena območja naselij – UON
 - druga ureditvena območja – DRUO in
 - posamično poselitev - PP;
- opredelitev usmeritev za strateško urejanje prostora na poselitvenih območjih (usmeritve za razvoj naselij, drugih ureditvenih območij in posamične poselitve);
- okvirna določitev območij po vrstah poselitve (UON, DRUO, PP) skladno z ZUreP-2, vključno z evidentiranjem mejnih primerov;
- opredelitev predloga mej ureditvenih območij naselij (UON) skladno z izhodišči ZUreP-2 in podzakonskih predpisov;
- opredelitev predloga mej območij za dolgoročni razvoj naselij (ODRN) skladno z izhodišči ZUreP-2 in podzakonskih predpisov;
- opredelitev predloga mej drugih ureditvenih območij (DRUO) skladno z izhodišči ZUreP-2 in podzakonskih predpisov;
- opredelitev predloga mej posamične poselitve (PP) skladno z izhodišči ZUreP-2 in podzakonskih predpisov.

Strokovni podlagi Bilance nepozidanih stavbnih zemljišč z razvojnimi stopnjami in Elaborat ekonomike so podrobneje razložene v sklopu Obvezna gospodarska javna infrastruktura v poglavju 4.5.

3 KRAJINA IN VARSTVO NARAVNIH VIROV

Obravnavani sklop krajina in varstvo naravnih virov združuje tematike povezane predvsem z varstvi in omejitvami na območju občine. Posamezna varovanja so obravnavana v ločenih poglavjih, na koncu pa je dodano še poglavje skupne analize izdelanih strokovnih podlag in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov za celoten obravnavani sklop. V poročilu smo tako posamezne varstvene režime obravnavali le z vidika ciljev (državnih, regionalnih, občinskih), ki se nanašajo na območje občine, analizirali smo stanje in težnje v prostoru ter vrednotili stanje v odnosu do zastavljenih ciljev. V poglavju posameznega varstvenega režima ni podpoglavja s ločenim pregledom strokovnih podlag in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov, saj bi bilo navajanje teh ločeno za posamezni režim nesmiselno. Obe tematiki sta za skupaj za vse varstvene režime obravnavani v zadnjem poglavju tega sklopa analiz.

3.1 Kulturna krajina

3.1.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Strategija prostorskega razvoja občine podrobneje določa usmeritve za ohranjanje arhitekturne prepoznavnosti in ohranjanje naselbinske dediščine. Pri načrtovanju in urejanju mest in drugih naselij se stremi k urejenemu in prostorsko uravnoteženemu in oblikovno skladnemu razvoju posameznega naselja tako, da se zagotavlja arhitekturno prepoznavnost na ravni celotnega naselja in na ravni posamezne funkcionalne enote ali dela naselja. Občina Šmartno pri Litiji v večjem delu spada v Ljubljansko arhitekturno regijo, le njen skrajni jugovzhodni del je opredeljen kot Dolenjska arhitekturna regija. Na območju občine se ohranja arhitekturna prepoznavnost regije. Pri načrtovanju prostorskega razvoja krajine se stremi k doseganju njenega optimalnega razvoja, ki ga opredeljujeta: funkcionalen, ekološko in oblikovno uravnotežen sistem prostorskih struktur ter zdravo, varno in prijetno bivalno okolje.

Cilji prostorskega razvoja krajine so:

- izkoristiti in vzdrževati potencial za sedanje in prihodnje dejavnosti v krajini;
- ohraniti naravne prvine krajinske zgradbe in spontanosti naravnih procesov;
- ohraniti prepoznavnost kulturnih kakovosti na različnih ravneh: nacionalni, regionalni, lokalni in evropski;
- zagotoviti varno, privlačno in prijetno bivalno okolje.

Po delitvi na krajinske regije je občina Šmartno pri Litiji del Predalpske regije.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Z vidika predmetnega področja je v RRP LUR 2021-2027 zapisano predvsem, da je potrebno kulturno (kmetijsko) krajino obravnavati kot javno dobrino, ki ima v prihodnjem razvoju kmetijstva pomembno mesto. Na težje dostopnih območjih, kjer ni pričakovati visoko konkurenčno pridelavo je potencial v kombinaciji dohodkovnih virov in razvoju nišnih proizvodov z visoko dodano vrednostjo. Kot potencial je izpostavljena sinergijo med pridelavo in predelavo hrane s turizmom na podeželju.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji je občina zastavila sledeče cilje na področju kulturne krajine:

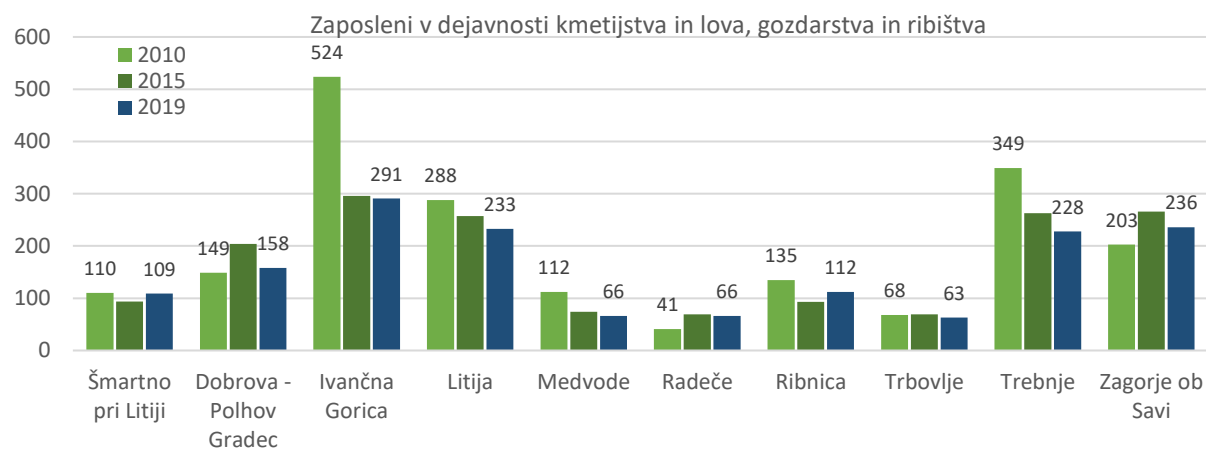
- ohranjanje kulturne in naravne dediščine (vključitev le-te v sistem dejavnosti, ki nimajo velikega škodljivega vpliva na okolje na primer v povezavi z naravi neškodljivimi oblikami rekreacije in turizma).

3.1.2 Stanje in težnje

Zaposleni v kmetijstvu

Vključeni podatki/podkazalniki: delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih

Kulturna krajina je znatno odvisna od preteklih ter obstoječih kmetijskih panog na območju, izraža dolgoletno sožitje človeka in narave, pa tudi pestro in značilno kulturno dediščino. Da agrarne funkcije območja izgubljajo pomen in da je prisotno opuščanje kmetijstva in kmetijskih površin, je razvidno tudi iz prikaza upada števila delovnih mest v dejavnostih kategorije kmetijstva ter lova, gozdarstva in ribištva (klasifikacije delovnih mest SKD 2008) v letih 2010, 2015 in 2019. Če primerjamo leto 2010 in 2019 beležimo prirast zaposlenih med primerljivimi občinami v občini Dobrova - Polhov Gradec, Radeče in Zagorje ob Savi. V občini Šmartno pri Litiji se je zgodil upad zaposlitev med letoma 2010 in 2015, kjer se je število zaposlenih zmanjšalo za 16, nato pa od leta 2015 do 2019 naraslo za 15. Kljub temu, da kmetijstvo ni vodilna panoga v občini Šmartno pri Litiji je ta izrednega pomena tako za prehransko varnost kot za ohranjanje kulturne krajine. Manj zaposlenih v kmetijstvu v letu 2019 izkazujejo le občine Medvode, Radeče in Trbovlje.

Shema 102: Zaposleni v dejavnosti kmetijstva in lova, gozdarstva in ribištva v letih 2010, 2015 in 2019.

Spreminjanje dejanske rabe prostora

Vključeni podatki/podkazalniki: dejanska raba prostora, območja kulturnih krajin

Kot eden pomembnejših pokazateljev spreminjanja kulturne krajine je tudi analiza sprememb dejanske rabe prostora na območju občine. Glede na razpoložljive in dostopne podatke, ki jih nudi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in glede na metodološke omejitve pri uporabi podatkov smo za analizo spreminjanja in ugotavljanja trendov spreminjanja rabe prostora izbrali podatke za leto 2009 in 2019. Ob tem obdobje 10 let že pokaže nekatere značilne spremembe, ki prostor najbolj vidno zaznamujejo. Hkrati pa bi poglobljena študija spreminjanja rabe prostora v krajših časovnih obdobjih ponudila še dodaten vpogled predvsem v dejavnike, ki te spremembe povzročajo. Analiza rabe in spreminjanja rabe prostora je dober pokazatelj razmer in dogajanja v prostoru, saj se prostor na najrazličnejše dejavnike v prostoru najvidneje odzove prav s spremembami rabe prostora.

Ugotovimo lahko, da so se med letoma 2009 in 2019 spremembe rabe prostora dogajale skoraj med vsemi osnovnimi kategorijami rabe prostora. Najbolj se je zmanjšal obseg gozda (zmanjšanje za 117,0 ha) in obdelanih kmetijskih zemljišč¹ (zmanjšanje za 22,5 ha), kar skupaj predstavlja zmanjšanje teh površin v obsegu 1,4 % ozemlja občine. Nasprotno se je obseg kmetijskih zemljišč v zaraščanju² povečal za 78,6 ha.

¹ Kot obdelana kmetijska zemljišča se za potrebe izdelave te naloge štejejo naslednje skupine kategorij dejanske rabe kmetijskih zemljišč: njive, travniki in trajni nasadi.

² Kot kmetijska zemljišča v zaraščanju se za potrebe izdelave te naloge štejejo naslednje kategorije dejanske rabe kmetijskih zemljišč: kmetijsko zemljišče v zaraščanju, drevesa in grmičevje, kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem in neobdelano kmetijsko zemljišče.

Kategorija zaraščanja se je tako povečala za kar 74,4 %. Površine pozidanih in sorodnih zemljišč so se povečale za 57,7 ha, kar lahko delno pripišemo spremembi metodologiji zajema. Površine ostalih nekmetskih zemljišč so se povečale za 0,2 ha, površine voda pa za 3,0 ha.

Preglednica 49: Spremembe dejanske rabe v občini.

Dejanska raba prostora	2009 (ha)	2019 (ha)	Sprememba (ha)	Delež spremembe kategorije (%)	Delež spremembe površine občine (%)
obdelana kmetijska zemljišča	2.430,27	2.407,76	-22,51	-0,9%	-0,2%
kmetijska zemljišča v zaraščanju	105,66	184,22	78,56	74,4%	0,8%
gozd	6.583,79	6.466,84	-116,95	-1,8%	-1,2%
pozidana in sorodna zemljišča	368,83	426,48	57,66	15,6%	0,6%
ostala nekmetska zemljišča	0,00	0,22	0,22	100,0 %	0,0%
vode	5,78	8,80	3,02	52,3%	0,0%

Sprememba intenzitete rabe prostora (intenzifikacija in ekstenzifikacija rabe)

Spreminjanje rabe in spremembo intenzitet rabe prostora smo podrobneje analizirali s pomočjo prehodnih matrik rabe prostora, na podlagi katerih je mogoče ločeno obravnavati vse tipe sprememb (neto, bruto, povečanj, zmanjšanja površin, zamenjane površine). Hkrati lahko ločeno opazujemo spremembe med posameznimi kategorijami ter tako ugotavljamo tako imenovane značilne prehodne stopnje med rabami območja. Primer prehodne matrike sprememb rabe prostora je predstavljen v preglednici 50. Posamezna vrstica matrike predstavlja kategorijo rabe prostora iz začetnega leta v našem primeru leta 2009. Po stolpcih pa so razvrščene kategorije rabe prostora iz končnega leta opazovanega obdobja, leta 2019. Spremembe med kategorijami se v prehodni matriki nahajajo zunaj diagonale in prikazujejo medsebojno prehodnost med kategorijami rabe prostora. Tako smo podrobneje analizirali vse bistvene spremembe rabe prostora med letoma 2009 in 2019. Zaradi preglednosti je prikazana le matrika sprememb med 8 osnovnimi kategorijami dejanske rabe prostora.

Preglednica 50: Prehodna matrika sprememb dejanske rabe prostora v občini med letoma 2009 in 2019 v odstotkih (%).

RABA MKGP	2019								SKUPAJ 2009	SKUPNO ZMANJŠANJE
2009	intenzivna kmetijska raba	trajni nasadi	travniške površine	ostale kmetijske površine	gozd	pozidana in sorodna zemljišča	ostala nekm. zemljišča	vode		
	11	12	13	14	20	30	50	70		
11	2,26	0,02	0,94	0,01	0,01	0,02	0,00	0,00	3,26	1,00
12	0,01	0,83	0,25	0,08	0,02	0,07	0,00	0,00	1,26	0,42
13	0,91	0,81	17,71	0,72	0,42	0,50	0,00	0,01	21,08	3,36
14	0,01	0,05	0,21	0,59	0,17	0,06	0,00	0,02	1,11	0,52
20	0,03	0,08	0,87	0,46	67,41	0,49	0,00	0,01	69,34	1,94
30	0,02	0,09	0,25	0,08	0,09	3,35	0,00	0,00	3,88	0,53
50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
70	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,06	0,01
SKUPAJ 2019	3,23	1,89	20,24	1,94	68,11	4,49	0,00	0,09	100,00	7,80
SKUPNO POVEČANJE	0,97	1,05	2,53	1,35	0,71	1,14	0,00	0,05	7,80	

LEGENDA PREGLEDNICE

MIN MAX | deleži povečanja in zmanjšanja površin, primerjava med kategorijami po vrsticah

Iz prehodne matrike lahko vidimo, da je intenziteta spreminjanja rabe prostora med letoma 2009 in 2019 sorazmerno velika, skupno se je spremenilo 7,80 % ozemlja občine. Pri tem so se najbolj spreminjale (pri čemer je upoštevano tako povečanje kot zmanjšanje površin) kategoriji travniških površin in gozda. Velike spremembe travnatih površin so pričakovane, saj se spremembe rabe dogajajo po tako imenovanih prehodnih stopnjah. Dejstvo je namreč, da so travniki vmesna kategorija tako pri zaraščanju kmetijskih površin v intenzivni rabi kot pri revitalizaciji kmetijskih površin iz zemljišč v zaraščanju ali iz gozda. Tako so te spremembe rabe v prostoru nenehno prisotne. Tako je sorazmerno veliko tako povečanje kot zmanjšanje travniških površin. Sprememba zmanjšanja travniških površin se je zgodila na 3,4 % območja občine, sprememba gre predvsem na račun spremembe travnatih površin v intenzivno kmetijsko rabo in trajne nasade. Medtem gre povečanje travniških površin, ki se je zgodilo na 2,5 % območja občine, pripisati predvsem spremembi iz intenzivne kmetijske rabe (v 37,2 % primerov) ter spremembi iz kategorije gozda (v 34,4 % primerov).

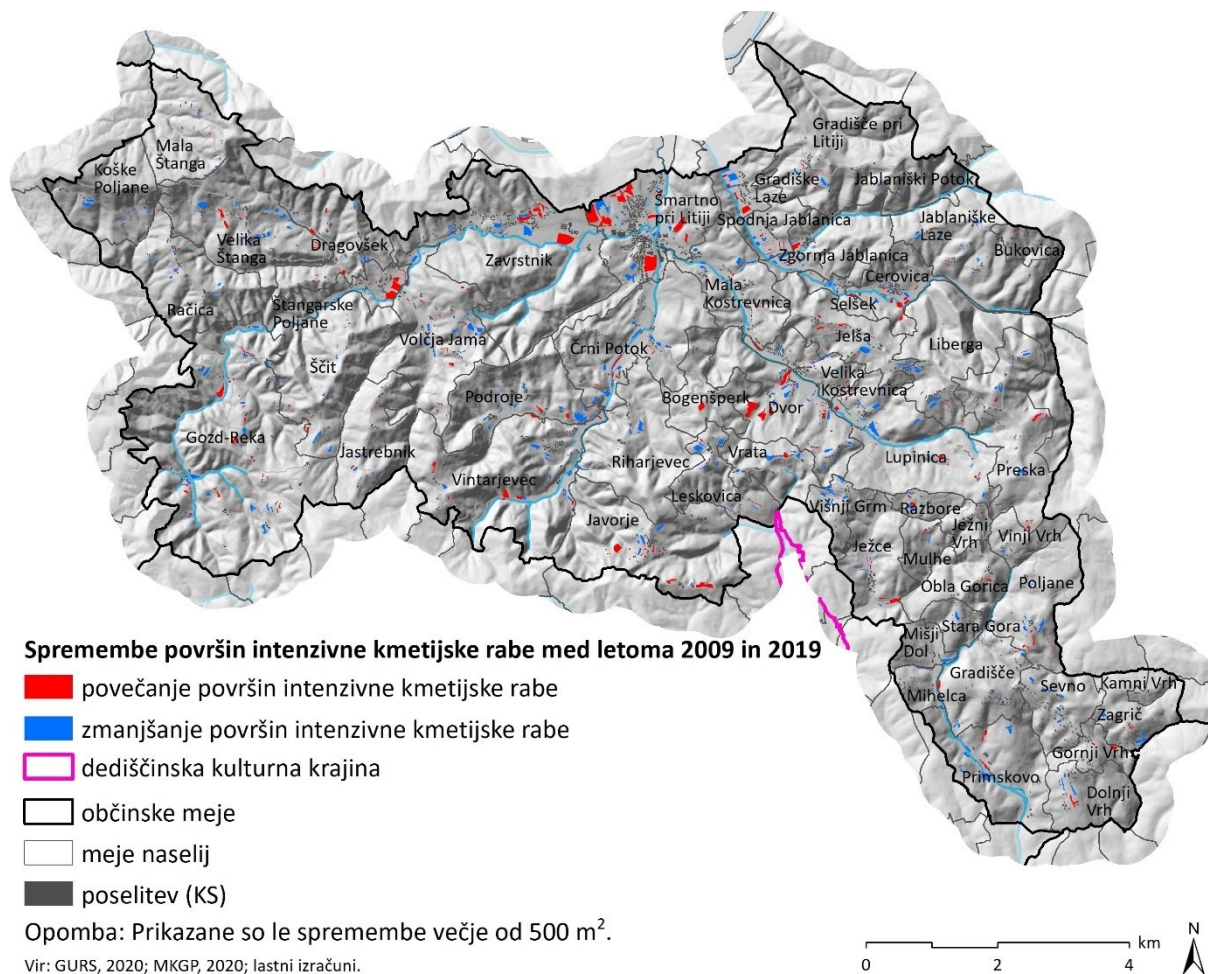
Gozdne površine se v občini spreminjajo sorazmerno malo glede na delež v občini – v letu 2019 je kar 68,1 % gozdov prekrivalo občino. Delež je krepko nad povprečjem Slovenije, ki v letu 2019 znaša dobrih 58 % in se z leti povečuje.

Zadnji del predlagane raziskave razvoja rabe prostora so analize lokacije sprememb. Iz podrobnih analiz, opravljenih s pomočjo prehodnih matrik in dodatnih izračunov, smo že dobili vpogled v stanje, spreminjanje in trende spreminjanja rabe prostora, a dogajanja v prostoru kljub temu še ne poznamo. Brez analize lokacije sprememb rabe prostora ne bi mogli popolnoma razumeti velikega povečanja na eni, hkrati pa tudi prisotnega zmanjšanja površin na drugi strani. Že sam prikaz sprememb na kartah, glede na predhodno analizo značilnosti območja, veliko pove o razporeditvi sprememb v prostoru. Hkrati vizualni prikaz sprememb dodatno pomaga pri povezovanju vzorcev sprememb s procesi v prostoru.

Na sledečih prikazih sprememb povečanja in zmanjšanja površin zaradi velikega števila sprememb prikazujemo le spremembe večje od 500 m².

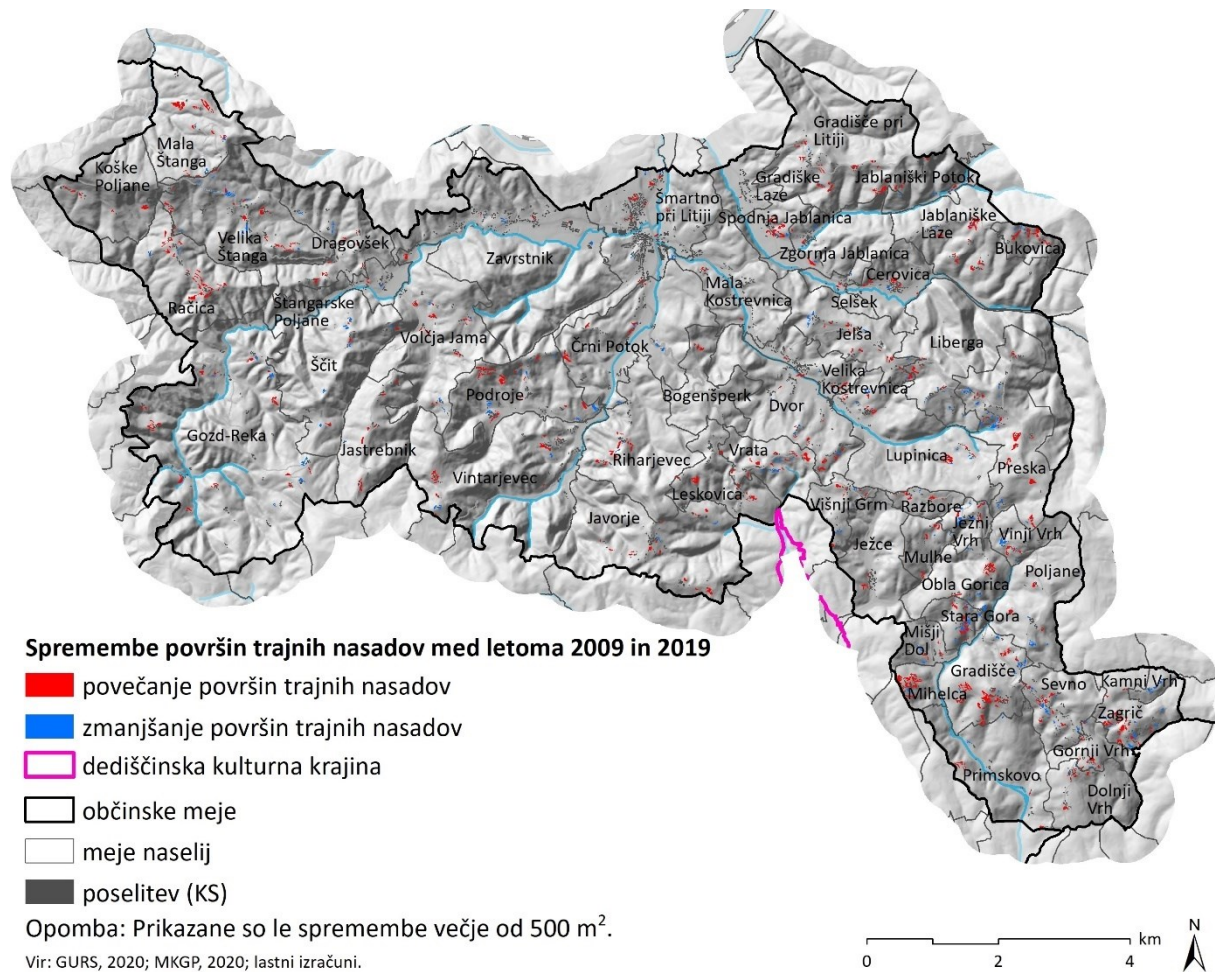
Slika 35 kaže na spremembe intenzivno obdelanih kmetijskih površin – gre za kategorije njiv in vrtov, začasne travnike za košnjo ali pašo, trajne rastline na njivskih površinah in rastlinjake. Obseg intenzivne kmetijske rabe je v letu 2019 znašal 306,9 ha, kar predstavlja 3,2 % občine. Med letoma 2009 in 2019 se je obseg površin intenzivne kmetijske rabe zmanjšal samo za 3,0 ha. Neto sprememba je v občini majhna, saj beležimo tudi novo vzpostavljene površine intenzivne kmetijske rabe (rdeče površine na sliki 35). Te so bile vzpostavljene na 1,0 % ozemlja občine, kar predstavlja 92,1 ha novih površin intenzivne kmetijske rabe. Obseg površin, ki se je spremenil v druge rabe je 95,2 ha.

Iz prikaza lokacij sprememb površin intenzivne kmetijske rabe vidimo, da so se večje spremembe povečanja (intenzifikacije) površin dogajale na območju severnega dela občine (naselji Šmartno pri Litiji, Zavrstnik), pa tudi v naseljih Štangarske Poljane in Dvor. Zmanjševanje površin intenzivne kmetijske rabe pa je značilno predvsem na območjih z višjo nadmorsko višino (hribovita območja), kjer so navadno manj primerna zemljišča za kmetovanje.

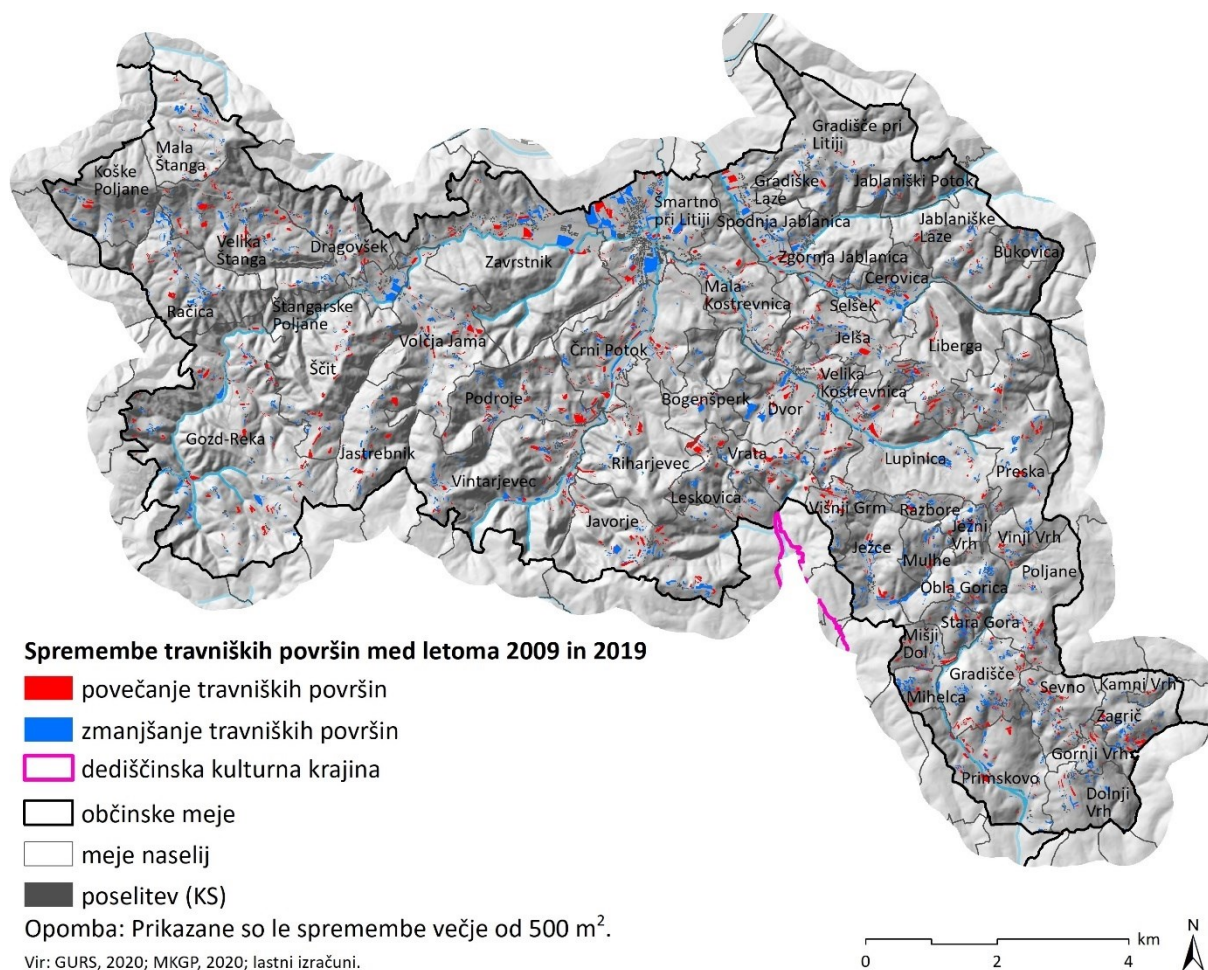
Slika 35: Spremembe površin intenzivne kmetijske rabe med letoma 2009 in 2019.

Pri opazovani kategoriji tajnih nasadov, kamor smo uvrstili kategorije vinogradi, intenzivni sadovnjaki, ekstenzivni sadovnjaki, ostali trajni nasadi, lahko opazimo znatno povečanje, predvsem na obrobju občine. Vzpostavljenih je bilo 99,9 ha novih površin trajnih nasadov (1,1 % občine), 40,3 ha oziroma 0,4 % ozemlja občine pa se je iz trajnih nasadov spremenilo v druge rabe. Leta 2019 so trajni nasadi prekrivali 1,9 % površine občine, kar predstavlja 179,0 ha površin. V primerjavi z letom 2009 se je njihov obseg povečal za 59,6 ha.

Slika 36: Spremembe trajnih nasadov med letoma 2009 in 2019.

Obseg trajnih travnikov v letu 2019 je znašal 1.921,9 ha. Med letoma 2009 in 2019 se je obseg trajnih travnikov zmanjšal za 79,1 ha oz. za 4,0 %. Realnejšo sliko o intenziteti spreminjanja pokaže prikaz vseh sprememb travniških površin, pa tudi podatek o povečanju in zmanjšanju travniških površin. Med letoma 2009 in 2019 se je v druge rabe spremenilo 319,4 ha trajnih travnikov, novi pa so bili vzpostavljeni na 240,3 ha zemljišč. Spremembe travniških površin se, z izjemo območij gozda, dogajajo skoraj enakomerno po občini. Večje spremembe površin so opazne na ravninskem delu naselij Šmartno pri Litiji, Zavrstnik in Štangarske Poljane.

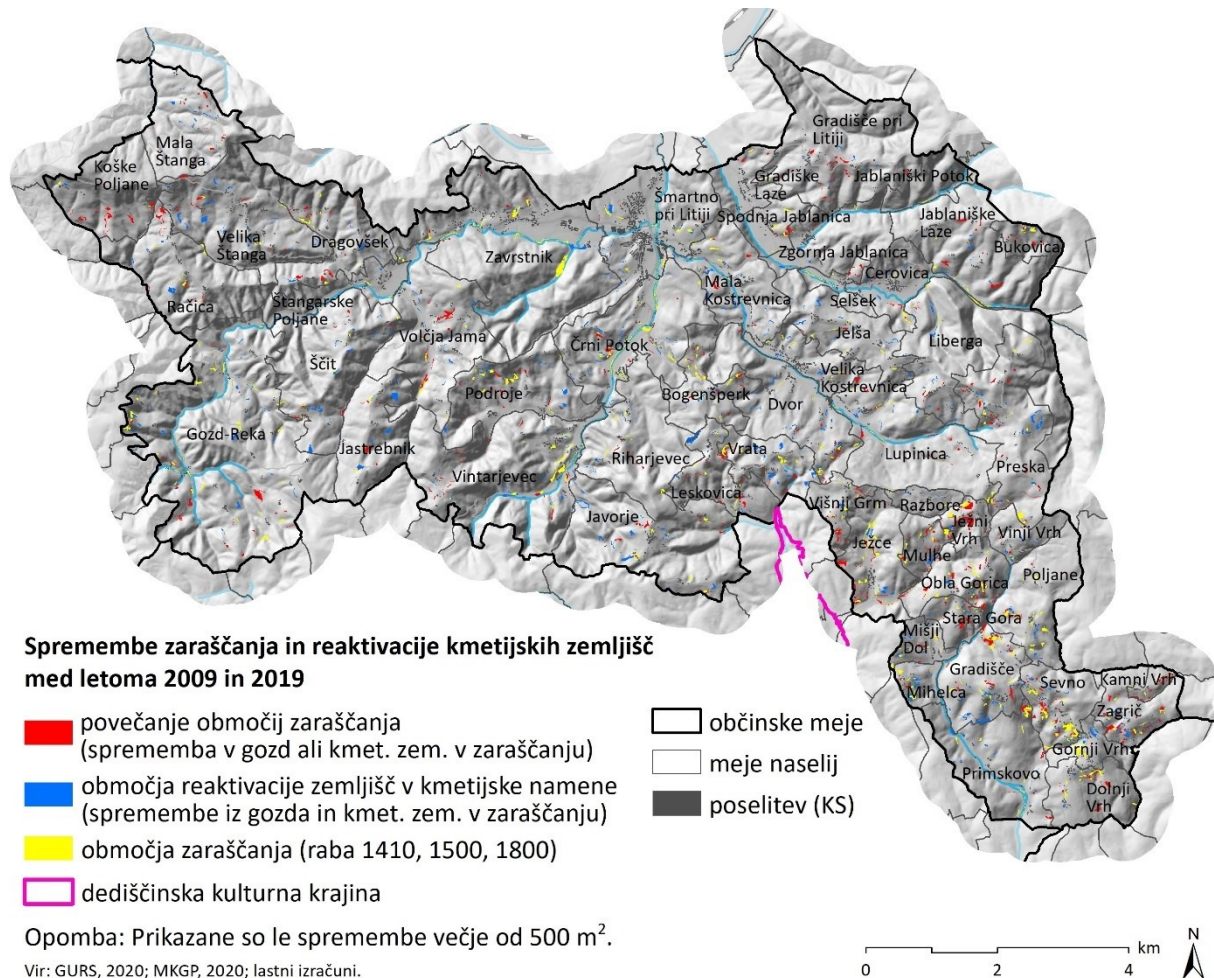

Slika 37: Spremembe travniških površin med letoma 2009 in 2019.

Pomembnejši pokazatelj spreminjanja krajine je negativen pojav zaraščanja, ki je prisoten na večjem delu Slovenije ter ga povezujemo z opuščanjem kmetijskih dejavnosti. Na območju občine Šmartno pri Litiji je pojav prisoten predvsem v jugovzhodnem delu občine, kar je razvidno iz spodnjega prikaza sprememb med letoma 2009 in 2019. Pri tem so kot zaraščanje upoštevane in prikazane vse spremembe kategorij v gozdna zemljišča, kot tudi celotne površine kategorij kmetijsko zemljišče v zaraščanju, drevesa in grmičevje ter kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem. Kot revitalizacijo kmetijskih površin pa štejemo spremembo iz katerekoli od teh kategorij v kmetijsko rabo.

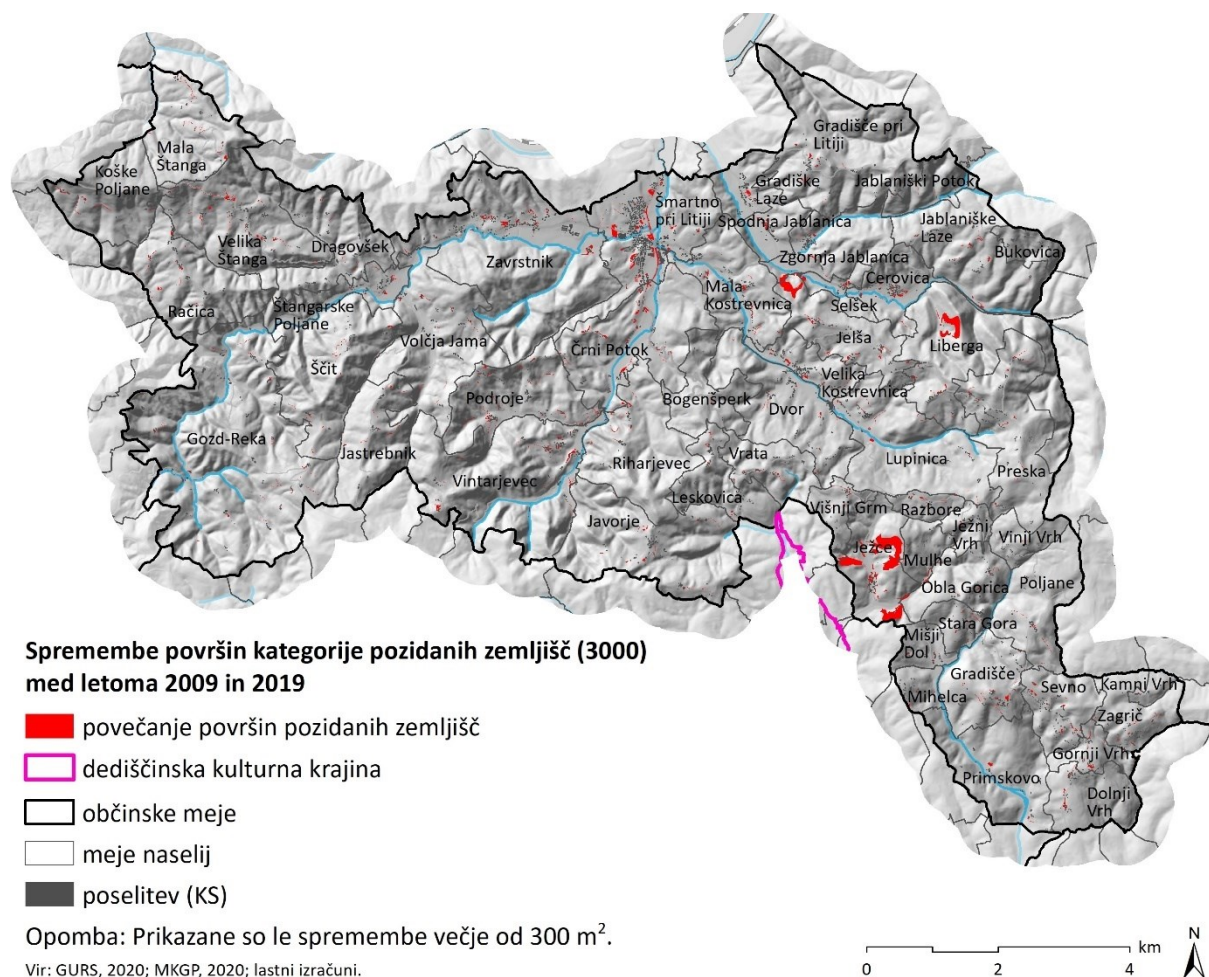
Kot reaktivacijo kmetijskih zemljišč upoštevamo spremembe površin iz kategorij gozda, kmetijskih zemljišč v zaraščanju, drevesa in grmičevje in kategorije kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem v kategorije intenzivne kmetijske rabe, trajni nasadi ali travniške površine.

Kot območja zaraščanja upoštevamo tako spremembo kategorij v površine gozda, kot tudi celotne površine kategorij kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500) in kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (1800).

Slika 38: Spremembe zaraščanja in reaktivacije kmetijskih zemljišč med letoma 2009 in 2019.

Zadnja je analiza urbanih rab prostora oziroma pozidanosti prostora na podlagi rabe MKGP, ki kaže na to, da se je obseg pozidanih in sorodnih zemljišč od leta 2009 do leta 2019 povečal za 108,4 ha, kar ustreza 29,4 % povečanju površin te kategorije. Podatki pa kažejo tudi na zmanjšanje tovrstnih površin (50,8 ha), kar seveda ni mogoče in izhaja iz spremembe metodologije zajema in napak pri zajemu. Skupna neto sprememba pozidanih zemljišč med letoma 2009 in 2019 znaša 57,7 ha. Primerjava pozidanih zemljišč med posameznimi obdobji tako ne daje povsem realnih rezultatov, ki bi omogočali spremljanje sprememb v urbani rabi prostora. V prihodnjih nekaj letih zato pričakujemo, da bo mogoče boljše podatke in s tem rezultate primerjav pridobiti na podlagi zajema dejanske urbane rabe prostora. Zajem dejanske urbane rabe prostora je trenutno še v testni fazi in poteka na podlagi metodologije, ki je bila predlagana v študiji »Izdelava metodologije za zajem podatkov o dejanski rabi pozidanih zemljišč« (2013). Iz spodnjega prikaza gre opaziti, da gre povečanje pozidanih površin predvsem na račun povečanja površin kamnolomov v naseljih Ježce, Liberga in Jelša.

Slika 39: Spremembe površin kategorije pozidanih zemljišč (3000) med letoma 2009 in 2019.

3.1.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Raba prostora se danes največkrat ne spreminja v skladu z vsemi urbanističnimi zahtevami in doktrino urejanja prostora, temveč predvsem kot posledica trenutnih ekonomskih in političnih možnosti ter tudi varstvenih zahtev. Zato ni presenetljivo, da so pritiski na prostor večji na območjih boljše dostopnosti, bližje urbanih središč in se bodo najverjetneje povečevali tudi v prihodnje. Tako lahko predvidevamo, da bo naraščalo tudi število navzkrižij interesov v prostoru. V prostoru se pojavljajo tudi vse večji pritiska kapitala na odločitve o umeščanju dejavnosti v prostor. Temu bo v prihodnje potrebno posvetiti veliko pozornosti z namenom doseganja trajnostnega prostorskega razvoja.

Glavni cilj občine na področju ohranjanja kulturne krajine je omejevanje procesa zaraščanja kmetijskih zemljišč. Ravno zaraščanje kmetijskih zemljišč, skupaj z opuščanjem intenzivne kmetijske rabe, pa je glavni vzrok za spreminjanje kulturne krajine. V občini Šmartno pri Litiji prihaja do povečanj območij zaraščanja v celotni občini, vendar spremembe zaenkrat še niso znatne.

3.2 Ohranjanje narave

3.2.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Kot območja z naravnimi kakovostmi se štejejo tudi druga, manjša, pretežno naravno ohranjena območja na celotnem območju Slovenije.

Z razvojem in urejanjem mest in drugih naselij se zagotavlja varne, udobne in zdrave pogoje za življenje. Pri tem se, kolikor je le mogoče, ohranja biotsko raznovrstnost, naravne vrednote, kulturno dediščino in druge kakovosti naravnega in bivalnega okolja ter omogoča povezanost habitatov v naseljih z naravo zunaj naselij.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Ljubljansko urbano regijo odlikujejo dobro ohranjeno in lahko dostopno naravno okolje, velika biotska raznovrstnost in pestra krajinska slika. Prav zaradi bližine kakovostnih območij narave ter prepletenosti grajenega in naravnega okolja, je edinstvena med evropskimi metropolitanskimi regijami.

V RRP LUR je med razvojnimi cilji naveden tudi splošni cilj oziroma usmeritev k regiji, ki preudarno uporablja svoj prostor, naravne viri in energijo. Cilj je da regija s svojimi viri ravnala skrbno in preudarno. Z namenom trajnostnega razvoja naj bi se prostor obravnaval predvsem kot omejeno dobrino, pri tem pa naj bi se razvijal in spodbujalo prostorsko načrtovanje na regionalni ravni. Uporabljalo naj bi se le toliko virov, kot je nujno potrebno za uspešen in celovit razvoj, ter takšno kombinacijo virov, ki zagotavlja največjo snovno učinkovitost. Prizadevalo si bo zmanjšati odvisnost od tujih virov in delovati v skladu z načeli bioregije.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji občina nima zastavljenih specifičnih ciljev s področja ohranjanja narave.

3.2.2 Stanje in težnje

Površina območij ohranjanja narave

Vključeni podatki/podkazalniki: ekološko pomembna območja, območja Natura 2000, zavarovana območja, naravne vrednote

Na območju občine Šmartno pri Litiji so naslednja območja, varovana na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave:

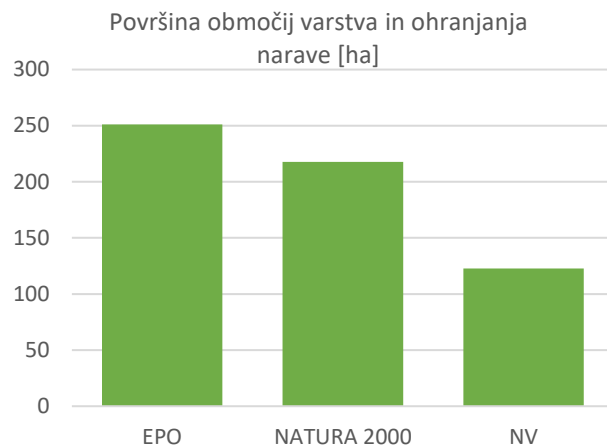
- 4 ekološko pomembna območja: Vintarjevec, Zgornja Jablanica, Štangarski potok in Maljek;
- 4 posebnih varstvenih območij – območij Natura 2000: Vintarjevec (SAC), Zgornja Jablanica (SAC), Štangarski potok (SAC) in Maljek (SAC);
- in 15 naravnih vrednot.

Območja ohranjanja narave se nahajajo na površini 371,0 ha, kar predstavlja le 3,9 % površine celotne občine. Največji delež zasedajo ekološko pomembna območja (251,0 ha oz. 2,6 % ozemlja občine), sledijo območja Natura 2000, ki zasedajo 217,8 ha oz. 2,3 % ozemlja občine, najmanj površine pa zasedajo naravne vrednote (122,8 ha oz. 1,3 % ozemlja občine).

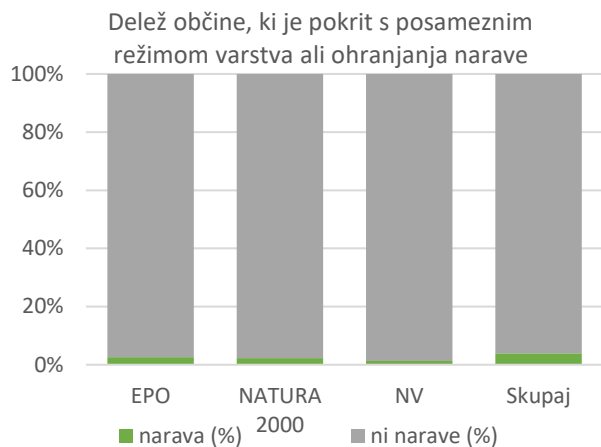
Preglednica 51: Površina in delež območij ohranjanja narave.

Območje ohranjanja narave Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od vseh območij ohranjanja narave [%]	Delež občine [%]
Ekološko pomembna območja	251,0	67,6	2,6
Natura 2000	217,8	58,7	2,3
Naravne vrednote	122,8	33,1	1,3
Območja ohranjanja narave skupaj*	371,0	100,0	3,9

* površina, ki je pokrita z enim ali več območji ohranjanja narave

Shema 103: Površina območij varstva in ohranjanja narave [ha].

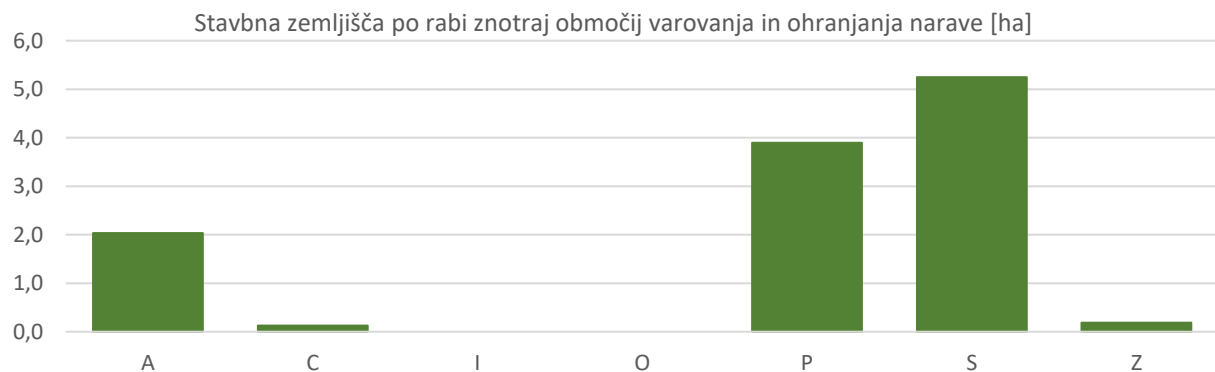

Shema 104: Delež območja občine, ki je pokrit s posameznim režimom ohranjanja narave.

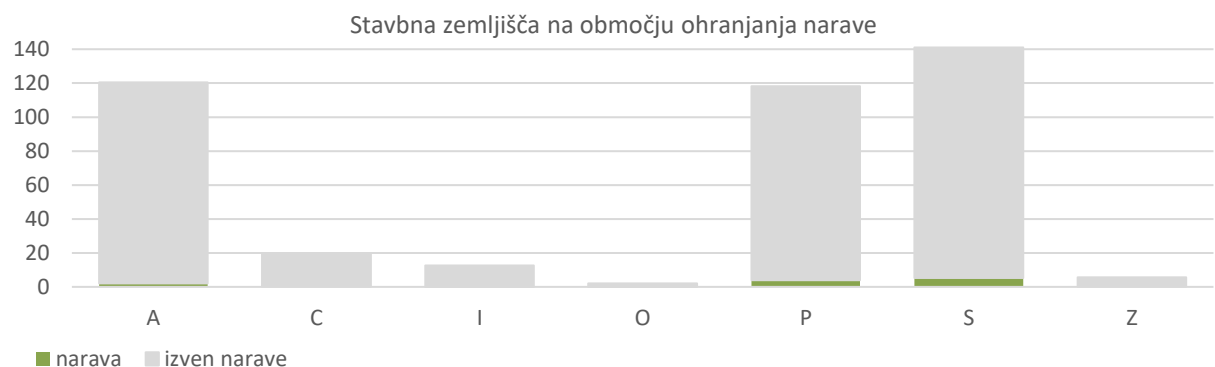
Stavbna zemljišča znotraj območij ohranjanja narave

Vključeni podatki/podkazalniki: namenska raba prostora OPN in njegovih sprememb in dopolnitev, ekološko pomembna območja, območja Natura 2000, zavarovana območja, naravne vrednote

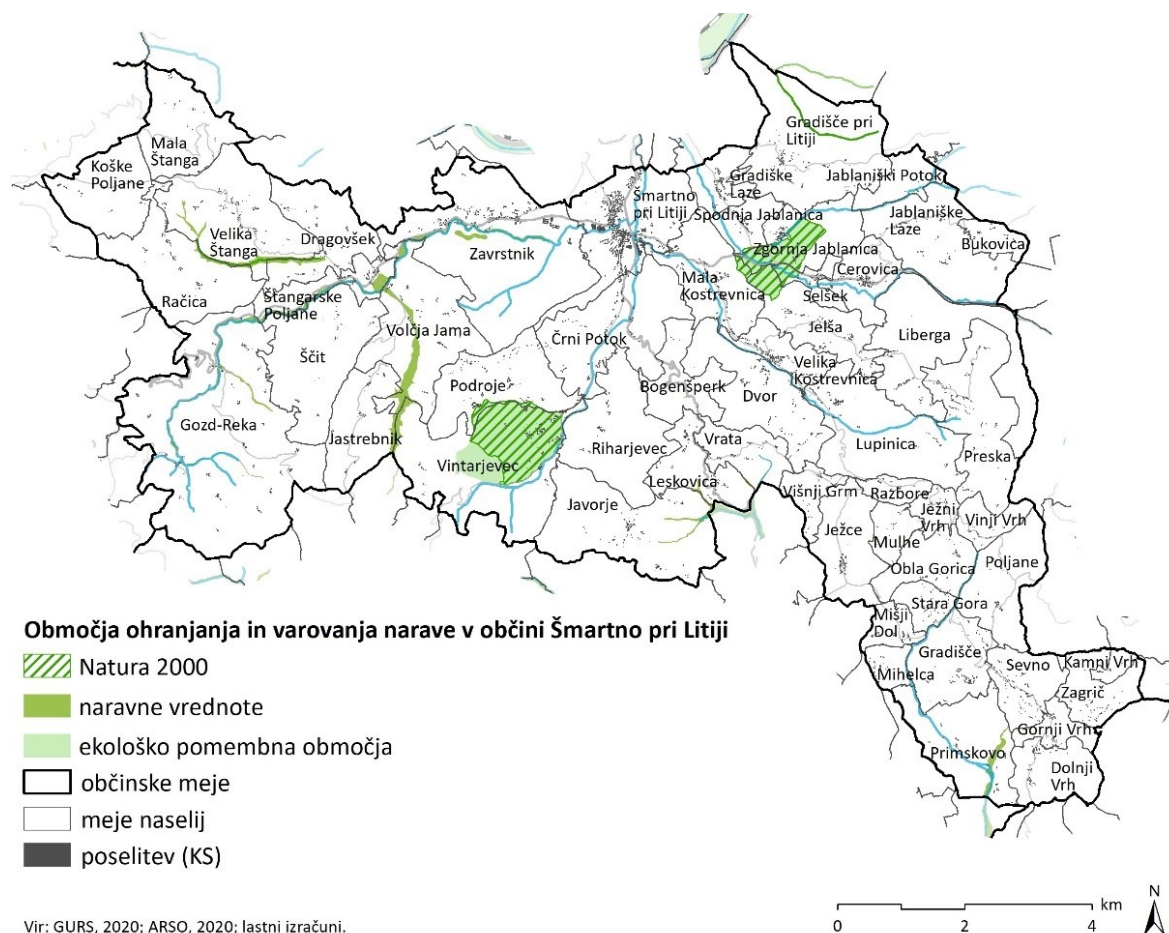
Na območjih ohranjanja narave je opredeljenih 11,5 ha stavbnih zemljišč, kar predstavlja 3,1 % območij ohranjanja narave oziroma 2,7 % vseh stavbnih zemljišč v občini. Največji delež stavbnih zemljišč znotraj območij ohranjanja narave predstavljajo površine za stanovanja (5,3 ha), sledijo pa površine za promet (3,9 ha).

Shema 105: Površina stavbnih zemljišč znotraj območij ohranjanja narave [ha].

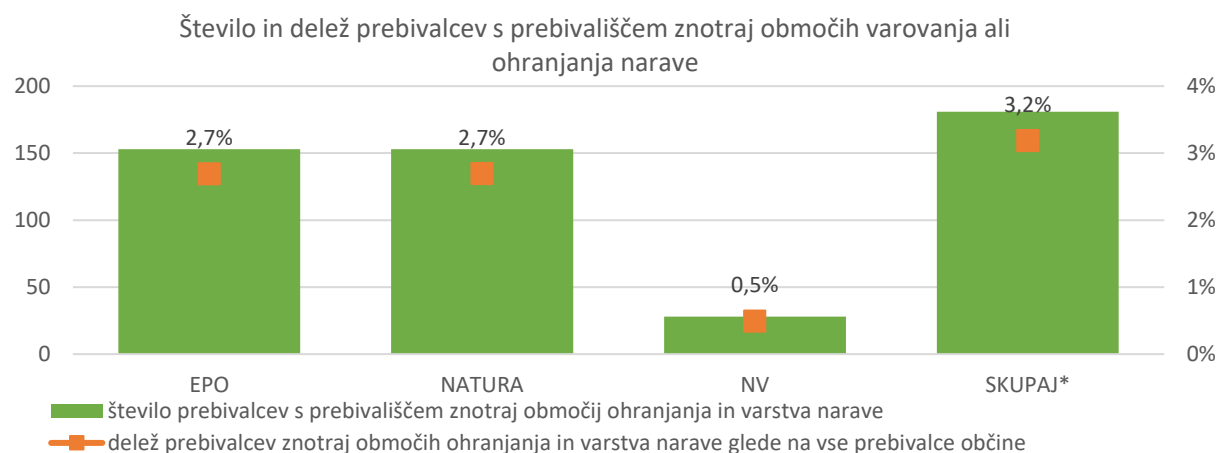
Shema 106: Površina stavbnih zemljišč znotraj/izven območij ohranjanja narave.

Slika 40: Območja ohranjanja narave.

Število prebivalcev znotraj območij ohranjanja narave

Na podlagi podatkov o prebivališču občanov smo izračunali, koliko prebivalcev živi znotraj območij ohranjanja in varstva narave. Največ (153 oz. 2,7 % od vseh občanov) jih prebiva na ekološko pomembnih območjih in/ali na Naturi 2000. V celoti na enem ali več režimov ohranjanja in varstva narave živi 181 občanov, kar predstavlja 3,2 % vseh prebivalcev v občini.

* število prebivalcev na enem ali več območjih ohranjanja narave.

Shema 107: Število in delež prebivalcev s prebivališčem znotraj območij varovanja ali ohranjanja narave.

3.2.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Na področju ohranjanja in varovanja narave ima občina zapisane le splošne usmeritve skrbeti za varstvo naravnih vrednot ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Območja ohranjanja narave skupaj pokrivajo relativno majhen del občine, in sicer 3,9 % območja. Na območjih varovanja narave živi 181 prebivalcev, kar predstavlja 3,2 % vseh občanov.

3.3 Varstvo kulturne dediščine

3.3.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Z vidika predmetnega področja v SPRS ni zapisanih specifičnih ciljev za regijo ali občino. Veljajo splošne usmeritve: Pri načrtovanju razvoja naselij se kulturno dediščino upošteva kot dejavnik kakovosti bivalnega okolja in kot prostorski potencial. . Z razvojem in urejanjem mest in drugih naselij se zagotavlja varne, udobne in zdrave pogoje za življenje. Pri tem se, kolikor je le mogoče kulturno dediščino in druge kakovosti naravnega in bivalnega okolja. Pri načrtovanju razvoja naselij se kulturno dediščino upošteva kot dejavnik kakovosti bivalnega okolja in kot prostorski potencial.

Pri urejanju in načrtovanju razvoja naselij s kvalitetno stavbno dediščino se uporabi varstvene in razvojne principe načrtovanja, zlasti se ohranja kvalitetno stavbno ali urbano strukturo in njune razpoznavne značilnosti, posodablja degradirane stavbne ali urbane strukture ter uvaja ponovno rabo.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP zapisani specifični cilji za regijo oziroma cilji, ki se nanašajo na občino.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji si je občina zastavila sledeče cilje na področju varstva kulturne dediščine:

- ohranjanje kulturne in naravne dediščine (vključitev le-te v sistem dejavnosti, ki nimajo velikega škodljivega vpliva na okolje na primer v povezavi z naravi neškodljivimi oblikami rekreacije in turizma); intenzivnejša vključitev državnega kulturnega spomenika grad Bogenšperk v turistično ponudbo.
- zagotavljanje varstva kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada in pred naravnimi in drugimi nesrečami.

3.3.2 Stanje in težnje

Površina območij varstva kulturne dediščine

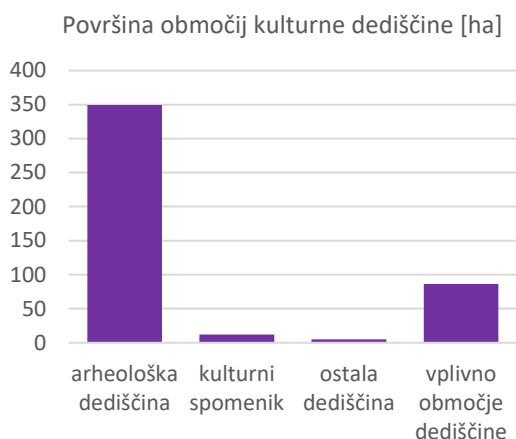
Vključeni podatki/podkazalniki: območja kulturne dediščine

Območja kulturne dediščine skupaj pokrivajo 415,0 ha, kar predstavlja 4,4 % ozemlja občine. Največ je arheološke dediščine (349, 3 ha), predstavlja 84,2 % vse kulturne dediščine v občini oziroma 3,7 % ozemlja občine. Drugo mesto po površini zasedajo vplivna območja dediščine, ki zavzemajo 86,3 ha oziroma 0,9 % ozemlja občine.

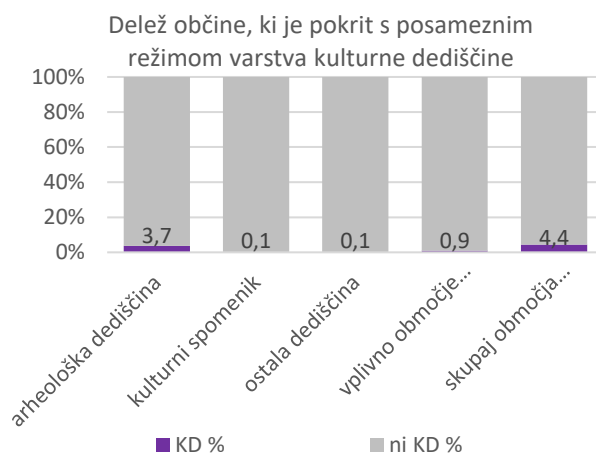
Preglednica 52: Pregled površine kulturne dediščine po kategorijah.

Območja kulturne dediščine (KD)	Površina [ha]	Delež od KD [%]	Delež od občine [%]
arheološka dediščina	349,3	84,2	3,7
kulturni spomenik	12,2	2,9	0,1
ostala dediščina	4,9	1,2	0,1
vplivno območje dediščine	86,3	20,8	0,9
skupaj območja kulturne dediščine*	415,0	100,0	4,4

* površina, ki je pokrita z enim ali več območji kulturne dediščine

Shema 108: Površina območij kulturne dediščine [ha]

Shema 109: Delež območja občine, ki je pokrit s posameznim režimom varstva kulturne dediščine.

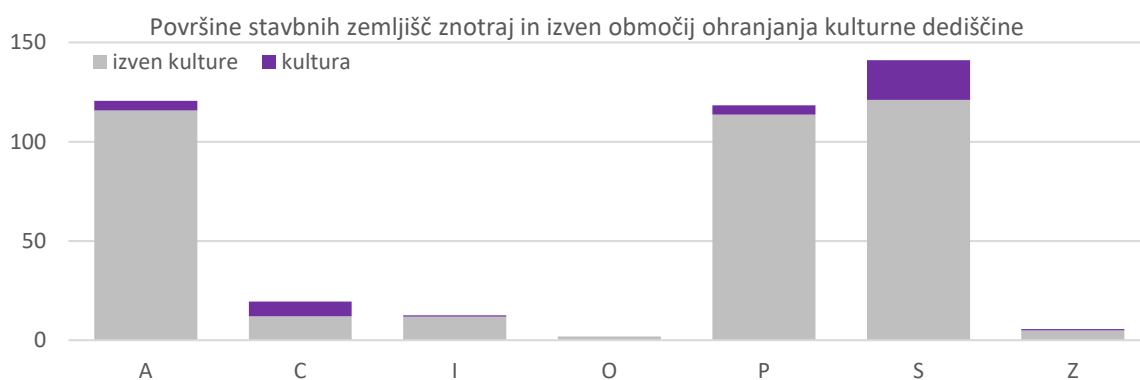
Stavbna zemljišča znotraj območij varstva kulturne dediščine

Vključeni podatki/podkazalniki: namenska raba prostora OPN in njegovih sprememb in dopolnitev, območja varstva kulturne dediščine

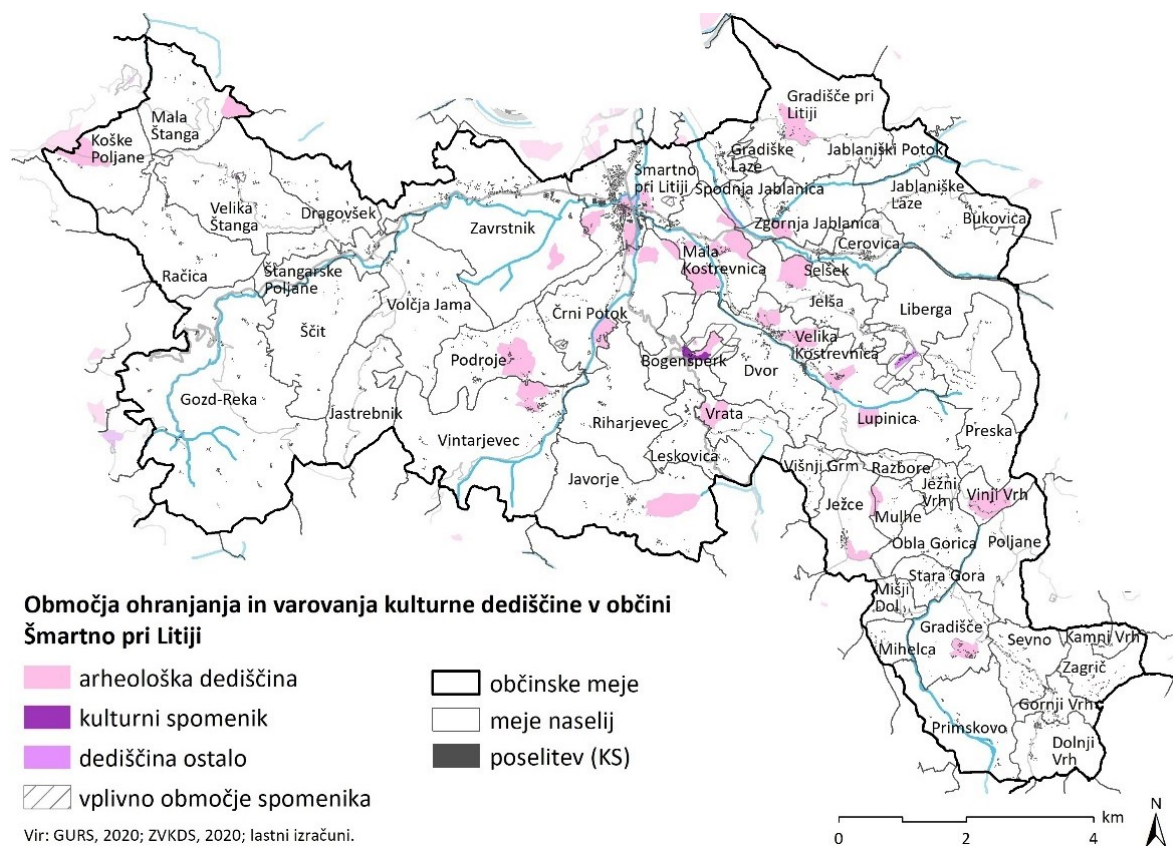
Znotraj območij kulturne dediščine je opredeljenih 419,4 ha stavbnih zemljišč, kar predstavlja 9,1 % vseh območij kulturne dediščine oziroma 9,0 % vseh stavbnih zemljišč v občini. Največ je območij stanovanj in območij centralnih dejavnosti.

Preglednica 53: Namenska raba prostora na območjih kulturne dediščine.

NRP	NRP v občini [ha]	NRP na območju KD [ha]	Delež NRP na KD od NRP v občini [%]
A	120,50	4,71	3,91
C	19,40	7,41	38,22
I	12,57	0,62	4,95
O	1,96	0,00	0,00
P	118,28	4,59	3,88
S	140,99	19,89	14,10
Z	5,67	0,67	11,77
Skupaj	419,37	37,89	9,03

Shema 110: Površina stavbnih zemljišč na in izven območij kulturne dediščine.

Slika 41: Območja varstva kulturne dediščine.

3.3.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Za področje varovanja kulturne dediščine občina nima zastavljenih specifičnih ciljev. Glavno načelo prostorskega razvoja na območjih ustvarjenih kvalitet prostora je, da tu niso sprejemljive ureditve ali posegi, ki bi utegnili spremeniti lastnosti, vsebino ali oblike ter s tem zmanjšati vrednost prepoznanih kvalitet prostora. Območij kulturne dediščine v občini je sorazmerno malo. Zavarovanih je nekje 415,0 ha območij, kar predstavlja 4,4 % ozemlja občine. Pri tem je največ arheološke dediščine (349,3 ha). Na območju varovanja KD je 37,9 ha stavbnih zemljišč, od tega največ območij stanovanj (19,9 ha).

3.4 Varstvo kmetijskih zemljišč

3.4.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Kmetijske dejavnosti se prednostno usmerja na območja z visokim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo. Kmetijske dejavnosti se spodbuja na območjih s slabšim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo, kadar se s tem omogoča ohranjanje kulturnih in simbolnih kakovosti krajine ali biotske raznovrstnosti ter naravnih vrednot.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Regija bo s svojimi viri ravnala skrbno in preudarno. Z namenom trajnostnega razvoja bo obravnavala prostor kot omejeno dobrino ter razvijala in spodbujala prostorsko načrtovanje na regionalni ravni. Uporabljala bo le toliko virov, kot je nujno potrebno za uspešen in celovit razvoj, ter takšno kombinacijo virov, ki zagotavlja največjo snovno učinkovitost. Prizadevala si bo zmanjšati odvisnost od tujih virov in delovati v skladu z načeli bioregije. Pri tem je z okoljskega vidika pomemben potencial kmetijstva in gozdarstva v trajnostnem upravljanju naravnih virov in surovin.

Kmetijski sektor pomembno prispeva k podnebnim spremembam, ki vse bolj spreminjajo pogoje za pridelavo hrane in rejo živali. Ob tem je treba izpostaviti omejeno sposobnost kmetijskega sektorja k blaženju podnebnih sprememb, če želimo ohraniti ali povečati obseg proizvodnje hrane. S prostorskega vidika je potencial v uravnoteženem prostorskem razvoju ter vzporednem ohranjanju kakovostnih kmetijskih površin z velikim ekološkim pomenom.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji so na področju varstva kmetijskih zemljišč zastavljeni sledeči cilji in usmeritve:

- usmeritve za razvoj v krajini opredeljujejo območja razvoja intenzivnega in ekstenzivnega kmetijstva. Območje namenjeno razvoju intenzivnega kmetijstva se nahaja v ravninskem predelu občine. To območje z ostalimi površinami v ravninskih in dolinskih predelih občine predstavlja najboljše kmetijska zemljišča. S prostorskim razvojem se bo zagotavljalo trajnostno in zdržno rabo teh zemljišč. Težilo se bo ohranjanju obstoječe celote najboljših kmetijskih zemljišč in omejevanju drobljenja teh zemljišč. Kmetijske dejavnosti se bo prvenstveno usmerjalo na območja z visokim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo, torej na površine z najboljšimi talnimi lastnostmi, kjer je možna najširša kmetijska raba tal (ravninski in dolinski predeli občine). Na področjih, kjer je večja možnost onesnaženja kmetijskih zemljišč in so ta zaradi tega manj primerna za pridelavo hrane, se bo opredelilo bodisi samo določene kmetijske dejavnosti, bodisi jih namenili za druge dejavnosti.
- v hribovitem delu občine ter dolinskih predelih se spodbuja ekstenzivno kmetijstvo ter preprečuje zaraščanje kmetijskih površin.
- poljedelstvo: pridelovanje poljščin bo prilagojeno oblikam, ki jih razvija zasebno kmetijstvo. Prehajanje rabe zemljišč iz travinja v njive, in obratno, se s tem dokumentom ne omejuje ali usmerja.
- živinoreja: razvoj živinoreje bo vezan na obstoječo obliko njene organiziranosti. Tudi v bodoče naj bi se izrabljale sedanje hlevske zmogljivosti v zasebnem sektorju. Novogradnje hlevov so mogoče le v okviru zasebnih kmetij na slabših zemljiščih ter v skladu s pozitivnimi predpisi za tovrstno gradnjo.
- na najboljših kmetijskih zemljiščih je gradnja objektov dopustna le, če ni mogoče uporabiti zemljišč, ki so manj primerna za kmetijsko pridelavo.

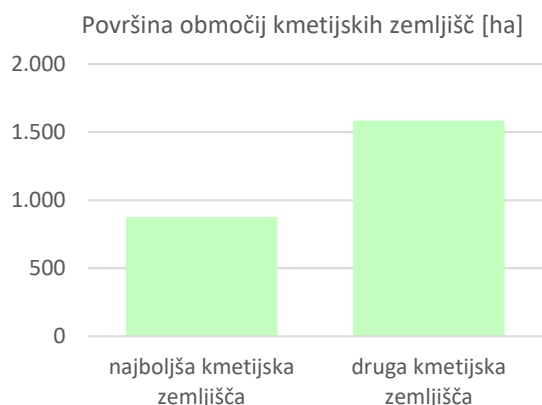
3.4.2 Stanje in težnje

Površina območij varstva kmetijskih zemljišč

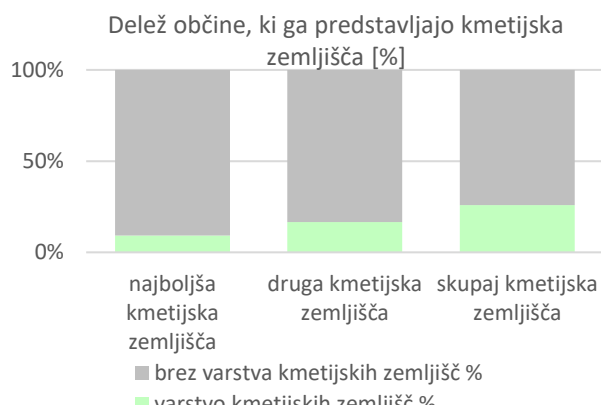
Vključeni podatki/podkazalniki: območja varstva kmetijskih zemljišč iz OPN, dejanska raba MKGP

Preglednica 54: Pregled površin varstva kmetijskih zemljišč.

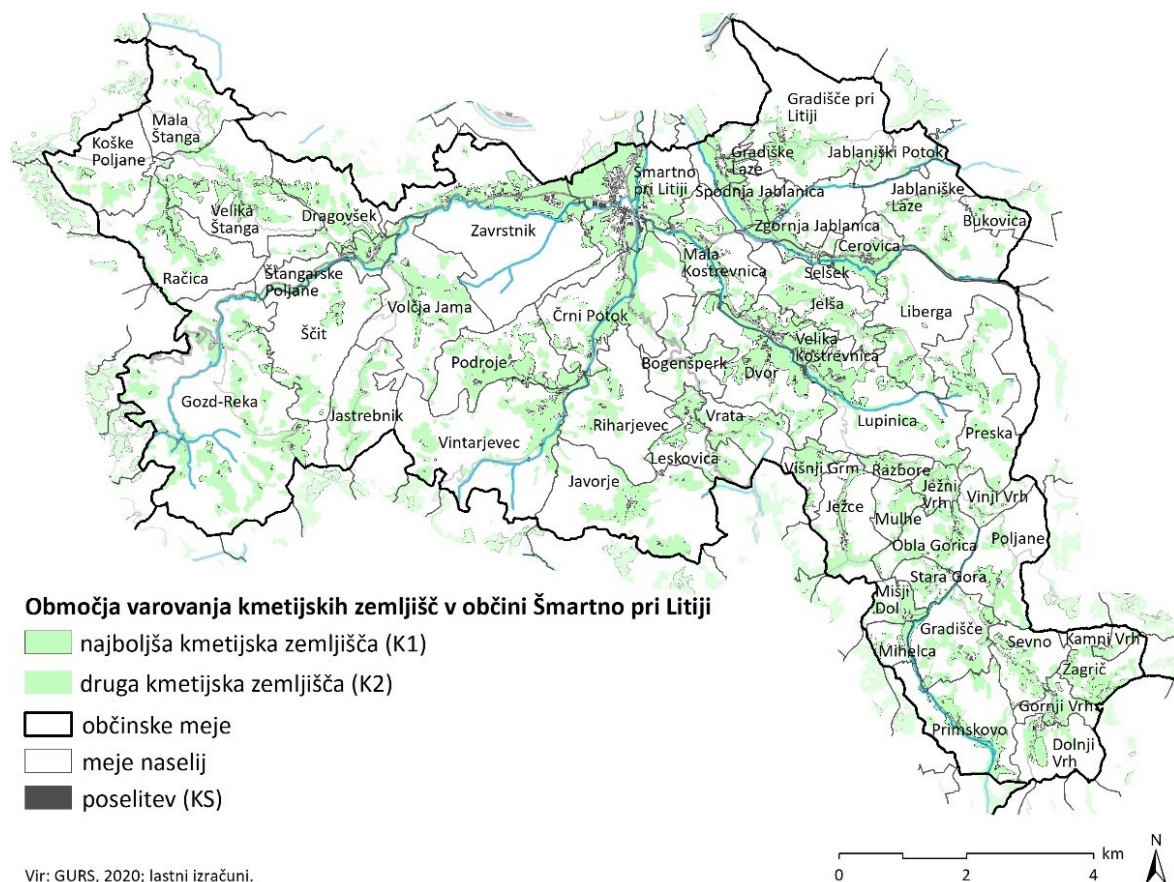
Območja varstva kmetijskih zemljišč Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od vseh območij varstva kmet. zemljišč [%]	Delež od občine [%]
najboljša kmetijska zemljišča	876,1	35,6	9,2
druga kmetijska zemljišča	1584,1	64,4	16,7
skupaj kmetijska zemljišča	2460,2	100,0	25,9

Shema 111: Površina območij kmetijskih zemljišč [ha].

Shema 112: Delež območja občine, ki ga predstavljajo kmetijska zemljišča.

Slika 42: Območja varstva kmetijskih zemljišč iz OPN oziroma SD OPN.

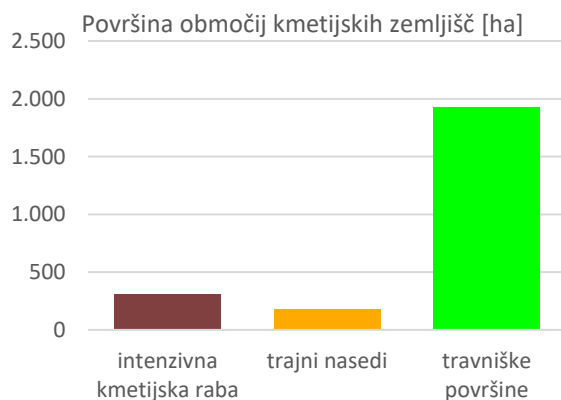
Dejanska kmetijska raba

Vključeni podatki/podkazalniki: dejanska raba prostora MKGP

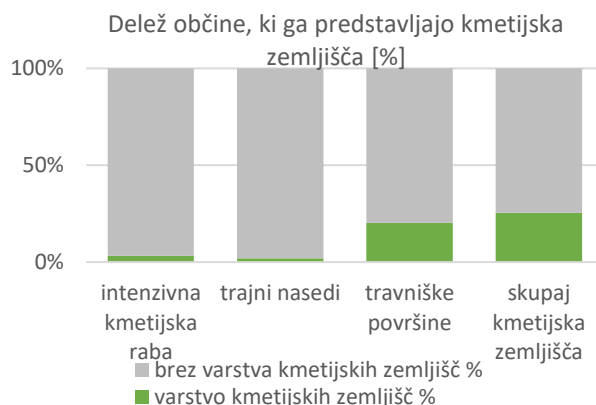
Na območju celotne občine je po podatkih MKGP skupno 2407,8 ha kmetijskih zemljišč, kar predstavlja 25,4 % površine celotne občine. Največ je travniških površin, ki predstavljajo 79,8 % vseh območij kmetijske rabe, sledi intenzivna kmetijska raba (12,7 %), najmanj pa je območij s trajnimi nasadi (7,4 %).

Preglednica 55: Pregled površin dejanske rabe kmetijskih zemljišč.

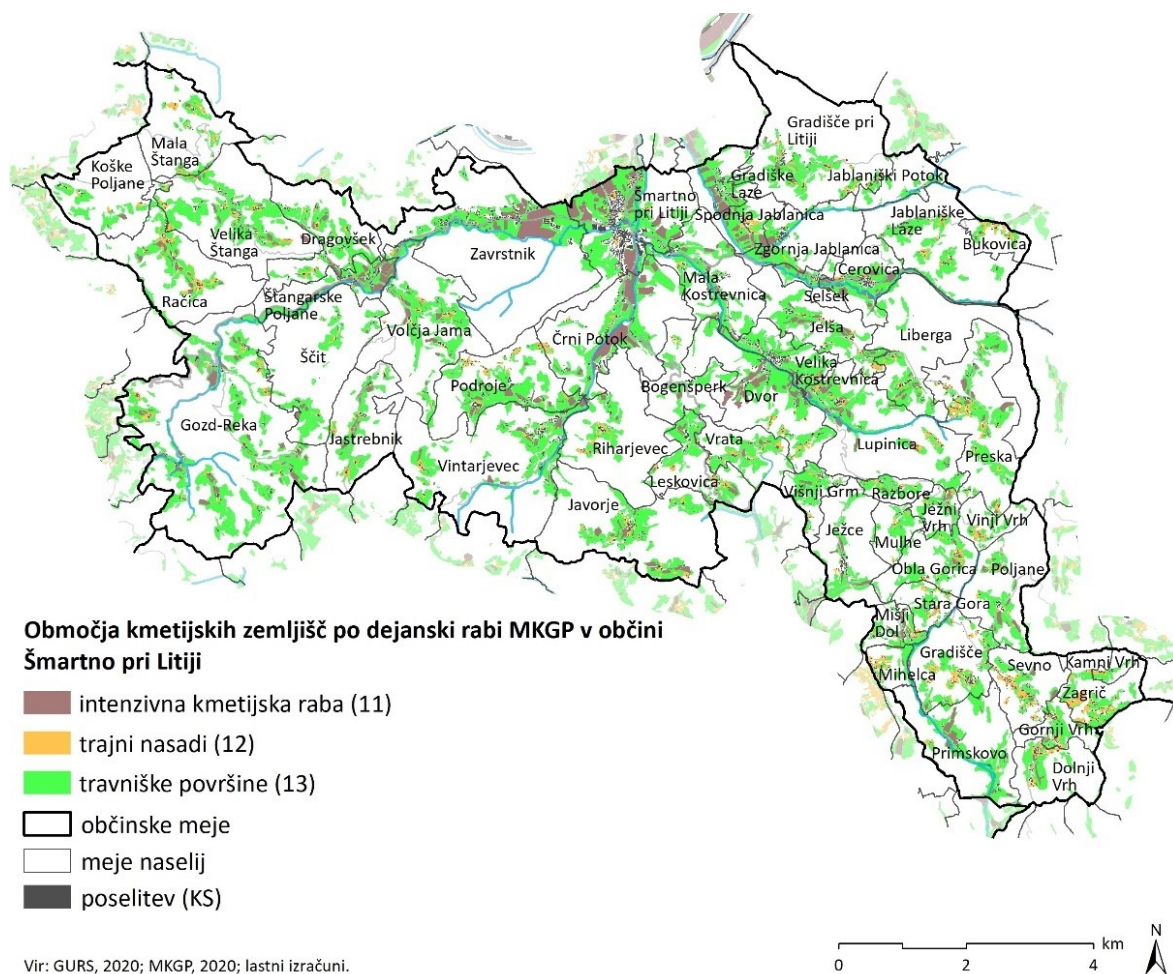
Kmetijska zemljišča po dejanski rabi Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od vseh območij kmetijske rabe [%]	Delež od občine [%]
intenzivna kmetijska raba	306,9	12,7	3,2
trajni nasadi	179,0	7,4	1,9
travniške površine	1921,9	79,8	20,2
skupaj kmetijska zemljišča	2407,8	100,0	25,4

Shema 113: Površine kmetijskih zemljišč po dejanski rabi prostora MKGP [ha].

Shema 114: Delež občine, ki ga predstavljajo kmetijska zemljišča po dejanski rabi MKGP.

Slika 43: Območja kmetijskih zemljišč po dejanski rabi MKGP.

Vključenost kmetijskih zemljišč v GERK

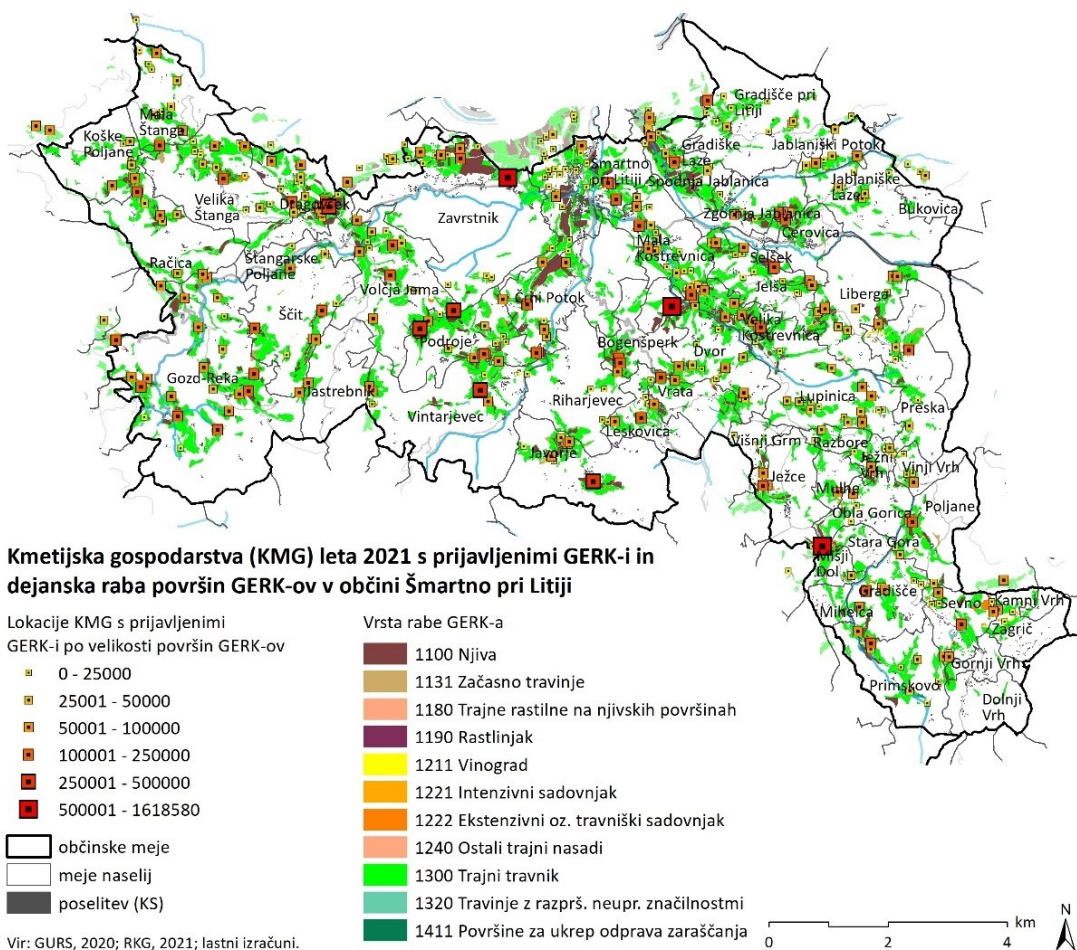
Vključeni podatki/podkazalniki: veljavna namenska raba prostora, podatki o GERK

Preglednica 56 podaja dejansko rabo na območjih GERK-ov. Prevladujejo trajni travniki (1.751,8 ha), veliko je tudi njivskih površin (311,5 ha). Ostale kategorije zasedajo manjši del območja GERK-ov.

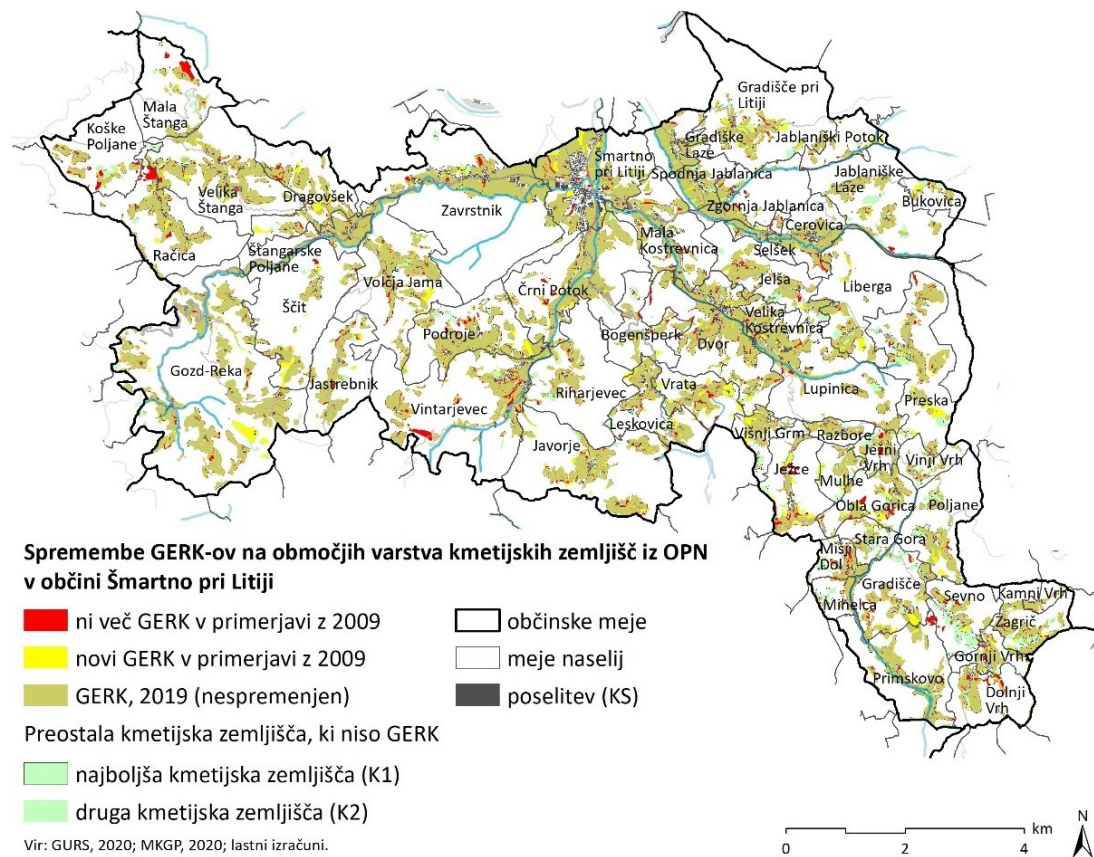
Preglednica 56: Pregled površin GERK v občini.

Območja GERK po dejanski rabi Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od vseh območij GERK [%]	Delež od občine [%]
Njiva	311,5	14,6	3,3
Začasno travinje	19,2	0,9	0,2
Trajne rastline na njivskih površinah	0,1	0,0	0,0
Rastlinjak	0,1	0,0	0,0
Vinograd	5,1	0,2	0,1
Intenzivni sadovnjak	3,3	0,2	0,0
Ekstenzivni oziroma travniški sadovnjak	37,2	1,7	0,4
Ostali trajni nasadi	4,1	0,2	0,0
Trajni travnik	1751,8	81,9	18,5
Travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi	7,3	0,3	0,1
Skupaj	2139,8	100,0	22,5

Na sliki 44 so prikazane lokacije kmetijskih gospodarstev, ki so imele leta 2021 prijavljene GERK-e. Vidimo, da se kmetijska gospodarstva pojavljajo na območju celotne občine. Po podatkih MKGP so kmetijska gospodarstva večinoma na dejanski rabi travniki. Slika 45 pa prikazuje spremembe GERK-ov med leti 2009 in 2019.

Slika 44: Kmetijska gospodarstva po skupni površini GERK-ov in območja GERK po vrsti dejanske rabe.

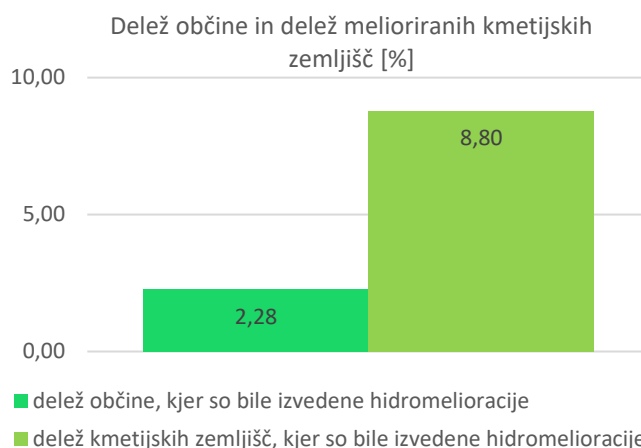
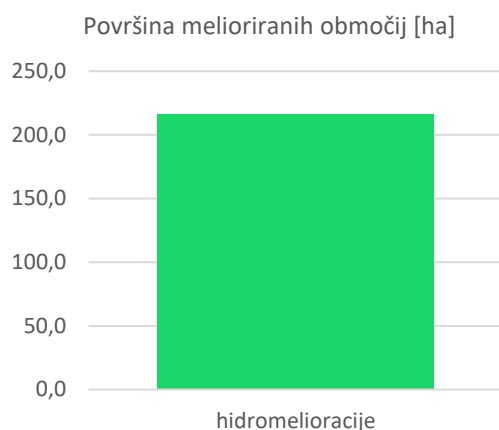
Slika 45: Sprememba GERK-ov na območjih varstva kmetijskih zemljišč iz OPN.

Površina hidromelioriranih območij (HMO)

Vključeni podatki/podkazalniki: dejanska raba prostora, podatki o HMO

Preglednica 57: Pregled hidromelioriranih površin.

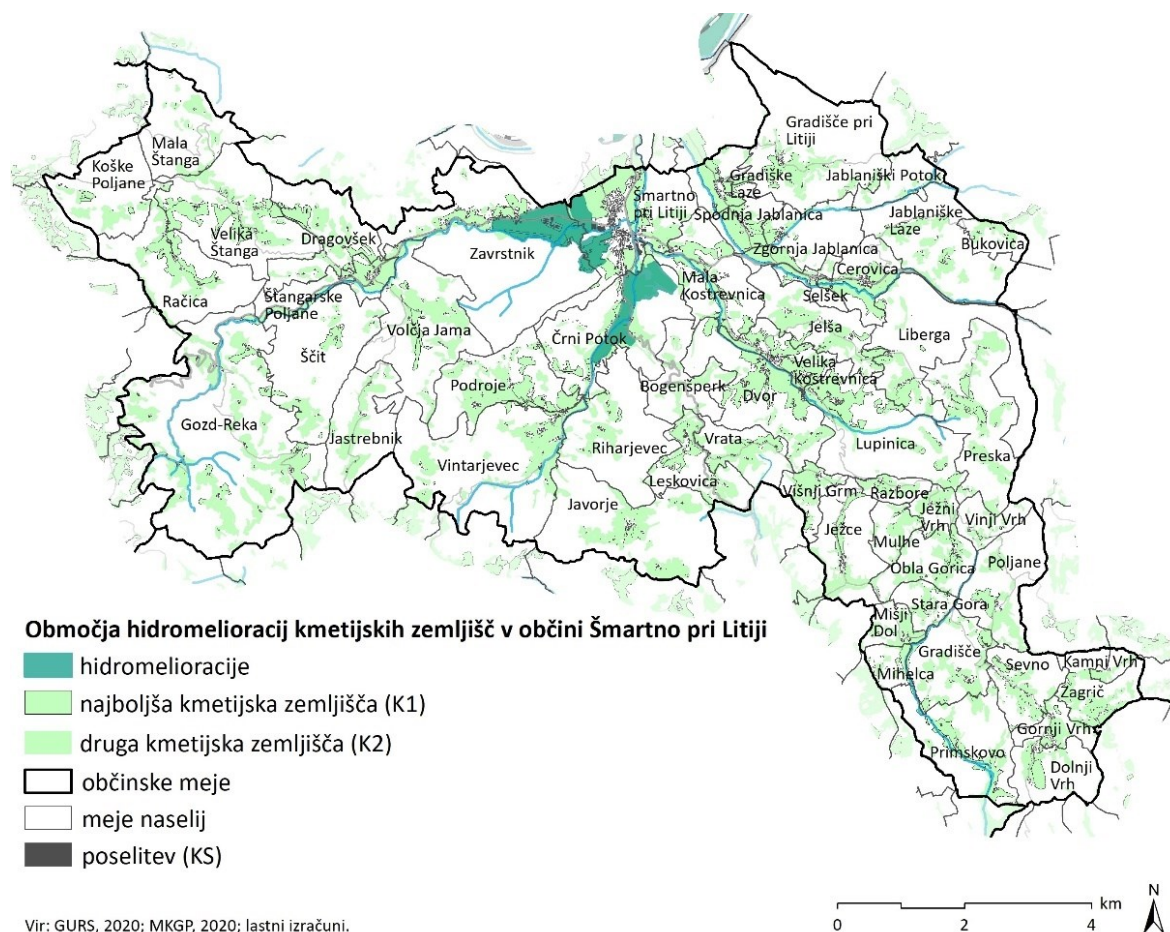
Območja izvedenih hidromelioracij zemljišč	Površina [ha]	Delež od občine [%]	Delež od vseh kmetijskih zemljišč v občini [%]
hidromelioracije	216,6	2,28	8,80

Shema 115: Površine hidromelioriranih območij [ha]

Shema 116: Delež območja občine in delež kmetijskih zemljišč, kjer so bile izvedene hidromelioracije.

Na območju občine je hidromelioriranih 216,6 ha kmetijskih zemljišč, kar predstavlja 8,80 % vseh kmetijskih zemljišč v občini in 2,28 % ozemlja občine.

3.4.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

V OPN ni zapisanih specifičnih ciljev s področja varovanja kmetijskih zemljišč, zgolj nekatere usmeritve. S prostorskim razvojem naj se zagotavlja trajnostno in zdržno rabo kmetijskih zemljišč. Teži naj se k ohranjanju obstoječe celote najboljših kmetijskih zemljišč in omejevanju drobljenja teh zemljišč. V največji možni meri naj se udi preprečuje zaraščanje kmetijskih zemljišč.

V občini kmetijska zemljišča v veljavni namenski rabi OPN zavzemajo 25,9 % vseh površin (2.460,2 ha). Pojavljajo se dokaj enakomerno, po celotni občini. Tudi po podatkih MKGP je približno enaka površina kmetijskih zemljišč, in sicer 2.407,8 ha oz. 25,4 % občine. V OPN je torej namenska raba kmetijskih zemljišč dobro določena. Od tega je daleč največ travniških površin (1.921,9 ha oz. 79,8 % vse kmetijske rabe).

3.5 Varovanje in funkcije gozdov

3.5.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

V SPRS ni zapisanih specifičnih ciljev za regijo ali občino, ki bi se nanašali na varovanje gozdov.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP so zapisani nekateri cilji oziroma prioritete regije, ki se nanašajo tudi na občino Šmartno pri Litiji:

Prioriteta 1: Rast konkurenčnosti regijskega gospodarstva

Program 1.2.: Zelene ekonomije

Ukrep 1.2.1.: Sonaravno kmetijstvo, gozdarstvo in lesarstvo kot temelj regionalne samooskrbe

V RRP LUR 2021-2027 so na področju varovanja in pomena gozdov izpostavljena predvsem načela trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Zapisano pa je tudi, da ob vnovičnem zagonu lesne industrije, gozdovi v podeželskih občinah predstavlja velik potencial. Kot občina z najboljšimi možnostmi za izrabo lesne biomase je izpostavljena tudi občina Šmartno pri Litiji.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji ni zapisanih specifičnih ciljev s področja varstva gozdov.

3.5.2 Stanje in težnje

Gozdna zemljišča v OPN

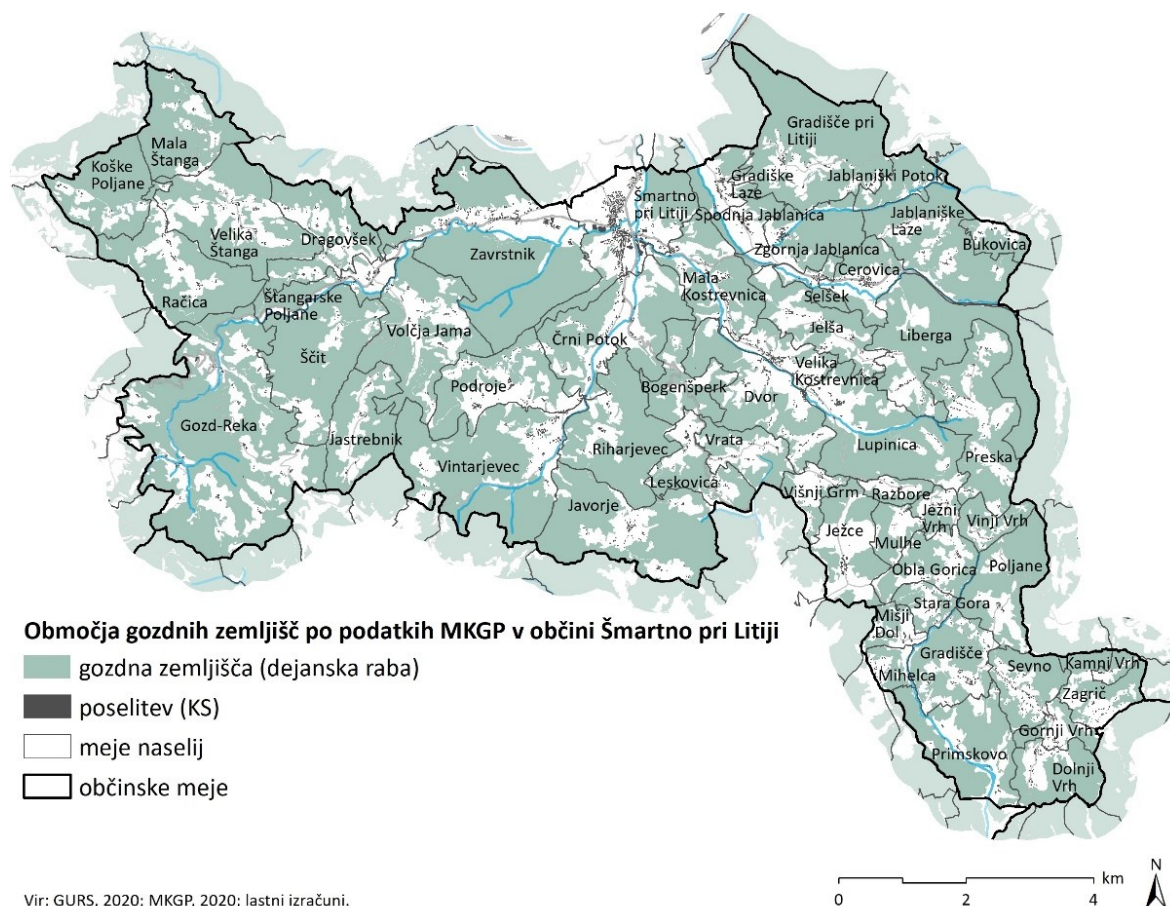
Vključeni podatki/podkazalniki: veljavna namenska raba

V občini je po namenski rabi opredeljenih 6.498,3 ha gozdnih zemljišč, kar predstavlja 68,4 % območja občine.

Gozdna zemljišča po dejanski rabi

Vključeni podatki/podkazalniki: dejanska raba MKGP

Po dejanski rabi je v občini 6.466,8 ha gozda, kar predstavlja 68,1 % območja občine. Obseg gozda se je v zadnjih desetih letih (2009 – 2019) zmanjšal za 117,0 ha oz. 1,8 % kategorije.

Slika 47: Območja gozdnih zemljišč po podatkih MKGP.

Funkcije gozdnih zemljišč

Vključeni podatki/podkazalniki: funkcije gozdnih zemljišč Zavoda za gozdove RS

Poleg varovalnih gozdov so v občini pomembne tudi funkcije gozdov. Zakon o gozdovih funkcije gozdov deli na ekološke, socialne in proizvodne. V poročilu obravnavamo predvsem 1. stopnjo vseh treh tipov funkcij, ki jih prikazujemo na sliki 48.

Med ekološke funkcije zakon uvršča:

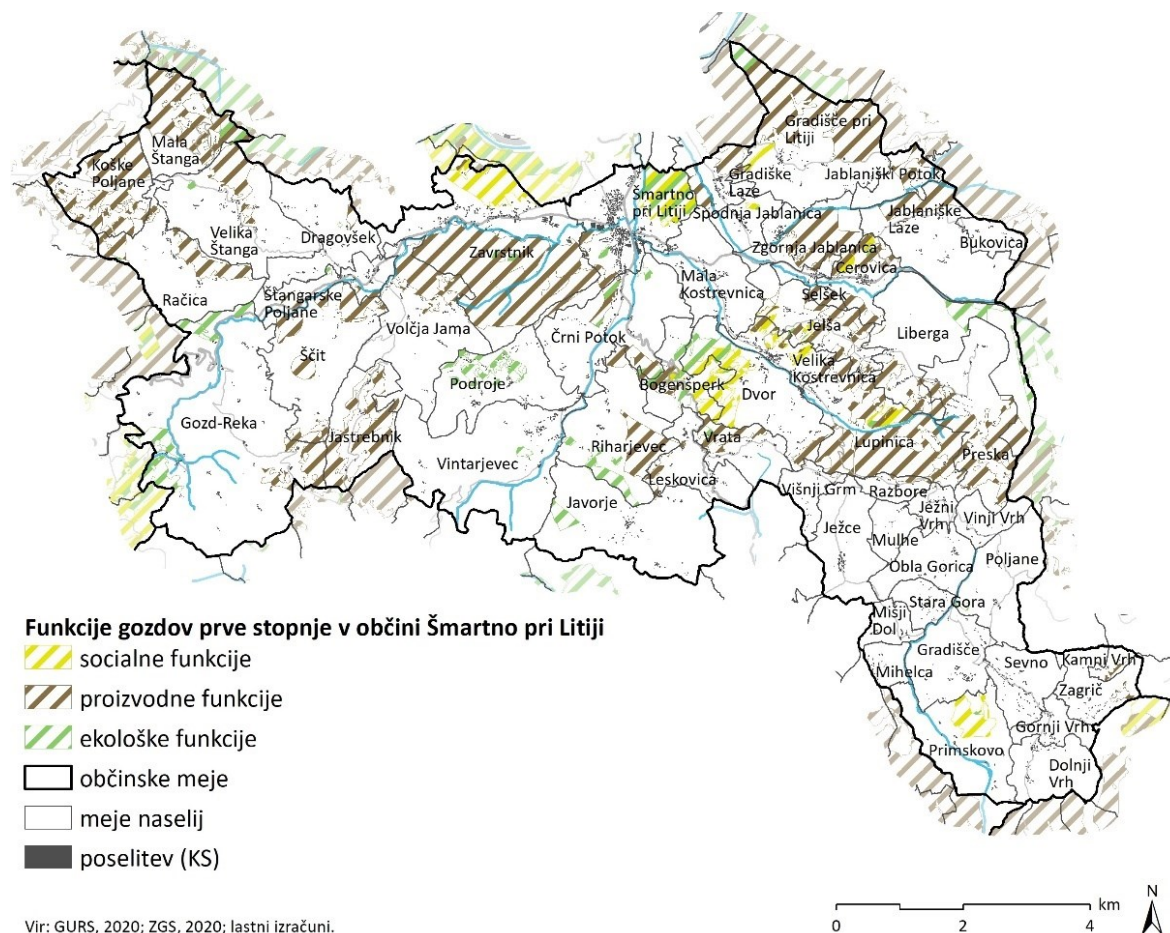
- varovanje gozdnih zemljišč in sestojev,
- hidrološke funkcije,
- funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti ter
- klimatske funkcije.

Med socialne funkcije pa:

- zaščitna funkcija – varovanje objektov,
- rekreacijska,
- turistična,
- poučna,
- raziskovalna,
- higiensko – zdravstvena funkcija,
- funkcija varovanja naravnih vrednot,
- funkcija varovanja kulturne dediščine,
- obrambna ter
- estetska funkcija.

Med proizvodnimi pa najdemo funkcije kot so:

- lesno proizvodna funkcija,
- funkcija pridobivanja drugih gozdnih dobrin in
- lovno-gospodarska funkcija.

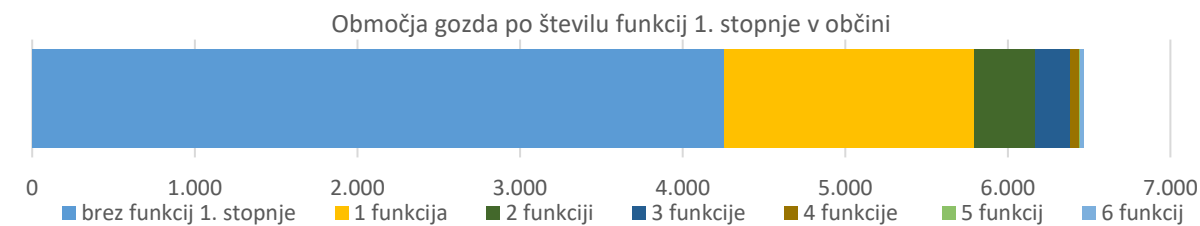

Slika 48: Funkcije gozdov prve stopnje v občini Šmartno pri Litiji.

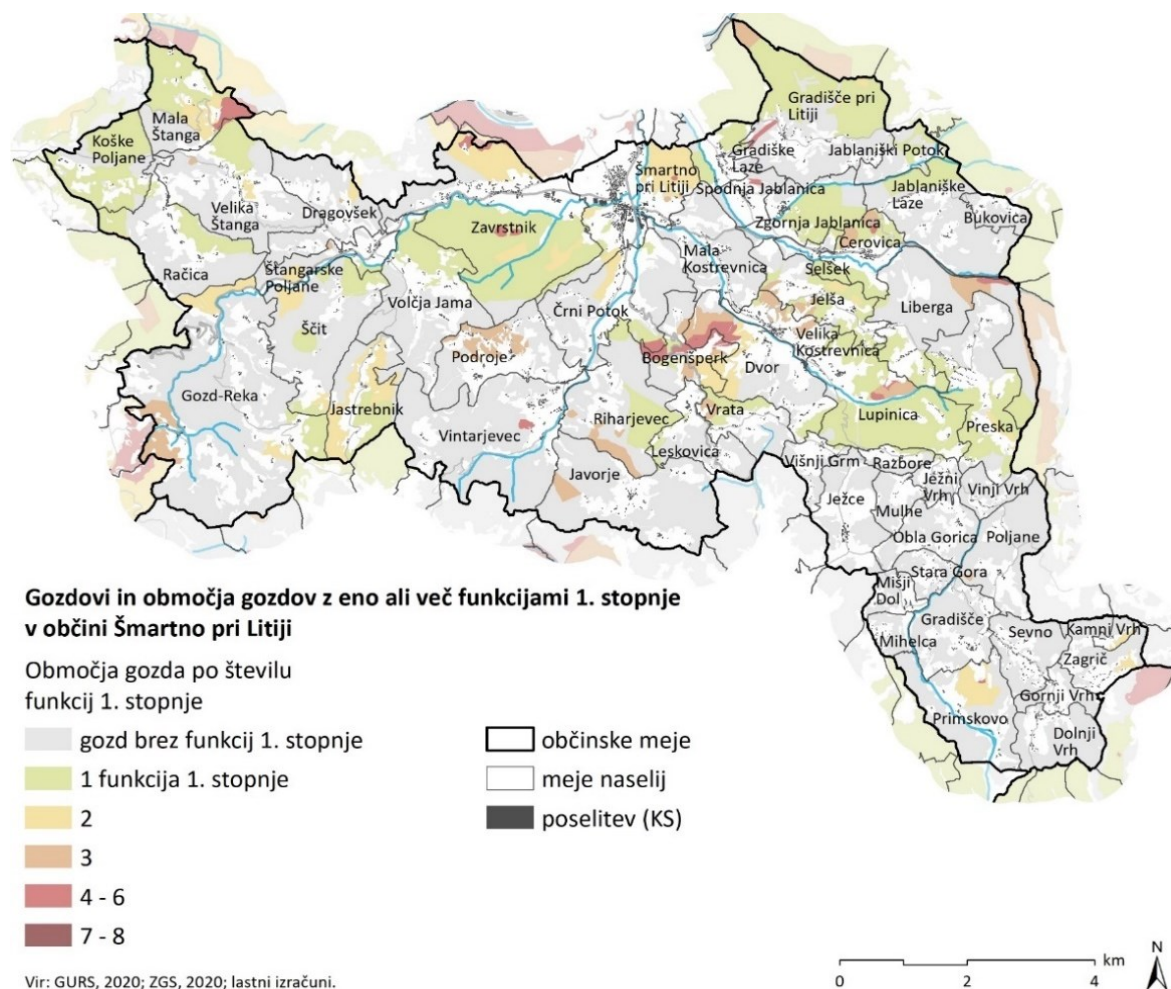
Območja gozdov ločimo tudi po številu raznovrstnih funkcij 1. stopnje, ki jih opravljajo. V občini Šmartno pri Litiji ima 34,2 % vseh gozdov vsaj eno funkcijo. Socialne funkcije 1. stopnje se pojavljajo na 261,1 ha zemljišč, ekološke na 357,1 ha, proizvodne pa na 1.844,3 ha. Ker lahko določeno območje hkrati opravlja več funkcij in je zato njegov pomen v prostoru toliko večji, v nadaljevanju prikazujemo površine in delež gozda po številu funkcij 1. stopnje, ki jih ta opravlja. V občini Šmartno pri Litiji je kar 65,8 % gozda brez funkcij 1. stopnje. Nekatera območja gozdov na območjih naselij Bogenšperk in Dvor opravljajo kar 6 funkcij hkrati.

Preglednica 58: Območja gozda po številu funkcij 1. stopnje v občini

Območja gozda po številu funkcij 1. stopnje v občini Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od vsega gozda v občini [%]	Delež od občine [%]
gozd MKGP	6.466,8	100,0	68,1
gozd z vsaj eno ali več funkcij 1 stopnje	2.212,0	34,2	23,3
gozd s socialnimi funkcijami	261,1	4,0	2,8
gozd z ekološkimi funkcijami	357,1	5,5	3,8
gozd s proizvodnimi funkcijami	1.844,3	28,5	19,4
brez funkcij 1. stopnje	4.254,9	65,8	44,8
1 funkcija	1.536,3	23,8	16,2
2 funkciji	377,0	5,8	4,0
3 funkcije	219,1	3,4	2,3
4 funkcije	49,6	0,8	0,5
5 funkcij	11,5	0,2	0,1
6 funkcij	18,4	0,3	0,2

Shema 117: Območja gozda po številu funkcij 1. stopnje v občini

Slika 49: Gozdovi in območja gozdov z eno ali več funkcijami 1. stopnje v občini.

Izvedena je bila tudi podrobna analiza posameznega tipa funkcij. Obravnavane so bile 1. stopnje socialnih, ekoloških in proizvodnih funkcij. Pri socialnih funkcijah prevladujeta higiensko-zdravstvena in obrambna funkcija.

Preglednica 59: Socialne funkcije gozda 1. stopnje v občini.

Socialne funkcije gozda 1. stopnje v občini Šmartno pri Litiji	Površina socialnih funkcij [ha]	Delež funkcije glede na vse funkcije 1. stopnje	Delež od občine [%]
estetska	34,8	6,9	0,4
funkcija varovanja naravnih vrednot	0,0	0,0	0,0
funkcija varovanja kulturne dediščine	30,6	6,1	0,3
higiensko-zdravstvena	261,1	52,1	2,8
obrambna	118,9	23,7	1,3
poučna	0,4	0,1	0,0
raziskovalna	0,0	0,0	0,0
rekreacijska	55,2	11,0	0,6
turistična	0,0	0,0	0,0
zaščitna	0,0	0,0	0,0
skupaj*	261,1	-	2,8

* površina, ki je pokrita z eno ali več socialnimi funkcijami.

Območij gozda z vsaj eno ekološko funkcijo obsega 357,1 ha. Praviloma je to klimatska funkcija. 252,9 ha ima dodatno še funkcijo varovanja gozdnih zemljišč in sestojev, 223,5 ha hidrološko funkcijo in 31,1 ha funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Preglednica 60: Ekološke funkcije gozda 1. stopnje v občini

Ekološke funkcije gozda 1. stopnje v občini Šmartno pri Litiji	Površina ekoloških funkcij [ha]	Delež funkcije glede na vse funkcije 1. stopnje	Delež od občine [%]
funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti	32,1	3,7	0,3
funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev	252,9	29,2	2,7
hidrološka	223,5	25,8	2,4
klimatska	357,1	41,3	3,8
skupaj*	357,1	-	3,8

* površina, ki je pokrita z eno ali več ekološkimi funkcijami.

Pri proizvodnih funkcijah, ki so najbolj razširjene, prevladuje lesnoproizvodna funkcija gozdov, ki obsega 1.593,1 ha oz. je prisotna na 16,8 % ozemlja občine.

Preglednica 61: Proizvodne funkcije gozda 1. stopnje v občini

Proizvodne funkcije gozda 1. stopnje v občini Šmartno pri Litiji	Površina proizvodnih funkcij [ha]	Delež funkcije glede na vse funkcije 1. stopnje	Delež od občine [%]
funkcija pridobivanja drugih gozdnih dobrin	407,9	20,1	4,3
lesnoproizvodna	1593,1	78,4	16,8
lovnogospodarska	32,2	1,6	0,3
skupaj*	1844,3	-	19,4

* površina, ki je pokrita z eno ali več proizvodnimi funkcijami.

Požarna ogroženost gozdov

Vključeni podatki/podkazalniki: požarna ogroženost Zavoda za gozdove RS.

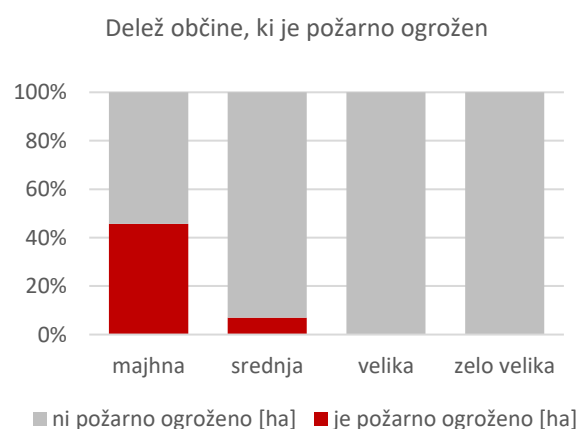
Območja gozdov opazujemo tudi v zvezi z njihovo požarno ogroženostjo. Zanimajo nas predvsem območja, kjer je požarna ogroženost zelo velika ali velika. V občini Šmartno pri Litiji ni območij zelo velike požarne nevarnosti, velika ogroženost se pojavlja na 45,5 ha gozda, kar predstavlja 0,5 % ozemlja občine. Velika požarna ogroženost gozdov je prisotna predvsem v naseljih Stara Gora pri Vel. Gabru in Mišji Dol.

Preglednica 62: Požarna ogroženost gozdov v občini.

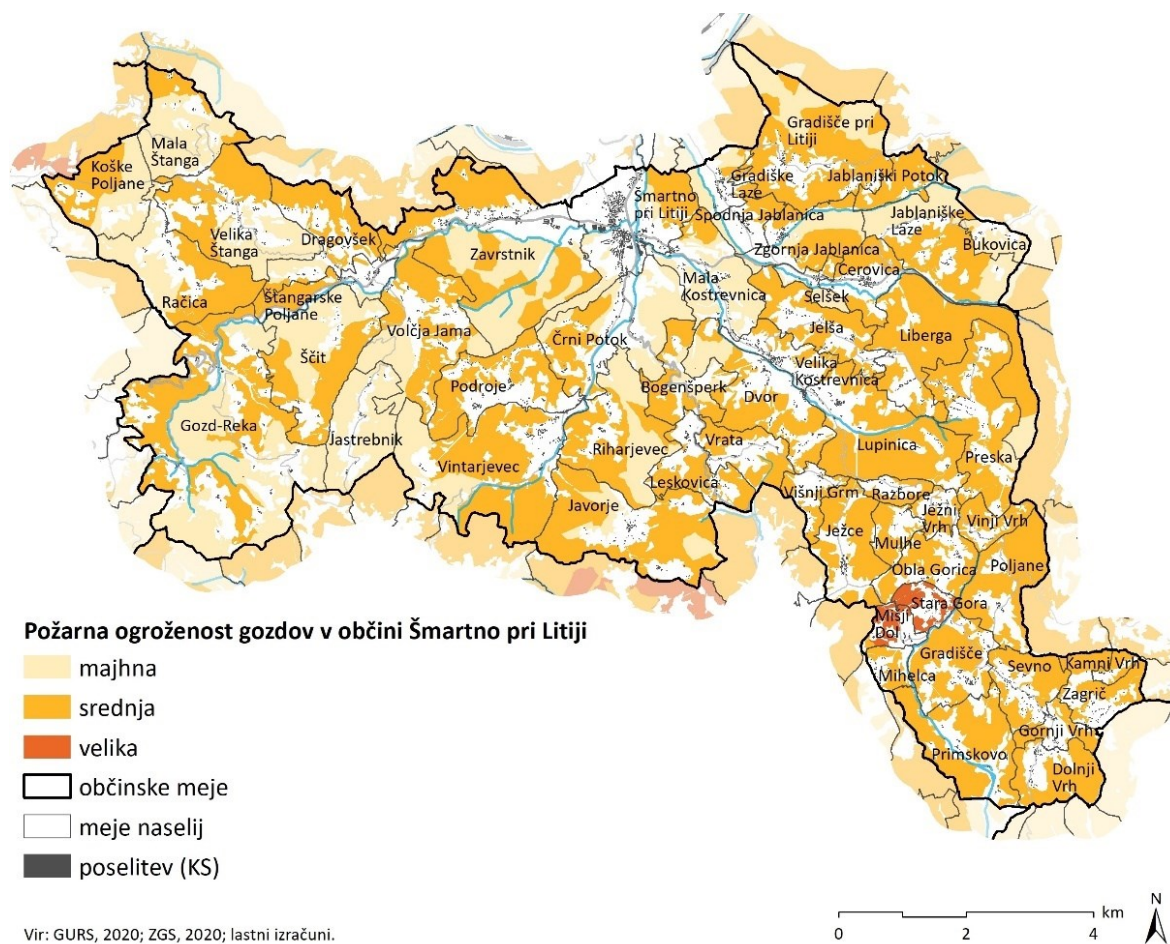
Požarna ogroženost v občini Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od vseh območij požarne ogroženosti [%]	Delež od občine [%]
majhna	2005,4	31,0	21,1
srednja	4427,2	68,3	46,6
velika	45,5	0,7	0,5
skupaj	6478,1	100,0	68,2

Shema 118: Površina območij požarne ogroženosti [ha].

Shema 119: Delež območja občine, ki je požarno ogrožen.

Slika 50: Požarna ogroženost na območju občine.

3.5.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Za varstvo gozdov občina nima zapisanih specifičnih ciljev. Splošne usmeritve so varovanje gozdov z ekološko funkcijo in socialno funkcijo, predvsem območja gozdov v bližini naselja Šmartno pri Litiji. Podrobne usmeritve za upravljanje z gozdovi so navedene v sklopu Smernic za pripravo SPRO Zavoda za gozdove.

V občini je po dejanski rabi 6.466,8 ha gozda, po veljavni namenski rabi prostora pa naj bi bilo območij gozdov 6.498,3 ha. Razlika sicer ni velika, gre predvsem na račun manjše poraščenosti z gozdom, kot je prikazana v OPN.

3.6 Varstvo vodnih virov

3.6.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Vode se izkoriščajo za oskrbne, gospodarske in turistično-rekreacijske namene, pri čemer se zagotavlja njihovo varstvo v smislu trajne ohranitve kemijskega in ekološkega stanja ter obnovljivosti naravnega vira ter varstva ekološkega, krajinskega in doživljajskega pomena voda v krajini, vključno s kvalitetnimi posegi človeka. Zaradi ranljivosti podzemnih voda in vodnih virov za oskrbo prebivalstva, se dejavnosti umešča v prostor v območja najmanjše ranljivosti ter s tako tehnološko prilagoditvijo rabe, da se kvaliteta podzemnih voda ali vodnih virov ne poslabšuje in njihova količina ne zmanjšuje.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP zapisani specifični cilji za regijo oziroma cilji, ki se nanašajo na občino.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji si občina ni zastavila konkretnih, specifičnih ciljev s področja varstva vodnih virov.

3.6.2 Stanje in težnje

Površina območij varstva vodnih virov

Vključeni podatki/podkazalniki: vodovarstvena območja

Na območju občine Šmartno pri Litiji je opredeljenih 1032,8 ha območij varstva vodnih virov (VVO I 34,9 ha, VVO II 264,7 ha in VVO III 733,1 ha), kar predstavlja 10,9 % območja občine.

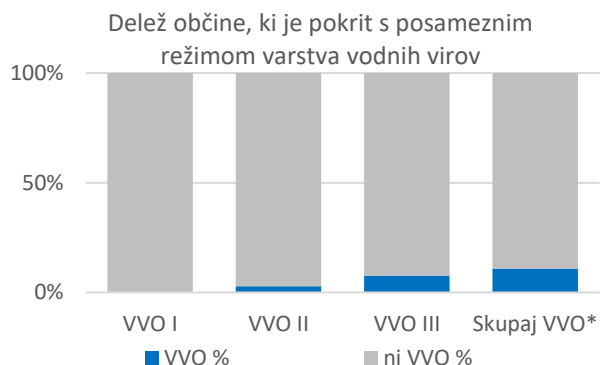
Preglednica 63: Velikost in delež območij varstva vodnih virov.

Območja varstva vodnih virov (VVO)	Površina [ha]	Delež od VVO [%]	Delež od občine [%]
VVO I	34,9	3,4	0,4
VVO II	264,7	25,6	2,8
VVO III	733,1	71,0	7,7
Skupaj VVO*	1032,8	100,0	10,9

* površina, ki je pokrita z enim ali več območji varstva vodnih virov

Shema 120: Območja varstva vodnih virov [ha]

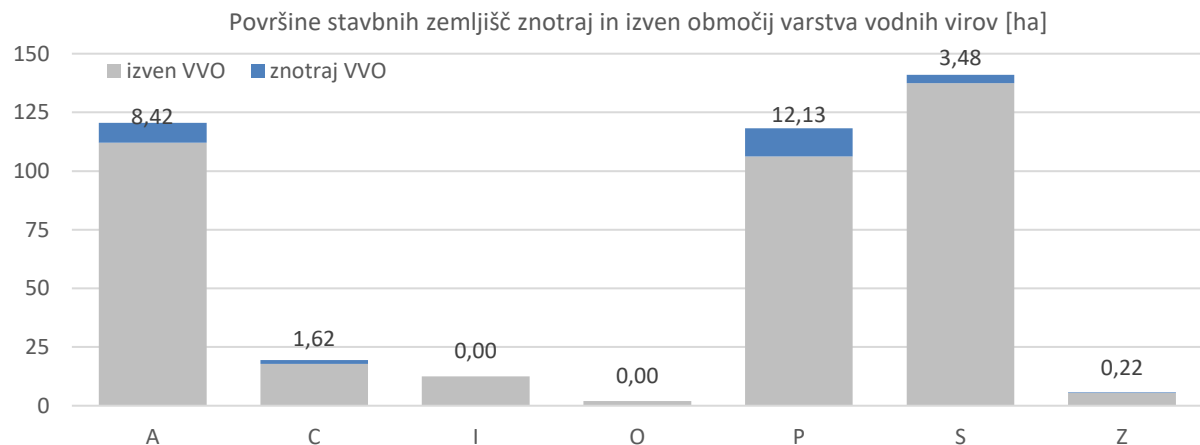

Shema 121: Delež občine, ki je pokrit s posameznim režimom varstva vodnih virov.

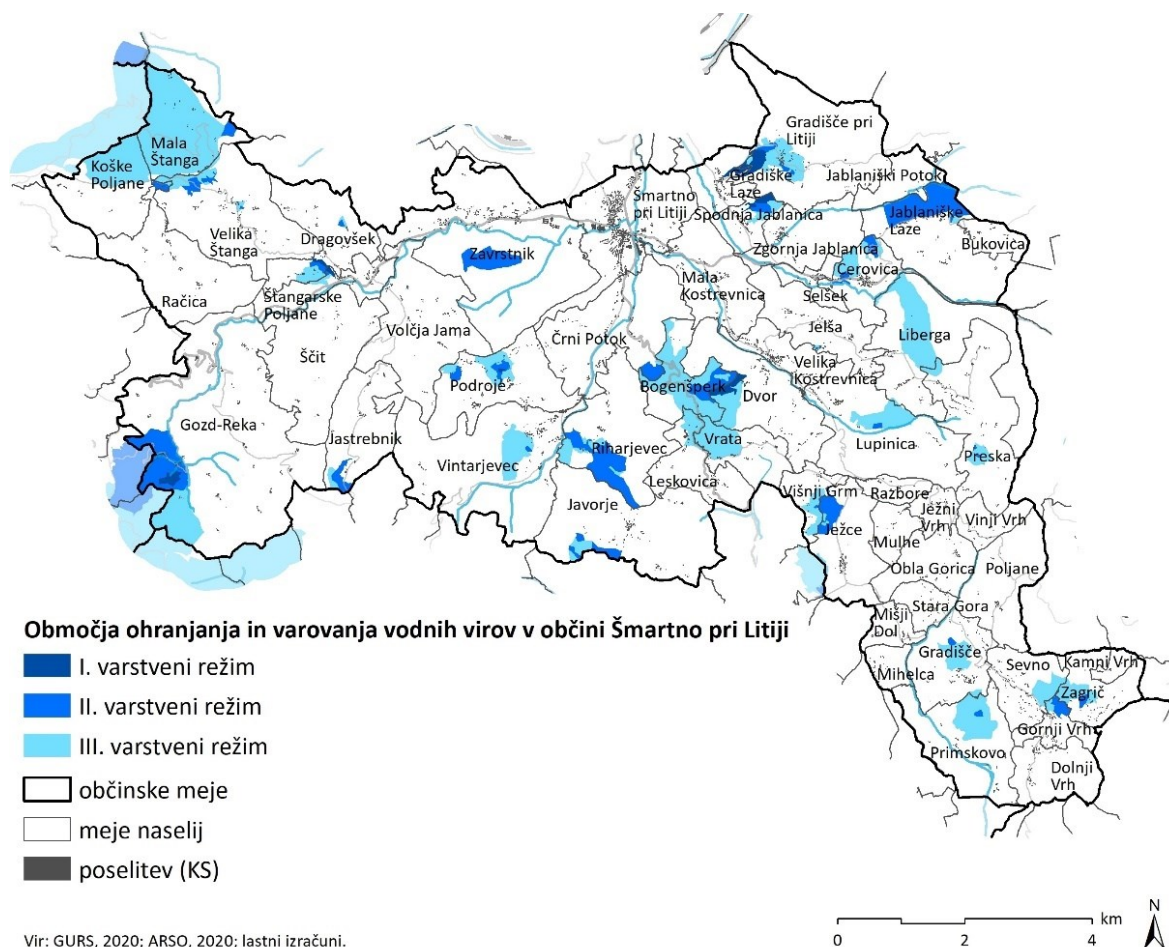
Namenska raba na območjih varstva vodnih virov

Vključeni podatki/podkazalniki: vodovarstvena območja, veljavna namenska raba

Na območju varstva vodnih virov v občini je skupno 25,9 ha stavbnih zemljišč, kar predstavlja 6,2 % vseh stavbnih zemljišč v občini. Največ je območij prometnih površin (12,1 ha), sledijo območja razpršene poselitve (8,4 ha) in stanovanj (3,5 ha).

Shema 122: Površina namenske rabe stavbnih zemljišč, ki posega na območja varstva vodnih virov [ha].

Slika 51: Območja varstva vodnih virov.

Stavbe na območjih varstva vodnih virov

Na območjih varstva vodnih virov stoji 242 stavb, od tega 148 nestanovanjskih in 94 stavb s stanovanji. V zadnjih desetih letih (od leta 2010 dalje) je bilo na območjih varstva vodnih virov zgrajenih 14 stavb, od tega 4 nestanovanjske in 10 stavb s stanovanji.

3.6.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Za varstvo vodnih virov občina nima zapisanih specifičnih ciljev. Splošne usmeritve so, da se območja vodotokov, priobalna zemljišča celinskih voda in pasove obvodne vegetacije varuje z namenom ohranjanja javnega dobra, kvalitetnih ekoloških prostorov ter kvalitetnih strukturnih gradnikov krajine. Sonaravno urejanje in sanacija reguliranih vodotokov se ureja z občinskimi podrobnimi prostorskimi načrti (OPPN).

Skupno se sicer v občini pojavlja 1.032,8 ha varstva vodnih zemljišč (10,9 % občine), od tega največ VVO III (733,1 ha oz. 71,0 % VVO). Na območju VVO je skupaj 25,9 ha stavbnih zemljišč, od tega največ prometnih površin (12,1 ha) in površin razpršene poselitve (8,4 ha). Na območju VVO je tudi 242 stavb, od tega jih je bilo v zadnjih desetih letih zgrajenih 14.

3.7 Vodna in priobalna zemljišča

3.7.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

V SPRS ni zapisanih specifičnih ciljev za regijo ali občino, ki bi se nanašali na varstvo ali omejitve na vodnih ali na priobalnih zemljiščih.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP ni zapisanih specifičnih ciljev za regijo ali občino za območja vodnih ali priobalnih zemljiščih.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji ni zapisanih specifičnih ciljev za občino za območja vodnih ali priobalnih zemljiščih.

3.7.2 Stanje in težnje

Površina območij vodnih in priobalnih zemljišč

Vključeni podatki/podkazalniki: vodna in priobalna zemljišča.

Medtem ko je podatek o vodnih zemljiščih prevzet iz evidence DRSV, so priobalna zemljišča določena računsko, in sicer priobalna območja ob vodah 1. reda obsegajo površine do 15 m od meje vodnega zemljišča znotraj naselja in 40 m izven naselja, pri vodah 2. reda pa pet metrov od meje vodnega zemljišča. Priobalna zemljišča so tako določena, kot to določa Zakon o vodah. Na območju občine Šmartno pri Litiji ni vod 1. reda, tako da je povsod priobalni pas 5 m.

Preglednica 64: Velikost in delež območij vodnih in priobalnih zemljišč v občini.

Območja	Skupaj [ha]	Delež občine [%]
vodno zemljišče	106,38	1,12
priobalno zemljišče	397,23	4,18

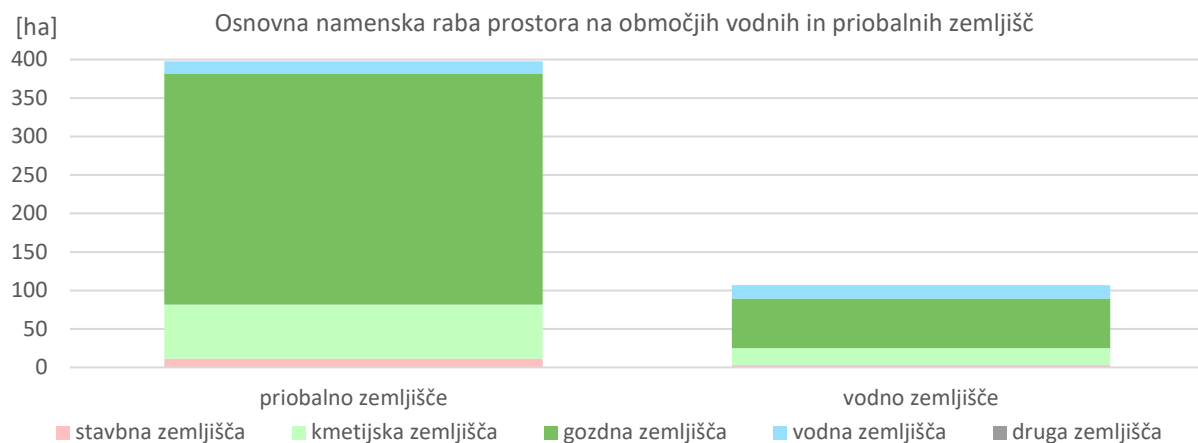
Stavbna zemljišča na območjih vodnih in priobalnih zemljišč

Vključeni podatki/podkazalniki: vodna in priobalna zemljišča, namenska raba prostora OPN in njegovih sprememb in dopolnite.

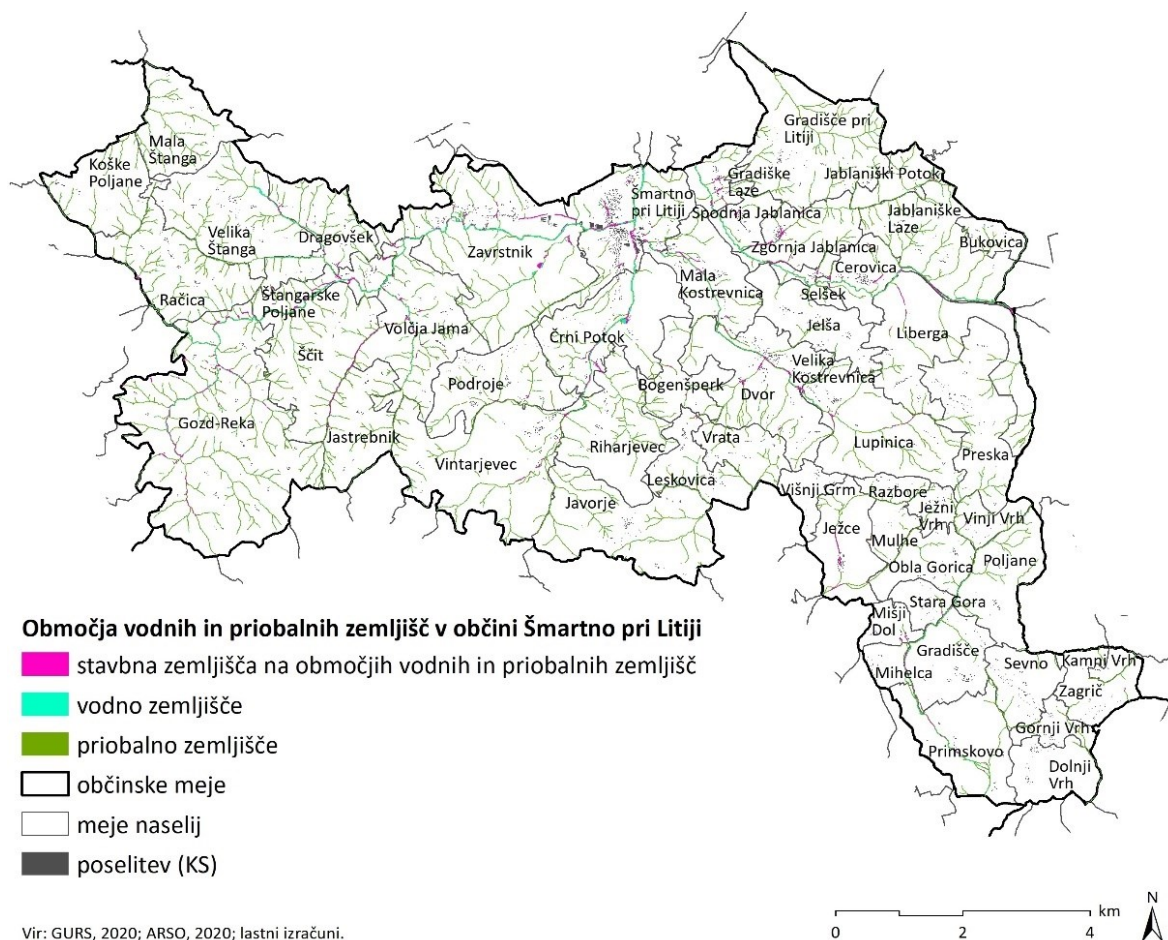
Po namenski rabi prostora stavbna zemljišča posegajo v območja vodnih zemljišč na 3,2 ha površin, v priobalna zemljišča pa na dodatnih 11,4 ha površin. Skupaj je v občini 106,4 ha vodnih zemljišč in 397,2 ha priobalnih zemljišč.

Preglednica 65: Velikost in delež območij vodnih in priobalnih zemljišč v občini.

Območja	Skupaj [ha]	Stavbna zemljišča	Kmetijska zemljišča	Gozdna zemljišča	Vodna zemljišča	Druge zemljišča
vodno zemljišče	106,4	3,2	21,9	64,4	16,8	0,1
priobalno zemljišče	397,2	11,4	70,1	300,4	15,1	0,3

Shema 123: Površine osnovne namenske rabe prostora na območjih vodnih in priobalnih zemljišč [ha].

Slika 52: Območja varstva vodnih virov in širitve stavbnih zemljišč.

3.7.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Za vodna in priobalna zemljišča občina nima zapisanih ciljev, saj gre za sorazmerno nov pred kratkim določen in opredeljen podatkovni sloj, ki določa območja vodnih zemljišč oziroma območja omejitev, ki temeljijo na Zakonu o vodah (ZV-1). Potrebne bodo posodobitve in upoštevanje novega sloja omejitev pri opredelitvi namenske rabe prostora v novih generacijah občinskih prostorskih aktov.

3.8 Varstvo drugih naravnih virov

3.8.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Usmeritve glede rabe naravnih virov. Dejavnosti in prostorske ureditve se umešča v prostor tako, da se pri tem ne zmanjšuje možnosti za izkoriščanje ali rabo neobnovljivih naravnih virov v prihodnosti ter tako, da je čim manj možnosti za nastanek onesnaženj naravnih virov, ki bi lahko potencialno zmanjšala njihovo kvaliteto in uporabnost.

Pri izkoriščanju mineralnih surovin se stremi k optimizaciji pridobivanja in postopnemu zapiranju manjših objektov ter sanaciji nelegalnih kopov. Število objektov se optimizira glede na okoljska, gospodarska in družbena merila, ki vključujejo tudi geološko ustreznost, zadostno količino zalog, dovolj veliko letno proizvodnjo, funkcionalno povezanost z uporabniki, transportni radij prodaje, vidno neizpostavljenost območij in primerno oddaljenost od poselitve. V območjih naravnih kakovosti prostora se kope praviloma sanira s povrnitvijo v naravno stanje ali v sekundarni biotop, v območjih prednostne rabe naravnih virov v zemljišča, namenjena primarnim dejavnostim, na območjih poselitve v urbane rabe, na območjih prepoznavnosti pa v tako obliko, ki je najbolj optimalna z vidika zagotavljanja prepoznavnosti prostora.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP zapisani specifični cilji za regijo oziroma cilji, ki se nanašajo na občino.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji je zapisana usmeritev, da se izkoriščanje mineralnih surovin ohranja v obstoječem obsegu na vseh lokacijah: Ježce (Ježce I., II., III.- Kepa), Cerovica (Draga in Kožlevec), Spodnja Jablanica (Teroh – Kmetov pruh) in Vetrnik. Ker je dejavnost izkoriščanja mineralnih surovin na ravni občine razvojno pomembna, se dopušča možnost širjenja obstoječih lokacij izkoriščanja. Širitev ima prednost pred odpiranjem novih površinskih kopov. Pogoji za širjenje so sanirane površine, na katerih se je izkoriščanje končalo, in ureditev prometne infrastrukture, ki je obremenjena s tovornim prometom iz kamnoloma.

3.8.2 Stanje in težnje

Območja pridobivanja mineralnih surovin

Vključeni podatki/podkazalniki: namenska raba prostora OPN in njegovih sprememb in dopolnitev

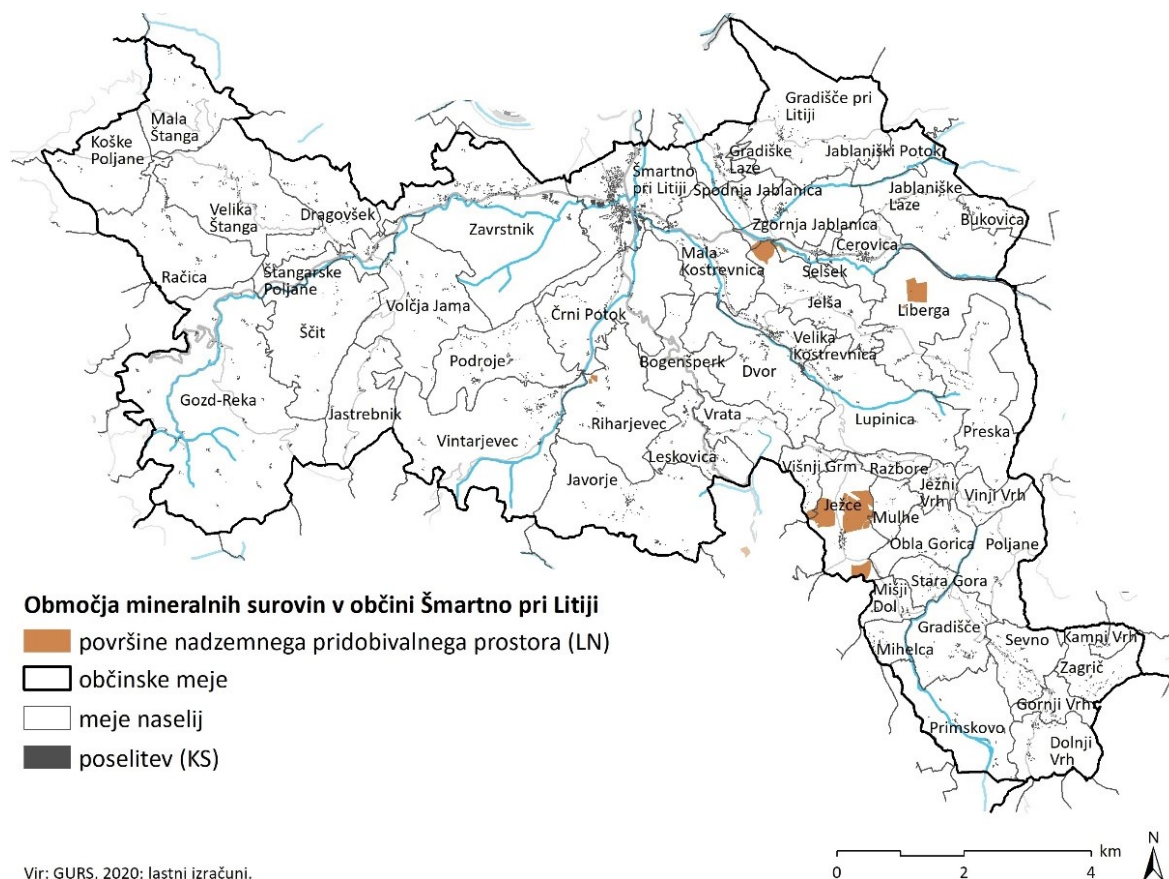
Po OPN povzemamo sledeče usmeritve: območja nadzemnega pridobivalnega prostora mineralnih surovin se ohranja v obstoječem obsegu na vseh lokacijah: Ježce (Ježce I., II., III.- Kepa), Cerovica (Draga in Kožlevec), Spodnja Jablanica (Teroh–Kmetov pruh) in Vetrnik.

Območja mineralnih surovin v občini Šmartno pri Litiji skupaj obsegajo 69,7 ha, kar predstavlja 0,7 % površine celotne občine.

Večina območij je načrtovana s podrobnimi izvedbenimi akti. Veljavni in predvideni OPPN-ji.

Preglednica 66: Površina in delež območij mineralnih surovin.

Območja mineralnih surovin	Površina [ha]	Delež od občine [%]
površine nadzemnega pridobivalnega prostora	69,7	0,7

3.8.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Občina ima v strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji zapisane zgolj nekatere usmeritve glede pridobivanja mineralnih surovin. Kot je razvidno tudi s prikaza, se površine pridobivalnega prostora nahajajo na vzhodni strani občine in skupaj predstavljajo 0,7 % površine celotne občine (69,7 ha).

3.9 Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

3.9.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Z vidika predmetnega področja v SPRS ni zapisanih specifičnih ciljev za regijo ali občino. Veljajo splošne usmeritve:

Naselja se načrtuje in ureja v skladu z naravnimi ali drugimi omejitvami tako, da prebivalci in njihovo premoženje niso ogroženi in ni nevarnosti za povzročitev gospodarske škode. Naselja se načrtuje tako, da so posledice morebitnega požara, poplave, potresa, plaz, erozije ali vojnih razmer čim manjše. Za obstoječa naselja se varstvo pred poplavami in hudournim delovanjem voda načrtuje prvenstveno z urejanjem stoječih in tekočih voda v zaledju naselij. Potrebno je načrtovati zaloge za črpanje požarne vode. Z vidika varnosti naj bo v naseljih čim več zelenih površin zaradi izravnave velikih temperaturnih ekstremov ter omogočanja postopnega odvajanja padavinskih voda.

Na območjih z izrazito naravno dinamiko se varne življenjske razmere omogoči s sanacijo žarišč naravnih procesov in omejevanjem razvoja, sorazmerno glede na izrazitost in pogostost naravnih procesov, ki lahko ogrožajo človekovo življenje ali njegove materialne dobrine. Območja, kjer ni bivališč ali gospodarskih dejavnosti, se prepušča naravni dinamiki. Za zagotavljanje ustrezne varnosti se na ogroženih območjih določi območja, kjer so potrebni zaščitni ukrepi ter območja, kjer se obstoječe, z naravnimi procesi nezdružljive dejavnosti dolgoročno umikajo in se prostor prepušča naravi ali drugim manj konfliktnim dejavnostim.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP LUR 2021-2027 območje občine Šmartno pri Litiji ni izpostavljeno kot poplavno ogroženo. Kljub temu pa veljajo splošne usmeritve zapisane za to področje. Na splošno velja, da so številna poplavno ogrožena območja poglavitna omejitev za razvoj v regiji. Za omilitve posledic poplav je nujno sodelovanje države, ki upravlja večino mehanizmov za sanacijo in vzdrževanje vodotokov. Svoje obveznosti morajo redno izpolnjevati tako občine kot država, ki zagotavlja učinkovite rešitve za povečanje poplavne varnosti območja in celotne regije. Zaradi varnosti je na najbolj izpostavljenih območjih predvidena gradnja zadrževalnikov za zaščito pred visokimi vodami

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji ni zastavljenih specifičnih ciljev s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

3.9.2 Stanje in težnje

Površina poplavnih območij

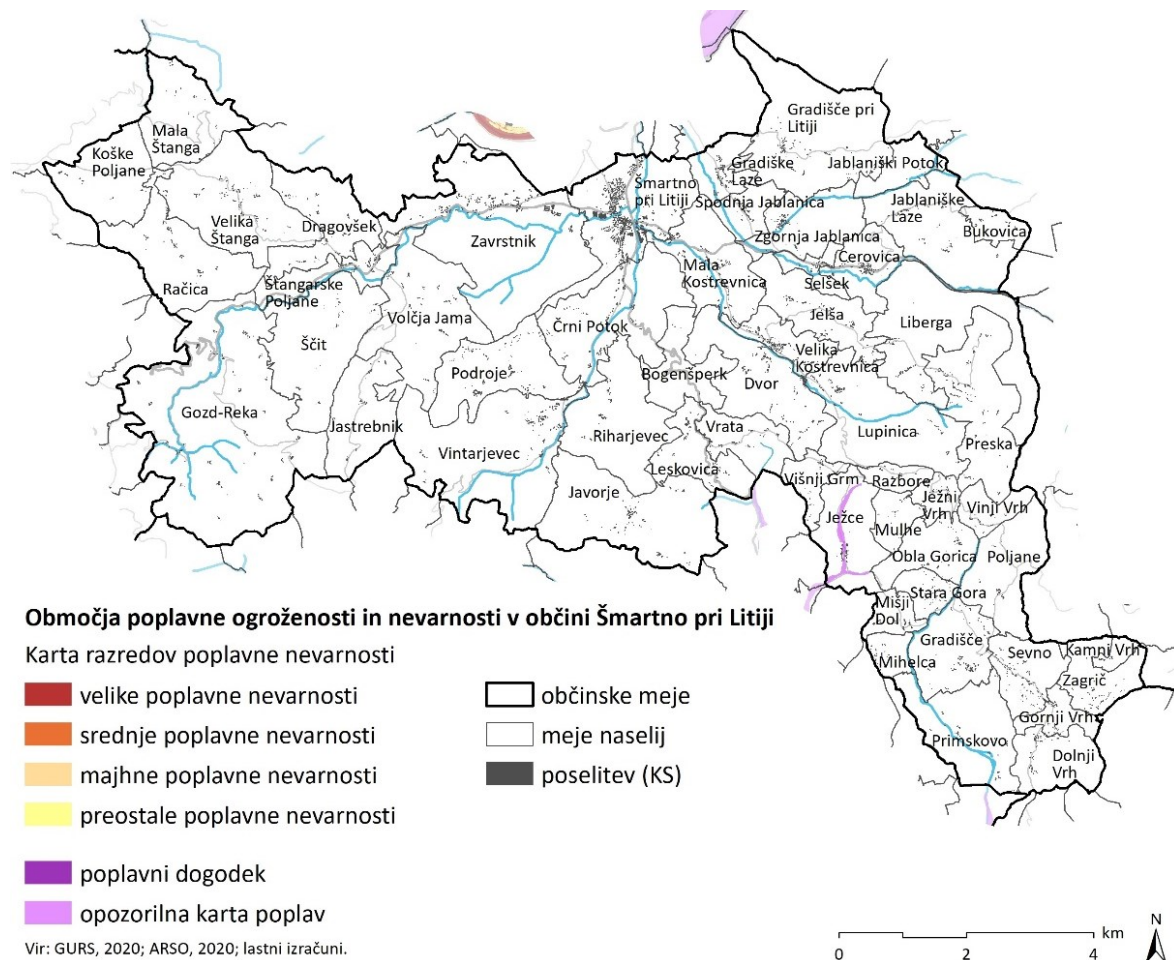
Vključeni podatki/podkazalniki: opozorilna karta poplav, poplavni dogodki, karte razredov poplavne nevarnosti

Na območju občine je 11,9 ha poplavnih območij (naselje Ježce), kar predstavlja 0,1 % občine. Za območje je določena le opozorilna karta poplav.

Preglednica 67: Poplavna območja po površini (ha) in deležu površine, ki ga zavzemajo v občini.

Območja poplav Šmartno pri Litiji	Površina [ha]	Delež od občine [%]
opozorilna karta poplav	11,9	0,1

Na območju poplav je tudi 1,3 ha stavbnih zemljišč, od tega 0,5 ha površin za promet in 0,7 ha površin, namenjenih stanovanjem.

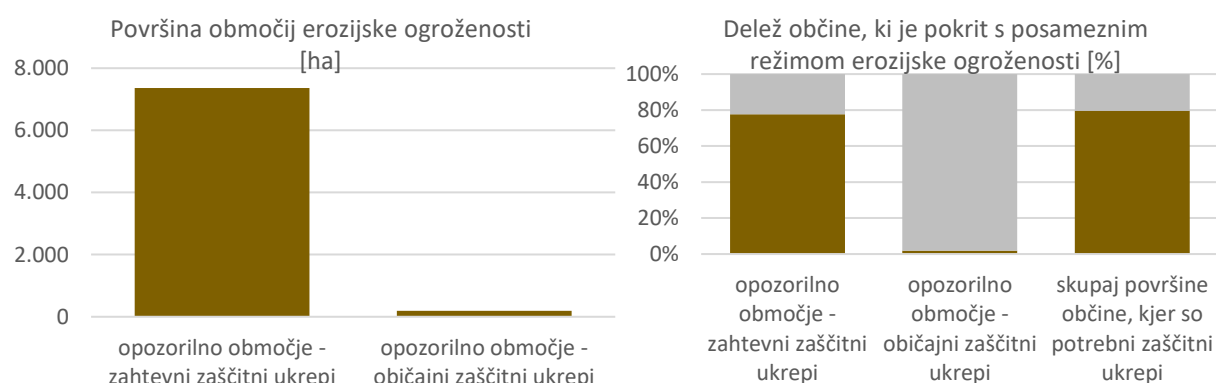
Območja erozijske ogroženosti

Vključeni podatki/podkazalniki: erozijska območja

V občini Šmartno pri Litiji se pojavlja skupno 7.553,3 ha površin, kjer so potrebni zaščitni ukrepi, kar predstavlja kar 79,6 % površine celotne občine. Od tega kar 7.367,1 ha (97,5 % vseh območij erozijske ogroženosti) predstavljajo opozorilna območja, kjer so zahtevni zaščitni ukrepi, 186,1 ha pa opozorilna območja z običajnimi zaščitnimi ukrepi.

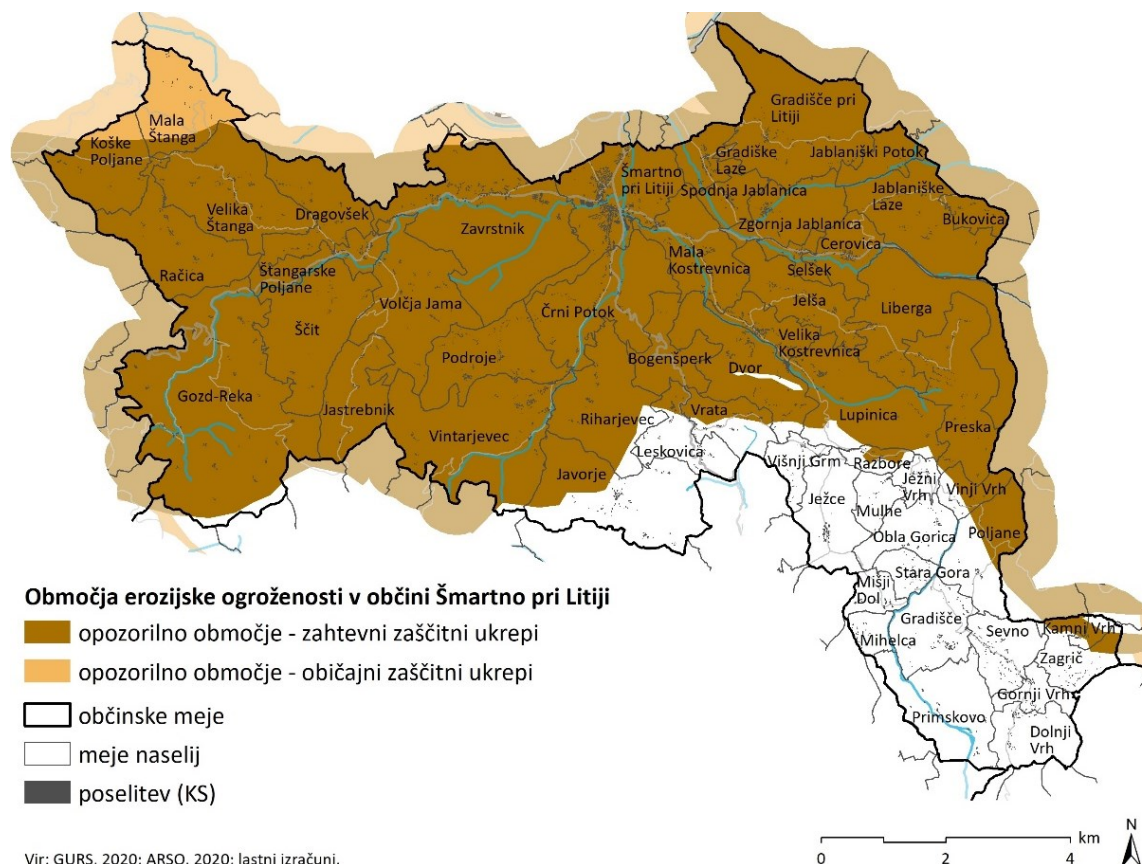
Preglednica 68: Površine (ha) in deleži (%) območij erozijske ogroženosti v občini.

Območja erozijske ogroženosti	Površina [ha]	Delež od vseh območij erozijske ogroženosti [%]	Delež od občine [%]
opozorilno območje - zahtevni zaščitni ukrepi	7367,1	97,5	77,6
opozorilno območje - običajni zaščitni ukrepi	186,1	2,5	2,0
skupaj površine občine, kjer so potrebni zaščitni ukrepi	7553,3	100,0	79,6

Shema 124: Območja erozijske ogroženosti [ha].

Shema 125: Delež občine, ki ga predstavljajo območja erozijske ogroženosti.

Slika 55: Območja erozijske ogroženosti.

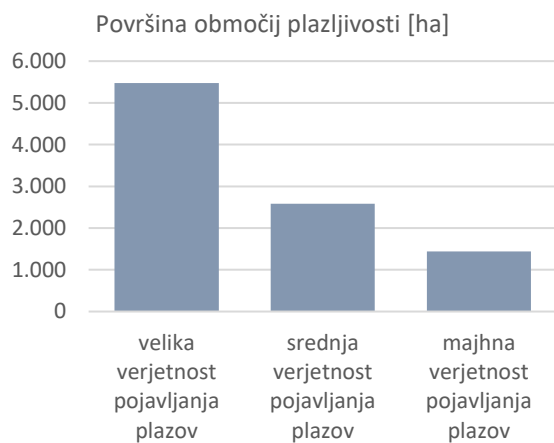
Območja verjetnosti pojavljanja plazov

Vključeni podatki/podkazalniki: plazljiva območja

Celotna površina občine Šmartno pri Litiji se uvršča med plazljiva območja, kar pomeni, da obstaja verjetnost pojavljanja plazov. Pri tem je največ (5473,5 ha oz. 57,7 %) površin, kjer je velika verjetnost pojavljanja plazov. Srednja verjetnost pojavljanja plazov je na 2580,9 ha površine, kar predstavlja 27,2 % celotne občine.

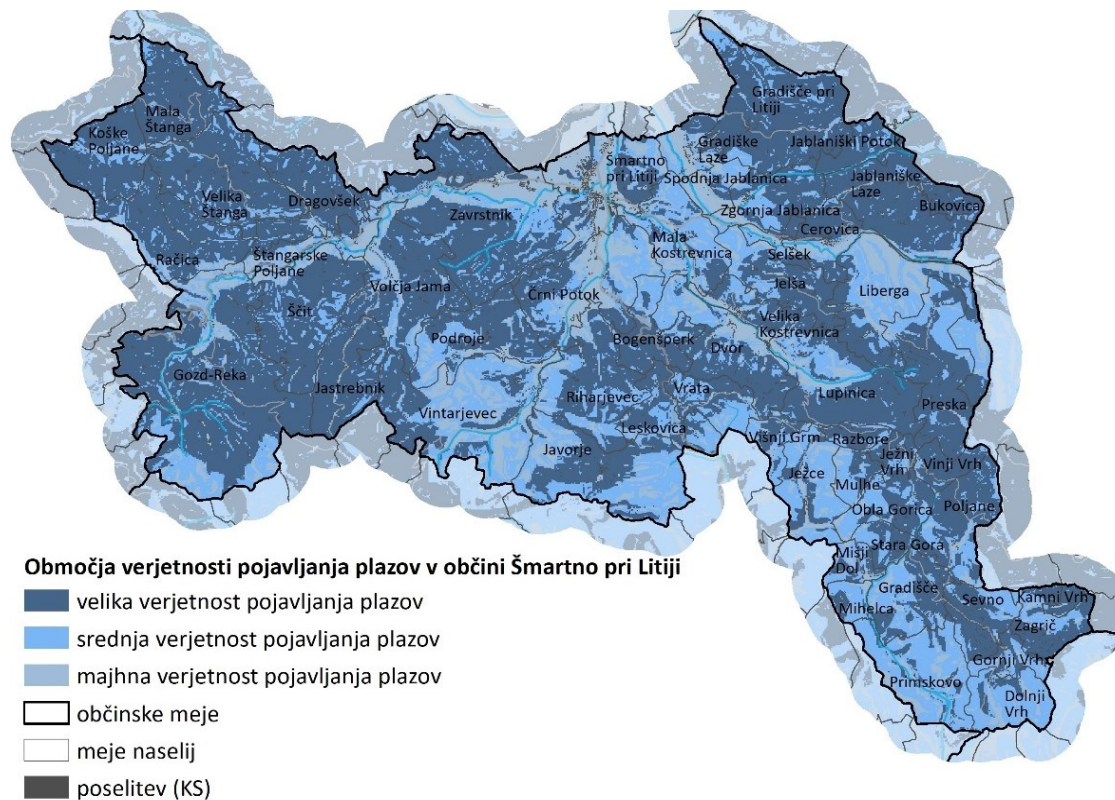
Preglednica 69: Površine (ha) in deleži (%) območij s stopnjo verjetnosti pojavljanja plazov v občini.

Območja plazljivosti	Površina [ha]	Delež od vseh plazovitih območij [%]	Delež od občine [%]
velika verjetnost pojavljanja plazov	5473,5	57,7	57,7
srednja verjetnost pojavljanja plazov	2580,9	27,2	27,2
majhna verjetnost pojavljanja plazov	1439,7	15,2	15,2
skupaj površine občine, kjer obstaja verjetnost pojavljanja plazov	9494,2	100,0	100,0

Shema 126: Območja plazljivosti po verjetnosti pojavljanja plazov.

Shema 127: Delež občine, po stopnji verjetnosti pojavljanja plazov.

Vir: GURS, 2020; ARSO, 2020; lastni izračuni.

Slika 56: Območja plazljivosti.

3.9.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

Občina s področja varstva pred poplavami in drugimi naravnimi nesrečami nima določenih specifičnih ciljev. Občina ima sicer zelo majhno površino poplavnih območij, in sicer 11,9 ha, kar predstavlja 0,1 % občine. Pri erozijski ogroženosti v občini na 77,6 % površine celotne občine veljajo zahtevni zaščitni ukrepi, na 2,0 % pa običajni zaščitni ukrepi. Pri plazljivosti pa je na 57,7 % površine občine velika verjetnost pojavljanja plazov, na 27,2 % srednja in na 15,2 % majhna verjetnost pojavljanja plazov.

3.10 Pregled strokovnih podlag in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Zadnje strokovne podlage, ki vsaj delno obravnavajo oziroma se dotikajo področja krajine in varstva naravnih virov so bile pripravljene za potrebe izdelave strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji. To so:

- Občina Šmartno pri Litiji – prostorska izhodišča za pripravo SPRO. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, junij 2005.
- Analiza stanja in teženj v prostoru kot podlaga za izdelavo strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda Občine Šmartno pri Litiji. Urbania d.o.o., junij 2006.
- Kategorizacija kmetijskih zemljišč. Lučka, Vanja Šendlinger s.p., maj 2009.
- Predlog razvrstitve kmetijskih zemljišč, ki so temelj proizvodnje hrane ter drugih kmetijskih zemljišč. Lučka, Vanja Šendlinger s.p., maj 2009.

Drugih strokovnih podlag pri pregledu področja nismo našli oziroma uspeli pridobiti.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Za ustrezno prilagoditev oziroma dopolnitve OPN predlagamo predvsem izdelavo krajinske zasnove za območje občine, kot strokovne podlage za urejanje krajine. V skladu z ZUreP-2 se krajinska zasnova kot obvezna strokovna podlaga izdelava za posamezna krajinsko zaokrožena območja, če so na območju predvidene prostorske ureditve, ki bi lahko pomembno vplivale na krajino, zeleni sistem, kulturno dediščino, ohranjanje narave, varstvo kmetijskih zemljišč, trajnostno rabo naravnih virov ali na prepoznavne značilnosti prostora, ali če gre za sanacijo razvrednotenega območja in če se na območju pojavljajo nasprotujoči si interesi v zvezi z rabo prostora.

Osnovni namen krajinske zasnove je usmerjanje in podrobnejša določitev prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini. Skozi nalogo bo zaledno območje občine iz krajinskega vidika, s poudarkom na turističnem potencialu, ohranjenosti in prepoznavnosti območja, enovito in celostno obravnavano. Namen izdelave krajinske zasnove je predvsem ohranjanje in zaščita pestre ter prepoznavne kulturne krajine ob optimalnem razvoju območij za poselitev, drugih dejavnosti in sanaciji razvrednotenih območij. Potreba po pripravi krajinske zasnove se kaže predvsem v tem, da se v prostoru pojavljajo nasprotujoči interesi v zvezi z rabo prostora. Pojavljajo se interesi za posege v krajino (razpršena gradnja za bivanje in prosti čas, pobude za turistične dejavnosti, intenziviranje kmetijstva, gospodarske pobude), ki ogrožajo prepoznavno kulturno krajino, zeleni sistem, kulturno dediščino, naravna območja in prepoznavne značilnosti prostora.

Občina naj v okviru priprave krajinske zasnove ustrezno vključi tudi analizo območij posameznih varovanj in omejitev in usmeritev za morebitne prilagoditve prostorskih aktov. Predvsem je potrebna usmeritev glede novih posegov na območja varovanj in omejitev in sanacije degradiranih območij. Če občina še nima določenih degradiranih območij se predlaga pripravo strokovne podlage za evidentiranje, analizo in usmeritvami za sanacijo degradiranih površin. Pri predlogih za prilagoditev prostorskih aktov pri varstvenih režimih in omejitvah v prostoru je predvsem obveza občine, da se pri sprejemanju prostorskih aktov drži sektorskih predpisov in tako s svojimi prostorskimi akti ne posega predvsem v varovana območja posameznih varstvenih režimov.

4 OBVEZNA OBČINSKA GOSPODARSKA JAVNA INFRASTRUKTURA

Pri analizi obvezne občinske gospodarske javne infrastrukture smo se osredotočili na analizo stanja ter investicij oziroma izgradenj po sprejetju OPN na področju prometne infrastrukture, vodooskrbe, področju odvajanja in čiščenja odpadnih vod in na področju energetike. Za prikaz in analizo obstoječega stanja je bil uporabljen kataster GJI, dosegljiv na portalu Geodetske uprave RS (podatki pridobljeni za stanje na dan 9.9.2020). Kot dober vir podatkov o stanju gospodarske javne infrastrukture v občini so velikokrat uporabna tudi letna poročila, ki jih morajo objavljati komunalna podjetja. Od podjetja do podjetja pa se obseg in podrobnost letnih poročil znatno razlikuje. Letna poročila Komunalno stanovanjskega podjetja Litija (KSP Litija) znotraj poslovnega poročila vsebujejo večinoma le osnovne podatke o podjetju oziroma o stanju in izvajanju gospodarskih javnih služb po dejavnostih in tako služijo le kot osnova za analizo stanja. Niso pa uporabna za poglobljeno analizo. Glavni vir podatkov so tako poglavje Zasnova gospodarske javne infrastrukture iz Strategije prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji iz leta 2007, ki pa je že nekoliko zastarele. Občina Šmartno pri Litiji nam je posredovala popis investicij v GJI zadnjih nekaj let, ki pa smo ga ustrezno dopolnili s podatki o investicijah objavljenih na spletnih straneh občine (<https://obcina.smartno.si/obcina/investicije/>). Na področju odvajanja in čiščenja odpadnih vod, pa je bil uporabljen tudi novi Operativni programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode iz leta 2020 (v nadaljevanju OP), na podlagi katerega ima občina sprejet lastni Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v Občini Šmartno pri Litiji, ki ga je izdelalo podjetje Vodar d.o.o., novembra 2020. V OP občine je podrobneje opredeljeno kdaj in kako se bo dopolnjevalo obstoječe komunalno omrežje. V poročilu o prostorskem razvoju iz državnega OP povzemamo pregled stanja priključenosti aglomeracij na kanalizacijsko omrežje ter na čistilno napravo, oceno opremljenosti aglomeracij ter roke za priključitev aglomeracij predpisane v OP. Izvedena pa je bila tudi primerjava aglomeracij preteklega obdobja in trenutno veljavnih aglomeracij.

Obravnavani sklop obvezna občinska gospodarska javna infrastruktura (GJI) je obravnavan po posameznih tipih, področjih GJI: prometna infrastruktura, vodooskrba, odvajanje in čiščenje odpadnih vod ter energetska infrastruktura. Na koncu sklopa pa je posameznim vsebinam dodan še skupni pregled strokovnih podlag, ki se nanašajo na celotno gospodarsko javno infrastrukturo.

4.1 Prometna infrastruktura

4.1.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

SPRS določa obvezno opremljanje z minimalno infrastrukturo, ki zagotavlja oskrbo s pitno vodo in energijo, odvajanje odpadne vode, odstranjevanje odpadkov in navezavo na javno cestno omrežje. Dotrajana infrastruktura se sanira, manjkajoča pa dogradi tako, da zagotavlja enakovreden dostop do vseh dobrin in telekomunikacij ter oskrbo z energijo in komunalnimi storitvami na območjih urbanih regij ter prebivalcem podeželja. Pri tem se razvoj (novogradnja) lahko razvija samo na komunalno opremljenih zemljiščih. Sama komunalna omrežja pa morajo zagotavljati racionalno, energetske varčno umeščanje objektov v prostor, energetske varčne urbanistične rešitve in oblike samooskrbe objektov z energijo. Ključna je sorazmerna in kontinuirana sanacija komunalnega omrežja ter izboljšanje opremljenosti uporabnikov.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Povzeto po osnutku RRP LUR 2021-2027 v splošnem na področju mobilnosti veljajo usmeritve, da je treba zaustaviti trend rasti prevozov v cestnem prometu, kjer sta cestni tovorni promet in uporaba osebnih vozil za potrebe dnevne mobilnosti največja grožnja trajnostnemu upravljanju regije. Po desetletjih vlaganj v avtocestno omrežje je treba zaustaviti trende in se osredotočiti na razvoj kolektivnega prevoza potnikov, posodobitve železniške infrastrukture, razvoja pešačenja, kolesarjenja, multimodalnosti in predvsem povezanosti sistemov.

Med usmeritvami za regijo je tudi cilj »Bolje povezana regija«. Regija naj bi razvoj temeljila na povezovanju sistemov in deležnikov, ki so ključni za prehod v trajnosten razvoj. Predvsem na področju mobilnosti je treba povezati obstoječe sisteme mobilnosti, izboljšati konkurenčnost javnih prevozov ter povezati načrtovanje mobilnosti s prostorskim in razvojnim načrtovanjem. Ključen pomen imajo izboljšave in razvoj železniškega omrežja za potrebe regije in delovanja TEN-T koridorjev.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji si je občina na področju prometa zastavila sledeče cilje:

- obnova in zagotavljanje ustrezne prometne infrastrukture; poleg hitrega in varnega dostopa do delovnih mest, upravnih in ostalih dejavnosti to pomeni tudi pomemben dejavnik nadaljnjega razvoja v občini, zato je prioritetni projekt na področju prometne infrastrukture izgradnja obvoznice ob naselju Šmartno pri Litiji;
- pomemben dejavnik razvoja za naselje Šmartno pri Litiji in posledično za celo občino je predvidena izgradnja obvoznice, ki bo izboljšala prehodnost in dostopnost na relaciji Litija – Ivančna Gorica (Zasavje – Dolenjska).

4.1.2 Stanje in težnje**Obstoječa prometna infrastruktura in pregled izgradnje načrtovane infrastrukture**

Popis obstoječe infrastrukture smo povzeli iz SPRO občine Šmartno pri Litiji (sprejet 2007) ter iz katastra GJI (stanje na dan 21.7.2021). Zasnova gospodarske javne infrastrukture obsega tako popis kot načrtovane posege in projekte na področju obvezne gospodarske javne infrastrukture. Pri vrednotenju je podana ocena izvedbe načrtovanih projektov.

Cestno omrežje

Najpomembnejše cestno omrežje v občini predstavljajo državne ceste, ki so:

- regionalna cesta 2. reda R2-416 Litija–Šmartno–Radohova vas–Grm–Bič,
- regionalna cesta 2. reda R2-417 Šmartno–Ljubež v Lazih–Moravče–Tihaborj–Mirna ter
- regionalna cesta 3. reda R3-645 Ljubljana (Litijška)–Zadvor–Šmartno pri Litiji

Ena pomembnejših investicij v zadnjem obdobju in pomemben dejavnik razvoja za naselje Šmartno pri Litiji in posledično za celo občino je izgradnja obvoznice na regionalni cesti R2 - 416, odsek 1346 Litija – Šmartno pri Litiji in odsek 1347 Šmartno pri Litiji – Radohova vas. Z izgradnjo obvoznice se je bistveno razbremenil promet skozi strnjeno naselje Šmartno pri Litiji, s tem pa se je znatno povečala tudi prometna varnost v občini. Z obvoznicjo je izboljšana prehodnost in dostopnost na relaciji Litija – Ivančna Gorica (Zasavje – Dolenjska). Vzduž obvoznice so urejene tudi površine za pešce in kolesarje.

Občina je v SPRO zapisala nadaljnje predvidene faze razvoja cestnega omrežja, ki so:

1. evidentiranje cestnega omrežja;
2. ureditev lastništva (služnostne pogodbe z občino);
3. podelitev upravljanja in vzdrževanja gospodarske javne infrastrukture ter izvajanja gospodarske javne službe.

Z razvojem in investicijami v cestno omrežje občina zagotavlja ustrezno dostopnost in prehodnost do posameznih območij ter mobilnost prebivalstva. Ugotavljamo, da je cestno omrežje v občini gosto in ustrezno razvejano. Cestne povezave s sosednjimi občinami in v občini so dobro zasnovane, tako lokalno cestno omrežje povezuje vse kraje in zaselke ter je v večini asfaltirano. Na nekaterih odsekih je potrebna ureditev in sanacija obstoječih povezav, nujna pa so tudi redna vzdrževalna dela, ki bodo dodatno bistveno prispevala k dvigu prometne varnosti in skrajšanju potovalnega časa. Občina na ta način zagotavlja ustrezno dostopnost in prehodnost do posameznih območij ter mobilnost prebivalstva.

Na območju občine je cca. 213 km cest, od tega cca. 28 km državnih cest in 185 km kategoriziranih občinskih cest (GURS, julij 2019).

Preglednica 70: Cestno omrežje v občini Šmartno pri Litiji

Opis	Kategorija	Dolžina [km]
Regionalne ceste II. reda	R2	15,07
Regionalne ceste III. reda	R3	12,76
Lokalne ceste	LC	68,37
Javne poti	JP	115,51
Zbirna mestna ali krajevna cesta	LZ	1,07
Skupaj		212,78

Omrežje kolesarskih poti in pešpoti ter drugih rekreacijskih poti

Vse večji pomen in uporabo imajo v cestnem omrežju kolesarske poti. Osnova omrežja so predvsem na državni ravni načrtovane daljinske kolesarske poti. Ureja in določa jih Pravilnik o kolesarskih povezavah (Uradni list RS, št. 29/18 in 65/19), v prilogi katerega je seznam vseh državnih kolesarskih povezav. V pravilniku so opredeljene tudi lokalne kolesarske povezave, ki so v pristojnosti posameznih občin in se lahko navezujejo na državno omrežje kolesarskih povezav.

Za občino pomembnejše načrtovane državne kolesarske povezave, ki potekajo v bližini ali skozi občino so:

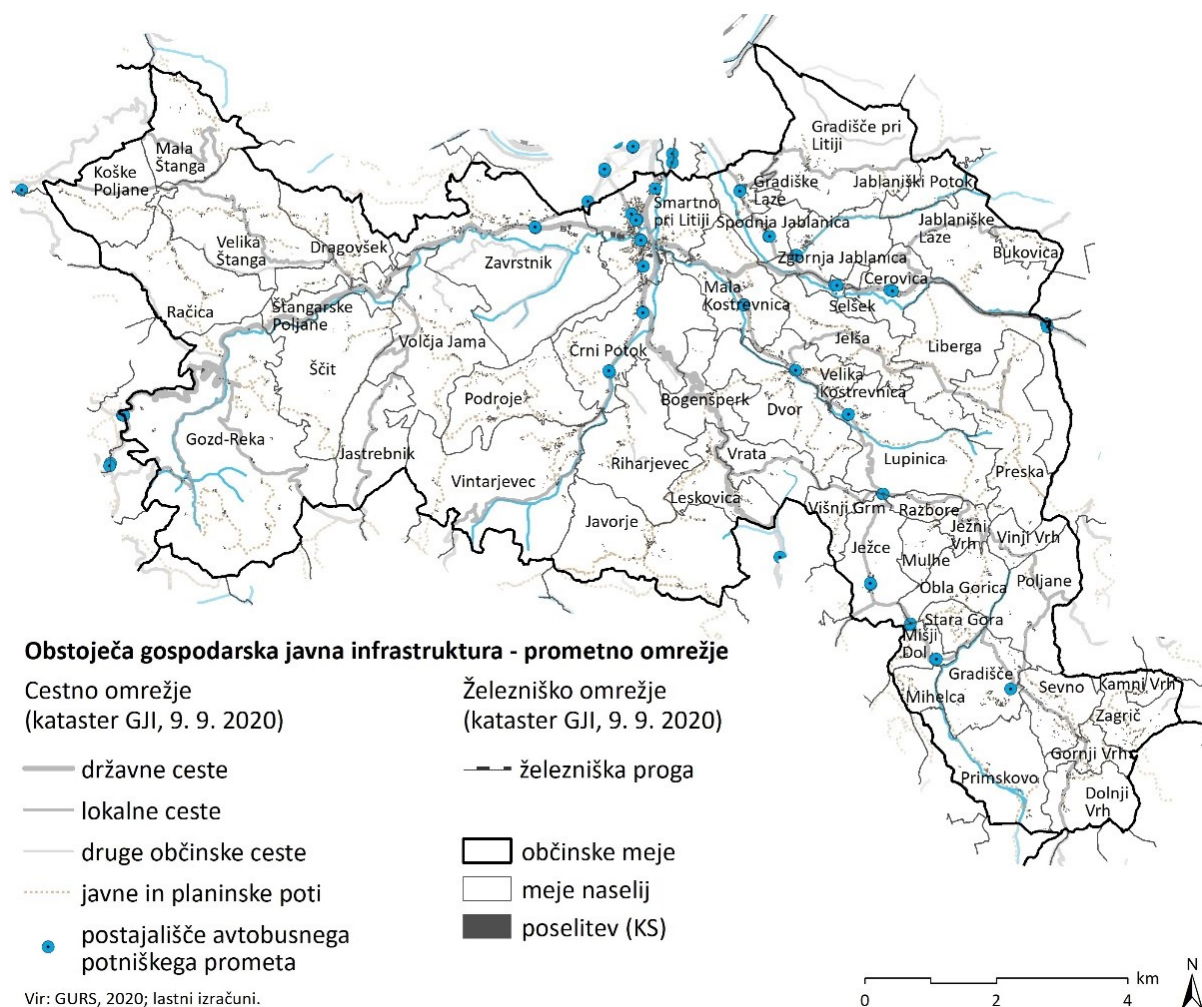
- daljinska oz. državna kolesarska povezava Šentjakob - Litija - Zagorje ob Savi - Trbovlje - Hrastnik - Rimske toplice

in dve regionalni kolesarski povezavi:

- R15 Litija - Bogenšperk - Ivančna Gorica - Krka
- R16 Litija-Šmartno-Mirna-Mokronog-Otočec

Dodatno je za rekreativne in turistične namene v občini vzpostavljeno tudi omrežje pešpoti. Obstoječe in nove pešpoti, tudi tematske, bi bilo v občini smiselno urejati in povezovati v povezan sistem.

Obstoječe stanje iz katastra GJI (podatki pridobljeni za stanje na dan 9. 9. 2020) iz portala Geodetske uprave RS je prikazano na sliki 57.

Projekti in investicije v prometno infrastrukturo

Pri oceni razvoja prometne infrastrukture lahko pavšalno oceno podamo na podlagi pregleda pomembnejših investicij občine v zadnjih letih. V preglednici 71 je podan pregled večjih projektov oziroma investicij po sprejetju Strategije prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji (2007).

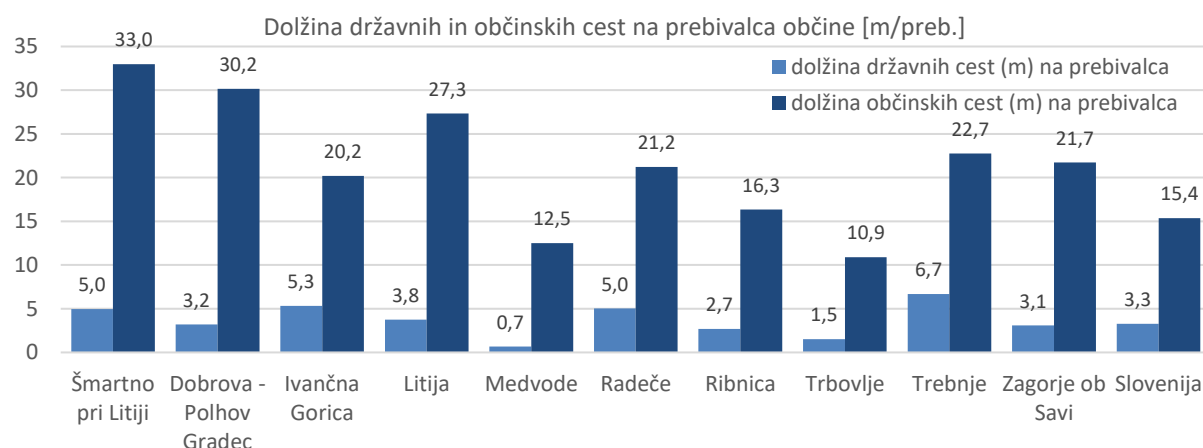
Preglednica 71: Pregled pomembnejših investicij v prometno infrastrukturo v občini Šmartno pri Litiji

Ime in opis investicije	Finančni podatki	Leto izgradnje
Obvoznica Šmartno pri Litiji	8.070.000,00 EUR	2015
Izgradnja pločnika Šmartno – Jeze	221.070,42 EUR	2014
Ureditev vaškega jedra vključno z obnovo ceste pri Bajerniku ob Levstikovi poti	226.425,25 EUR	2010

Dolžina javnih (državnih/občinskih) cest

Vključeni podatki/podkazalniki: dolžina javnih cest na prebivalca, dolžina javnih cest na površino stavbnih zemljišč

Dolžina javnih cest na prebivalca je lahko zelo različna. Odvisna je predvsem od koncentracije poselitve oziroma strnjenosti poselitve v naseljih. Strnjena poselitve je eden ključnih ukrepov za doseganje enega od temeljnih ciljev urejanja prostora – racionalne rabe prostora. Razpršenost poselitve dobro izkazuje kazalnik dolžine javnih cest na prebivalca in dolžine javnih cest na površino stavbnih zemljišč.

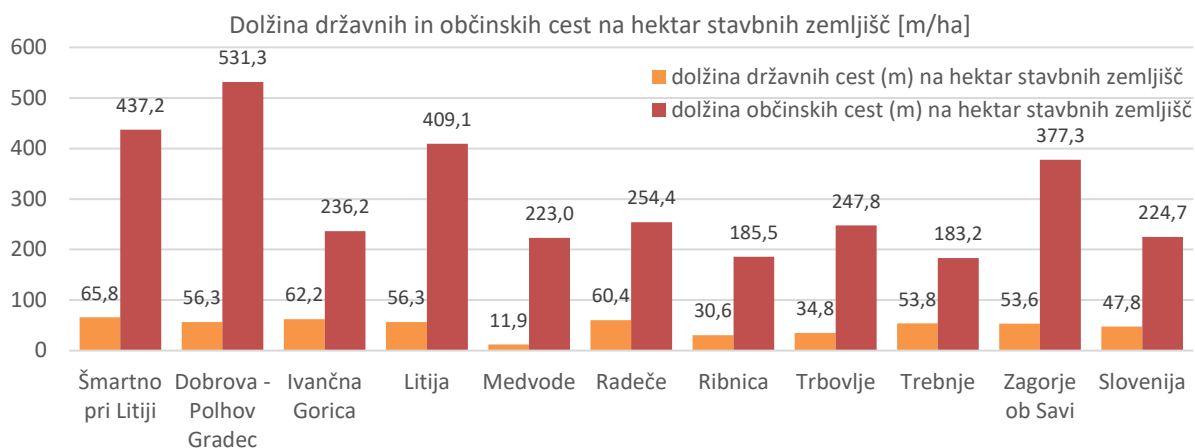

Shema 128: Dolžina državnih in občinskih cest na prebivalca v izbranih občinah.

Kazalnik dolžine javnih cest na prebivalca kaže visoke vrednosti pri občinah z veliko površino (in s tem veliko dolžino javnih cest) ter manjšim številom prebivalstva, torej z manjšo gostoto prebivalstva. Po dolžini državnih cest (m) na prebivalca izstopa občina Trebnje, po dolžini občinskih cest (m) na prebivalca pa občina Šmartno pri Litiji (33,0 m).

Dolžina javnih (državnih/občinskih) cest na površino stavbnih zemljišč

Kazalnik dolžine javnih cest na površino stavbnih zemljišč kaže visoke vrednosti pri občinah z veliko površino (in s tem veliko dolžino javnih cest) ter manjšo količino stavbnih zemljišč, torej bolj strnjeno poselitvijo. Najdaljšo dolžino državnih cest na hektar stavbnih zemljišč ima občina Šmartno pri Litiji (65,8 m), najdaljšo dolžino občinskih cest na hektar stavbnih zemljišč pa ima občina Dobrova - Polhov Gradec (531,3 m). Če pogledamo oba podatka ima največ občinskih in državnih cest (m) na hektar stavbnih zemljišč občina Dobrova - Polhov Gradec (587,6 m), na drugem mestu je občina Šmartno pri Litiji (503,0 m). Nizko vrednost kazalnika je mogoče doseči z manjšo dolžino cest, kar bi lahko pomenilo tudi slabšo komunalno opremljenost, ali z večanjem površine stavbnih zemljišč, kar bi prav tako lahko predstavljalo problematično povečevanje količine stavbnih zemljišč. Vendar pa je ob racionalni in uravnoteženi rabi prostora vseeno cilj manjša vrednost kazalnika.

Shema 129: Dolžina državnih in občinskih cest na hektar stavbnih zemljišč v izbranih občinah.

4.1.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

V SPRO zastavljene cilje, ki so se nanašali predvsem na izgradnjo obvoznice Šmartno pri Litiji je občina izpolnila. Prometno omrežje je ustrezno. Večjo obremenitev predstavlja predvsem prevoz tovora iz kamnolomov v Ježicah po lokalnih cestah skozi Kostrevniško dolino. Na tej povezavi se urejajo hodniki za pešce, problem pa predstavlja tudi poškodovano cestišče, ki je posledica večjih obremenitev. Predvidena je rekonstrukcija 2,350 km ceste za katero je že izdelan izvedbeni načrt. Strošek rekonstrukcije bo najverjetneje stvar prihodnjih proračunov občine oz. enega izmed prihodnjih načrtov razvojnih programov (NRP).

Na podlagi pregleda večjih investicij zadnjih let lahko trdimo, da občina skladno s SPRO investira v načrtovano gradnjo hodnikov za pešce in obnovo dotrajanih odsekov.

V prihodnje bo potrebno ustrezno dopolniti in povezati še sistem kolesarskih in pešpoti, ki že danes nudi možnosti za rekreacijo prebivalstva iz občine Šmartno pri Litiji ter tudi okoliških občin. Razvoj tovrstne infrastrukture pa je lahko v prihodnje tudi čedalje večji potencial za dodatni razvoj turizma, sploh ob vzpostavitvi daljinskih kolesarskih povezav.

4.1.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Strokovnih podlag, ki bi se nanašale na razvoj prometne infrastrukture pri pregledu področja nismo našli oziroma uspeli pridobiti.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Na področju cestne infrastrukture ocenjujemo, da je za načrtovani občinski prostorski razvoj primerna. Ob smernicah trajnostnega razvoja prometa, ki predvideva zmanjševanje prometnih tokov in zmanjšanje mobilnosti prebivalstva, ob ustreznem vzdrževanju državnih in občinskih cest, ni potrebnih posebnih prilagoditev občinskih prostorskih aktov.

Potrebno je preveriti, ali so trase regionalnih kolesarskih poti (R15 in R16), ki potekajo skozi občino, ustrezno umeščene.

Za področje prometne infrastrukture je tako kot za ostala področja GJI potrebno pripraviti elaborat ekonomike, ki bo med drugim opredelil komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno infrastrukturo, ki jo bo treba dograditi ali zgraditi za namen OPN ter podal oceno investicij ter določitev vira finančnih sredstev (več o strokovni podlagi Elaborat ekonomika je v poglavju 4.5: Skupne strokovne podlage na področju gospodarske in druge javne infrastrukture).

4.2 Vodooskrba

4.2.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Splošni strateški cilji države na področju opremljanja z minimalno GJI so povzeti med cilji v poglavju 4.1.1.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

V RRP je zapisan potencial regije na področju vodooskrbe. Ta je predvsem v kakovostni oskrbi s pitno vodo in ohranjanju okolja, kar še dodatno vpliva na povečanje kakovosti bivanja v regiji.

Osnutek RRP LUR 2021-2027 navaja, da ima LUR ugodne danosti glede kakovostne oskrbe s pitno vodo, zato so potrebne nadaljnje aktivnosti učinkovitega upravljanja površinskih in podzemnih voda ter doseganja njihovega dobrega stanja (zaščita vodnih virov, nove raziskave potencialov naravnih danosti). Pomembna je tudi ekonomičnost in racionalna raba virov ob sodelovanju regije z državo pri načrtovanju, gradnji in upravljanju vodne infrastrukture, s ciljem varstva pred škodljivim delovanjem voda na ogroženem območju. Za dolgoročno varstvo voda pred obremenitvami, ki so rezultat človekove aktivnosti, so potenciali v ukrepih za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja voda, katerih cilj je zmanjšanje onesnaževanja iz industrijskih virov, preprečevanje ali nadzor vnosa onesnaževal in hranil na področju kmetijstva in zmanjševanje onesnaževanja zaradi poselitve z ustreznim odvajanjem in čiščenjem komunalne odpadne vode.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji je zastavljen cilj na področju vodooskrbe:

- izgradnja manjkajoče komunalne infrastrukture znotraj poselitvenih območij; prioriteta so vodi za odvajanje komunalne odpadne vode, čistilne naprave in prenova ter dograditev vodovodnega omrežja.

4.2.2 Stanje in težnje

Obstoječe vodovodno omrežje in pregled izgradnje načrtovane infrastrukture za oskrbo s pitno vodo

Iz letnega poročila 2020 ima Javno podjetje KSP Litija d.o.o. v upravljanju naslednje sisteme za oskrbo s pitno vodo v občini Šmartno pri Litiji:

Skupni vodovodni sistem občine Litija in občine Šmartno pri Litiji:

- Vodovod Litija – Šmartno (levi breg Litija, desni breg Litija, Tenetiše, Breg pri Litiji, Šmartno pri Litiji, Črni potok-del, Mala Kostrevnica-del),

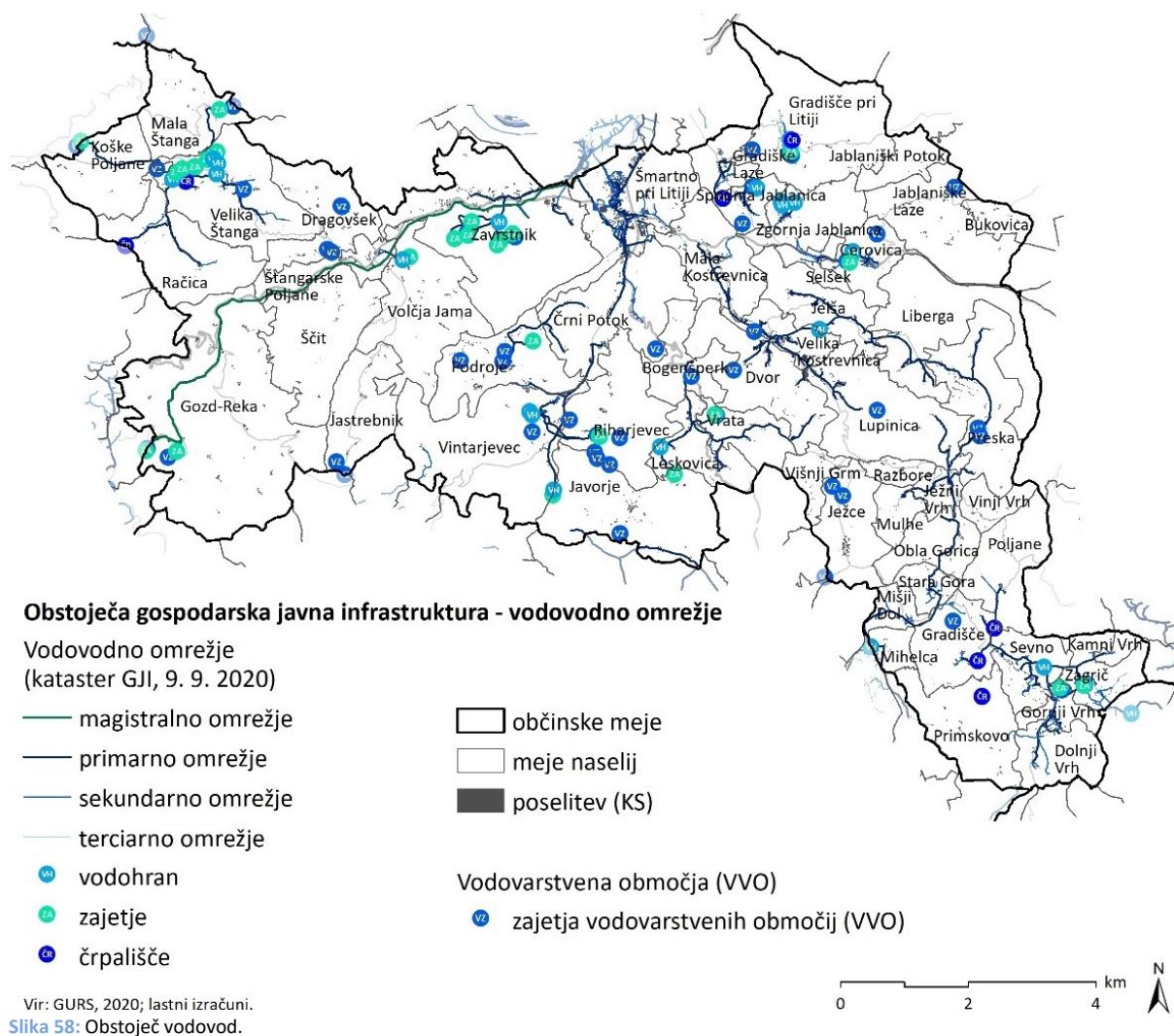
Vodovodni sistem v občini Šmartno pri Litiji:

- Vodovod Vintarjevec-Dom Tisje (Vintarjevec-del, Črni potok-del),
- Vodovod Primskovo, ki oskrbuje več okoliških vasi (Gradišče, Sevnica, Poljane, Zagrič-del, Dolnji Vrh in Gornji Vrh, Kamni Vrh-del),
- Vodovod Grilovec (Podroje, Črni potok-del),
- Vodovod Kostrevnica-Obla Gorica (Velika Kostrevnica, Mala Kostrevnica-del, Jelša, Liberga, Preska nad Kostrevnico, Ježni Vrh, Obla Gorica, Dvor-del, Mišji Dol, Mihelca-del, Stara gora pri Velikem Gabru),
- Vodovod Gradiške Laze-Spodnja Jablanica (Gradiške Laze, Spodnja Jablanica),
- Vodovod Račica-Velika Štanga (Račica, Velika Štanga),
- Vodovod Leskovica-Vrata (Leskovica pri Šmartnem, Vrata, Dvor-del, Bogenšperk),
- Vodovod Ravni Osredok (Ravni Osredok-del),
- Vodovod Vintarjevec-vas (Vintarjevec-del).

Iz Program oskrbe s pitno vodo, za območje občine Šmartno pri Litiji za leto 2014 – 2017 povzemamo podatke o zajetjih za pitno vodo in rezervnih zajetjih za pitno vodo in njihovih zmogljivostih, ki so pomembni za oskrbo s pitno vodo preko predhodno naštetih sistemov vodooskrbe:

- **Vodovod Litija-Šmartno:** Zajetje Gozd Reka je sestavljeno iz posameznih zajetij Velika дренаža Gozd-Reka, mala дренаža Gozd-Reka in vrtine Gozd Reka (RG-1/92). Drenažna zajetja so ograjena in obnovljena v letu 2008 in 2009. Vrtina Gozd Reka (RG-1/92) ni ograjena in se nahaja ob lokalni cesti. Vrtina Gozd Reka (RG-1/92) je rezervni vodni vir in trenutno ni v obratovanju. Zajetje pitne vode, trije vodnjaki ob Ljubljanski cesti v Litiji, se nahajajo ob reki Savi in ob magistralni cesti Litija-Ljubljana, zato je vodni vir potencialno ogrožen na onesnaženost. Vodni vir je rezervni. Vodnjaki so v dveh objektih.
- **Vodovod Primskovo:** Zajetje Vrhovšica se nahaja v naselju Gornji vrh pod travniki, ob robu gozda, do zajetja vodi kolovoz. Zajetje je ograjeno in je rezervni vodni vir. Vrtina DV-1/06, Dolnji vrh se nahaja ob robu gozda ob travniku, do zajetja vodi cesta. Vrtina je začela obratovati v letu 2009.
- **Vodovod Vintarjevec-Dom Tisje:** Zajetje Medvejšica se nahaja v gozdu ob potoku Medvejšica, do zajetja vodi gozdna pot, zajetje je ograjeno – potrebno je sanirati ograjo.
- **Vodovod Gradiške Laze-Spodnja Jablanica:** Zajetje se nahaja na območju peskokopa Gradiške Laze. Do bližine zajetja vodi asfaltna cesta.
- **Vodovod Kostrevnica-Obla Gorica:** Vrtina se nahaja ob robu gozda, nad naseljem Velika Kostrevnica. V neposredni bližini vrtine so zgrajene stanovanjske stavbe. Do vrtine vodi asfaltna pot. Ob vrtini je zgrajen vodohran s črpališčem.
- **Vodovod Račica-Velika Štanga:** Vodnjak, zajetje Račica se nahaja v dolini pod naseljem Račica, ob potoku Mala Reka. Dostop do vodnega vira vodi makadamska pot.
- **Vodovod Leskovica-Vrata:** Zajetje Leskovica se nahaja v dolini pod naseljem Vodice. Sanacija zunanje ureditve zajetja se je izvedla oktobra 2013. Do zajetja vodi makadamska pot.

Na sliki 58 je prikazana vodovodna infrastruktura zajeta v katastru GJI na dan 9. 9. 2020.

Investicije v zagotavljanje vodooskrbe

Dodaten vpogled v izvajanje zastavljenih ciljev je tudi pregled investicij v preteklem kratkoročnem obdobju.

Preglednica 72: Pregled pomembnejših investicij v infrastrukturo za vodooskrbo v občini Šmartno pri Litiji.

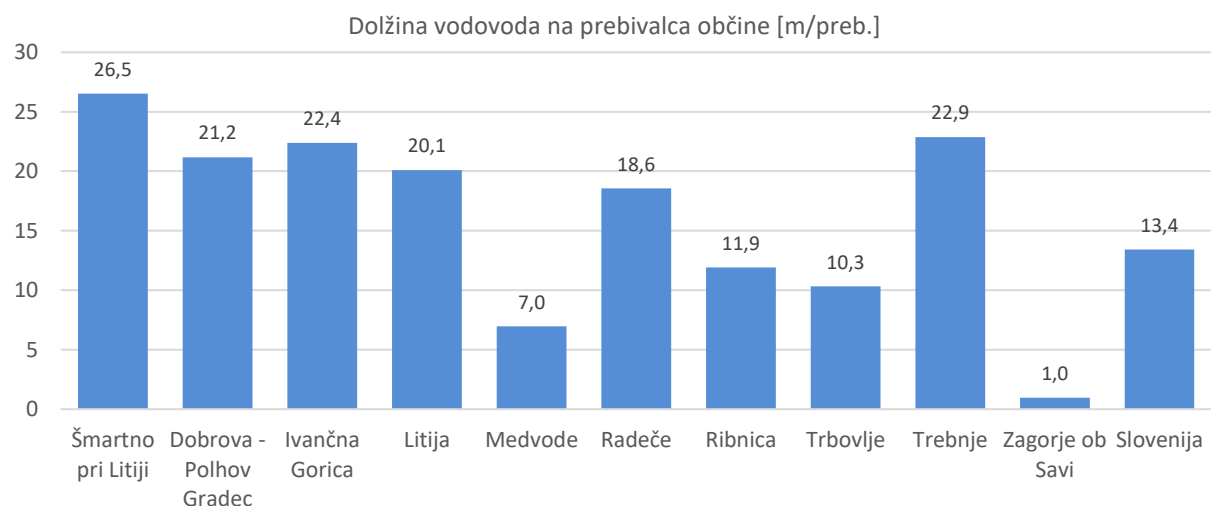
Ime in opis investicije	Finančni podatki	Leto izvedbe
gradnja vodovoda Liberga – Preska nad Kostrevnico – Ježni Vrh	138.515,76 EUR	2008-2009
vodovod Bernardovec	36.341,39 EUR	2014
obnova vodovodnega sistema Šmartno	318.500,22 EUR	2015
vodovod Zavrstnik	51.885,77 EUR	2016

Dolžina javnega vodovoda

Vključeni podatki/podkazalniki: dolžina vodovodnega omrežja, dolžina vodovoda na prebivalca, dolžina vodovoda na površino stavbnih zemljišč

Dolžina javnega vodovoda na prebivalca je, prav tako kot dolžina cest na prebivalca, odvisna predvsem od koncentracije poselitve oziroma strnjenosti poselitve v naseljih. Ker je praktično vsak objekt opremljen z vodovodnim omrežjem, kazalnik dolžine javnih cest na prebivalca dobro izkazuje razlike v poselitvenem vzorcu in gostoto poselitve med različnimi občinami.

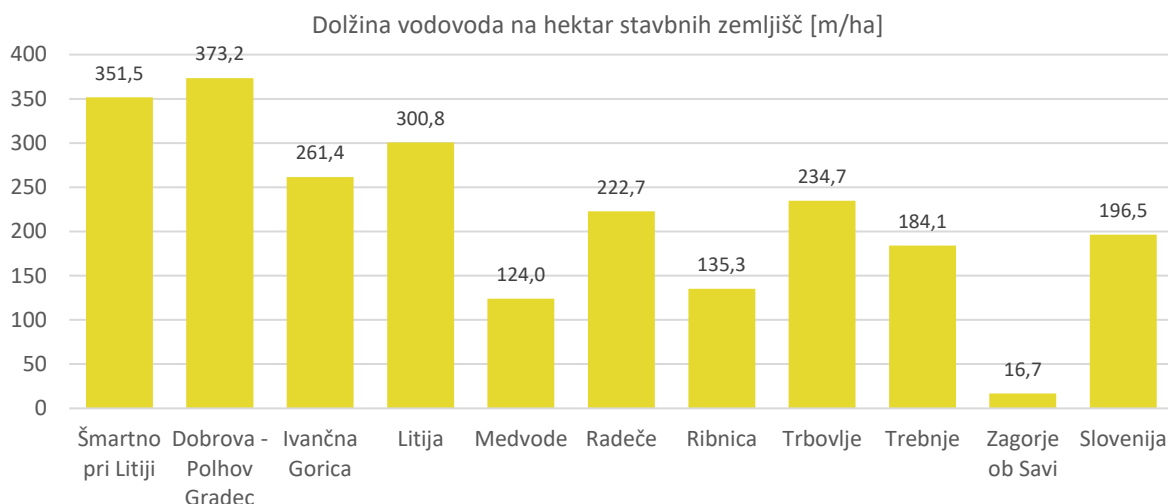
Pri dolžini vodovoda na prebivalca občine izstopa občina Šmartno pri Litiji z najvišjo vrednostjo (26,5 m/preb.), sledi ji občina Trebnje (22,9 m/preb.). Najnižjo vrednost beleži občina Zagorje ob Savi, in sicer 1,0 m/preb.

Shema 130: Dolžina vodovoda na prebivalca v izbranih občinah.

Dolžina javnega vodovoda na površino stavbnih zemljišč

Kazalnik dolžine vodovoda na hektar stavbnih zemljišč nam kaže gostoto vodovodnega omrežja. Ob racionalnem komunalnem opremljanju bi moral biti ta kazalnik nižji. Ob enaki količini stavbnih zemljišč pa bi višja vrednost predstavljala boljšo komunalno opremljenost. Občina Šmartno pri Litiji ima drugo najvišjo vrednost kazalnika (351,5 m/ha). Najvišjo vrednost izkazuje občina Dobrova - Polhov Gradec (373,2 m/ha), izrazito nizko vrednost pa občina Zagorje ob Savi (16,7 m/ha).

Shema 131: Dolžina vodovoda na hektar stavbnih zemljišč v izbranih občinah.

4.2.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

V SPRO zastavljeni cilji so predvsem splošni in dolgoročni, ni bilo pa opredeljenih posameznih strateško pomembnih projektov na področju vodooskrbe. Na podlagi pregleda investicij v vodooskrbo ter pregleda načrtov razvojnih programov v opredeljenih proračunih občine Šmartno pri Litiji, ki nadaljnje investicije še predvidevajo lahko zaključimo da je dinamika vlaganj v vodovodno infrastrukturo primerna. Ob tem občina sproti izpolnjuje tudi zastavljene cilje od evidentiranja poteka vodovodnih omrežij (te se redno vpisuje v kataster GJI), do urejanja lastništva vodovodov, ki v občini poteka, ni pa še urejeno. Tako se nekatera naselja v občini še vedno oskrbujejo oz. so opremljena z zasebnimi vodovodnimi sistemi, ki še niso bili preneseni v javno upravljanje. Skladno s načrtom razvoja oziroma sočasno z novogradnjami oz. rekonstrukcijami se izdeluje projektna dokumentacija, na njeni podlagi pa se pridobiva potrebna gradbenega in uporabne dovoljenja.

Eden izmed splošnih problemov vodooskrbe v občini predstavlja dotrajanost vodovodnega omrežja in posledično vodnih izgubah, kar pa ni mogoče reševati s prostorskim načrtovanjem. Skupaj z načrtovanjem omrežja občinskih javnih cest in kanalizacijskim omrežjem za odvajanje in čiščenje odpadnih voda bo treba načrtovati tudi vodovodno omrežje za opremljanje vseh območij nepozidanih stavbnih zemljišč.

V občini je dolžina javnega vodovoda sorazmerno velika, glede na primerljive občine. Po obeh opazovanih kazalnikih je v občini pričakovati, da bodo stroški vzdrževanja vodovodnega omrežja sorazmerno veliki, ob povečanju porabe pa ti znajo še narasti.

4.2.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Strokovnih podlag, ki bi se nanašale na razvoj in zagotavljanje vodooskrbe pri pregledu področja nismo našli oziroma uspeli pridobiti.

Iz leta 2013 ima občina sprejet Program oskrbe s pitno vodo, za območje občine Šmartno pri Litiji za leto 2014 – 2017, ki ga je izdelalo Javno podjetje Komunalno stanovanjsko podjetje Litija d.o.o.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Občina nima pripravljene strokovne podlage za bodočo oskrbo s pitno vodo. Pregled investicij sicer kaže, da se sredstva namensko usmerja v nadaljnji razvoj vodovodnega omrežja, tako kot za ostala področja GJI pa je potrebna priprava elaborat ekonomike, ki bo med drugim opredelil komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno infrastrukturo, ki jo bo treba dograditi ali zgraditi za namen OPN ter podal oceno investicij ter določitev vira finančnih sredstev.

4.3 Odvajanje in čiščenje odpadnih vod

4.3.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Na območjih strnjene pozidave se zagotavlja odvajanje odpadne in padavinske vode, ki se zaključijo z ustrežno čistilno napravo, povsod drugod pa se uredi individualno čiščenje odpadne vode. Odvajanje in čiščenje odpadne in padavinske vode se prednostno uredi na območjih središč nacionalnega, regionalnega in medobčinskega pomena ter turističnih naselij, še posebej pa v naseljih na območjih, ki so s področnimi predpisi opredeljena kot občutljiva in vodovarstvena območja.

Zemljišča poselitvenih območij se opremlja z minimalno komunalno infrastrukturo, ki na področju kanalizacije zagotavlja ustrezno odvajanje odplak.

Drugi splošni strateški cilji države na področju opremljanja z minimalno infrastrukturo so povzeti med cilji v poglavju 4.1.1.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda so še vedno velike potrebe po investicijah, potenciali pa se kažejo v uvedbi pametnih tehnoloških rešitev na tem področju (npr. nadgradnja čistilnih sposobnosti čistilnih naprav za odpadne vode) ter stabilni finančni okviru za naložbe.

Regija ima že zgrajene večje čistilne naprave. Ker so nekatere čistilne naprave potrebne obnove, širitve ali pa zaradi prilagajanja zakonsko določenim parametrom tudi nadgradnje, bodo v večletnem finančnem okviru potekali nadaljnji investicijski ukrepi na teh čistilnih napravah.

STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji je zastavljen cilj na področju odvajanja in čiščenja odpadnih vod:

- izgradnja manjkajoče komunalne infrastrukture znotraj poselitvenih območij; prioriteta so vodi za odvajanje komunalne odpadne vode, čistilne naprave in prenova ter dograditev vodovodnega omrežja.
- sanacija degradiranih, ekstenzivno izrabljenih površin (odlagališče industrijskih odpadkov Rakovnik);
- na področju omrežja za odvajanje komunalnih odpadnih voda in čistilnih naprav se predvideva izgradnja le-tega, kot je to opredeljeno v Operativnem programu odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda na območju Občine Šmartno pri Litiji (september 2005). Za vsa območja poselitve, ki niso opredeljena v tem programu, se predvideva vzpostavitev lokalnih omrežij za odvajanje komunalnih odpadnih voda priključenih na lokalne čistilne naprave. Za območje Šmartnega pri Litiji in dela Črnega Potoka se predvideva priključitev na centralno komunalno čistilno napravo Litija. Priklop na ČN Litija je dolgoročnega značaja. Do priklopa na le-to se bo za potrebe odvajanja komunalnih odpadnih in padavinskih voda naselij Šmartno pri Litiji in dela Črnega Potoka rekonstruiralo in dogradilo obstoječo lokalno čistilno napravo na območju nekdanjega obrata IUV. Za redno upravljanje komunalne infrastrukture in enoten nadzor delovanja mreže čistilnih naprav preko telemetričnega monitoringa bo skrbela občina.

4.3.2 Stanje in težnje

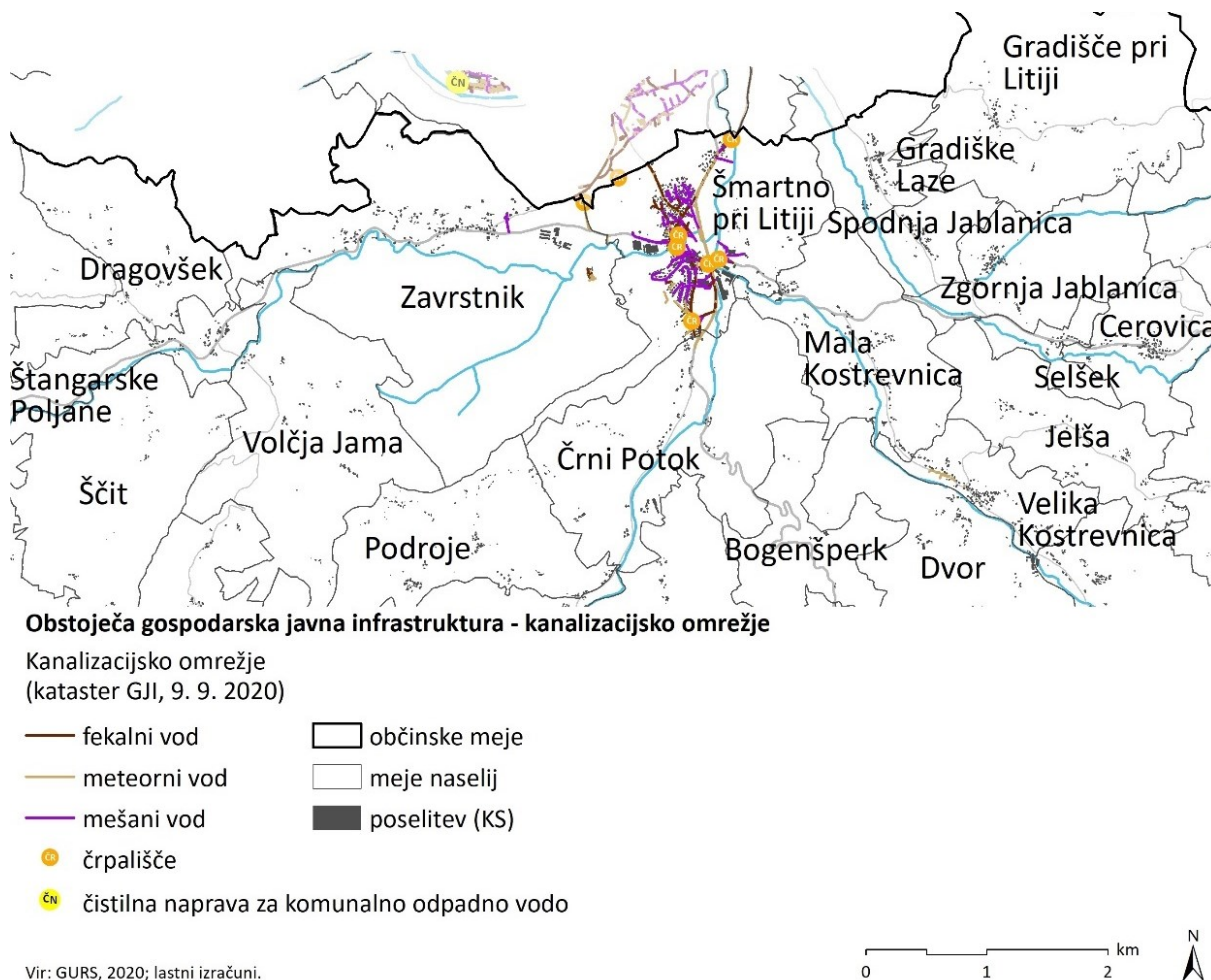
Obstoječe omrežje, objekti in naprave za odvajanje komunalne odpadne vode

Javni kanalizacijski sistem je v občini Šmartno pri Litiji v upravljanju Javnega podjetja KSP Litija d.o.o.

Občini Litija in Šmartno pri Litiji, sta v letu 2015, zgradili Centralno čistilno napravo Litija in Šmartno pri Litiji (v nadaljevanju: CČN) za čiščenje komunalne odpadne vode. Lokacija CČN je na desnem bregu reke Save na vzhodnem delu Litijskega polja tik gorvodno nad sotočjem Save in Reke na parceli številka 280/2, k.o. Litija. CČN je mehansko biološka čistilna naprava s terciarnim čiščenjem, aerobno stabilizacijo blata, strojnim zgoščevanjem presežnega blata in sprejemom in obdelavo gošč iz greznice in blata iz malih čistilnih naprav. Na CČN priteka komunalna odpadna voda iz dveh smeri. Iz smeri Litije ter iz smeri Šmartnega pri Litiji, od kjer se dovaja odpadna voda po tlačnem cevovodu zadnjega črpaljšča na sistemu kanalizacije v mehansko pred čiščenje CČN. Očiščena voda odteka v reko Savo. CČN ima kapaciteto 11.000 PE. S CČN od 1.3.2016 upravlja KSP Litija d.o.o.

V letu 2020 je bilo priključeno na CČN skupno 8.744 PE. Od tega za Litijo stanovanjski del 6.267 PE, za nestanovanjski del 684 PE, za Šmartno pa stanovanjski del 1.228 PE in nestanovanjski del 144 PE. Velikost aglomeracije ID 20007 Litija – Šmartno pa je 10.215 PE.

Kanalizacijsko omrežje je zgrajeno v naselju Šmartno pri Litiji, delno v naselju Zavrstnik. Meteorni vod je tudi v naselju Velika Kostrevnica. V drugih naseljih občine je predvidena vzpostavitev sistema v drugi prioriteti in skladno z Operativnim programom odvajanja in čiščenja odpadnih vod. Za naselja z manjšim številom objektov in razpršeno poselitvijo se načrtujejo posebne lokalne rešitve.

Slika 59: Obstoječa komunalna infrastruktura.

Dodatni vidik komunale je tudi ravnanje z odpadki. V občini Šmartno pri Litiji je v vseh večjih strnjjenih naseljih obstoječ sistem zbiranja in odvoza odpadkov.

Investicije v komunalno omrežje

Dodatno zastavljene cilje v SPRO preverjamo tudi na podlagi pregleda investicij v kanalizacijsko omrežje.

Preglednica 73: Pregled pomembnejših investicij v komunalno infrastrukturo v občini Šmartno pri Litiji.

Ime in opis investicije	Finančni podatki	Leto izvedbe
Kanalizacijski sistem Šmartno pri Litiji	3.057.000,00 EUR	
Skupna čistilna naprava z občino Litija		2015

V pripravi oz. gradnji je še investicija v izgradnjo komunalne infrastrukture za OPPN na EUP ŠM_40.

Stanje glede na Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

S sklepom dne 17.9.2020 je vlada RS sprejela nov Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (OP 2020). OP 2020 določa oziroma vsebuje nov, nekoliko spremenjen digitalni podatkovni sloj aglomeracij, digitalno podatkovno zbirko s prikazom zahtev in rokov za izpolnitev zahtev glede odvajanja komunalne odpadne vode za vsako posamezno aglomeracijo in za območja zunaj meja aglomeracij, prikaz izvedenih investicij v obdobju predhodnega operativnega programa, prikaz načrtovanih investicij za vsako posamezno aglomeracijo s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, prikaz načrtovanih investicij za vsako posamezno aglomeracijo s skupno obremenitvijo, manjšo od 2.000 PE in prikaz razvitosti javne kanalizacije v občinah v skladu s predpisom, ki ureja merila za določanje razvitosti infrastrukture in obremenjenosti okolja zaradi ugotavljanja deleža plačila občini za koncesijo na naravni dobrini.

Z operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode se na podlagi analize stanja na področju odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode določijo ukrepi za izpolnjevanje zahtev glede opremljenosti oziroma izboljšanje stopnje opremljenosti z infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode (vir OP, 2020).

Na območju občine Šmartno pri Litiji je določenih 11 aglomeracij oziroma območij poselitve, kjer naj bi poseljenost in izvajanje gospodarske ali druge dejavnosti zgoščena tako, da je mogoče zbiranje komunalne odpadne vode v kanalizaciji in njeno odvajanje po kanalizaciji v komunalno ČN ali na končno mesto izpusta.

Glede na obremenitve so z operativnim programom v občini Šmartno pri Litiji opredeljene dve skupini aglomeracij. V prvo skupino sodijo aglomeracije z obremenitvijo od 50 do 500 PE (10 aglomeracij), v drugi skupini pa so aglomeracije obremenitve med 2.000 in 10.000 PE (aglomeracija 20007 Litija – Šmartno). Pri tem se večji del aglomeracije Litija – Šmartno nahaja v občini Litija. Načrtovano oziroma v večji meri že izvedeno pa je tudi skupno opremljanje s skupno centralno čistilno napravo.

V Prilogi 7 OP 2020 je za posamezno aglomeracijo pripravljen in podan pregled obremenitev in priključenosti (stalno prijavljeni prebivalci) ter skupne obremenitve in priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno ali skupno čistilno napravo (preglednica 74).

Pri tem velja opozoriti, da je za izdelavo ocene stopnje priključenosti po posameznih aglomeracijah upoštevana obremenitev iz naslova stalno prijavljenih prebivalcev na presečni datum 31. december 2018. Podobno za izdelavo ocene stopnje priključenosti po posameznih aglomeracijah glede na skupno obremenitev je upoštevana skupna obremenitev aglomeracij (obremenitev iz naslova stalno prijavljenih prebivalcev in dejanska dodatna obremenitev) na presečni datum 31. december 2018. Izračun dejanske dodatne obremenitve in preračun na PE je določen in podrobno opisan v poglavju 4.1.3. Ocena stopnje priključenosti glede na skupno obremenitev aglomeracije OP 2020.

Preglednica 74: Pregled stopnje priključenosti veljavnih aglomeracij na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno ali skupno čistilno napravo v občini Šmartno pri Litiji.

AGLO_ID	AGLO_IME	Obremenitev (stalno prijavljeni prebivalci) in priključenost			Skupna obremenitev in priključenost		
		PE	JKO	ČN	PE	JKO	ČN
20007	Litija – Šmartno	8.244	90,89%	90,56%	9.335	91,85%	91,56%
7187	Dvor pri Bogenšperku	210	0,00%	0,00%	231	0,00%	0,00%
7121	Zavrstnik	180	0,00%	0,00%	198	0,00%	0,00%
7185	Gradiške Laze	152	0,00%	0,00%	152	0,00%	0,00%
7232	Cerovica	135	0,00%	0,00%	149	0,00%	0,00%
7140	Vintarjevec	110	0,00%	0,00%	121	0,00%	0,00%
7201	Zgornja Jablanica	82	0,00%	0,00%	82	0,00%	0,00%
7143	Grmače	81	0,00%	0,00%	89	0,00%	0,00%
7214	Selšek	74	0,00%	0,00%	81	0,00%	0,00%
50079	Velika Kostrevnica	63	0,00%	0,00%	69	0,00%	0,00%
50082	Mala Kostrevnica	60	0,00%	0,00%	66	0,00%	0,00%

OP 2020 podaja tudi oceno opremljenosti posamezne aglomeracije, ki je bila ocenjena na presečni datum 9. 6. 2019 (preglednica 75). Ocena je bila izvedena na podlagi podatkov o javni kanalizaciji, ki je bila na presečni datum že vpisana in zavedena v ZK GJI. Tako lahko prihaja do nekaterih odstopanj oziroma dejanske večje, boljše tako priključenosti kot tudi same opremljenosti posameznih aglomeracij.

Stopnja opremljenosti posamezne aglomeracije je ocenjena tako, da je bila osi javnega kanalizacijskega omrežja določena cona odmika 100 m. Pri izračunu stopnje opremljenosti so bili upoštevani tisti objekti s hišno številko in pripadajočimi stalnimi prebivalci, ki se nahajajo znotraj izračunane cone odmika od osi javnega kanalizacijskega omrežja in meje posamezne aglomeracije.

Preglednica 75: Pregled stopnje priključenosti veljavnih aglomeracij na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno ali skupno ČN napravo

AGLO_ID	AGLO_IME	Obremenitev [PE]	Ocena stopnje opremljenosti z javnim kanalizacijskim omrežjem [%]
20007	Litija – Šmartno	8.244	97,60
7187	Dvor pri Bogenšperku	210	0,00
7121	Zavrstnik	180	13,90
7185	Gradiške Laze	152	0,00
7232	Cerovica	135	0,00
7140	Vintarjevec	110	0,00
7201	Zgornja Jablanica	82	0,00
7143	Grmače	81	100,00
7214	Selšek	74	0,00
50079	Velika Kostrevnica	63	0,00
50082	Mala Kostrevnica	60	0,00

Veljavne aglomeracije v OP 2020 za občino Šmartno pri Litiji so prikazane na sliki 60. Na sliki dodatno prikazujemo spremembe med noveliranimi aglomeracijami 2005 – 2017 in novo veljavnimi območji. Največje spremembe so:

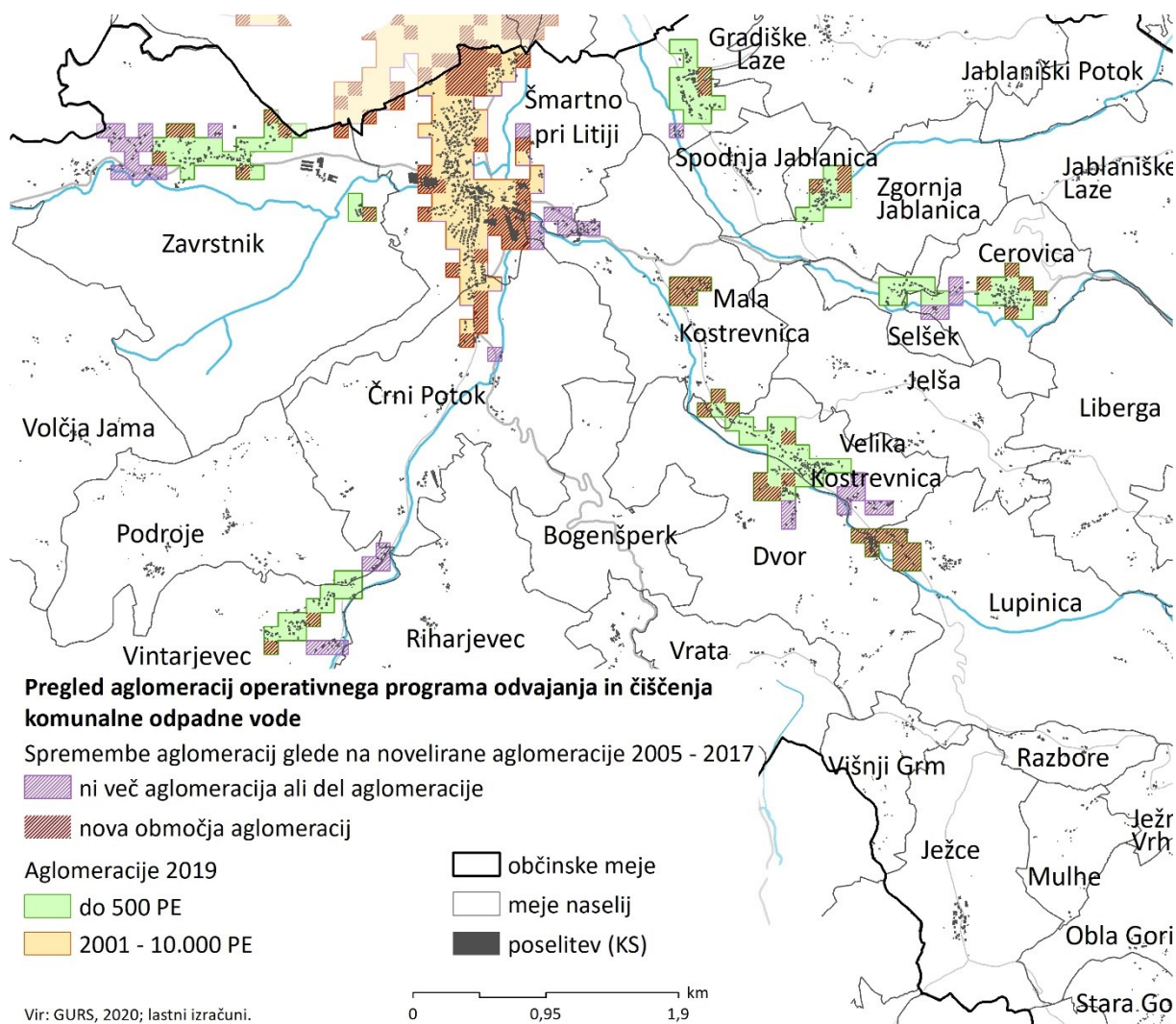
- v naselju Mala Kostrevnica je na novo določena aglomeracija Mala Kostrevnica (ID 50082),
- v naselju Velika Kostrevnica je na novo določena aglomeracija Velika Kostrevnica (ID 50079),
- novelirana aglomeracija 2005 – 2017 Šmartno pri Litiji (ID 7166) se ukine,
- nekoliko so se spremenila tudi območja preostalih aglomeracij (največje spremembe so zgodile pri aglomeracijah Litija-Šmartno (ID 20007), Dvor (ID 7187), Zavrstnik (ID 7121).
- aglomeraciji ID 7143 se spremeni ime iz Zavrstnik v Grmače. Preimenovala se je tudi aglomeracija Dvor v Dvor pri Bogenšperku (ID 8187).

OP 2020 podaja tudi zahteve opremljanja za aglomeracije in zahteve za objekte na območju zunaj meja aglomeracij. Zahteve za opremljanje aglomeracij temeljijo na rokih določenih v pristopni pogodbi RS k EU (za aglomeracije s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE) ter rokih določenih z Uredbo o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode. Ta določa obveznosti občine pri opremljanju aglomeracij z javno infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode ter obveznost odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode kot obvezno storitev javne službe.

Uredba o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode določa, da mora biti aglomeracija zaradi izvajanja storitev javne službe na njenem območju opremljena z javnim kanalizacijskim omrežjem ter komunalno čistilno napravo za čiščenje komunalne odpadne vode oziroma njeno dodatno obdelavo v skladu z zahtevami predmetne uredbe.

Dodatno pa uredba omogoča tudi, da se lahko za skupino objektov v aglomeraciji zagotovi opremljanje z malo komunalno čistilno napravo z zmogljivostjo, enako ali večjo od 50 PE, če:

- bi priključitev teh objektov na javno kanalizacijsko omrežje aglomeracije povzročila več kot trikrat večje stroške glede na stroške opremljanja z malo komunalno čistilno napravo za to skupino objektov,
- je taka mala komunalna čistilna naprava del javne kanalizacije in jo upravlja izvajalec javne službe, in
- je v tej mali komunalni čistilni napravi zagotovljeno čiščenje oziroma dodatna obdelava v skladu z zahtevami uredbe.

Slika 60: Pregled aglomeracij OP 2020 ter sprememb območij aglomeracij OP 2005-2017 ter OP 2020.

V poglavju 4.5 OP 2020 je podana tudi ocena potrebnih ukrepov in roki za izpolnitev, da bodo aglomeracije opremljene v skladu z vsemi zahtevami. Pregled vseh rokov za vse aglomeracije podajamo v preglednici 76.

Preglednica 76: Pregled aglomeracij, zahtev in rokov za izpolnitev zahtev čiščenja komunalne odpadne vode

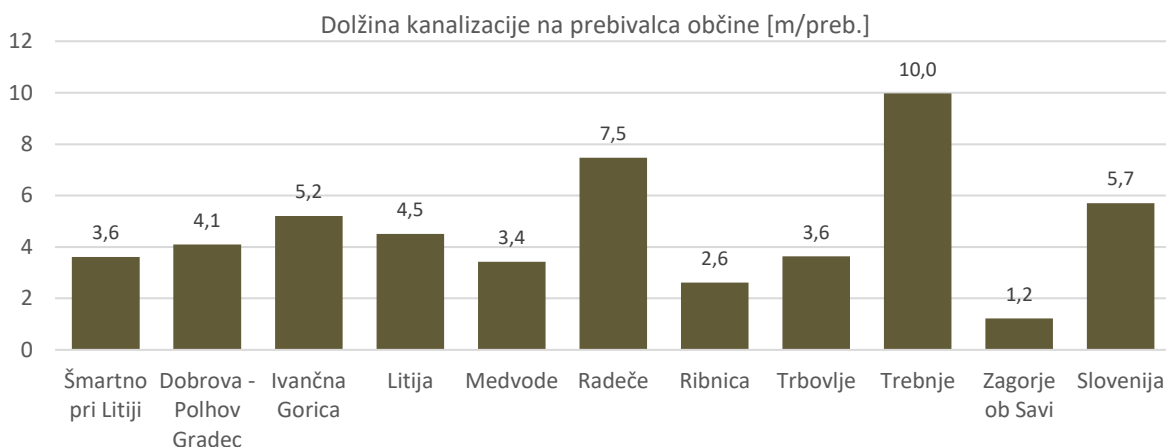
AGLO_ID	AGLO_IME	Skupna obremenitev [PE]	Zahteve čiščenja komunalne odpadne vode	Rok za izpolnitev zahtev
20007	Litija – Šmartno	9.335	odvajanja komunalne odpadne vode	31.12.2015
			izpolnitev zahtev glede sekundarnega čiščenja	31.12.2015
			glede sekundarnega in terciarnega čiščenja	22.8.2016
7187	Dvor pri Bogenšperku	231	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7121	Zavrstnik	198	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7185	Gradiške Laze	152	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7232	Cerovica	149	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7140	Vintarjevec	121	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7201	Zgornja Jablanica	82	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7143	Grmače	89	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
7214	Selšek	81	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
50079	Velika Kostrevnica	69	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023
50082	Mala Kostrevnica	66	izpolnitev zahtev glede primerne čiščenja	31.12.2023

Dolžina javne kanalizacije

Vključeni podatki/podkazalniki: dolžina kanalizacijskega omrežja, dolžina kanalizacije na prebivalca, dolžina kanalizacije na površino stavbnih zemljišč

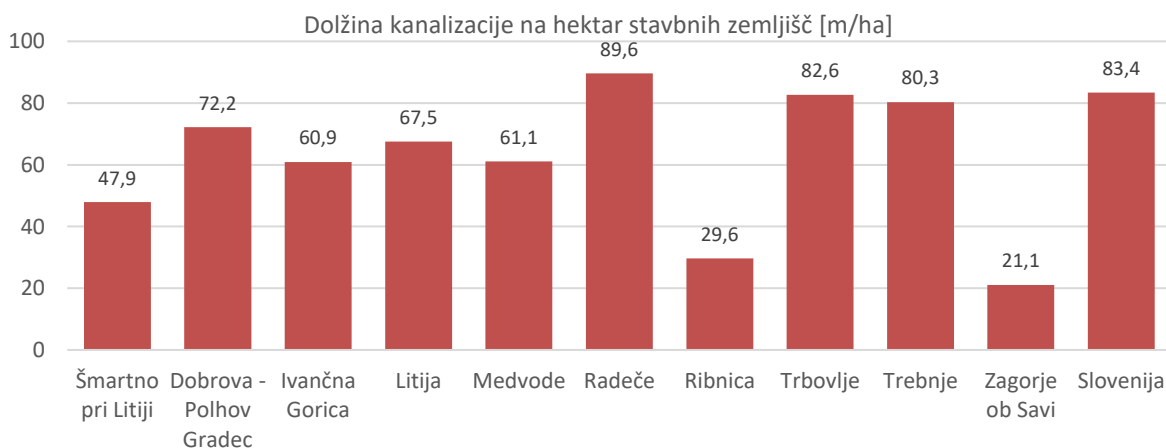
Dolžina javne kanalizacije na prebivalca je, prav tako kot dolžina cest ali vodovoda na prebivalca, odvisna predvsem od koncentracije poselitve oziroma strnjenosti poselitve v naseljih. Razlika med cestnim ali vodovodnim omrežjem in kanalizacijo pa je v tem, da so s kanalizacijskim omrežjem opremljena le strnjena območja naselij, zato bi moral biti ta kazalnik med občinami bolj primerljiv oziroma razlike ne bi smele biti tako velike kot pri cestah ali vodovodu.

Shema 132 prikazuje, da so vrednosti kazalnika bistveno bolj izravnane kot pri vodovodu. Praktično po nizki vrednosti izstopa le občina Zagorje ob Savi, po visoki vrednosti pa občina Trebnje. Medsebojno primerljive so si občine Šmartno pri Litiji, Dobrova - Polhov Gradec, Medvode in Trbovlje.

Shema 132: Dolžina kanalizacije na prebivalca v izbranih občinah.

Kazalnik dolžine kanalizacije na površino stavbnih zemljišč nam kaže gostoto kanalizacijskega omrežja. Ob racionalnem komunalnem opremljanju bi moral biti ta kazalnik nižji. Ob enaki količini stavbnih zemljišč pa bi višja vrednost predstavljala boljše komunalno opremljenost. Občina Šmartno pri Litiji ima 47,9 m kanalizacije na hektar stavbnih zemljišč in je tako le pred občinama Ribnica in Zagorje ob Savi, ki beležita še nižje vrednosti. Visoko vrednost kazalnika imajo občine Radeče, Trbovlje in Trebnje, kar kaže na dobro opremljenost s kanalizacijskim omrežjem.

Shema 133: Dolžina kanalizacije na hektar stavbnih zemljišč v izbranih občinah.

4.3.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

V občini Šmartno pri Litiji je 11 aglomeracij, ki z vidika opremljanja niso problematične, saj se ne stikajo z vodovarstvenimi ali občutljivimi območji z vidika varovanja voda. Za njihovo opremljanje tako veljajo splošni roki in kriteriji glede zahtevane stopnje čiščenja. Med vsemi aglomeracijami le aglomeracija Litija-Šmartno sodi v rang aglomeracij med 2.000 in 10.000 PE. Rok za opremljanje tega ranga aglomeracij se je iztekel 31. 12. 2015. Aglomeracija je že večinsko opremljena in priključena na CČN. Za preostale aglomeracije, ki so ranga do 500 PE, je predpisani rok za opremljanje 31. 12. 2023. Nov OP 2020 dopušča nekatere izjeme pri opremljanju, za naselja z manjšim številom objektov in razpršeno poselitvijo. Pri teh aglomeracijah je mogoče načrtovati posebne lokalne rešitve, male (zasebne ali javne) komunalne čistilne naprave.

V OP Občine je zapisano, da je bilo na podlagi Študije variant odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode ocenjeno, da kar 7 izmed 11 aglomeracij v občini Šmartno pri Litiji izkazuje izrazito visoke stroške opremljanje in tako gradnja javne kanalizacije na območjih teh aglomeracij s stališča racionalne rabe javnih financ ni upravičena.

V OP Občine Šmartno pri Litiji so glede na OP 2020 ter glede na ugotovljene posebnosti v Študiji variant odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode zbrani ukrepi, z izvedbo katerih bo občina vse aglomeracije opremila skladno s zahtevami OP 2020. Ocenjena so tudi potrebna sredstva in določen terminski plan za izvedbo ukrepov glede na razpoložljive vire. Podrobneje so ukrepi opredeljeni v OP Občine.

4.3.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Področje opremljanja z komunalno gospodarsko infrastrukturo oziroma področje odvajanja in čiščenja odpadnih vod obravnava in ureja Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v občini Šmartno pri Litiji, ki ga je novembra 2020 izdelalo podjetje Vodar d.o.o.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Področje je z novim OP Občine Šmartno pri Litiji ustrezno urejeno.

Za področje odvajanja in čiščenja odpadnih vod je tako kot za ostala področja GJI potrebno pripraviti elaborat ekonomike, ki bo med drugim opredelil komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno infrastrukturo, ki jo bo treba dograditi ali zgraditi za namen OPN ter podal oceno investicij ter določitev vira finančnih sredstev.

4.4 Energetska infrastruktura

Čeprav pri energetske infrastrukturi ne gre za obvezno gospodarsko javno infrastrukturo smo jo v poročilo vključili, saj ima pomemben vpliv na razvoj skoraj celotnega območja občine. Prostora v občini Šmartno pri Litiji je skoraj nemogoče načrtovati brez upoštevanja te infrastrukture, ki pa je sicer v pristojnosti države.

4.4.1 Cilji

STRATEŠKI CILJI DRŽAVE ZA OBMOČJE OBČINE

Splošni strateški cilji države na področju opremljanja z minimalno infrastrukturo so povzeti med cilji v poglavju 4.1.1.

Razvoj energetske infrastrukture je zasnovan tako, da omogoča uresničevanje zastavljenih ciljev prostorskega razvoj. Energetske sisteme se razvija tako, da bo zagotovljena varna in zanesljiva preskrba. Da bi dosegli varno in zanesljivo energetsko oskrbo v vseh delih države, se dogradi posamezne energetske sisteme tako, da se le-ti vključujejo v evropska omrežja in da je zagotovljena diverzifikacija dobav.

Pri razvoju energetskih sistemov se upošteva načela varstva bivalnega in drugega okolja in izboljševanja kakovosti prostora. Razvoj energetskih sistemov mora temeljiti na varčni in smotrni rabi prostora ob ohranjanju in razvoju prostorskih potencialov za druge rabe prostora. Prostorski razvoj energetske infrastrukture se zagotavlja v skupnih infrastrukturnih koridorjih, pri čemer se teži k zmanjševanju njihovega števila.

STRATEŠKI CILJI REGIJE ZA OBMOČJE OBČINE

Osnutek RRP LUR 2021-2027 navaja, da razvoj energetike predstavlja enega temeljev gospodarskega razvoja in je strateškega pomena za razvoj regionalnega gospodarstva, saj je zagotavljanje energije nujno tako za življenje ljudi kot tudi delovanje gospodarstva. Energetika pomembno vpliva na dobrobit regije in občanov. V skladu z rastočim pomenom obnovljivih virov energije ter lokalne in decentralizirane oskrbe narašča tudi pomen energetske politike na lokalnem oziroma regionalnem nivoju. Energetska politika se na lokalnem nivoju določa z lokalnimi energetskimi koncepti (LEK). Večina občin jih sicer ima, a so ti v veliki meri že potrebni prenove. Največkrat so med seboj tudi nepovezani. Občine so pri tem podvržene izzivu zagotavljanja zadostnega deleža obnovljivih virov energije, ki ga zahtevajo nacionalni cilji. Ta izziv ni za vse občine enak, saj je odvisen od naravnih danosti in rabe energije v posamezni občini. Regionalno povezovanje na tem področju je torej koristno in postaja z rastočim pomenom podnebne komponente v energetiki čedalje pomembnejše. Trije ključni cilji energetske politike so: zagotoviti zanesljivo, cenovno dostopno in okolju prijazno energijo. Zanesljiva oskrba z energetiko temelji na lastnih virih. Slovenija je energetska odvisna država, uvozimo skoraj polovico energentov.

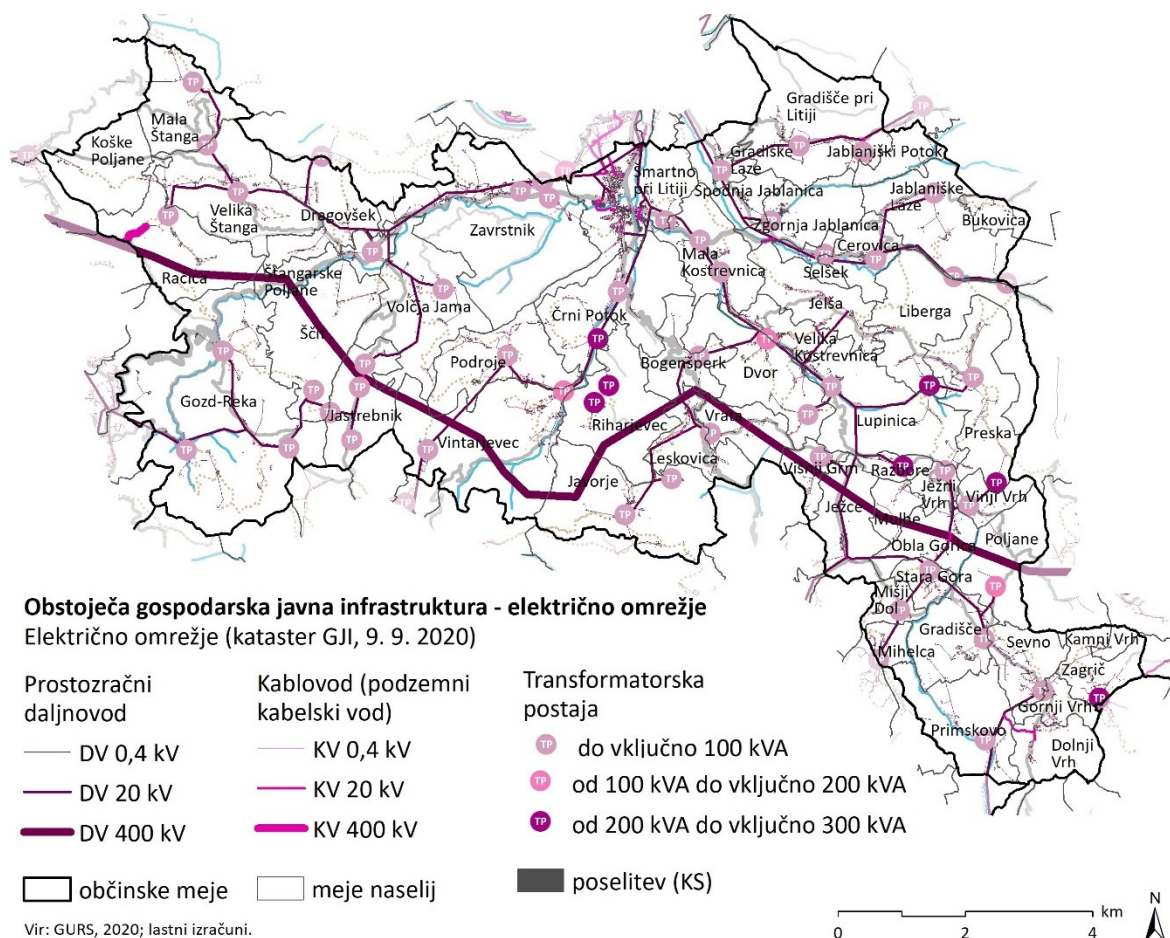
STRATEŠKI CILJI OBČINE

V strategiji prostorskega razvoja Občine Šmartno pri Litiji je zastavljen cilj na področju energetske infrastrukture, da se bo obstoječe energetska omrežje nadgrajevalo in obnavljalo po potrebi (območja širitve naselja Šmartno pri Litiji) in v skladu s smernicami nosilca urejanja prostora, ki so bile podane za oskrbo z električno energijo. Na območju Občine Šmartno pri Litiji je predvidena gradnja 440 kV daljnovoda, ki bo potekal preko južnega dela občine. Zasnova transformatorskih postaj se bo urejala z upravljavcem in operaterjem nizko napetostnega omrežja. Za pridobivanje električne energije se bo v čim večji meri izkoriščalo sončno energijo.

4.4.2 Stanje in težnje

Načrtovano in obstoječe omrežje

Po podatkih iz SPRO in podatkih katastra GJI (stanje 9. 9. 2020) prikazujemo električno omrežje v občini (slika 61).

4.4.3 Vrednotenje stanja v odnosu do zastavljenih ciljev

V SPRO občine Šmartno pri Litiji je kot cilj zapisano, da se bo obstoječe energetska omrežje nadgrajevalo in obnavljalo po potrebi in v skladu s smernicami nosilca urejanja prostora, ki so bile podane za oskrbo z električno energijo, kar občina ustrezno izvaja. Izvedena je bil tudi večja investicija, izgradnja 440 kV daljnovoda, ki poteka preko južnega dela občine.

V zadnjem času se na območju občine že pojavlja težava, da se novi odjemalci ne morejo priključiti na obstoječe distribucijsko omrežje. Problematici so nekateri nizkonapetostni izvodi, na katerih bi priključitev novih odjemalcev vplivala na padec napetosti na nizkonapetostnem omrežju izven dovoljenih mej, ki jih določa Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za gradnjo, obratovanje in vzdrževanje elektroenergetskih nizkonapetostnih vodov ter SIST 50160. Težave se trenutno rešuje individualno s samooskrbnim napajanjem z električno energijo, kar dolgoročno omejuje razvoj prostora.

4.4.4 Strokovne podlage in predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Izdelane strokovne podlage

Strokovnih podlag, ki bi se nanašale na razvoj energetske infrastrukture pri pregledu področja nismo našli oziroma uspeli pridobiti.

Predlogi za prilagoditev občinskih prostorskih aktov

Na področju energetske infrastrukture je v SPRO izpostavljen le splošni cilj izboljšanja energetske infrastrukture, ki se bo v občini nadgrajevalo in obnavljalo po potrebi. V splošnem na ravni države pa velja tudi, da se spodbuja sproizvodnje električne energije. Omeniti pa velja tudi usmeritve k izkoriščanju obnovljivih virov energije, učinkovite rabe energije, itd.

Ocenjujemo, da občina na področju energetske infrastrukture sledi zastavljenim ciljem. Splošne cilje razumemo kot dolgoročne usmeritve na področju energetike, katerim občina uspešno sledi. Po potrebi oz. smiselno bi bilo posodobiti oz. izdelati energetski koncept občine, ki bo usklajen s strateškimi usmeritvami za razvoj poselitve.

4.5 Skupne strokovne podlage na področju gospodarske in druge javne infrastrukture

Strokovne podlage za opremljanje z obvezno komunalno opremo

Dostopnost oziroma možnost priključevanja na gospodarsko javno infrastrukturo (GJI) je eden ključnih kriterijev za razvoj poselitve. Pogoji glede gradnje komunalne opreme in druge gospodarske javne infrastrukture in obveznosti priključevanja nanjo pa je tudi temeljna vsebina OPN. Je ena od ključnih vsebin za pripravo prostorskih izvedbenih pogojev glede določanja merila za gradbene parcele kakor tudi za gradnjo stavb. Poleg navedenega so pogoji in načrti za komunalno opremljanje temeljno izhodišče za pripravo elaborata ekonomike. Potrebne investicije v komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno javno infrastrukturo, ki jih bodo terjale vsebinske rešitve morajo biti podane že v izhodiščih za pripravo OPN.

Opremljanje stavbnih zemljišč obsega projektiranje in gradnjo komunalne opreme ter objektov in omrežij druge gospodarske javne infrastrukture, ki so potrebni, da se lahko prostorske ureditve oziroma objekti, načrtovani z OPN ali OPPN, izvedejo in se namensko uporabljajo. Gradnja objektov, razen objektov gospodarske javne infrastrukture in drugih objektov, ki za izvedbo in delovanje ne potrebujejo komunalne oskrbe, je dopustna na opremljenih stavbnih zemljiščih.

Komunalno opremljeno je stavbno zemljišče, ki ima urejen dostop do javnega cestnega omrežja in je zanj mogoče izvesti priključke na:

- javno elektroenergetsko omrežje,
- javno vodovodno omrežje in
- javno kanalizacijsko omrežje.

Ne glede na prejšnji odstavek je komunalno opremljeno stavbno zemljišče tudi stavbno zemljišče za katerega:

- ni mogoče izvesti priključka na javno vodovodno omrežje, vendar le, če iz občinskega prostorskega akta ali iz drugih področnih predpisov izhaja, da na njem ne obstaja obveznost priključevanja na javno vodovodno omrežje oziroma, da na njem ni oziroma ne bo zagotovljena javna služba oskrbe s pitno vodo;
- ni mogoče izvesti priključka na javno kanalizacijsko omrežje, vendar le, če iz občinskega prostorskega akta ali iz drugih predpisov izhaja, da na njem ne obstaja obveznost priključevanja na javno kanalizacijsko omrežje oz., da na njem ni ali ne bo zagotovljena javna služba odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode ali;
- ni mogoče izvesti priključka na javno vodovodno in kanalizacijsko omrežje, vendar le, če iz občinskega prostorskega akta ali iz drugih predpisov izhaja, da na njem ne obstaja obveznost priključevanja na javno vodovodno in javno kanalizacijsko omrežje oziroma, da na njem nista oziroma ne bosta zagotovljeni javna služba oskrbe s pitno vodo in javna služba odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.

Strokovne podlage obsegajo analize posameznih področij komunalnega opremljanja in sicer:

- opremljenost z javnim prometnim omrežjem oziroma možnost priključevanja na omrežje javnih cest
- opremljenost z elektroenergetskim omrežjem oziroma možnost priključevanja nanj,
- opremljenost s kanalizacijskim omrežjem za zbiranje in odvajanje ter čiščenje odpadnih voda oziroma možnost priključevanja nanj (ločeno za padavinske vode in komunalne vode),
- opremljanje z vodovodnim omrežjem za oskrbo s pitno vodo in zagotavljanje virov za zadostno oskrbo z vodo za gašenje oziroma možnost priključevanja nanj;
- opremljenost z drugim energetskega omrežjem (plinovod, toplovod, sončna in geotermalna energija, drugo).
- opremljenost s telekomunikacijskim omrežjem.

Za potrebe analiz se uporabijo podatki evidentirani v zbirnem katastru gospodarske javne infrastrukture, evidence občine oziroma upravljavca infrastrukturnih vodov.

Analiza poleg fizičnega obstoja komunalne opreme na določenem območju obsega tudi analizo materialnega stanja omrežja ter kapacitete omrežja, v kolikor le ta vpliva na bodoče opremljanje stavbnih zemljišč. Območja neopremljenosti se loči v posamezne kategorije neopremljenosti (fizična odsotnost, neustrezna kapaciteta vodov, amortiziranost oziroma neustrezno materialno stanje, drugo).

Ministrstvo pristojno za prostor še ni pripravilo podrobnejših meril za to, kaj se šteje za opremljeno zemljišče. Izvajalec sam pripravi metodologijo in definicijo komunalne opremljenosti skladno z ZUreP-2 ter jo uskladi z občino in na podlagi pripravljene metodologije določi območja opremljenosti oziroma neopremljenosti za posamezno komunalno infrastrukturo. Območja opremljenosti (oziroma neopremljenosti) se določijo na način, da jih je mogoče določiti v naravi in povezati z lastniškim stanjem (na parcelo natančno) oziroma, da jih je mogoče uporabiti kot grafični podatek na kartah za načrtovanje GJI v OPN.

Strokovne podlage za oceno racionalne rabe in ekonomičnosti prostorskega načrtovanja

Elaborat ekonomike

ZUreP-2 določa, da se skupaj s pripravo OPN in OPPN pripravi elaborat ekonomike, ki za izvedbo v OPN in OPPN načrtovanih prostorskih ureditev opredeljuje:

- komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno infrastrukturo, ki jo bo treba dograditi ali zgraditi za ta namen;
- oceno investicij ter določitev vira finančnih sredstev za izvedbo ureditev iz prejšnje alineje;
- etapnost izvajanja načrtovanih ureditev v OPN in OPPN, ki se nanašajo na komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno infrastrukturo.

Z elaboratom ekonomike se v vseh fazah priprave OPN in OPPN preverja ekonomičnost načrtovanih prostorskih ureditev. Elaborat ekonomike je del gradiva za obravnavo na občinskem svetu.

Elaborat ekonomike je namenjen:

- oceni investicij in določitvi virov financiranja ter etapnosti za zagotavljanje komunalne opreme in druge gospodarske javne infrastrukture, ki jo je treba dograditi ali zgraditi za namen izvedbe prostorskih ureditev, načrtovanih z občinskim prostorskim načrtom (v nadaljnjem besedilu: OPN) ali občinskim podrobnim prostorskim načrtom (v nadaljnjem besedilu: OPPN), ter
- oceni investicij in določitvi virov financiranja ter etapnosti za zagotavljanje družbene infrastrukture, ki jo je treba zgraditi, dograditi ali jo zagotoviti na drug način za namen izvedbe prostorskih ureditev v OPN ali OPPN.

Elaborat ekonomike se izdelava v skladu z ZUreP-2 in s Pravilnikom o elaboratu ekonomike (Ur. list RS št. 45/2019), ki podrobneje opredeljuje vsebino in obliko elaborata ekonomike.

Bilance zemljišč z razvojnimi stopnjami zemljišč

Strokovna podlaga obsega pripravo bilanc z razvojnimi stopnjami v skladu z ZUreP-2.

Bilanca površin je izračun in prikaz nepozidanih stavbnih zemljišč, členjena na posamezne kategorije namenske rabe prostora in na razvojne stopnje teh površin, kot izhajajo iz evidence stavbnih zemljišč. Je podlaga za izračun izkoriščenosti prostih površin ali lokacij, ki so primerne za zgoštevke, prenovo ali spremembo rabe ali kadar se načrtujejo nove površine stavbnih zemljišč kot širitev ureditvenega območja naselja. Obstoječe podatke o razvojnih stopnjah zemljišč v občini, ki so bili izdelani s strani podjetja Realis d.o.o. je potrebno nadgraditi in jih vključiti v izdelavo strokovne podlage Bilance zemljišč.

Poročilo za izračun bilanc površin stavbnih zemljišč z razvojnimi stopnjami nepozidanih stavbnih zemljišč naj vsebuje:

- osnovnih namenskih rab prostora in razmerja med njimi,
- pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljišč po namenskih rabah prostora,
- pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljišč glede na način urejanja,
- nepozidanih stavbnih zemljišč po razvojnih stopnjah na območjih različnih namenskih rab,
- nepozidanih stavbnih zemljišč po razvojnih stopnjah na različnih območjih urejanja poselitve,
- nepozidanih stavbnih zemljišč po namenskih rabah prostora in razvojnih stopnjah po posameznih ureditvenih območjih naselij,
- nepozidanih stavbnih zemljišč po namenskih rabah prostora in razvojnih stopnjah na drugih ureditvenih območjih,
- nepozidanih stavbnih zemljišč po namenskih rabah prostora in razvojnih stopnjah na območjih posamične poselitve,
- pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljišč po namenskih rabah prostora, ki se urejajo z DPN.

Ob naštetih podatkih naj se povsod prikažejo tudi površine stavbnih zemljišč na prebivalca ter gostota prebivalcev na pozidanih območjih. Podatki naj se prikažejo v tabelah v skladu s priporočili MOP. Podatke bilanc je treba prikazati tudi z grafikoni. V poročilu je potrebno komentirati rezultate glede na specifiko prostora občine.

Priloga poročila je za izračune uporabljen sloj stavbnih zemljišč z opredelitvijo pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljišč z opredeljenimi razvojnimi stopnjami.

5 ZEMLJIŠKA POLITIKA

V zadnjem četrtem sklopu, ki se nanaša na inštrumente zemljiške politike, je podan pregled obstoječih inštrumentov ne glede na to ali se jih občina že poslužuje ali ne. Podrobneje sta obravnavana komunalni prispevek in nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča. Obe inštrumenta sta specifična in tako smo v naslednjih poglavjih prilagodili strukturo podpoglavij. Tako ločeno ne obravnavamo ciljev, strokovnih podlag ter ne podajamo predlogov za prilagoditev občinskih prostorskih aktov, saj oba obravnavana inštrumenta zemljiške politike oziroma njihova odmera ni neposredno vezana na pripravo prostorskih aktov občine. Namesto omenjenih podpoglavij je za posamezni inštrument pripravljena skupna ocena ustreznosti, ob tem pa so podani predlogi za prilagoditev njune odmere.

Iz SPRS povzemamo le splošen cilj na področju aktivne zemljiške politike, ki narekuje, da se spodbuja tako aktivno zemljiško politiko, ki omogoča uveljavljanje usmeritev na področju poselitve, prispeva k skladnemu regionalnemu razvoju in spodbujanju mednarodne konkurenčnosti. Država in lokalne skupnosti, v skladu s svojimi pristojnostmi, omogočajo pogoje za aktivno sodelovanje lastnikov zemljišč in investorjev na področju urejanja in opremljanja zemljišč v obliki javno zasebnega partnerstva. Država in lokalne skupnosti skrbijo za pridobivanje zadostne količine zemljišč, zlasti za neprofitno stanovanjsko gradnjo in delovanje javnih služb. Finančna sredstva, ki jih lokalne skupnosti pridobivajo iz naslova gospodarjenja z zemljišči, se prioritarno namenjajo za izvajanje aktivne zemljiške politike, prednostno pa se zagotavlja izdelavo prostorskih izvedbenih aktov in na njihovi osnovi ustrezno opremljanje zemljišč.

V splošnem je na ravni OPN opredeljen cilj, zagotavljanja stabilnega trga in visoke stopnje komunalne opremljenosti stavbnih zemljišč (vzpostavitev zemljiške službe občine, urejen sistem prometa z nepremičninami, zagotavljanje lastništva oziroma služnosti za obstoječe in predvidene objekte gospodarske javne infrastrukture, cenovna politika komunalnih prispevkov, ustrezna obdavčitev nezazidanih stavbnih zemljišč, načrtovano in organizirano komunalno opremljanje, ipd.).

5.1 Pregled obstoječih inštrumentov zemljiške politike

▪ Komunalni prispevek

Komunalni prispevek je plačilo dela stroškov gradnje komunalne opreme, ki ga zavezanka ali zavezanec plača občini. ZUreP-2 je komunalni prispevek ločil na komunalni prispevek za (1) obstoječo komunalno opremo in (2) novo komunalno opremo.

▪ Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča

Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča (NUSZ) predstavlja v razvojnih in poselitveno močnih občinah enega ključnih samostojnih prihodkov občine. V Sloveniji se NUSZ uporablja kot davek na nepremičnine. NUSZ se pobira od zazidanih in nezazidanih stavbnih zemljišč.

▪ Razvojne stopnje nepozidanih stavbnih zemljišč

(Vir: https://www.geoprostor.net/PisoPortal/piso_razvojne_stopnje.aspx, ZUreP-2)

ZUreP-2 predvideva določitev razvojnih stopenj nepozidanim stavbnim zemljiščem za boljšo preglednost in planiranje občine. Razvojne stopnje določimo skladno z omejitvami, ki jih predvideva zakonodaja. Razvojne stopnje določimo na štirih stopnjah, in sicer:

Preglednica 77: Razvojne stopnje.

Stopnja	Opis
1. stopnja	nezazidljivo zemljišče (gradnja ni dovoljena ali ni mogoča)
2. stopnja	prostorsko neurejeno zemljišče (začasna omejitev gradnje na parceli)
3. stopnja	neopremljeno zemljišče (ne izpolnjuje pogojev komunalne opremljenosti)
4. stopnja	urejeno zazidljivo zemljišče (kandidat za odmero takse)

Razvojne stopnje se določi na podlagi vrednotenja parametrov stanja, ki so odvisni od: regulacije zemljišča s prostorskimi akti, drugimi sorodnimi predpisi ali splošnimi akti, opremljenosti z gospodarsko javno infrastrukturo, obstoja statusa pravnih režimov na zemljišču in dejanskega stanja.

▪ **Taksa na neizkoriščena stavbna zemljišča (Vir: <https://www.gov.si teme/zemljiska-politika/>, ZUreP-2)**

S takso na neizkoriščena stavbna zemljišča lahko občina z namenom racionalne rabe prostora in razvoja stavbnih zemljišč določi območja, na katerih se plačuje omenjeno takso. Kot neizkoriščeno stavbno zemljišče se šteje zemljišče ki:

- je vpisano v evidenco stavbnih zemljišč kot urejeno zazidljivo zemljišče vsaj tri leta,
- na njem ni pridobljeno veljavno gradbeno dovoljenje,
- samo ali skupaj s sosednjimi zemljišči izpolnjuje pogoje glede velikosti gradbene parcele v skladu s prostorskimi akti in
- se nahaja v območju, v katerem se plačuje takso za neizkoriščena stavbna zemljišča.

S tem inštrumentom tako občina spodbuja lastnike urejenih zazidljivih zemljišč k aktivaciji teh zemljišč.

▪ **Predkupna pravica (Vir: <https://www.gov.si teme/zemljiska-politika/>, ZUreP-2)**

Občine in država lahko pridobivajo lastninsko in druge pravice na zemljiščih, za potrebe izvajanja prostorskih ureditev v javnem interesu, in sicer z upravnimi ukrepi pridobivanja zemljišč in pravic na njih. Eden izmed teh inštrumentov je predkupna pravica države ali občine. Območje predkupne pravice se določi z uredbo vlade ali odlokom občinskega sveta.

▪ **Komasacije (Vir: <http://www.s-kzg.gov.si/si/komasacije/>)**

S postopkom komasacije se zemljišča na določenem območju zložijo in ponovno razdelijo med prejšnje lastnike na način, da vsak dobi čimbolj zaokrožena zemljišča. Pri tem nastanejo nove samostojne parcele in se spremenijo meje obstoječih parcel.

▪ **Razlastitve (Vir: <https://www.gov.si teme/zemljiska-politika/>, ZUreP-2)**

Razlastitev je en izmed upravnih ukrepov pridobivanja zemljišč in pravic na njih, s katerim občina ali država pridobi lastninsko in druge pravice na zemljiščih, za potrebe izvajanja ureditev v javnem interesu. Nepremičnina se lahko razlasti za naslednje namene:

- za gradnjo in prevzem objektov in omrežij gospodarske javne infrastrukture ter grajenega javnega dobra;
- za gradnjo in prevzem objektov za potrebe obrambe države, državnih rezerv, varnosti državljanov in njihovega premoženja ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- za gradnjo in prevzem objektov družbene infrastrukture;
- za gradnjo neprofitnih in socialnih stanovanj.

▪ **Načrt preskrbe s stavbnimi zemljišči (Vir: ZUreP-2 in ZUreP-3)**

Občine so po ZUreP-2 zavezane izdelati načrt preskrbe s stavbnimi zemljišči, ki je podlaga za izvajanje drugih ukrepov zemljiške politike.

V sprejemanju je ZUreP-3, ki načrt preskrbe opredeljuje kot:

Količinsko in časovno usklajeno zagotavljanje zemljišč in pravic na njih za prostorski razvoj se izvaja na podlagi načrta preskrbe in upravljanja zemljišč (v nadaljnjem besedilu: načrt preskrbe).

Načrt preskrbe vsebuje kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni del, pri čemer se šteje, da je kratki rok obdobje do dveh let, srednji rok od dveh do petih let, dolgi rok od pet do petnajst let.

Načrt preskrbe pripravi občina na podlagi razvojnih dokumentov občine in občinskih prostorskih aktov.

Za oceno potreb po stavbnih in drugih zemljiščih se izdela strokovna podlaga, v kateri se:

- analizira stanje stavbnih zemljišč iz evidence stavbnih zemljišč;
- ocenijo potrebe po stavbnih zemljiščih za bivanje (stanovanja vseh vrst, zlasti javna najemna stanovanja), gospodarske dejavnosti in družbene infrastrukture, gospodarske javne službe in druge sektorske načrte občine po časovnih obdobjih iz drugega odstavka tega člena.

Za pripravo strokovne podlage se uporabijo tudi strokovne podlage pripravljene v postopkih priprave prostorskih aktov, zlasti urbanistična zasnova, ocene demografskega razvoja, gospodarskega razvoja po gospodarskih dejavnostih ter razvoja občinske prometne infrastrukture in drugih občinskih infrastrukturnih omrežij.

Načrt preskrbe vsebuje besedilni in grafični del. Strokovna podlaga iz prejšnjega odstavka je spremljajoče gradivo načrta preskrbe. Načrt preskrbe sprejme občinski svet.

Načrt preskrbe je podlaga za izvajanje ukrepov zemljiške politike v skladu s tem zakonom ter za pridobivanje zemljišč, razpolaganje z njimi in upravljanje teh v skladu s predpisi, ki urejajo stvarno premoženje države in samoupravnih lokalnih skupnosti.

Načrt preskrbe je nov inštrument zemljiške politike, ki bo pomemben za oblikovanje proračuna občina.

5.2 Komunalni prispevek

5.2.1 Stanje in težnje

Višina komunalnega prispevka v občini

Vključeni podatki/podkazalniki: skupni komunalni prispevek, komunalni prispevek za občinske javne ceste, komunalni prispevek za javno vodovodno omrežje, komunalni prispevek za javno kanalizacijsko omrežje, dolžina občinskih cest na prebivalca, dolžina javnega vodovoda na prebivalca, dolžina javne kanalizacije na prebivalca.

Komunalni prispevek je plačilo dela stroškov gradnje komunalne opreme, ki ga zavezanka ali zavezanec plača občini. ZUreP-2 je komunalni prispevek ločil na komunalni prispevek za (1) obstoječo komunalno opremo in (2) novo komunalno opremo. Občine imajo za potrebe odmere komunalnega prispevka sprejete »Odloke o programu opremljanja«. Do marca 2021 so morale občine odloke prilagoditi glede na novo uredbo (Uredba o programu opremljanja stavbnih zemljišč in odloku o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo ter o izračunu in odmeri komunalnega prispevka).

Merila za odmero komunalnega prispevka so v občini Šmartno pri Litiji določena v Odloku o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo na območju Občine Šmartno pri Litiji, Uradni list RS, št. 6/2021 z dne 15. 1. 2021.

Za potrebe projekta smo najprej analizirali občinski odlok o programu opremljanja. Sledila pa je primerjava komunalnih prispevkov med izbranimi primerljivimi občinami, tako kot v celotnem projektu. Za razliko od številnih obstoječih študij in primerjav, ki izhajajo iz starejše zbirke podatkov, ki jo je za potrebo študije Analiza odmere komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Sloveniji (MOP, februar 2018), pripravilo Ministrstva za okolje in prostor, smo v poročilu podatke prevzeli iz veljavnih odlokov občin. Večina občin je namreč v zadnjih letih sprejela nove odloke o programu opremljanja, s tem nove vrednosti za izračun komunalnega prispevka, medtem ko MOP-ova analiza temelji še na predhodnih odlokih, ki pa danes praviloma niso več v veljavi.

Medtem, ko analiza MOP (MOP, februar 2018), vsebuje zgolj primerjavo višine odmere po posameznih infrastrukturah, smo v poročilu o prostorskem razvoju analizo nadgradili s primerjavo odmere komunalnega prispevka glede na gostoto posamezne infrastrukture ter pripravili primerjave s primerljivimi občinami. Za primerjavo med občinami so bile izračunane vrednosti Cp in Ct pri katerih smo upoštevali tudi prispevne stopnje zavezanca, saj te znatno vplivajo na končno vrednost komunalnega prispevka za posamezno infrastrukturo.

Dodatno je bil za primerjavo izveden izračun odmere komunalnega prispevka za primer gradnje enostanovanjske hiše, neto tlorisne površine 150 m², na gradbeni parceli velikosti 500 m². Za obravnavani primer smo izračunali višino komunalnega prispevka za posamezno infrastrukturo ter skupni komunalni prispevek, v katerem nismo upoštevali komunalnega prispevka za plin ter vročevod, ki se lahko pojavi le v nekaterih občinah ter obračun katerega zavisi predvsem od lokacije gradbene parcele oziroma možnosti priklopa.

Za primerljive občine smo podatke tako prevzeli iz trenutno veljavnih odlokov in sicer:

- Dobrova – Polhov Gradec: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Občini Dobrova - Polhov Gradec, Uradni list RS, št. 67/2019 z dne 8.11.2019.
- Litija: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo za območje Občine Litija, Uradni list RS, št. 6/2021 z dne 15. 1. 2021.
- Medvode: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo za območje Občine Medvode, Uradni list RS, št. 44/2021 z dne 26. 3. 2021.
- Radeče: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo za območje Občine Radeče, Uradni list RS, št. 81/2021 z dne 21. 5. 2021.
- Ribnica: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo za območje Občine Ribnica, Uradni list RS, št. 107/2020 z dne 31. 7. 2020.
- Zagorje ob Savi: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo na območju Občine Zagorje ob Savi, Uradni list RS, št. 159/2021 z dne 1. 10. 2021.
- Ivančna Gorica: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo za območje Občine Ivančna Gorica, Uradni list RS, št. 197/2020 z dne 24.12.2020.
- Trebnje: Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo za območje Občine Trebnje, Uradni list RS, št. 105/2021 z dne 2.7.2021.

Med izbranimi primerljivimi občinami je občina Trbovlje, za katero nam ni uspelo pridobiti podatkov o višini odmere po novi zakonodaji, tako da smo jo izvzeli iz nadaljnjih analiz.

Analiza veljavnega odloka o programu opremljanja in o komunalnem prispevku

Odloku o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo na območju občine Šmartno pri Litiji določa:

- preračun stroškov obstoječe komunalne opreme na enoto mere,
- merila za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo,
- izračunane skupne in obračunske stroške po posameznih vrstah komunalne opreme,
- preračun obračunskih stroškov na enoto mere parcele in na enoto mere bruto tlorisne površine objekta po posameznih vrstah opreme,
- podrobnejša merila za odmero komunalnega prispevka, kot so: razmerje med deležem parcele in deležem bruto tlorisne površine, računski faktor površine, faktor namembnosti objekta, prispevne stopnje,
- olajšave in oprostitve za določene kategorije objektov,
- način plačila komunalnega prispevka.

Komunalni prispevek za posamezno vrsto obstoječe komunalne opreme se izračuna na naslednji način:

$$KP_i = ((A_{GP} \times Cp_i \times D_p) + (A_{stavba} \times Ct_i \times D_t \times F_n)) \times p_{sz(i)}$$

Pri tem je A_{stavba} bruto tlorisna površina stavbe in A_{GP} površina parcele objekta.

Za celotno območje opremljanja upošteva enako razmerje med deležem gradbene parcele stavbe (D_{p0}) in deležem površine objekta (D_{t0}), ki znaša $D_{p0} = 0,5$ ter $D_{t0} = 0,5$.

Za določitev faktorja namembnosti pri odmeri komunalnega prispevka se objekte razvrsti po namembnosti objekta, pri tem pa se za posamezne vrste objektov uporabi različne vrednosti. Objekti se razvrščajo glede na dejavnosti v skladu s predpisi, ki urejajo uvedbo in uporabo enotne klasifikacije vrst objektov in določitev objektov državnega pomena. Ker gre za funkcionalno zaokroženo območje, na katerem se nahaja več med seboj povezanih stavb oziroma gradbenih inženirskih objektov, je treba vsakega od teh objektov razvrstiti kot ločeno enoto. Namembnost objekta se upošteva z uporabo faktorjev namembnosti objekta (F_n) in se določi v skladu s predpisom, ki določa klasifikacijo vrst objektov CC-SI glede na namen uporabe objektov.

Preglednica 78: Določitev faktorjev namembnosti za stavbe (Odlok, 2020).

Oznaka v klasifikaciji objektov CC-SI*	Vrsta objekta	Faktor namembnosti (F_n)
1110	Enostanovanjske stavbe	0,90
1121	Dvostanovanjske stavbe	0,90
1122	Tri- in večstanovanjske stavbe	0,90
1130	Stanovanjske stavbe za posebne družbene skupine	0,90
1211	Hotelske in podobne gostinske stavbe	1,30
1212	Druge gostinske stavbe za kratkotrajno nastanitev	1,30
1220	Poslovne in upravne stavbe	1,10
1230	Trgovske stavbe in stavbe za storitvene dejavnosti	1,30
1241	Postajna poslopja, terminali, stavbe za izvajanje komunikacij ter z njimi povezane stavbe	1,20
1242	Garažne stavbe	1,20
1251	Industrijske stavbe	1,20
1252	Rezervoarji, silosi in skladišča	1,20
1261	Stavbe za kulturo in razvedrilo	0,90
1262	Muzeji, arhivi in knjižnice	0,90
1263	Stavbe za izobraževanje in znanstvenoraziskovalno delo	0,90
1264	Stavbe za zdravstveno oskrbo	0,90
1265	Stavbe za šport	0,90
1271	Nestanovanjske kmetijske stavbe	0,70
1272	Obredne stavbe	0,70
1274	Druge stavbe, ki niso uvrščene drugje	0,70
Gradbeni inženirski objekti		0,50
Drugi gradbeni posegi		0,50

* OPOMBA: Oznake CC-SI so v skladu z Uredbo o klasifikaciji vrst objektov in objektih državnega pomena (Uradni list RS, št. 109/11).

Vrednosti stroškov opremljanja m^2 površine gradbene parcele (C_{p0}) in stroški opremljanja m^2 bruto tlorisne površine objektov (C_{t0}) za posamezne vrste infrastrukture in posamična obračunska območja so prikazane v preglednici 78.

Preglednica 79: Določitev C_{p0} in C_{t0} za posamezno vrsto komunalne opreme.

Vrsta obstoječe komunalne opreme	C_{p0} (v EUR/ m^2)	C_{t0} (v EUR/ m^2)
cestno omrežje (CES_0)	17,50	48,00
kanalizacijsko omrežje (KAN_0)	5,40	11,00
vodovodno omrežje (VOD_0)	6,50	17,00
javne površine (JP_0)	0,70	2,00

Sam izračun komunalnega prispevka se izvede na podlagi ugotovitve, na katero vrsto komunalne opreme lahko zavezanec sploh priključi svoj objekt oziroma mu je omogočena uporaba določene vrste komunalne opreme. Komunalni prispevek se po Odloku izračuna za vsako posamezno vrsto komunalne opreme po formuli:

$$KP_{obstoječa(i)} = (A_{GP} \times C_{p0(i)} \times D_{p0} + A_{STAVBA} \times C_{t0(i)} \times D_{t0} \times F_n) \times p_{sz(i)}$$

Pri tem je A_{GP} površina parcele objekta ter A_{STAVBA} bruto tlorisna površina objekta, $p_{sz(i)}$ pa predstavlja prispevno stopnjo zavezanca. Prispevne stopnje zavezanca po posameznih vrstah komunalne opreme so prikazane v preglednici 79.

Preglednica 80: Prispevne stopnje zavezanca po veljavnem odloku (2020).

Vrsta komunalne opreme	Prispevna stopnja zavezanca (p_{sz})
cestno omrežje (CES_0)	0,62 (62 %)
kanalizacijsko omrežje (KAN_0)	0,30 (30 %)
vodovodno omrežje (VOD_0)	0,48 (48 %)
javne površine (JP_0)	0,46 (46 %)

Skupni komunalni prispevek oziroma znesek, ki se ga odmeri zavezancu, predstavlja vsoto vseh komunalnih prispevkov za posamezne vrste komunalne opreme.

Odlok določa še nekatere posebne primere obračuna komunalnega prispevka, oprostitve plačila komunalnega prispevka in predpisuje način oziroma postopek odmere.

Zaradi primerjave s starim in veljavnim odlokom, smo vrednosti iz veljavnega odloka prilagodili na staro zakonodajo. Pri izračunu vrednosti C_p in C_t smo upoštevali prispevne stopnje zavezanca ter vrednosti C_t za bruto tlorisno površino iz veljavnega odloka prilagodili na neto tlorisne površine objekta. Zaradi prispevnih stopenj, določenih v novih odlokih, je možna le prilagoditev vrednosti iz novih odlokov na staro zakonodajo in ne obratno. Tako smo za primerjavo obeh odlokov v občini Šmartno pri Litiji uporabili preračunane vrednosti, ki so predstavljene v preglednici 80. Iz primerjave izpostavljamo predvsem vrednost stroškov na enoto parcele C_p (EUR/m²) in enoto neto tlorisne površine C_t (EUR/ m²) za kanalizacijsko omrežje. Z novim odlokom se je vrednost komunalnega prispevka za C_p nekoliko zvišala, medtem ko se je C_t znižala iz 6,6 na 3,96 EUR/m². Že tako nizek komunalni prispevek za kanalizacijsko omrežje je s tem še nižji. Največ k znižanju pripomore nizka prispevna stopnja zavezanca (p_{sz}), ki za kanalizacijsko omrežje znaša 0,30, kar pomeni, da občina s tem nase prevzema kar 70 % stroškov izgradnje kanalizacijskega omrežja. Že pred sprejemom novega odloka je bila višina komunalnega prispevka za kanalizacijsko omrežje sorazmerno nizka glede na primerljive občine. Nekoliko se je znižal tudi prispevek za cestno omrežje.

Preglednica 81: Povprečni stroški opremljanja, prilagojeni na staro zakonodajo in primerjava vrednosti starega in novega odloka.

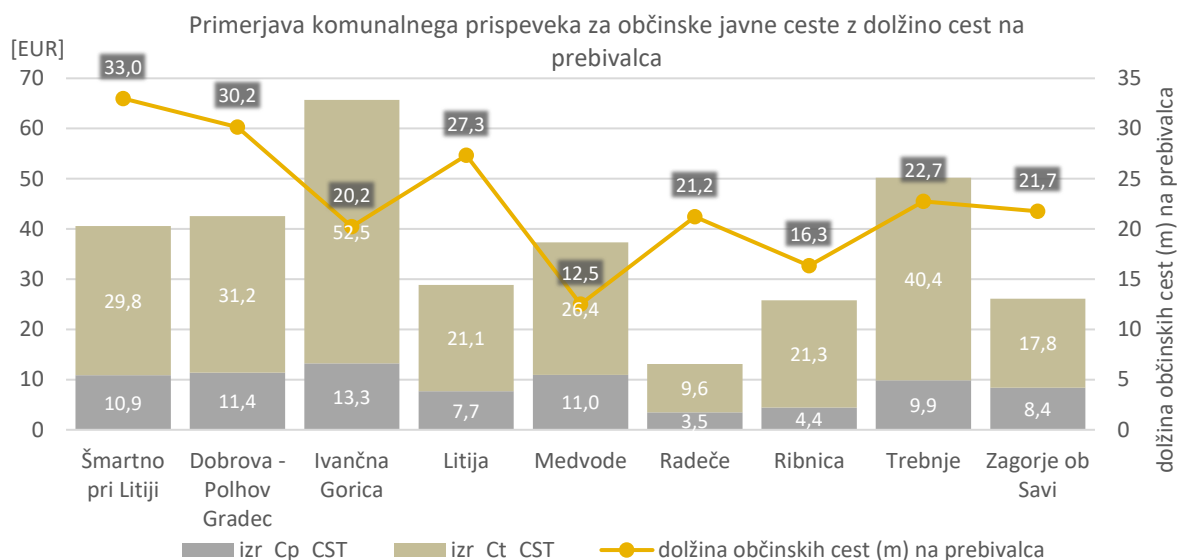
Vrsta komunalne opreme	Odlok, 2020 (preračunano star sistem)		Odlok, 2015	
	C_{pij} (v EUR/m ²)	C_{tij} (v EUR/m ²)	C_{pij} (v EUR/m ²)	C_{tij} (v EUR/m ²)
cestno omrežje	10,85	35,71	12,62	37,77
kanalizacijsko omrežje	1,62	3,96	1,24	6,62
vodovodno omrežje	3,12	9,79	3,88	9,59
Javne površine	0,32	1,10	0,28	1,51

Komunalni prispevek za občinske javne ceste

Primerjava višine komunalnega prispevka za posamezno javno gospodarsko infrastrukturo je mogoča na podlagi podatkov prevzetih iz posameznih občinskih odlokov. Povzemamo in prikazujemo stroške na enoto parcele C_p (EUR/m²) in enoto bruto tlorisne površine C_t (EUR/ m²) za posamezno komunalno opremo, pri čemer smo za posamezno vrsto komunalne infrastrukture upoštevali tudi prispevne stopnje zavezanca, saj so te med občinami različne. Pomenijo pa kakšen delež stroškov komunalnega opremljanja pokriva zavezanec.

Velja opozoriti, da tako izračunan C_{pi} in C_{ti} še ne podajata dejanske vrednosti komunalnega opremljanja, za to je potrebno upoštevati še v programu opremljanja občine opredeljene parametre, kot so: razmerje med deležem gradbene parcele (D_p) in deležem bruto tlorisne površine objekta (D_t), ki se upošteva pri izračunu komunalnega prispevka v posamezni občini, pa tudi faktor dejavnosti.

Primerjava komunalnega prispevka (C_{pi} in C_{ti}) za občinske javne ceste z dolžino cest na prebivalca pokaže, da ima občina Šmartno pri Litiji največ občinskih cest na prebivalca (33,0 m). Vrednost komunalnega prispevka je v zgornji polovici med primerjanimi občinami. Predpisani so stroški 10,9 EUR/m² stavbnega zemljišča oziroma parcele (C_{p_CST}) in 29,8 EUR/m² bruto tlorisne površine objekta (C_{t_CST}). Občina z najmanjšim komunalnim prispevkom za občinske ceste je Radeče, z najvišjim pa Ivančna Gorica.

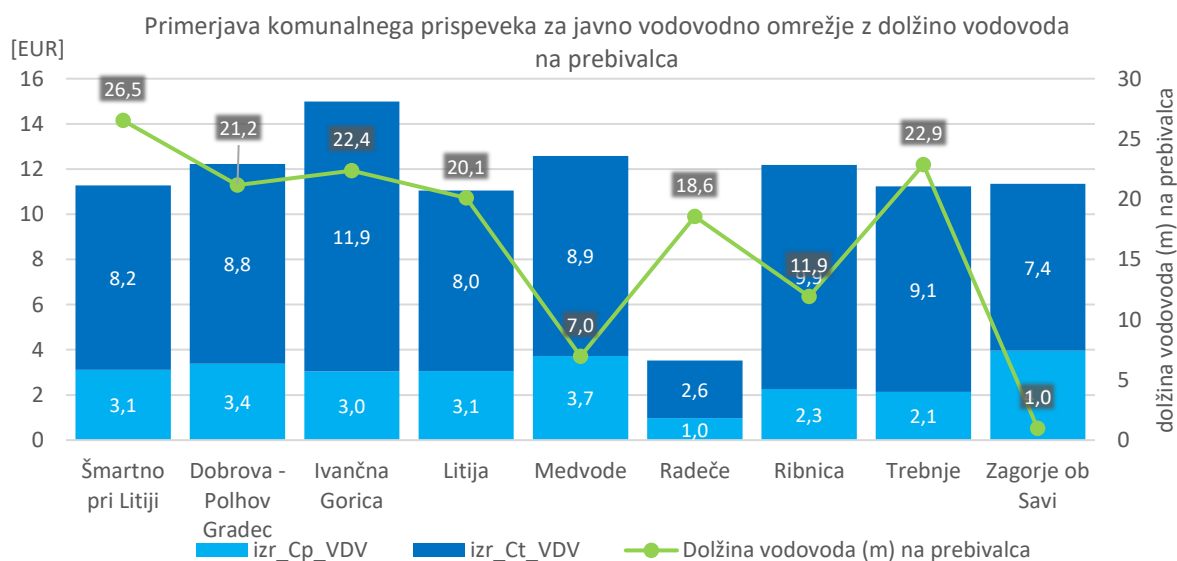
Shema 134: Primerjave komunalnega prispevka za občinske javne ceste z dolžino cest na prebivalca za izbrane občine.

Podobne vrednosti kot občina Šmartno pri Litiji izkazuje tudi Dobrova – Polhov Gradec, ki ima tudi podobno dolžino cest na prebivalca, medtem ko na primer Litija izkazuje nižjo odmero pri podobni dolžini cest na prebivalca. Višina predpisanih stroškov opremljanja se torej ne odraža vedno v dolžini občinskih cest na prebivalca.

Komunalni prispevek za javno vodovodno omrežje

Primerjava vrednosti stroškov opremljanja (Cp_VDV in Ct_VDV) za javno vodovodno omrežje z dolžino vodovoda na prebivalca pokaže, da je višina stroškov opremljanja med primerjanimi občinami prav tako kot pri cestah neuravnotežena. Prihaja do nekaterih večjih razlik oziroma ni neposredne povezave med dolžino vodovoda in odmero.

Med primerljivimi občinami so najnižji stroški komunalnega opremljanja za javno vodovodno omrežje določeni v občini Radeče, najvišji pa v občini Ivančna Gorica. Občina Šmartno pri Litiji ima med primerljivimi občinami najdaljše vodovodno omrežje na prebivalca (26,5 m/preb.) in srednje visoke stroške opremljanja za javno vodovodno omrežje. V občini Šmartno pri Litiji stroški opremljanja znašajo 3,1 EUR na prebivalca na enoto parcele (Cp_VDV) in 8,2 EUR na prebivalca na enoto bruto tlorisne površine (Ct_VDV). Najnižjo dolžino vodovoda na prebivalca občine ima občina Zagorje ob Savi (1,0 m/preb.), stroški opremljanja pa so primerljivi s tistimi v občini Šmartno pri Litiji.

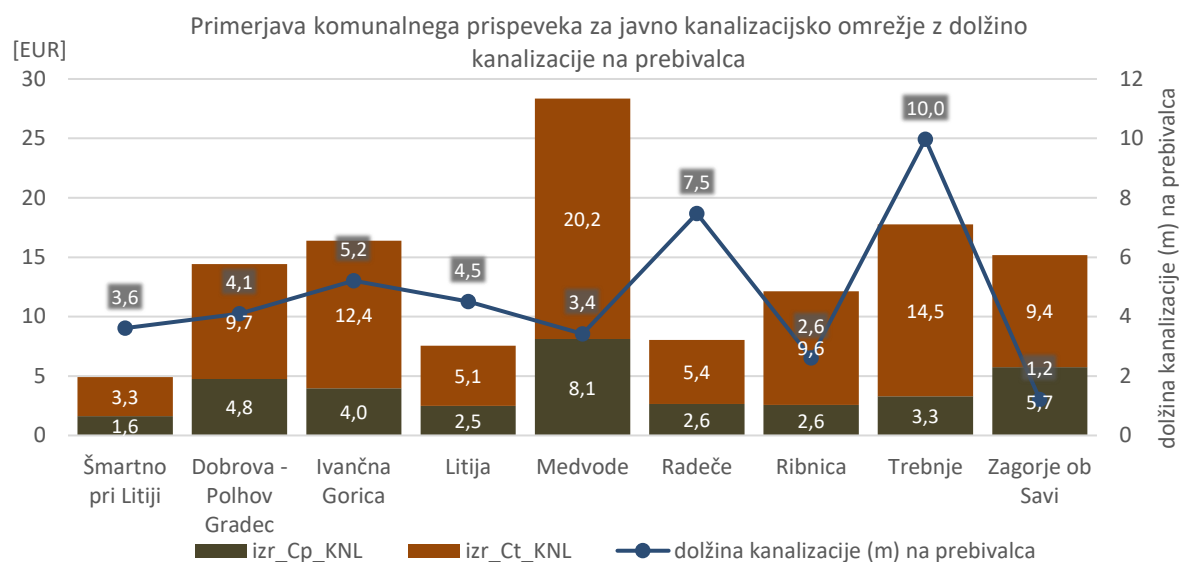

Shema 135: Primerjave komunalnega prispevka za javno vodovodno omrežje z dolžino vodovoda na prebivalca za izbrane občine.

Komunalni prispevek za javno kanalizacijsko omrežje

Podatki o dolžini kanalizacije na prebivalca so po občinah bistveno bolj podobni, kot podatki dolžine cest in vodovoda na prebivalca. To je posledica dejstva, da se s kanalizacijskim omrežjem opremljajo le strnjena območja poselitve. Ne glede na gostoto kanalizacijskega omrežja pa so predpisani stroški opremljanja z kanalizacijskim omrežjem po primerjanih občinah bistveno različni.

Primerjava stroškov (Cpi in Cti) na enoto za javno kanalizacijsko omrežje z dolžino kanalizacije na prebivalca pokaže, da ima občina Šmartno pri Litiji določene najnižje stroške na enoto opremljanja za javno kanalizacijo (1,6 EUR/m² parcele in 3,3 EUR/m² bruto tlorisne površine objekta). Najvišji stroški so določeni v občini Medvode (8,1 EUR/m² parcele in 20,2 EUR/m² bruto tlorisne površine objekta), ki ima podobno dolžino kanalizacije na prebivalca kot Šmartno pri Litiji (3,4 m).

Shema 136: Primerjave komunalnega prispevka za javno kanalizacijsko omrežje z dolžino kanalizacije na prebivalca za izbrane občine.

Skupni komunalni prispevek

Na grafu je s stolpci prikazan okvirni seštevek Cpi in Cti za vse komunalne opreme za izbrane primerljive občine. Sestavljeni stolpec prikazuje seštevek stroškov opremljanja na enoto parcele Cp (EUR/m²) in stroškov opremljanja na enoto neto tlorisne površine objekta Ct (EUR/m²), ki bi bil opremljen z vso gospodarsko javno infrastrukturo.

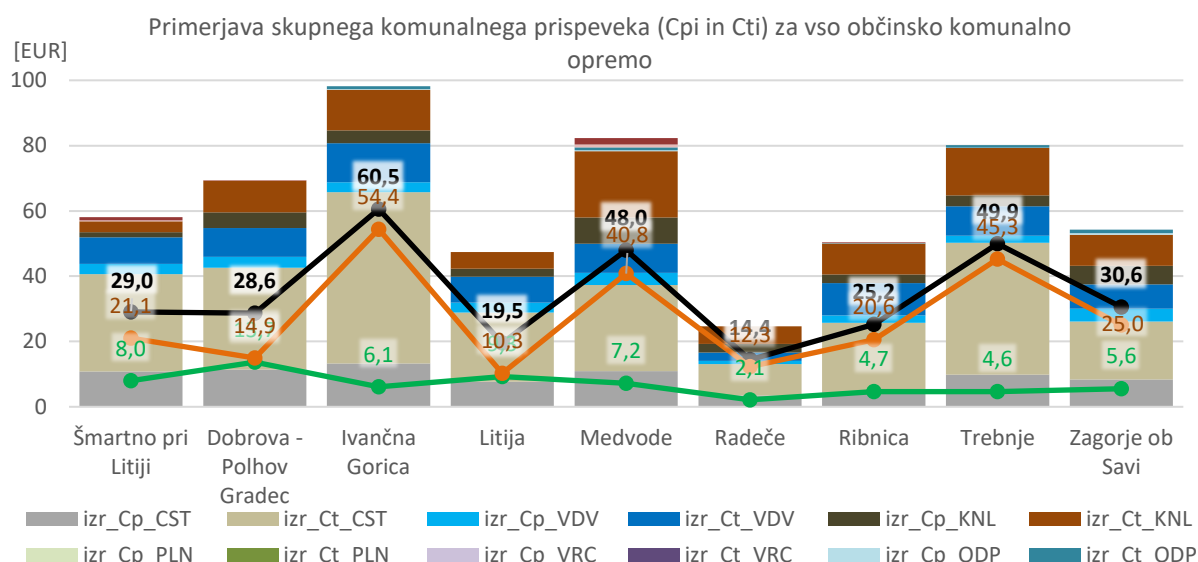
Ta seštevek še ne predstavlja dejanskega komunalnega prispevka na m² parcele oziroma objekta. Komunalni prispevek na m² stavbnega zemljišča ali gradbene parcele prikazuje svetlo zelena linija, komunalni prispevek na m² bruto tlorisne površine objekta pa oranžna črta. Komunalni prispevek KP_SUM_P in KP_SUM_T se izračuna z upoštevanjem predpisanega razmerja, ki določa delež parcele (Dp) in delež bruto tlorisne površine (Dt), ki se upošteva pri izračunu komunalnega prispevka.

Končni seštevek prikazuje črna črta, vendar pa je ta vrednost zgolj informativna, saj pravilno odmero komunalnega prispevka dobimo z vsoto zmnožka Cp za posamezno infrastrukturo in površino gradbene parcele in zmnožka Ct za posamezno infrastrukturo in bruto tlorisno površino objekta. Kljub vsemu pa lahko vrednost seštevka vzamemo za ustrezno primerjavo višine komunalnega prispevka za polno opremljeno zemljišče v posamezni občini.

Izvedli smo primerjavo skupnega komunalnega prispevka (Cpi in Cti) za vso komunalno opremo. Med izbranimi primerljivimi občinami imajo višji komunalni prispevek od Šmartnega pri Litiji (29,0 EUR/m²) občine Ivančna Gorica, Medvode, Trebnje in Zagorje ob Savi. Občini z relativno nizko odmero pa sta Litija in Radeče, ki imata skupni komunalni prispevek nižji od 20 EUR/m².

Razlike med višinami komunalnega prispevka med občinami so res velike in verjetno ne odražajo v celoti kvalitete in dejanske gostote komunalne opreme oziroma stroškov komunalnega opremljanja.

Glede na izvedeno analizo ocenjujemo, da je višina komunalnega prispevka v občini Šmartno pri Litiji, glede na izvedeno primerjavo z izbranimi občinami, ustrezna, z izjemo kanalizacijskega omrežja, kjer je primerjalno nizka.

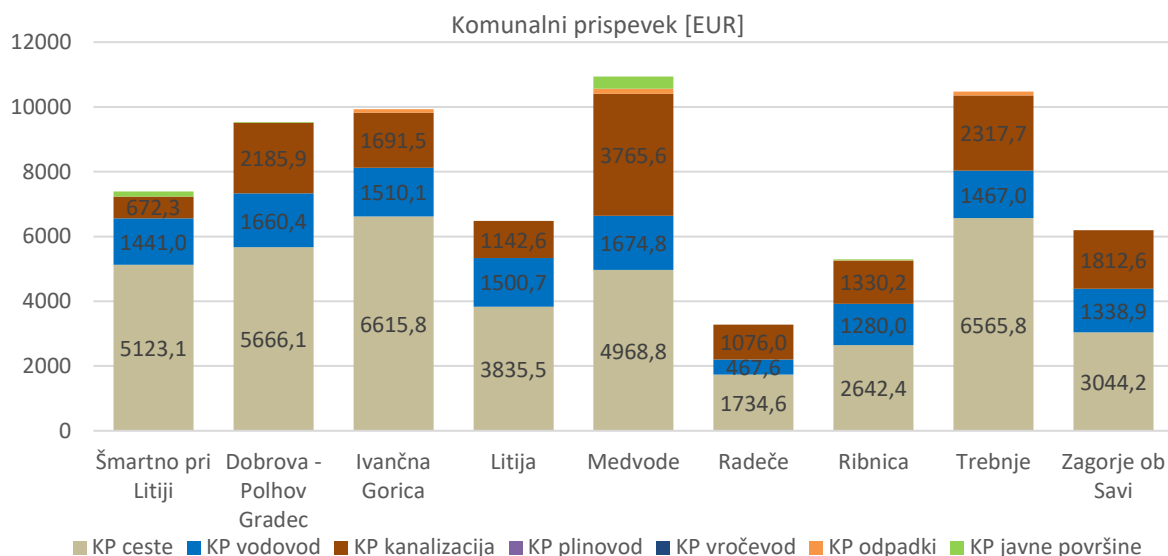
Shema 137: Skupni komunalni prispevek za vso komunalno opremo za izbrane občine.

Predvsem zaradi lažje primerljivosti analiziranih odlokov ter podatkov smo v poročilo vključili še primer izračuna stroškov komunalnega prispevka za primer načrtovanja oz. gradnje stanovanjske nepremičnine. Gre za primer enostanovanjske hiše, neto tlorisne površine 150 m², na gradbeni parceli velikosti 500 m². Za obravnavani primer smo izračunali višino komunalnega prispevka za posamezno infrastrukturo ter skupni komunalni prispevek, v katerem pa namenoma, zaradi primerljivosti med občinami nismo upoštevali komunalnega prispevka za plin ter vročevod, ki se lahko pojavi le v nekaterih občinah ter obračun katerega zavisi predvsem od lokacije gradbene parcele oziroma možnosti priklopa. Izračun komunalnega prispevka za obravnavano stanovanjsko nepremičnino je povzet v preglednici 81.

Preglednica 82: Komunalni prispevek za enostanovanjsko stavbo NTP 150 m² na gradbeni parceli 500 m².

Vrsta komunalne opreme	Komunalni prispevek [EUR]
Cestno omrežje	5.123,06
Kanalizacijsko omrežje	672,30
Vodovodno omrežje	1.440,96
Objekti za ravnanje z odpadki	0,00
Javne površine	155,02
Skupaj	7.391,34

Primerjavo s komunalnim prispevkom v preostalih primerljivih občinah podaja shema 138. Za enako stanovanjsko nepremičnino bi v posamezni primerljivi občini plačali izrazito različne komunalne prispevke. Medtem ko bi za tovrstno nepremičnino v občini Šmartno pri Litiji plačali 7.391,34 EUR komunalnega prispevka, bi najvišji komunalni prispevek plačali v občini Medvode (10.943,03 EUR) ter najnižji v občini Radeče (3.278,19 EUR). Med 9 občinami, ki jih primerjamo ima občina Šmartno pri Litiji peti najvišji komunalni prispevek za obravnavano stanovanjsko nepremičnino. Kljub nedavnemu zmanjšanju komunalnega prispevka v občini Šmartno pri Litiji vidimo, da ima še vedno višji prispevek od štirih primerjanih občin.

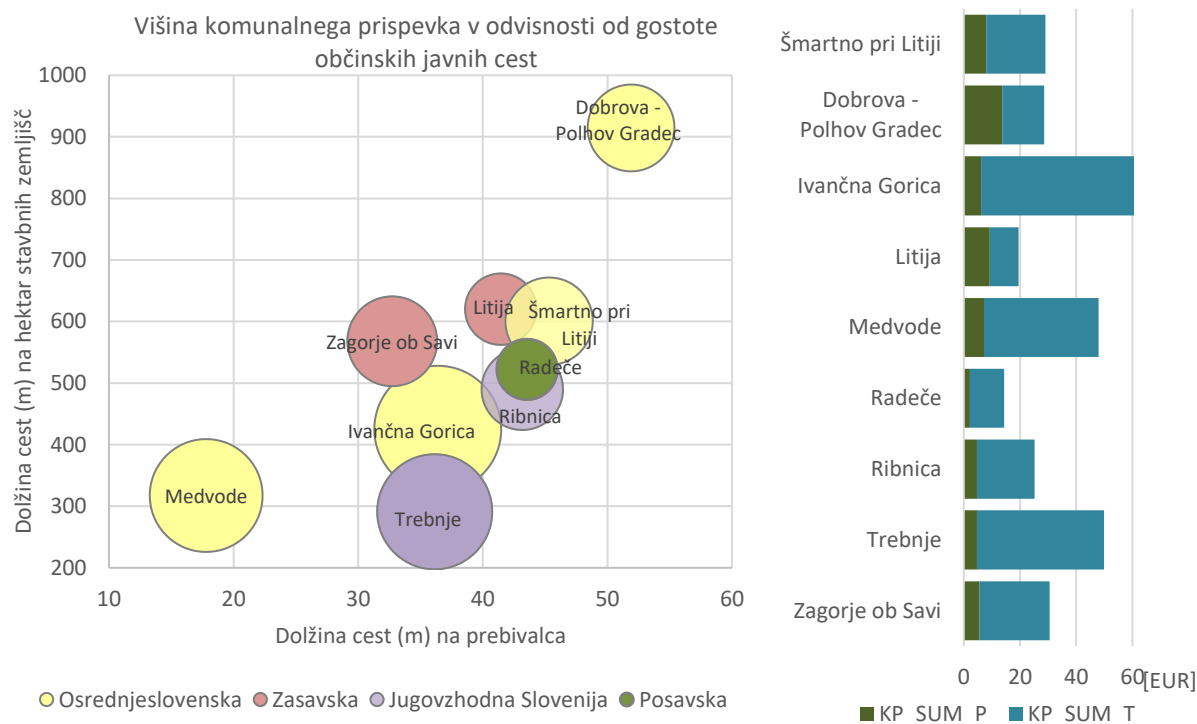

Shema 138: Skupni komunalni prispevek za vso komunalno opremo za izbrane občine.

5.2.2 Skupna ocena ustreznosti komunalnega prispevka

Za skupno oceno odmere bomo prikazali še en graf primerjave med občinami, ki prikazuje višino komunalnega prispevka v odvisnosti od gostote občinskih javnih cest. Prav ceste predstavljajo namreč najbolj razširjeno, pa tudi najdražjo infrastrukturo za gradnjo in vzdrževanje. Ker je dostop do javne ceste obvezna komunalna oprema in ker ima vsaka stavba dostop do javne ceste je gostota cest najboljši kazalnik racionalne rabe stavbnih zemljišč oziroma gostote opremljenosti. Gostoto opremljenosti prikazujemo z dvema kazalnikoma:

- dolžino občinskih javnih cest na prebivalca (x os) in
- dolžino občinskih javnih cest na površino (ha) stavbnih zemljišč (y os).

Shema 139: Višina komunalnega prispevka v odvisnosti od gostote občinskih javnih cest.

Velikost kroga na grafu prikazuje skupno vrednost komunalnega prispevka (glej prejšnje poglavje), barva krogca pa pripadnost občine posamezni statistični regiji. Na desni strani vidimo razmerje med deležem komunalnega prispevka na m² glede na gradbeno parcelo in glede na bruto tlorisno površino objekta.

Primerjava dolžine cestnega omrežja, kaže najmanjše dolžine (in s tem najvišjo gostoto) na prebivalca in na površino stavbnih zemljišč v občini Medvode, najnižjo gostoto glede na stavbna zemljišča pa v občini Trebnje.

Občina Šmartno pri Litiji je po obeh kazalnikih še najbolj primerljiva z občinami Litija in Radeče, pri čemer imata obe občini nižji komunalni prispevek od Šmartnega pri Litiji.

5.2.3 Predlogi za prilagoditev odmere komunalnega prispevka

Višina komunalnega prispevka bi morala prioriteto zagotavljati finančno vzdržnost komunalnega opremljanja. Komunalno opremljanje se financira iz občinskih proračunov in deloma v zadnjih letih (predvsem kanalizacija) iz sredstev evropskih skladov. Iz državnih sredstev se občinska komunalna oprema ne gradi. Komunalni prispevek tako predstavlja praktično edini »namenski vir« za komunalno opremljanje. V kolikor je komunalni prispevek nizek, se komunalno opremljanje financira iz drugih finančnih virov, kar pa pomeni, da praviloma zmanjkuje sredstev za komunalno opremljanje, kar dolgoročno znižuje stopnjo in kvaliteto komunalne opremljenosti.

Komunalni prispevek bi moral biti uporabljen kot mehanizem zemljiške politike za usmerjanje poselitve po prioritetenih planskih območjih. Občina bi lahko delno s komunalnim prispevkom stimulirala ali destimulirala določene urbanistične razvojne parametre. Mehanizem komunalnega prispevka je za izvajanje zemljiške politike znotraj posamične občine sicer zelo okoren, saj je mogoče usmerjati prostorski razvoj zgolj skozi različna obračunska območja in faktor dejavnosti, pa še tam so pravila zelo omejena.

Glede na ugotovitve analize in dejstva, da je občina pred kratkim sprejela nov Odloku o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo na območju občine Šmartno pri Litiji menimo, da je odmera komunalnega prispevka najverjetneje ustrezna. Kljub temu, pa morda iz novega odloka izstopa predvsem odmera komunalnega prispevka za kanalizacijo, ki je zaradi predpisane prispevna stopnja zavezanca (p_{sz}), sorazmerno nizka. Prispevna stopnja zavezanca za kanalizacijsko omrežje znaša 0,30, kar pomeni da občina s tem nase prevzema kar 70 % stroškov izgradnje kanalizacijskega omrežja. Zmanjšal se je tudi prispevek za cestno omrežje. Ob tem je seveda lahko prispevna stopnja nizka načrtno, z namenom privabljanja investorjev.

Eden izmed razlogov za takšno prispevno stopnjo za kanalizacijsko omrežje je tudi ta, da se nova kanalizacija gradi na kanalizacijsko neopremljenih območjih z obstoječimi objekti. Ko je ta izgrajena se po uradni dolžnosti mora odmeriti tudi komunalni prispevek za izgrajeno infrastrukturo, pri tem pa občina ne želi pretirano obremenjevati obstoječih objektov. Seveda pa je v tem primeru izgradnja veliko finančno breme občine. Prav tako se najverjetneje z novim odlokom ni želelo bistveno posegati (znatno višati) v odmero komunalnega prispevka za kanalizacijsko omrežje.

Zaključimo lahko, da je odmera prilagojena razmeram v občini, da pa je predvsem na področju kanalizacijskega omrežja sorazmerno nizka, za normalno pokrivanje stroškov, predvsem v primeru izboljšave opremljanja. Predpisana odmera je primerna predvsem v primeru gradnje na že opremljenih območjih, saj je infrastruktura že zgrajena in tako tudi že plačana. S sorazmerno nizko odmero pa občina želi usmerjati gradnjo na že opremljena območja in na tak način vplivati na zgostitev poselitve.

5.3 Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča

5.3.1 Stanje in težnje

Višina odmere NUSZ

Vključeni podatki/podkazalniki: skupna odmera NUSZ, skupna odmera NUSZ za fizične in pravne osebe, odmera NUSZ na prebivalca, odmera NUSZ za fizične osebe na m² stanovanjskih površin stavb v občini, odmera NUSZ za pravne osebe na m² poslovnih površin stavb v občini, razmerje med odmero NUSZ za pravne osebe in odmero za fizične osebe

Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča (NUSZ) predstavlja v razvojnih in poselitveno močnih občinah enega ključnih samostojnih prihodkov občine. V Sloveniji se NUSZ uporablja kot davek na nepremičnine. NUSZ se pobira od zazidanih in nezazidanih stavbnih zemljišč.

Zazidano stavbno zemljišče

Pri stavbnih zemljiščih je najpomembnejša členitev na zazidana in nezazidana. Z vidika zemljiške politike je predvsem pomembna predpostavka, da so zazidana stavbna zemljišča že izrabljena, in torej ne predstavljajo več prostega stavbnega fonda za prostorski razvoj. Ta predpostavka ni v celoti pravilna, vendar lahko v splošnem trdimo, da večino fonda za razvoj pokrivajo nezazidana stavbna zemljišča (angl. *greenfield*) in tista zazidana zemljišča, ki so predmet prenove (angl. *brownfield*).

Obseg zazidanih stavbnih zemljišč je torej za zemljiško politiko pomemben, saj definira fond zemljišč, ki je z vidika razvoja obstoječih dejavnosti v prostoru ustrezen, skladen z razvojnimi cilji in načrti ter kot tak zaželen.

Za določitev obsega zazidanih stavbnih zemljišč bi bilo nujno potrebno razčistiti problematiko v zvezi z določanjem in evidentiranjem funkcionalnega (pripadajočega) zemljišča stavbe. Ta presega vsebino pričujočega prispevka, je pa v zadnjih letih predmet obširnih strokovnih razprav, ki jih je še dodatno spodbudilo določanje pripadajočih zemljišč večstanovanjskih objektov po ZVetL.

Nezazidano in nepozidano stavbno zemljišče

Nezazidana stavbna zemljišča so najpomembnejši del prostorskega fonda za razvoj novih investicij v prostoru. Skladno z načelom prostorskega načrtovanja se prostorski razvoj usmerja in načrtuje na prostih, degradiranih in nezadostno izkoriščenih površinah znotraj obstoječih naselij. Določitev obsega nezazidanih stavbnih zemljišč je torej za izvajanje zemljiške politike ključna.

Prav glede definicije nezazidanih stavbnih zemljišč vlada v slovenskem prostoru največja terminološka zmeda. Definicija nezazidanega stavbnega zemljišča je namreč v predpisih (hkrati z definicijo zazidanega stavbnega zemljišča) vzpostavljena za potrebe NUSZ. Z razvojem NUSZ in s tem povezano pravno prakso se je oblikovalo stališče, da med nezazidana stavbna zemljišča, ki so lahko predmet odmere nadomestila, sodijo le tista nezazidana stavbna zemljišča, ki so komunalno opremljena in na katerih je dopustna gradnja stavb.

Takšna definicija pa ne odraža dejanskih potreb zemljiške politike. Z vidika ustreznega usmerjanja prostorskega razvoja bi bilo treba določiti celoten obseg nezazidanih stavbnih zemljišč ter jih naknadno razdeliti po razvojnih stopnjah glede na opremljenost in ustreznost za gradnjo stavb.

Šele ZUreP-2 uvaža v sistem tudi pojem »nepozidano stavbno zemljišče«, ki pa ima drugačno definicijo kot nezazidano stavbno zemljišče za odmero NUSZ. Nepozidano stavbno zemljišče po ZUreP-2 je zemljiška parcela oziroma več zemljiških parcel ali njihovih delov, ki so z občinskim prostorskim aktom namenjene za graditev objektov in niso pozidana zemljišča.

Vloga NUSZ kot instrumenta zemljiške politike

Sistemske je NUSZ zastarelo in pravno slabo urejeno, v praksi pa v različnih občinah tudi zelo različno uporabljeno. Slaba in nejasna je zakonska podlaga, neurejeni so občinski odloki, ki v mnogih primerih sploh niso usklajeni z zakonom. Neustrezne so tudi evidence za odmero nadomestila. Na slabo pravno urejenost nadomestila jasno kaže tudi veliko število odločb Ustavnega sodišča RS, ki pa so na srečo, v zvezi z odmero nadomestila, vsaj vzpostavile nekaj ustavnopravne prakse.

Vendar pa bi lahko, kljub zastarelosti, sistem odmere nadomestila v veliki meri omogočal izvajanje zemljiške politike. Skladno z Zakonom o stavbnih zemljiščih lahko občine v sistem odmere nadomestila vključijo naslednje kriterije: lego (lokacije) stavbnega zemljišča, zazidanost oziroma nezazidanost, komunalno opremljenost, namembnost in smotrno izkoriščenost ter izjemne ugodnosti lokacije v zvezi s pridobivanjem dohodka.

Smiselna uporaba naštetih kriterijev omogoča veliko fleksibilnost uporabe nadomestila za potrebe izvajanja zemljiške politike. Prav zloraba takšne fleksibilnosti pa je povzročila številne anomalije v sistemu, praviloma izven zakonskih določb. Višja ali nižja odmera nadomestila je namreč dopustna le v primerih, ko je mogoče takšno odmero ustrezno utemeljiti s povečanimi stroški rabe in vzdrževanja teh zemljišč. Kršitev tega načela je bila tudi najbolj pogost razlog za razveljavitev posameznih določb občinskih odlokov o nadomestilu s strani Ustavnega sodišča. Zaradi različnih obravnav istovrstnih ali sorodnih primerov se vseskozi postavlja tudi vprašanje enakosti obravnave zavezancev pred zakonom.

Eno ključnih vprašanj, ki se pojavlja ob vzpostavitvi novega davka na nepremičnine, je prav obseg fleksibilnosti tega instrumenta za potrebe izvajanja zemljiške politike. Nekatere cilje vzpostavitve davka, kot so enostavnost, razumljivost in preglednost sistema, bo težko uveljaviti ob hkratni potrebi po uporabi davka kot ukrepa zemljiške politike. Z vidika preglednosti, učinkovitosti in nizkih stroškov administriranja davka bi bilo torej bolje uvesti robusten sistem davka, z najširšo davčno osnovo, enostavnim sistemom davčnih stopenj in kar najmanj izjemami. Kot splošen ukrep zemljiške politike bi bilo mogoče dopustiti občinam variabilno davčno stopnjo za različne namembnosti, seveda v vnaprej predpisanem okviru, kar bi lahko omogočalo na primer spodbudo gradnje stanovanj na demografsko ogroženih območjih ali določenih dejavnosti na gospodarsko nerazvitih območjih. Na ta način bi se vsaj delno vzpostavila tudi prostorska konkurenčnost občin.

V kolikor bi želeli davek uporabiti za izvajanje zemljiške politike, pa bi morali občinam dati možnost za povečanje ali zmanjšanje davka, predvsem na območjih nezazidanih stavbnih zemljišč in na območjih, namenjenih prenovi. Ta možnost pa ne bi smela biti uporabljena kot splošen ukrep, ampak bi morala omogočati izvajanje ukrepa za posamezna območja ali celo za posamezne nepremičnine. Ta območja bi morala biti določena s prostorskimi načrti, prek katerih bi bil ugotovljen in sprejet splošni javni interes. Jasno bi morali biti navedeni tudi razlogi za uvedbo ukrepa in utemeljena njegova sorazmernost. Zaradi potrebe po veliki fleksibilnosti bi bilo smiselno ta ukrep uvesti kot poseben instrument zemljiške politike, neodvisno od davka na nepremičnine.

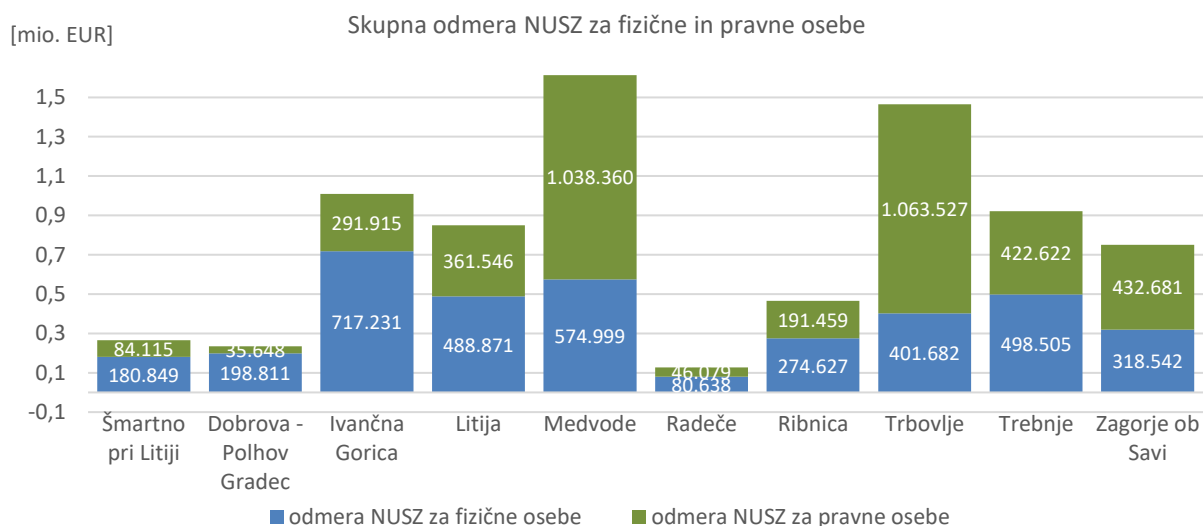
Pred obravnavo kazalnikov za analizo odmere NUSZ je treba pojasniti nekaj specifik za obračun NUSZ:

1. NUSZ za zazidana stavbna zemljišča se ne odmerja od površine zazidanega stavbnega zemljišča, kot bi lahko napačno razumeli iz imena odmere, pač pa od stanovanjske ali poslovne površine stavbe.
2. NUSZ za nezazidana stavbna zemljišča se ne odmerja od vseh nezazidanih stavbnih zemljišč ampak le od tistih nezazidanih stavbnih zemljišč, na katerih je dopustna gradnja stavb in so komunalno opremljena.
3. NUSZ za zazidana stavbna zemljišča se lahko za poslovne površine odmeri tudi od poslovnih površin, ki predstavljajo nezahtevne stavbe ali gradbeno inženirske objekte, ki jih poslovni subjekt koristi kot »odprte poslovne površine« (npr. odprta skladišča, najemna tržna parkirišča ipd.).
4. Pri odmeri NUSZ se praviloma upošteva tudi opremljenost z občinsko gospodarsko javno infrastrukturo (komunalno opremo) – ceste, kanalizacija, vodovod, javne površine ipd.
5. Občina lahko upošteva dodatno obremenitev z NUSZ na izjemno ugodnih lokacijah za poslovno dejavnost;
6. NUSZ se ne odmerja od površin vseh stavb (zazidana stavbna zemljišča) in vseh nezazidanih stavbnih zemljišč, ker so nekatere predmet oprostitve.

Skupna odmera NUSZ, ločeno za fizične in z pravne osebe

Skupna odmera NUSZ za primerljive občine nam pove zgolj odmero po posameznih občinah. Ker so občine tako po velikosti, površini, količini stavbnih zemljišč, pozidanosti in številu prebivalcev raznolike je ta podatek zgolj izhodišče za razumevanje ostalih kazalnikov, ki so bolj primerljivi.

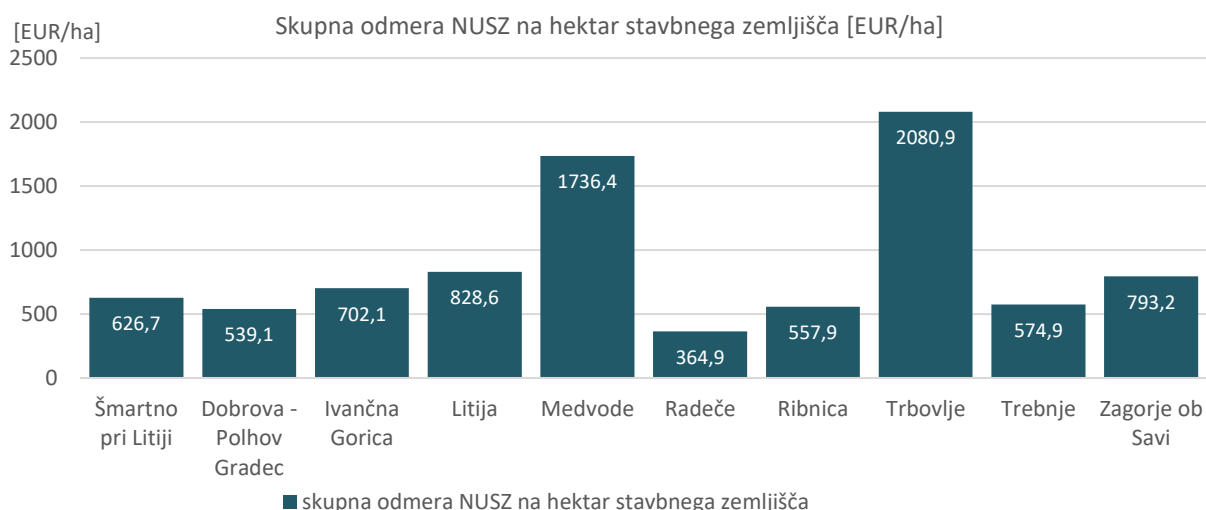
Največjo skupno odmero NUSZ med primerjanimi občinami ima občina Medvode, sledi pa ji občina Trbovlje. Pričakovali bi, da bi se med občin z višjo odmero NUSZ uvrščale predvsem občine z večjimi območji namenjenimi proizvodnim dejavnostim, kot jih ima občina Šmartno pri Litiji. Občina Šmartno pri Litiji ima skoraj najnižjo odmero NUSZ za fizične osebe med primerljivimi občinami, po skupni odmeri NUSZ za fizične in pravne osebe pa se uvršča na 8. mesto.

Shema 140: Odmera NUSZ za fizične in pravne osebe v izbranih občinah (€).

Skupna odmera NUSZ na hektar stavbnega zemljišča

Kazalnik skupne odmere NUSZ na hektar stavbnega zemljišča nam lahko prikaže zelo okvirno razmerje med skupno odmero in količino stavbnih zemljišč. Ob tem je treba poudariti, da se NUSZ ne odmerja za vsa stavbna zemljišča, tako da kazalnik ni nujno popolnoma primerljiv med primerjanimi občinami.

Shema 141: Skupna odmera NUSZ na hektar stavbnega zemljišča v izbranih občinah.

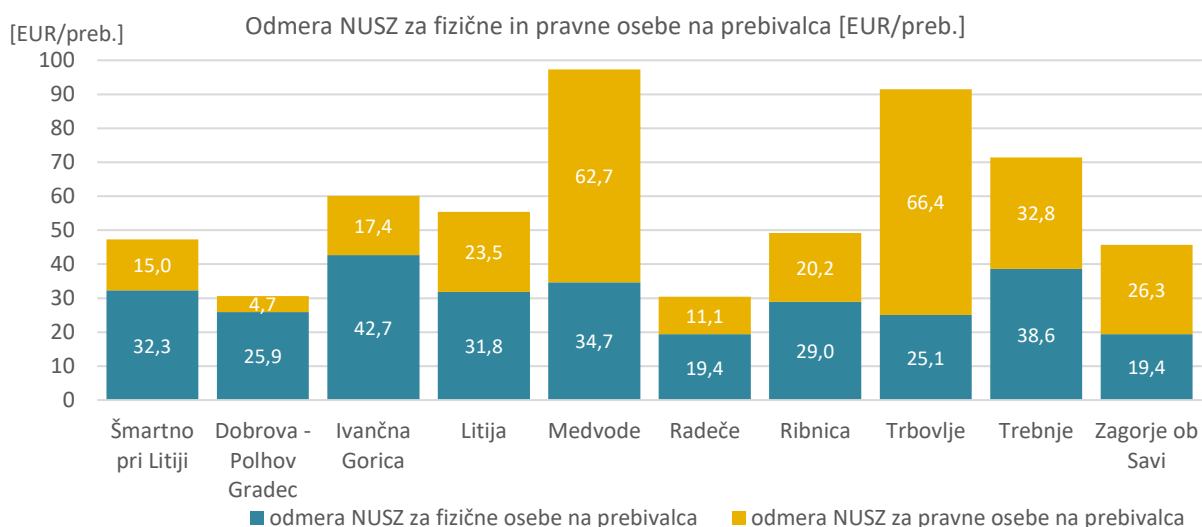
Visoka vrednost kazalnika pomeni, da ima občina visoko odmero NUSZ ali pa da ima izrazito majhno količino stavbnih zemljišč glede na odmero NUSZ. Visoka vrednost bi torej lahko pomenila sorazmerno majhno število komunalno neopremljenih zemljišč, ki niso predmet odmere.

Rezultati kažejo, da ima najvišji kazalnik občina Trbovlje (2080,9 EUR/ha), na drugem mestu pa je že občina Medvode (1736,4 EUR/ha). Najnižjo vrednost kazalnika ima občina Radeče (364,9 EUR/ha). Občina Šmartno pri Litiji je po velikosti vrednosti kazalnika (626,7 EUR/ha) na 6. mestu med primerjanimi občinami.

Nizka vrednost kazalnika lahko izraža prenizko vrednost NUSZ ali pa izrazito veliko količino stavbnih zemljišč. Vsekakor pa nizka vrednost kazalnika ni zaželena.

Skupna odmera NUSZ na prebivalca občine

Skupna odmera NUSZ na prebivalca tudi ni povsem ustrezen kazalnik za primerjavo. Vsi prebivalci namreč niso lastniki nepremičnin in s tem zavezanci za plačilo nadomestila. Praviloma so odmere NUSZ tudi bistveno višja za pravne osebe kot za fizične osebe oziroma prebivalce. Kljub vsemu pa kazalnik bolje kaže samo razmerje med odmero nadomestila kot le primerjava same odmere in ga lahko štejemo kot enega krovnih kazalnikov odmere NUSZ.

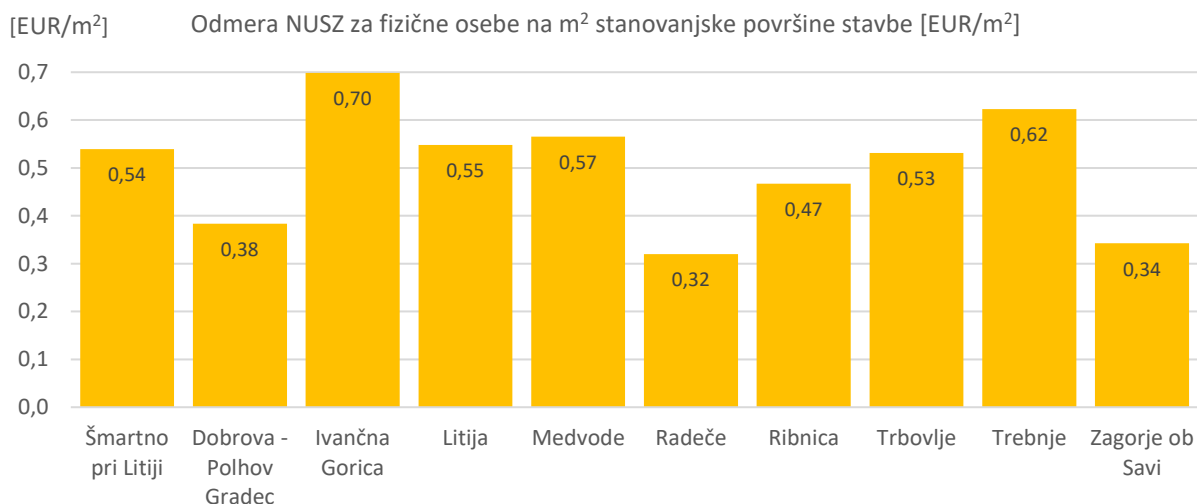
Shema 142: Odmerna NUSZ za fizične in pravne osebe na prebivalca v izbranih občinah (%).

Primerjava kaže, da občina Šmartno pri Litiji z odmero 32,3 EUR/preb. za fizične osebe sodi v zgornji del med primerjanimi občinami, višjo odmero imajo občine Ivančna Gorica, Medvode in Trebnje. Najnižje vrednosti so v občinah Radeče (19,4 EUR/preb.) in Zagorje ob Savi (19,4 EUR/preb.). Pri odmeri za pravne osebe oz. poslovne površine pa so prisotne večje razlike. Daleč najvišja odmera je v občinah Trbovlje (66,4 EUR/preb.) in Medvode (62,7 EUR/preb.). Občina Šmartno pri Litiji je z 15,0 EUR/preb. na 8. mestu med primerjanimi občinami, nižjo odmero imata le občini Dobrova – Polhov Gradec in Radeče.

Nizka odmera za poslovne površine bi lahko pomenila majhen obseg le teh ali pa dejansko nizko vrednost NUSZ za poslovne površine.

Odmera NUSZ za fizične osebe na m² stanovanjskih površin stavb v občini

Še najbolj natančen kazalnik, ki ga lahko izračunamo iz javno objavljenih podatkov, je odmera NUSZ za fizične osebe na m² stanovanjskih površin stavb v občini. Podatki o površini stanovanjskih površin stavb so povzeti iz katastra stavb oziroma registra nepremičnin, ki ga vodi GURS. Ker bi večina stanovanj morala biti predmet odmere NUSZ, kazalnik primerno kaže višino NUSZ v občini za stanovanjski namen.

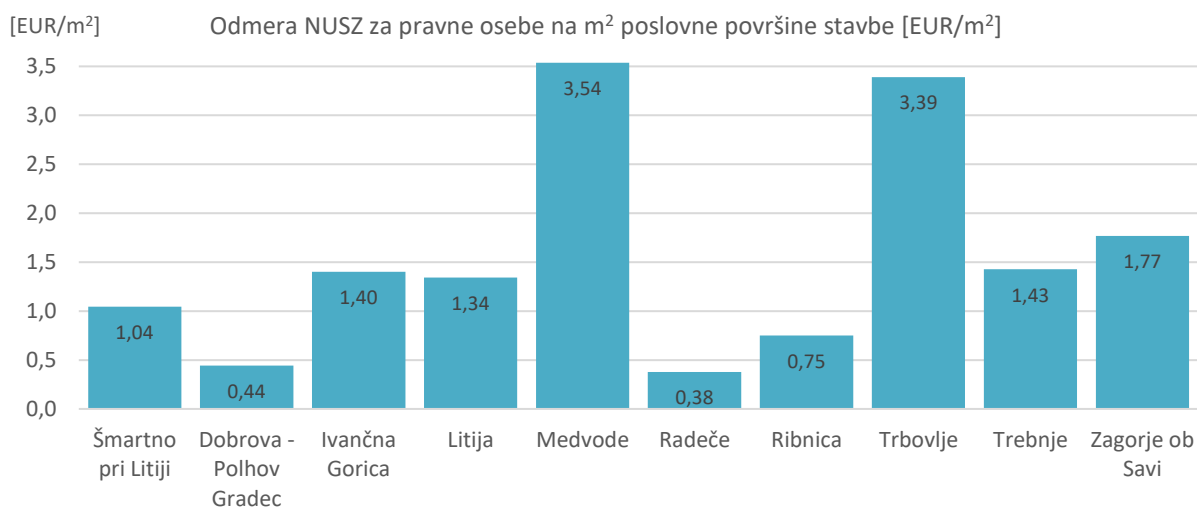
Shema 143: Odmera NUSZ za fizične osebe na m² stanovanjske površine v izbranih občinah.

Kazalnik kaže, da je odmera NUSZ za fizične osebe za stanovanjske površine v stavbah v občini Šmartno pri Litiji nekeje v povprečju s primerjanimi občinami (0,54 EUR/m²). Nekoliko odstopajo nizke vrednosti v občinah Radeče in Dobrova – Polhov Gradec ter nekoliko višja odmera v občini Ivančna Gorica.

Kazalnik torej kaže, da občina Šmartno pri Litiji ustrezno obremenjuje stanovanjske površine, kar smo ugotovili tudi s prejšnjim kazalnikom.

Odmera NUSZ za pravne osebe na m² poslovnih površin stavb v občini

Podobno, vendar morda nekoliko manj natančno, se izkazuje kazalnik odmere NUSZ za pravne osebe na m² poslovnih površin stavb v občini. Primerjava je sicer bolj posplošena, saj se NUSZ za poslovni namen odmerja od več vrst namembnosti (npr. industrija, pisarne, trgovina). Podrobna analiza po dejavnostih v tem poročilu ni narejena, saj bi zahtevala obsežno in poglobljeno analizo stanja. Poleg tega primerjava z drugimi občinami ne bi bila mogoča. Podatki o površini poslovnih površin stavb so povzeti iz katastra stavb oziroma registra nepremičnin, ki ga vodi GURS, pri čemer so iz poslovnih površin izvzete stavbe, ki niso predmet odmere (enostavne stavbe, kmetijske stavbe ipd.).

Shema 144: Odmera NUSZ za pravne osebe na m² poslovne površine stavbe v izbranih občinah.

Analiza kaže bistveno drugačno sliko, kot pri kazalniku odmere NUSZ za fizične osebe na m² stanovanjskih površin stavb v občini. Daleč najvišje vrednosti izkazuje občini Medvode (3,54 EUR/m²) in Trbovlje (3,39 EUR/m²), ki imata že sicer visok komunalni prispevek za pravne osebe. Ostale občine imajo bistveno nižje vrednosti (Šmartno pri Litiji – 1,04 EUR/m², Ivančna Gorica – 1,40 EUR/m², Litija – 1,34 EUR/m², itd.).

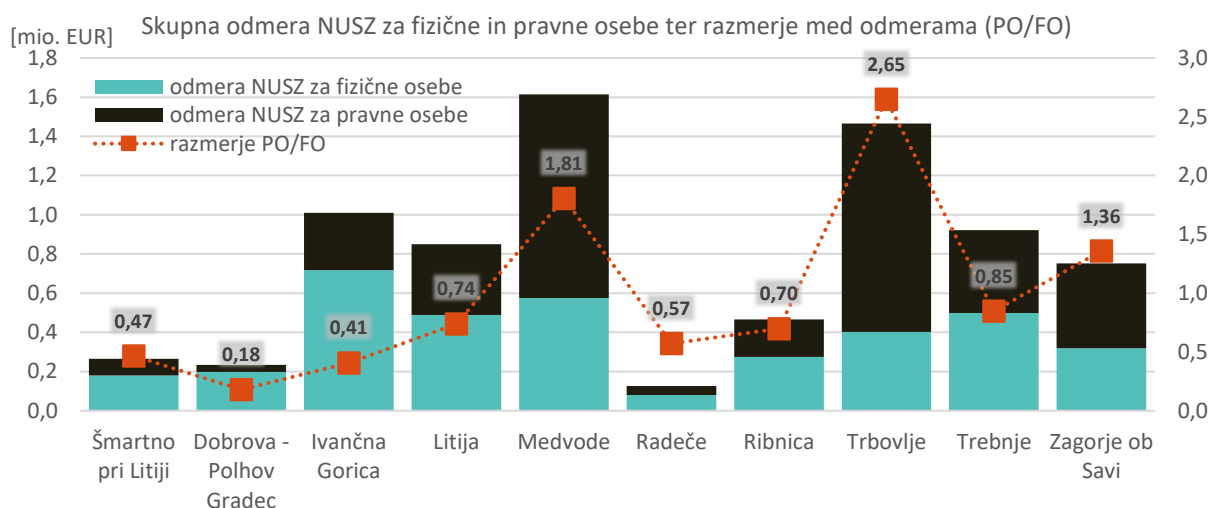
Razmerje med odmero za pravne osebe in odmero za fizične osebe

Ker so se v predhodnih analizah pokazale bistvene razlike med odmero NUSZ za fizične osebe (pretežno stanovanjski namen) in za pravne osebe (pretežno poslovni namen) smo dodatno analizirali še kazalnik razmerja med odmero za pravne osebe in odmero za fizične osebe.

Na grafu je prikazana skupna odmera NUSZ za fizične osebe in za pravne osebe ter razmerje med njima.

Kazalnik nam torej pokaže, kakšno je razmerje med odmero NUSZ za pravne in fizične osebe. Če ima kazalnik vrednost 1, potem sta odmeri izravnani, če je vrednost več kot 1 pa ima občina večjo odmero od pravnih oseb in obratno.

Vrednost kazalnikov so med primerjanimi občinami bistveno različne. Občine Medvode, Trbovlje in Zagorje ob Savi odmerijo več za pravne kot za fizične osebe, vse ostale občine pa imajo obratno razmerje. Občina Šmartno pri Litiji tako odmeri približno 0,5 krat manj za pravne kot za fizične osebe.

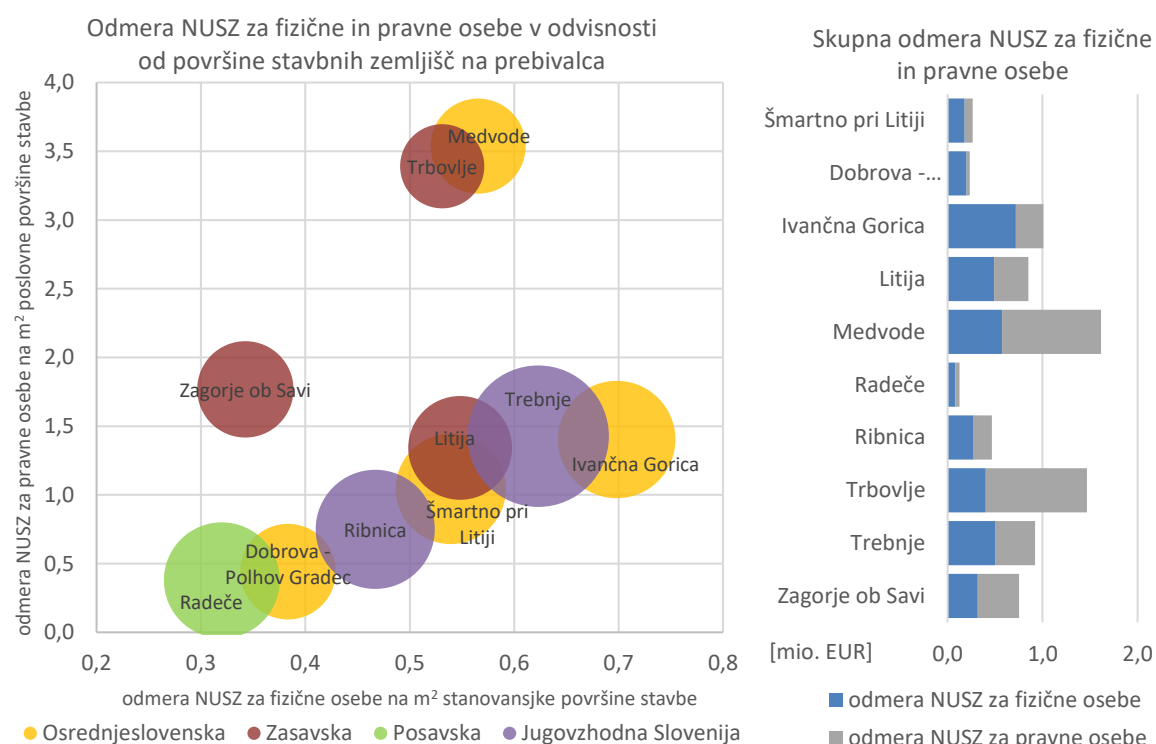
Shema 145: Odmera NUSZ za fizične in pravne osebe ter delež PO/FO v izbranih občinah.

Nizka vrednost kazalnika sicer lahko pomeni majhno količino stavb poslovnega namena in torej nizko gospodarsko moč občine, lahko pa tudi nesorazmerno nizko odmero NUSZ za poslovni namen, kar pa se deloma kaže tudi skozi analizo ostalih kazalnikov.

5.3.2 Skupna ocena ustreznosti odmere NUSZ

Podobno kot pri komunalnem prispevku bomo zaključno oceno podali preko kompleksnega grafa, ki nam kaže naslednje podatke:

- Odmero NUSZ za stanovanjske površine - za fizične osebe (x os levega grafa)
- Odmero NUSZ za poslovne površine - za pravne osebe (y os levega grafa)
- Površino stavbnih zemljišč na prebivalca (velikost krogca levega grafa)
- Regijo občine (barva krogca levega grafa)
- Skupno odmero NUSZ za stanovanjske površine - za fizične osebe (sivi trak desnega grafa)
- Skupno odmero NUSZ za poslovne površine - za pravne osebe (modri trak desnega grafa)

Shema 146: Odmera NUSZ za fizične in pravne osebe v odvisnosti od površine stavbnih zemljišč na prebivalca

Graf izkazuje, da ima občina Šmartno pri Litiji ob 754,6 m²/prebivalca stavbnih zemljišč in nizki gostoti poselitve (13,3 preb./ha stavbnih zemljišč) nizek NUSZ za poslovne prostore (pravne osebe) in povprečen NUSZ za stanovanja (fizične osebe).

Občina Šmartno pri Litiji se nahaja v sredini levega grafa, in izkazuje sorazmerno nizke vrednosti na desnem grafu.

5.3.3 Predlogi za prilagoditev odmere NUSZ

Občini Šmartno pri Litiji predlagamo, da podrobneje prouči odmero NUSZ predvsem iz vidika ukrepa zemljiške politike. Analiza namreč izkazuje, da je NUSZ glede na primerljive občine za stanovanjske površine blizu povprečja, za poslovne površine pa je izrazito nizek. Nizek NUSZ za poslovne površine lahko deluje kot pozitiven element pri odločanju gospodarskih subjektov o lokaciji proizvodnje v ali iz občine.

Evidenca NUSZ mora biti vzpostavljena na podlagi podatkov registra nepremičnin, katastra stavb, zemljiškega katastra in registra prostorskih enot ter uradnih občinskih zbirk podatkov, predvsem podatkov o komunalni opremljenosti.

Na podlagi tako pridobljenih podatkov in evidenc, se izvede analizo skladnosti obstoječe odmere NUSZ z dejanskim stanjem objektov v prostoru.

Predlagamo, da se izvede podrobna analiza odloka o nadomestilu za uporabo stavbnega zemljišča, predvsem glede naslednjih meril za odmero NUSZ:

- območij za odmero NUSZ glede njihove raznolikost glede strukture pozidave,
- analizo površin stavb in primerjavo evidence NUSZ z REN,
- analizo namembnosti stavb in predvsem členitev nestanovanjskih objektov v skupine glede na vrste objektov in vrste dejavnosti,
- podrobno analizo odmere NUSZ za različne dejavnosti,
- podrobno analizo komunalne opremljenosti,
- analizo območij glede ugodnosti lokacij za poslovno dejavnost,
- podrobno analizo odmere NUSZ za nezazidana stavbna zemljišča glede na razvojno stopnjo stavbnega zemljišča.

Dodatno izvedena analiza naj vsebuje preučitev obstoječega odloka o nadomestilu in podaja predlog rešitev v smeri izboljšanja tako njegovega normativnega kot izvedbenega dela.

Analiza naj poda tudi smernice za odločitve o načinu vzpostavitve oziroma spremembe območij odmere nadomestila v kombinaciji z ostalimi merili (komunalna opremljenost, smotrna izkoriščenost, motnje iz okolja, ipd.).

Namen izvedene analize je tudi izvesti oceno stanja morebitnih rezerv iz naslova višjih prihodkov Občine na odmeri NUSZ. Dodatno naj bo opravljena primerjalna analiza pravilnosti obstoječe odmere nadomestila za posamezno stavbo v primerjavi s podatki registra nepremičnin. Izvedena naj bo kontrola izpisa iz PRS in CRP (seznam pokojnih oseb, ki so v odmeri nadomestila in seznam pravnih oseb, ki se jim nadomestilo ne obračunava).

Primerjalna analiza naj končne rezultate primerja s primerljivimi občinami. Končni rezultat izvedene analize naj bo podrobna ocena stanja, s predlogi za njegovo izboljšanje ter ocena morebitnih finančnih izpadov, zaradi neurejenega obstoječega stanja odmere NUSZ.

Pripravijo naj se variantni scenariji rešitev, ki se ovrednotijo tako iz finančnega vidika kakor tudi vidika uporabe NUSZ kot mehanizma aktivne zemljiške politike za uresničevanje strateškega in izvedbenega dela občinskega prostorskega načrta. Glede na prve ocene bi bilo mogoče pričakovati, da je mogoče nekoliko zvišati NUSZ za nekatere poslovne dejavnosti.

6 POVZETEK PREDLOGOV ZA PRILAGODITEV OBČINSKIH PROSTORSKIH AKTOV IN SMERNICE ZA PRIPRAVO IZHODIŠČ

ZUreP-2 določa, da Občina pred sprejetjem odločitve o pripravi ali spremembi OPN pripravi izhodišča za pripravo OPN, v katerih ob upoštevanju ciljev urejanja prostora, podatkih iz prikaza stanja prostora, poročila o prostorskem razvoju, zahtevah nadrejenih prostorskih aktov in poznavanju sedanjih in oceni prihodnjih potreb v prostoru opredeli in utemelji zlasti:

- namen in potrebo po pripravi OPN;
- ključne vsebinske predloge in nameravane rešitve prostorskega razvoja, ki jih namerava urediti z OPN, skupaj z obrazložitvijo, kako so pri tem upoštevani nadrejeni prostorski akti ter drugi razvojni in varstveni dokumenti;
- potrebne investicije v komunalno opremo in drugo gospodarsko javno infrastrukturo in družbeno javno infrastrukturo, ki jih bodo terjale vsebinske rešitve iz prejšnje alineje;
- okvirne roke za izvedbo priprave OPN in investicij iz prejšnje alineje.

Poleg tega, da poročilo o prostorskem razvoju občine podaja celovito analiza stanja in trendov ter s tem razmer v prostoru in je pripravljeno kot presek, ničelno stanje, ki bo omogočalo nadaljnje sistematično spremljanje razvoja prostora, je poročilo o prostorskem razvoju ena pomembnejših podlag za pripravo izhodišč, ki jih občina more pripraviti kot prvi korak v postopku priprave OPN. Poročilo tako podaja pregled razmer in priporočila predloge za pripravo oziroma prilagoditev občinskih prostorskih aktov.

Glavna prioriteta občine pri oblikovanju bodočega razvoja občine in pripravi nove generacije občinskih prostorskih aktov mora biti določitev ključnih ciljev prostorskega razvoja občine. Skladno s cilji prostorskega razvoja je treba prilagoditi smeri in prostorsko razmestitev razvojnih površin, zagotoviti ustrezne prostorske rezerve ter določiti namensko rabo prostora teh površin. Na podlagi takšnih izhodišč bo mogoče pripraviti boljši prostorski plan in izvedbene dele prostorskih načrtov, ki bodo na eni strani omogočali razvoj poselitve in dejavnosti v prostoru ter na drugi strani varovali pomembne območja naravne in kulturne krajine.

6.1 Usmeritve glede priprave strokovnih podlag

Za potrebe priprave SD OPN, bo morala Občina Šmartno pri Litiji pripraviti več strokovnih podlag. Strokovne podlage bodo potrebne predvsem za prilagoditev OPN novi zakonodaji ter v primeru utemeljevanja večjih razvojnih pobud posameznikov ali občine. Dodatno pa izdelavo nekaterih izmed navedenih strokovnih podlag podpira in na potrebo po njihovi izdelavi kaže tudi izvedena analiza stanja oz. poročilo o prostorskem razvoju.

Okvirno je predvidena izdelava naslednjih strokovnih podlag:

1. Prikaz stanja prostora,
2. Strokovne podlage za usmerjanje poselitve - ureditvena območja naselij, območja za dolgoročni razvoj naselij in druga ureditvena območja,
3. Strokovne podlage za prostorski razvoj in ohranjanje krajine,
4. Prilagoditev že izdelanih urbanističnih zasnov glede na strokovne podlage za poselitev,
5. Strokovne podlage za opremljanje z obvezno komunalno opremo (predvsem načrtovanje javnih cest in spremljajoče komunalne opreme na območji nepozidanih stavbnih zemljišč),
6. Bilance stavbnih zemljišč z razvojnimi stopnjami,
7. Oblikovanje kriterijev za vrednotenje pobud za pripravo SD OPN,
8. Elaborat ekonomike,

9. Elaborat posegov na kmetijska zemljišča,
10. Strokovne podlage za določitev načinov urejanja prostora (občinski podrobni prostorski načrti, posebni prostorski izvedbeni pogoji),
11. Načrt obveščanja in vključevanja javnosti.

Pri navedenih strokovnih podlagah, ki so povzete glede na ZUreP-2 velja omeniti, da je bila s tako imenovanim šestim protikoronskim zakonom (PKP6) – Zakon o interventnih ukrepih za omilitev posledic drugega vala epidemije Covid-19, spremenjena potreba oz. nujnost določitve ureditvenih območji naselij in območij za dolgoročni razvoj naselij, kakor tudi območij trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč. S tem pa je povezana izdelava vseh potrebnih strokovnih podlag.

99. člen zakona PKP6 predpisuje, da občini ni treba ob prvih spremembah občinskega prostorskega načrta določiti ureditvenih območij naselij in območij za dolgoročni razvoj naselij, kadar se ne predlaga sprememba namenske rabe kmetijskih zemljišč v obsegu več kot 10 ha. Določbe tega člena veljajo za tiste spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta, za katere občina sprejme sklep o pripravi sprememb in dopolnitev občinskega prostorskega načrta do 31. decembra 2021.

Poleg navedenega je v postopku priprave SD OPN, na podlagi smernic in mnenj pristojnih nosilcev urejanja prostora in zaradi spremenjenih sektorskih predpisov pričakovati tudi zahtevo po izdelavi dodatnih strokovnih podlag, ki bi lahko obsegale:

- poplavne in hidrološke študije,
- prometne študije,
- študije varstva narave,
- študije varstva vodnih virov,
- konzervatorski načrti prenove,
- geološke, geomehanske ali geotehnične študije,
- strokovne podlage za trajno varstvo kmetijskih zemljišč,
- študije varstva gozdov,
- študije, idejne zasnove ali načrte novega opremljanja z gospodarsko javno infrastrukturo,
- študije, idejne zasnove ali načrte pozidave območij nepozidanih stavbnih zemljišč,
- študije vplivov načrtovanih prostorskih ureditev na okolje – okoljske študije kot so strokovne podlage za varstvo pred hrupom, onesnaženjem zraka, vode, svetlobnim onesnaženjem ipd.
- študije vplivov načrtovanih prostorskih ureditev na družbeno infrastrukturo razen podlag, ki so nujno potrebne za izdelavo elaborata ekonomike,
- strokovne podlage za oceno potencialov za nadomeščanje kmetijskih zemljišč,
- strokovne podlage za utemeljitev izraženih investicijskih namer itd.

6.2 Usmeritve glede na stanje in razvoj prostora

Zaradi obsežnosti poročila o prostorskem razvoju občine v nadaljevanju podajamo le nekaj ključnih ugotovitev ter s tem povezanih usmeritev, ki so pomembna za pripravo Izhodišč za pripravo SD OPN in bodo lahko po področjih zahtevale tudi izdelavo dodatnih specifičnih strokovnih podlag ali poglobljenih študij, analiz glede na cilje razvoja občine.

Usmeritve, ki izhajajo iz analize stanja in razvoja prostora občine in so pomembne za pripravo SD OPN so:

- Glede na prepoznane demografske trende, rast prebivalstva, predvsem na račun priseljevanja ter glede na prostor občine, ki je podvržen nekaterim varstvenim režimom in omejitvam ima nadaljnje načrtovanje prostora izreden pomen. Občina, ki ima izvirno pravico urejanja prostora na svojem območju mora oceniti ali, in v kakšni meri prostor s katerim upravlja še prenese nadaljevanje trenutnih trendov. Pri tem je naloga občine, da prepreči da bi nadaljnji razvoj kakorkoli poslabšal razmere in kakovost prostora. Prostor je namreč omejena dobrina, v kateri se pojavlja čedalje več gospodarskih in drugih udeležencev, ki tekmujejo za pridobitev čim večje in kakovostnejše površine za izvajanje svojih dejavnosti.
- Na selitveni prirast vplivajo različni dejavniki, med pomembnejše pa prav gotovo lahko štejemo možnosti bivanja, možnosti zaposlitve ter kakovost okolja. Občina s svojim načrtovanjem površin in opremljanjem prostora vpliva na vse tri dejavnike.
- Občina ima slabo stanje gospodarstva, sorazmerno majhno število delovnih mest, v primerjavi s primerjanimi občinami. Struktura delovnih mest kaže, da v občini ni prevladujoče, močne panoge, ki bi spodbujala razvoj gospodarstva, kot posledica stanja gospodarstva je povprečna mesečna bruto plača precej nižja od slovenskega povprečja.
- Občina Šmartno pri Litiji si je v SPRO zastavila cilje, ki narekujejo gospodarski razvoj občine. Občina je s prostorskimi akti ter njihovimi spremembami in dopolnitvami v želji gospodarskega razvoja načrtovala nova območja proizvodnih dejavnosti. Pred tem je bil gospodarski razvoj občine večinoma prepuščen vplivu zaposlitvenega središča Ljubljane ter Litije. Občina je pred odločitvijo ali razvoj gospodarskih dejavnosti nadaljevati in v prihodnje dodatno pospešeno spodbujati.
- Gospodarstvo v občini se sicer po letih stagnacije v zadnjih letih razvija, na kar kaže predvsem porast DM po letu 2013. Ob tem gre za splošen trend gospodarskega razvoja, ki ga je opaziti v celotni državi in ni značilen le za občino Šmartno pri Litiji. Trend rasti DM ob tem dolgoročno ostaja v senci skoraj dvakrat večjega števila DAP, ki v občini prav tako narašča. Tako se razmerje med DAP in DM praviloma ne bistveno spreminja in leta 2020 znaša 0,52 DM na DAP. Ob tem podatki kažejo, da se iz občine vse več DAP na delo vozi drugam, od leta 2002 se je število vozačev iz občine povečalo kar za 33,8 % (leta 2002 1333 vozačev, leta 2020 1784 vozačev iz občine). Povečuje, sicer bolj zmerno, pa se tudi število vozačev iz sosednjih občin, ki pogosto zasedajo novonastala delovna mesta v občini. Z razvojem novih delovnih mest, si bi občina morala zadati cilj zaposlovanja predvsem lastnih DAP.
- Sorazmerno velike delovne migracije prostor občine vse bolj zaznamujejo. Predvidevamo, da bo cilj zmanjševanja mobilnosti oziroma trajna mobilnost v bodoče predstavljala enega ključnih razvojnih izzivov občine.
- DAP občine, ki po številu znatno presega število DM v občini, je potrebno obravnavati kot pomemben potencial za nadaljnji razvoj gospodarstva. Cilj občine mora postati razvoj DM, ki bi bila zanimiva predvsem visokokvalificiranemu kadru, ki se danes na delo vozi v druge občine, predvsem v Ljubljano ter Litijo. Tako bi bilo smiselno, da občina tudi v prihodnje spodbuja in zagotavlja možnosti za razvoj predvsem terciarnega pa tudi kvartarnega sektorja, ki bo ob tem prinesel nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo.
- Zaposlitveni sistem občine Šmartno pri Litiji realno ne more konkurirati večjim okoliškim zaposlitvenim sistemom. Priložnost gre morda iskati predvsem v razvoju delovnih mest, ki bi predstavljala predvsem dopolnitev ponudbe DM iz teh večjih okoliških zaposlitvenih središč.
- V prihodnje mora občina strmeti, k pospešenemu, načrtnemu zvišanju povprečne mesečne bruto plače. Cilj občine mora postati zmanjševanje razlike s povprečno slovensko mesečno bruto plačo.
- Potrebna je podrobna analiza poslovnih subjektov z več zaposlenimi, ki se nahajajo izven območij proizvodnih dejavnosti in bi lahko zaradi svojega delovanja znatno vplivali na prebivalce in okolje.

- Področje gospodarstva, ki je v občini manj razvito je zagotovo turizem. Področje vsekakor ima potencial in se lahko ob primerni spodbudi ustrezno razvije. Občina naj pri tem zagotovi ustrezne prostorske možnosti za zagotavljanje dodatnih nastanitvenih kapacitet v turizmu, morda je smiselna tudi prednostna obravnava pobud, ki bi lahko pripomogla k razvoju turizma v občini pri čemer je potrebno opredeliti jasne smernice glede umeščanja novih objektov v odprt prostor.
- Za razvoj turizma je pomemben tudi nadaljnji razvoj turistične infrastrukture in podpornih funkcij v središčnih naseljih. V povezavi s turizmom pa je smiselno spodbujati tudi razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti na kmetiji.
- Potrebno je izvesti podrobno analizo in oceno razpoložljivih površin in potreb po novih površinah za razvoj celotnega gospodarstva, ob tem pa je potrebno smiselno načrtovati tudi ustrezne prometne povezave, razvoj GJI ter podpornih funkcij.
- Analiza obstoječih območij proizvodnih dejavnosti je pokazala, da je tovrstnih območij v občini sorazmerno malo, ob tem pa so v večini že pozidana in ne omogočajo oz. ne zadostujejo potrebam nadaljnega razvoja gospodarstva. Na to kažejo tudi pobude nekaterih pomembnejših, večjih podjetij v občini. Občina bi morala v prihodnje strateško in izvedbeno načrtovati tudi komunalno opremljanje območij proizvodnih dejavnosti, s čemer bi zagotavljala ustrezne količine vnaprej pripravljenih in komunalno opremljenih območij za razvoj gospodarstva. Takšen pristop bi bil velika konkurenčna prednost pred konkurenčnimi občinami, saj je trg nepremičnin v Republiki Sloveniji s takšno ponudbo izrazito podhranjen. Ponudba tovrstnih opremljenih zemljišč, bi morda lahko v občino privabila nove, za gospodarski razvoj, pomembne investitorje.
- Dostopnost centralnih funkcij in opremljenost z gospodarsko javno infrastrukturo je zaradi specifičnosti poselitve na območjih zaledja oziroma razpršene poselitve slabša, zato mora občina s trajnostnim prostorskim načrtovanjem usmerjati poselitev v naselja ter s tem zagotavljati boljšo izrabo prostora, boljšo opremljenost s funkcijami in bolj ekonomično komunalno opremljanje.
- Glede na rast števila prebivalcev v starostni skupini 0-4 leta od leta 2013 dalje ter ob predpostavki, da se v občino priseljujejo večinoma mlade družine z otroci, gre v prihodnje pričakovati povečanje pritiskov na vrtce. Glede na to, da je že sedaj na čakalnem seznamu okoli 21 otrok ter ob nadaljevanju trenutnih demografskih trendov, predvsem priseljevanja je nujno predvideti različne možnosti za pridobitev novih vpisnih mest v vrtcih. Po potrebi je potrebno zagotoviti ustrezne površine v prostorskih aktih.
- Na področju osnovnih šol je pričakovati podobno. Pritisk se bo v prihodnjih letih najverjetneje nekoliko povečal, kljub temu pa menimo, da je kapacitet v OŠ dovolj. Pri tem je gibanje števila otrok znatno podvrženo selitvenemu gibanju prebivalstva, ki se lahko med leti znatno spreminja. V primeru spremembe trenutnih trendov, npr. vse večjemu priseljevanju v občino, gre pričakovati, da naraste tudi pritisk na OŠ.
- Na podlagi splošne demografske slike je v prihodnje potrebno zagotoviti (dodatna) mesta v domovih za ostarele in zagotavljati ustrezno raven oskrbe.
- Skrb za starejše. Dodatno je ob naraščanju števila starejših potrebno zagotoviti tudi ustrezne površine in storitve za oskrbo starejših (oskrbovana stanovanja, dnevni in medgeneracijski center, pomoč na domu, ipd.).
- Potrebno je izvesti podrobno analizo in oceno razpoložljivih površin in potreb po novih površinah. Izdelati bi bilo potrebno bilance stanja na podlagi že izdelanih razvojnih stopenj nepozidanih stavbnih zemljišč, na podlagi katerih bo mogoča podrobna ocena za gradnjo razpoložljivih zemljišč po posameznih namenskih rabah prostora.
- Podrobna analiza primernosti načrtovanih območij stanovanj (možnost opremljanja, lokacija v občini, razporeditev območij glede na potrebe prebivalstva, ki se kažejo v pobudah, namen območja, ali gre za večstanovanjsko gradnjo, enodružinske hiše, ipd.).
- Načrtovanje območij večstanovanjskih stavb kot alternativa prostorsko potratni enostanovanjski gradnji, ki trenutno znatno prevladuje v občini.
- Prenova stavbnega fonda na podlagi katerega je cilj povečati dostopnost do stanovanj za mlade družine, ogrožene prebivalce, itd.
- Vzpostavitev in izvajanje kvalitetnega podrobnega prostorskega načrtovanja. Potrebna je preveritev tako območja sprejetih, predvsem pa predvidenih OPPN in ocena njihovega pomena in izvajanja oziroma možnosti izvedbe.

- Planiranje komunalne opreme bi moralo slediti prostorskemu planiranju stavbnih zemljišč, kar pa vsebinsko ni dovolj povezano. Prostorski plan kot krovni razvojni dokument urejanja prostora mora biti podlaga za načrte opremljanja stavbnih zemljišč, načrte preskrbe stavbnih zemljišč in za zemljiške ukrepe (finančne in druge) aktivne zemljiške politike. Občina bi morala v prihodnje strateško in izvedbeno načrtovanje komunalne opreme bolje povezati s prostorskim planiranjem stavbnih zemljišč, vse s ciljem zagotavljanja ustrezne količine vnaprej pripravljenih in komunalno opremljenih stavbnih zemljišč.
- V občini je prisotno sorazmerno veliko razpršene gradnje, na kar kaže tudi podatek o številu prebivalcev s stalnim ali začasnim prebivališčem izven območij stavbnih zemljišč. Gre za ostanek pretekle zakonodaje (ZPNačrt, 2007), ki je omogočala določitev razpršene gradnje, kot zemljišč pod stavbo izven območij stavbnih zemljišč. Ker gre za zatečeno stanje, ki ni več skladno z veljavno zakonodajo in ne omogoča nadaljnega prostorskega razvoja, bo občina v prihodnje morala pristopiti k formalni ureditvi teh zemljišč. Določitvi stavbnih zemljišč razpršeni gradnji. Najverjetneje bo potrebna izdelava ustrezne strokovne podlage.
- Potrebna je uskladitev namenske in dejanske rabe prostora na področju kmetijskih in gozdnih zemljišč.
- Posodobitve namenske rabe prostora in upoštevanje novega sloja omejitev (vodna in priobalna zemljišča), ki jih opredeljuje Zakon o vodah (ZV-1), pri opredelitvi namenske rabe prostora v novih generacijah občinskih prostorskih aktov.
- Potrebna je aktivna zemljiška politika občine z jasnimi cilji usmerjanja razvoja prostora oz. poselitve v občini.
- Analiza komunalnega prispevka oz. novega odloka »Odloku o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo na območju Občine Šmartno pri Litiji, Uradni list RS, št. 6/2021 z dne 15. 1. 2021« je pokazala na manjše znižanje komunalnega prispevka. Ker bi morala višina komunalnega prispevka predvsem prioriteto zagotavljati finančno vzdržnost komunalnega opremljanja, se poraja vprašanje o pravilnosti tovrstne odločitve. Največ k znižanju pripomore nizka prispevna stopnja zavezanca (pSZ), ki za kanalizacijsko omrežje znaša 0,30, kar pomeni, da občina s tem nase prevzema kar 70 % stroškov izgradnje kanalizacijskega omrežja. Že pred sprejemom novega odloka je bila višina komunalnega prispevka za kanalizacijsko omrežje sorazmerno nizka glede na primerljive občine. Nekoliko pa se je znižal tudi prispevek za cestno omrežje. Ob tem je seveda lahko prispevna stopnja nizka načrtno, z namenom privabljanja investitorjev in prebivalcev v občino. Dejstvo pa je, da v kolikor je komunalni prispevek nizek, se komunalno opremljanje financira iz drugih finančnih virov, kar pa pomeni, da praviloma zmanjkuje sredstev za komunalno opremljanje, kar dolgoročno znižuje stopnjo in kvaliteto komunalne opremljenosti.
- Na področju odmere NUSZ občini predlagamo, da podrobneje prouči odmero NUSZ predvsem iz vidika ukrepa zemljiške politike. Analiza namreč izkazuje, da je NUSZ za stanovanjske površine primerljiv z izbranimi občinami, medtem ko je odmera NUSZ za poslovne površine sorazmerno nizka. Nizek NUSZ za poslovne površine sicer lahko deluje kot pozitiven element pri odločanju gospodarskih subjektov o lokaciji proizvodnje v ali iz občine vendar je pomembno predvsem ali je to strateška odločitev občine ali ne. Na podlagi analiz in strateških odločitev bi bilo mogoče pripraviti spremembe in prilagoditi odmero NUSZ. Višina odmere NUSZ bi morala prioriteto zagotavljati finančno vzdržnost opremljanja. Dodatno pa bi moral NUSZ biti uporabljen kot mehanizem zemljiške politike za usmerjanje poselitve po prioriteth planskih območjih.

7 ZAKLJUČEK POROČILA O PROSTORSKEM RAZVOJU

Ključni cilj poročila o prostorskem razvoju je bil oceniti stanje v prostoru ter podati usmeritve za nadaljnji prostorski razvoj na področjih in območjih prostorskega razvoja, kjer je to nujno potrebno.

Poročilo ugotavlja, da je stanje po različnih vsebinskih področjih zelo različno in da občina na eni strani izkazuje izrazito pozitivne vrednosti kazalnikov, na drugi strani pa se občina sooča z nekaterimi prostorskimi in razvojnimi izzivi, ki bistveno vplivajo na razvojne možnosti za nadaljnji vzdržen razvoj prostora.

Demografija

Poročilo ugotavlja sorazmerno dobro demografsko stanje v občini, predvsem v primerjavi z ostalimi občinami in državnim povprečjem. V obdobju 17 let (2003-2020) se je število prebivalcev povečalo za 9,4 % (487 prebivalcev). Pri tem k povečevanju števila prebivalcev vpliva predvsem priseljevanje iz drugih občin. Naravni prirast je od leta 2011 večinoma negativen, prav tako selitveni prirast s tujino. Preračunano na obdobje 17 let (2003 – 2020) se je prebivalstvo v občini v povprečju na leto zmanjšalo za 3,4 na račun naravnega in povečalo za 26,4 prebivalcev na račun selitvenega prirasta. Pozitiven je predvsem trend gibanja mlajšega prebivalstva, predvsem starostne skupine 0-4 let, katerih število se v zadnjih letih povečuje. Znatno rast najmlajših (0-4 leta) v občini beležimo od leta 2009 dalje. Rast se je v zadnjih letih sicer nekoliko umirila a kljub temu se trend nadaljuje.

Demografska slika kaže postopno staranje prebivalstva, kar je sicer trend v vseh primerljivih občinah. Od leta 2003 do 2020 se je povprečna starost v občini zvišala za 5 let, vendar je za leto 2020 še vedno nižja od državnega povprečja in znaša 42,4 let. Podobno sliko staranja prebivalstva pokažeta tudi indeks staranja, ki pokaže razmerje med mladimi in starimi ter koeficient starostne odvisnosti, ki pokaže pritisk odvisnih prebivalcev (mladih in starih) na delovno aktivno prebivalstvo. Oba kazalnika se z leti povečujeta. Pri tem je koeficient starostne odvisnosti razdeljen na koeficient mladih in starih. Koeficient mladih se v zadnjih letih rahlo povečuje, kar pomeni, da se povečuje število mladih. Omenjeni kazalniki (indeks staranja, koeficient starostne odvisnosti starih in mladih) sicer kažejo nekoliko boljšo sliko od državnega povprečja.

Analiza sestave prebivalcev po naseljih je pokazala, da je razen občinskega središča in okoliških naselij občina redko poseljena. Naravni prirast je najvišji v naselju Šmartno pri Litiji, najnižji pa v naselju Črni Potok, kar je sicer posledica prisotnosti doma za ostarele Tisje. Dom vpliva tudi na visok selitveni prirast v tem naselju. Večji selitveni prirast je opaziti tudi v naseljih nižjih gostot, predvsem na območjih v jugovzhodnem delu občine (naselja Mihelca, Gradišče, Sevnno, Gornji Vrh, Dolnji Vrh in Zagrič). Gre za območja katera, se zaradi bližine AC, predvsem v zadnjem času nekoliko bolj razvijajo, naselja beležijo priseljevanje prebivalstva, povečanje števila gradenj, ipd.

Glede na to, da se prebivalstvo povečuje predvsem na račun selitvenega prirasta, je potrebno biti pozoren na posledice, ki jih priseljevanje prinaša. Ob priseljevanju mladih družin se lahko pokažejo potrebe po dodatnih kapacitetah v vrtcih in šolah, pri priseljevanju starejših pa kapacitete domskega varstva starejših. Demografske kazalnike je vsekakor smiselno spremljati in opredeliti strategijo občine na tem področju.

Gospodarstvo

Razvoj gospodarstva v občini je podvržen pomanjkanju ustreznih površin za razvoj proizvodnih dejavnosti ter vplivu večjih zaposlitvenih središč v bližini. Ob večanju števila prebivalcev raste tudi število delovno aktivnih prebivalcev, čemur pa bi morala slediti tudi rast delovnih mest, čemur pa ni tako. Razlika med DM in DAP je precej velika, leta 2020 v občini prebiva 1.114 DAP več kot je v občin na voljo DM. Razlika se odraža predvsem na delovni mobilnosti, le 23,9 % DAP občine tudi dela v njej, ostalo DAP se na delo vozijo drugam. Pri tem se kar 38,1 % DAP občine na delo vozi v Ljubljano. Občina Šmartno pri Litiji si je v SPRO zastavila cilje, ki narekujejo gospodarski razvoj občine. Gospodarstvo v občini se sicer po letih stagnacije v zadnjih letih nekoliko razvija, na kar kaže porast DM po letu 2013. Ob tem pa gre za splošen trend gospodarskega razvoja v Sloveniji. Trend rasti DM ob tem dolgoročno ostaja v senci skoraj dvakrat večjega števila DAP. Ob tem podatki kažejo, da se iz občine vse več DAP na delo vozi drugam, od leta 2002 se je število vozačev iz občine povečalo kar za 33,8 % (leta 2002 1333 vozačev, leta 2020 1784 vozačev iz občine). Povečuje, sicer bolj zmerno, pa se tudi število vozačev iz sosednjih občin, ki pogosto zasedajo novonastala delovna mesta v občini. Cilj občine mora postati razvoj DM, ki bi bila zanimiva predvsem visokokvalificiranemu kadru, ki se danes na delo vozi v druge občine, predvsem v Ljubljano ter Litijo. Tako bi bilo smiselno, da občina tudi v prihodnje spodbuja in zagotavlja možnosti za razvoj predvsem terciarnega pa tudi kvartarnega sektorja, ki bo ob tem prinesel nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo.

Največ delovnih mest v občini je v kategoriji predelovalnih dejavnosti, ki predstavljajo približno tretjino vseh DM. Med letoma 2010 in 2019 se je število DM v tej kategoriji povečalo za 96 oz. 27,7 %, povečalo pa se je tudi število zaposlenih v zdravstvu in socialnem varstvu (78 DM več). Občina ima tako manjši delež delovnih mest v terciarnem in kvartarnem sektorju, izjema sta izobraževanje ter zdravstvo. Struktura delovnih mest kaže, da v občini ni prevladujoče, močne panoge, ki bi spodbujala razvoj gospodarstva, kot posledica stanja gospodarstva je povprečna mesečna bruto plača precej nižja od slovenskega povprečja.

V občini so v registru poslovnih con in subjektov inovativnega okolja evidentirane 3 poslovne cone, ki ne v celoti zajemajo vseh območij gospodarskih con v občini. Z namensko rabo prostora iz OPN in njegovimi spremembami in dopolnitvami je v občini Šmartno pri Litiji opredeljenih skupaj le 12,56 ha območij za proizvodnje dejavnosti. Od tega je 8,53 ha območij gospodarskih con v naselju Šmartno pri Litiji ter 4,03 ha območij oz. površina z objekti za kmetijsko proizvodnjo v naselju Zavrstnik. Površin za industrijo v občini ni določeno. Površin gospodarskih con je v občini količinsko sorazmerno malo glede na primerljive občine. Tako jih je 3,4 x manj kot v Ivančni Gorici, 5,7x manj kot v Litiji, 11,1 x manj kot v Trebnjem, itd. Tudi gledano na vsa stavbna zemljišča po občinah, je območij proizvodnih dejavnosti v občini Šmartno pri Litiji sorazmerno malo, ker 3,0 % vseh SZ. V Litiji območja proizvodnih dejavnosti predstavljajo 6,9 % vseh SZ, v Trebnjem 8,7 %, itd. Preračunano na prebivalca, ima občina Šmartno pri Litiji skupno le 22,3 m² površin za proizvodnje dejavnosti na prebivalca, kar jo med primerjanimi občinami uvršča na predzadnje mesto. Manj površin na prebivalca je le še v občini Dobrova - Polhov Gradec.

Analiza pozidanosti oz. prostorskih rezerv na območjih proizvodnih dejavnosti, v kateri so bili uporabljeni podatki o razvojnih stopnjah zemljišč, je potrdila izrazito majhne prostorske rezerve za razvoj gospodarskih dejavnosti. Nepozidanih je le približno 16,4 % območij namenjenih proizvodnim dejavnostim v občini. Nepozidana območja gospodarskih con (raba IG), so pri tem ločena na tri razvojne stopnje. 0,5 ha je prostorsko neurejenih zemljišč (2. razvojna stopnja), 0,7 ha je še neopremljenih zemljišč (3. razvojna stopnja) ter 0,5 ha že urejenih zazidljivih zemljišč (4. razvojna stopnja). Na območjih objektov za kmetijsko proizvodnjo je še dodatnih 0,5 ha urejenih zazidljivih zemljišč, 4. razvojne stopnje.

Na razvoj gospodarstva kaže tudi analiza poslovnih subjektov. Število le teh se je v zadnjih 10 letih (200-2020) povečalo za 65 oz. 19,5 %. Pri tem se je povečalo tako število samostojnih podjetnikov posameznikov kot gospodarskih družb. Večina poslovnih subjektov je locirana v občinskem središču.

Pomemben kazalnik stanja gospodarstva je povprečna mesečna bruto plača, ki se v občini povečuje, v obdobju 2010-2020 se je povečala za 27,4 %. Kljub povečanju je povprečna mesečna bruto plača za delovna mesta v občini, še vedno najnižja med primerjanimi občinami, znatno nižja pa je tudi od slovenskega povprečja.

Turizem v občini Šmartno pri Litiji še ne predstavlja pomembne gospodarske panoge oz. ne zaposluje veliko prebivalcev. Kljub temu so zaznani nekateri potenciali, kot najpomembnejši grad Bogenšperk. V občini sta 2 nastanitvena obrata z 18 ležišči. Realizacija turistične takse je nizka, prav tako je majhno število prihodov in prenočitev turistov. Razvoj turizma v občini je mogoč, ta pa bi lahko nekaj prispeval tudi k razvoju celotnega gospodarstva v občini.

Centralne dejavnosti

V veljavnem OPN je kot občinsko središče v občini opredeljeno naselje Šmartno pri Litiji, ki je primerno opremljeno s centralnimi funkcijami (12 funkcij). V občinskem središču se razvijajo in ustrezno dopolnjujejo oskrbne, storitvene in upravne funkcije. Pri središčih občinskega pomena imamo naselje Velika Kostrevnica, ki ima 4 funkcije, in Zavrstnik, ki ima le eno funkcijo in je tako slabše opremljeno glede na funkcijo v omrežju naselij. Medtem so bile v naselju Velika Štanga, ki nima opredeljene vloge v omrežju naselij, prepoznane štiri vrste funkcij. Kljub temu je omrežje naselij vzpostavljeno s SPRO ter njihova opremljenost glede na velikost občine ustrezno. Lokalna oskrba, prisotnost funkcij v okoliških, zalednih naseljih brez funkcije v omrežju naselij je v občini čedalje slabša. Takšno stanje je razumljivo in pogojeno z ekonomsko rentabilnostjo funkcij, vendar pa to hkrati pomeni, da je preostali podeželski del občine s centralnimi funkcijami podhranjen. Tako menimo, da je v občini v prihodnje potrebno poskrbeti predvsem za ohranjanje trenutne ravni opremljenosti. Smiselno pa bi bilo predvsem izboljšanje športne rekreacijske in zelene infrastrukture.

V občini deluje vrtec Ciciban s 16 oddelki. V letu 2020/2021 je vrtec obiskovalo 275 otrok, na čakalnem seznamu je že danes 21 otrok. Po podatkih državne evidence o zasedenosti vrtcev je čakalna doba na vpis v vrtec v občini že več kot 6 mesecev. Pri tem je pomemben še podatek, da se delež vključenih v vrtec povečuje, v letu 2019/20 je ta v občini znašal že 78,2 %. Glede na prepoznane demografske trende, predvsem zaradi priseljivanja, pa rasti števila mlajšega prebivalstva, pa tudi vse večje vključenosti otrok v vrtce, je potrebno nadaljnje spremljati pritiske ter potrebe po vpisnih mestih v vrtcih in osnovnih šolah. Ob predpostavki, da se v občino priseljujejo večinoma mlade družine z otroci, gre v prihodnje pričakovati še povečanje pritiskov na vrtce. Smiselno bi bilo, da občina predvidi različne možnosti za pridobitev novih vpisnih mest v vrtcih. Po potrebi je potrebno zagotoviti ustrezne površine v prostorskih aktih.

Na področju OŠ sicer ni zaslediti prostorske stiske, število učencev na oddelek je bilo v letu 2019/2020 17,4, kar je manj od državnega povprečja (18,4). V splošnem velja, da je kazalnik problematičen, ko preseže 20 učencev na oddelek. Kljub zaenkrat še nizki vrednosti kazalnika ga je vsekakor pomembno spremljati, saj lahko ob povečanju priselitev pride do povečanja pritiska tudi na osnovne šole.

Kot je značilno za Slovenijo se tudi v občini Šmartno pri Litiji prebivalstvo stara. Trend sicer ni tako ekstremen kot v nekaterih občinah a je kljub temu prisoten in mu bo potrebno v prihodnje nameniti več pozornosti. Leta 2020 je bilo 19,3 % prebivalcev starejših od 65 let. Leta 2020 je bilo v občini 248 več starostnikov leta 2020 kot leta 2010. Domsko varstvo starejših se izvaja v okviru upravne enote Litija. Indeks pokritosti za upravno enoto znaša 136,12, kar pomeni, da naj bi število mest zadostovalo trenutnim potrebam. Ob nadaljevanju trendov staranja pa lahko pričakujemo potrebe po dodatnih kapacitetah. Pri tem je tudi vprašanje, ali so smernice, ki veljajo na področju oskrbe starejših ter narekujejo da je potrebno zagotoviti mesta v domovih za okvirno 4,8 % ciljne skupine, pravilne, in je tako ocenjeno število mest dejansko dovolj. Pregled stanja je namreč pokazal, da sta obe enoti doma starejših občanov Tisje polno zasedeni, pri tem pa je zabeleženih okoli 80 prošenj za vpis.

Analizirali smo tudi dostopnost prebivalcev do AC/HC in ugotovili, da približno 86 % vseh prebivalcev živi v dostopnosti 10 min, le 1,7 % prebivalcev pa ima do najbližjega priključka na AC/HC več kot 20 minut. To prispeva tudi k visoki mobilnosti prebivalstva in dejstvu, da se dobra tretjina DAP občine vozi na delo v Ljubljano.

Naselja in razpršena poselitve

Analiza poselitve je pokazala, da večina prebivalcev (54,4 %) živi v naseljih, v katerih je opredeljenih tudi 35 % vseh stavbnih zemljišč. Po stavbnih zemljiščih izven naselij izstopajo naselja Bogenšperk, Črni Potok, Zavrstnik, pa tudi naselje Podroje, Leskovica pri Šmartnem. Kljub temu je kar nekaj naselij v občini, kjer so vsa oz. večina stavbnih zemljišč na območju razpršene poselitve (Spodnja Jablanica, Ježce, Mulhe), vendar gre za manjša naselja z manjšo površino stavbnih zemljišč.

Preračunano na prebivalca ima občina približno 743,4 m² stavbnih zemljišč, kar jo uvršča v sredino med primerjanimi občinami. Pri tem slovensko povprečje znaša 678,9 m²/preb. Tretjino vseh stavbnih zemljišč predstavljajo območja za stanovanja (141,0 ha oz. 33,6 % SZ). Večji delež predstavljajo še območja prometnih površin (118,3 ha oz. 28,2 % SZ) in območja razpršene poselitve (120,5 ha oz. 28,7 % SZ). Podrobna ocena prostorskih rezerv nepozidanih stavbnih zemljišč v občini Šmartno pri Litiji je bila izvedena na podlagi podatka o pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljiščih oz. njihovih razvojnih stopnjah, podjetja Realis, d.o.o.

Analiza razvojnih stopenj je pokazala, da je večina nepozidanih stavbnih zemljišč (72,4 %) urejenih zazidljivih zemljišč. Gre za zemljišča, na katerih je skladno s prostorskimi akti dopustna gradnja stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, ki je komunalno opremljeno, izpolnjuje prostorske izvedbene pogoje ter na njem niso uveljavljeni pravni režimi, ki bi onemogočali gradnjo stavb. Na območju stanovanj je takšnih zemljišč 26,8 ha, na območjih centralnih dejavnosti 2,1 ha in na območju proizvodnih pa 0,9 ha. Na področju razpršene poselitve je 19,9 ha zemljišč 4. razvojne stopnje. Predvsem na področju proizvodnih dejavnosti ocenjujemo, da so prostorske rezerve zelo majhne.

Analiza SZ po naseljih je pokazala, da je največ, 16,4 %, zemljišč, namenjenih gradnji stavb (A, B, C, I, S), v občinske središču Šmartno pri Litiji. Sledita naselji Zavrstnik (6,8 %) in Črni Potok (4,7 %). V teh treh naseljih je tudi največ nepozidanih površin za gradnjo stavb. Skupaj je v občini prostih še 68,6 ha površin za gradnjo stavb, kar predstavlja 23,4 % vseh omenjenih kategorij. Zemljišč, namenjenih bivanju (SS, SK, SP, Cu), je v občini 148,2 ha, od tega 23,6 % še nepozidanih. Največ jih je v občinskem središču (38,6 ha), sledi Zavrstnik (14,4 ha), Mala Kostrevnica (10,4 ha) in Velika Kostrevnica (10,0 ha).

Pregled izdaje gradbenih dovoljenj je pokazal na povečanje števila izdanih dovoljenj za nestanovanjske stavbe od leta 2015 dalje. Opažamo pa rahel upad izdaje dovoljenj za stanovanjske stavbe.

V občini so v veljavi OPPN-ji za 20 EUP-jev, za 19 EUP-jev pa je predvidenih OPPN-jev. V občini je tako 92,0 % stavbnih zemljišč načrtovanih z OPN. 4,6 % stavbnih zemljišč ima že veljavne OPPN-je, 3,3 % stavbnih zemljišč je načrtovanih s predvidenim OPPN-jem, na 0,1 % stavbnih zemljišč pa je veljaven DPN. Veljavni OPPN-ji se v 69,7 % nanašajo na območja mineralnih snovi (45,8 ha), v 9,9 % se nanašajo na območja stanovanj, v 7,3 % na območja namenjenih proizvodnim dejavnostim, v 6,7 % na območja prometne infrastrukture ter v 4,1 % na območja centralnih dejavnosti, itd. OPPN-ji so tako sprejeti za 6,5 ha območij stanovanj, od tega pa je 4,8 ha teh območij še nepozidanih. Podobno je nepozidan tudi večji del (55,8 % oz. 1,5 ha) območij centralnih dejavnosti na območjih veljavnih OPPN. Območij stavbnih zemljišč, za katera je še predvidena izdelava OPPN je 14,1 ha. Od tega je 5,5 ha območij stanovanj, 4,7 ha območij centralnih dejavnosti, 0,5 ha območij proizvodnih dejavnosti ter 1,4 ha prometne ter 2,0 ha okoljske infrastrukture.

Usmerjanje in urejanje poselitvenih območij je ena temeljnih vsebin prostorskega planiranja in izvedbenega prostorskega načrtovanja. Prav na področju usmerjanja poselitve mora občina opraviti največ strokovnega dela, saj analiza prostorskega razvoja kaže na določene rezerve, ki izhajajo predvsem iz načrtovanja razvoja preko namenske rabe stavbnih zemljišč, ki je ob pomanjkanju ustreznih in učinkovitih inštrumentov zemljiške politike glavni usmerjevalec prostorskega razvoja v občini. Z analizo poselitve smo ugotovili, da občina razpolaga z relativno veliko količino urejenih in zazidljivih stavbnih zemljišč za stanovanja. Primanjkuje oz. zelo malo rezerv pa je pri proizvodnih in centralnih dejavnostih.

Krajina in varstvo naravnih virov

Prostor občine v določeni meri zaznamujejo tudi nekateri varstveni režimi prostora, ki predstavljajo na eni strani omejitve za razvoj določenih dejavnosti, po drugi strani pa priložnost za sonaravni trajnostni razvoj občine.

Dejstvo je, da se raba prostora danes največkrat ne spreminja v skladu z vsemi urbanističnimi zahtevami in doktrino urejanja prostora, temveč predvsem kot posledica trenutnih ekonomskih in političnih možnosti ter tudi varstvenih zahtev. Zato ni presenetljivo, da so pritiski na prostor večji na območjih boljše dostopnosti, bližje urbanih središč in se bodo najverjetneje povečevali tudi v prihodnje. Tako lahko predvidevamo, da bo naraščalo tudi število navzkrižij interesov v prostoru. V prostoru se pojavljajo tudi vse večji pritiska kapitala na odločitve o umeščanju dejavnosti v prostor. Temu bo v prihodnje potrebno posvetiti veliko pozornosti z namenom doseganja trajnostnega prostorskega razvoja. Glavni cilj občine na področju rabe prostora je vsekakor preprečiti nenačrtovane in invazivne posege v prostor. Posebej na področju ohranjanja kulturne krajine pa izpostavljamo smernice, ki narekujejo omejevanje procesa zaraščanja kmetijskih zemljišč.

Analiza rabe in spreminjanja rabe prostora občine je pokazala, da je intenziteta sprememb sorazmerno nizka. Tako se je med letoma 2009 in 2019 po dejansko rabi spremenilo nekje 7,8 % ozemlja občine. Spremembe tako niso znatne, tudi pojav zaraščanja, ki se sicer pojavlja na območju celotne občine, se pojavlja na majhnih površinah.

Varovanje narave obsega le 3,9 % ozemlja celotne občine in tako bistveno ne vpliva na prostorsko načrtovanje. Podobno je tudi pri varstvu kulturne dediščine, ki zaseda 9,0 % ozemlja občine. Najboljša kmetijska zemljišča zasedajo 9,2 % občine, vsa kmetijska zemljišča pa po namenski rabi prekrivajo 25,9 % občine. Na področju voda je območij varstva vodnih virov 1.032,8 ha, kar predstavlja 10,9 % občine, pojavljajo pa se po celotni občini. Nov sloj, ki ga bo potrebno upoštevati pri pripravi prostorskih aktov, je sloj priobalnih zemljišč, ki v občini Šmartno pri Litiji obsega 397,2 ha oz. 4,2 % občine. Poplavnih območij v občini je 11,9 ha, kar predstavlja le 0,1 % občine.

Pri predlogih za prilagoditev prostorskih aktov pri varstvenih režimih in omejitvah v prostoru je predvsem obveza občine, da se pri sprejemanju prostorskih aktov drži sektorskih predpisov in tako s svojimi prostorskimi akti ne posega predvsem v varovana območja posameznih varstvenih režimov. Nov varstveni režim, ki se uvaja na podlagi Zakona o vodah (ZV-1, 2020), je tudi že prej omenjen sloj vodnih in priobalnih zemljišč, ki ga bo občina morala upoštevati pri pripravi novih prostorskih aktov. Vodna in priobalna zemljišča, uporabljena oz. določena v poročilu, prekrivajo 14,6 ha opredeljenih stavbnih zemljišč občine Šmartno pri Litiji.

Občina naj v okviru priprave temeljne strokovne podlage za urejanje odprtega prostora - krajinske zasnove ustrezno vključi tudi analizo območij posameznih varovanj in omejitev in usmeritve za morebitne prilagoditve prostorskih aktov. Predvsem je potrebna usmeritev glede novih posegov na območja varovanj in omejitev in sanacija degradiranih območij.

Obvezna občinska gospodarska javna infrastruktura

Na področju prometne infrastrukture je občina izpolnila nekatere zadane cilje iz strategije prostorskega razvoja. Na podlagi pregleda investicij ocenjujemo, da občina investira v načrtovano gradnjo hodnikov za pešce in obnovo dotrajanih odsekov. Potrebno bi bilo še dopolniti in povezati sistem kolesarskih in pešpoti. Na področju vodooskrbe je en izmed problemov dotrajanost vodovodnega omrežja, ki posledično pripelje do vodnih izgub. V občini je dolžina javnega vodovoda na prebivalca v primerjavi z ostalimi občinami relativno velika, zato je pričakovati visoke stroške vzdrževanja vodovodnega omrežja. Stroški opremljanja in vzdrževanja komunalne opreme so zaradi strukture poselitve primerljivo visoki. V operativnem programu občine, na podlagi Študije variant odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je bilo ocenjeno, da 7 izmed 11 določenih aglomeracij izkazuje izrazito visoke stroške opremljanja in tako gradnja javne kanalizacije na območjih teh aglomeracij s stališča racionalne rabe javnih financ ni upravičena. Pri teh aglomeracijah je mogoče načrtovati posebne lokalne rešitve, male (zasebne ali javne) komunalne čistilne naprave. V lokalnem OP občine so ustrezno zbrani in obravnavani ukrepi, z izvedbo katerih bo občina vse aglomeracije opremila skladno s zahtevami OP 2020. Ocenjena so tudi potrebna sredstva in določen terminski plan za izvedbo ukrepov glede na razpoložljive vire.

Planiranje komunalne opreme bi moralo slediti prostorskemu planiranju stavbnih zemljišč, kar pa vsebinsko ni dovolj povezano. Prostorski plan kot krovni razvojni dokument urejanja prostora mora biti podlaga za načrte opremljanja stavbnih zemljišč, načrte preskrbe stavbnih zemljišč in za zemljiške ukrepe (finančne in druge) aktivne zemljiške politike. Občina bi morala v prihodnje strateško in izvedbeno načrtovanje komunalne opreme bolje povezati s prostorskim planiranjem stavbnih zemljišč, vse s ciljem zagotavljanja ustrezne količine vnaprej pripravljenih in komunalno opremljenih stavbnih zemljišč. Takšen pristop bi bil velika konkurenčna prednost pred konkurenčnimi občinami, saj je trg nepremičnin v Republiki Sloveniji s takšno ponudbo izrazito podhranjen.

Zemljiška politika

Na področju finančnih ukrepov aktivne zemljiške politike se občina poslužuje različnih inštrumentov, ki so v poročilu o prostorskem razvoju le opisani, saj bi njihova podrobna analiza presegala zastavljene okvire poročila, težava pa je tudi v pridobitvi ustreznih podatkov za analizo. V poročilu smo podrobno preučili predvsem komunalni prispevek in nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča.

Na področju odmere komunalnega prispevka smo analizirali nov odlok, ki je bil sprejet v januarju 2021. Z analizo in primerjavo z drugimi občinami smo prišli do zaključka, da je odmera sicer prilagojena razmeram v občini, vendar je, predvsem na področju kanalizacijskega omrežja sorazmerno nizka za normalno pokrivanje stroškov, predvsem v morebitnem primeru izboljšave opremljanja. Prispevan stopnja za kanalizacijsko omrežje znaša 0,30, kar pomeni, da občina prevzame 70 % stroškov izgradnje. Ocenjujemo, da je predpisana odmera primerna predvsem v primeru gradnje na že opremljenih območjih, saj je infrastruktura že zgrajena in tako tudi že plačana. S sorazmerno nizko odmero pa občina želi usmerjati gradnjo na že opremljena območja in na tak način vplivati na zgostitev poselitve.

Pri odmeri NUSZ je analiza pokazala, da je NUSZ glede na primerljive občine nizek za poslovne površine. Nizek NUSZ za poslovne površine lahko deluje kot pozitiven element pri odločanju gospodarskih subjektov o lokaciji proizvodnje v ali iz občine. Na nizko odmero za poslovne osebe kaže tudi razmerje med odmero NUSZ za pravne in fizične osebe in znaša 0,5, kar pomeni, da občina odmeri približno 1 krat več za fizične kot za pravne osebe. Občini Šmartno pri Litiji tako predlagamo, da podrobneje prouči višino odmere NUSZ in razmisli o morebitnem povečanju le te za poslovne osebe.

Splošno

Glavna prioriteta občine pri oblikovanju bodočega razvoja občine in pripravi nove generacije občinskih prostorskih aktov mora biti določitev ključnih ciljev prostorskega razvoja občine. Skladno s cilji prostorskega razvoja je treba prilagoditi smeri in prostorsko razmestitev razvojnih površin, zagotoviti ustrezne prostorske rezerve ter določiti namensko rabo prostora teh površin. Na podlagi takšnih izhodišč bo mogoče pripraviti boljši prostorski plan in izvedbene dele prostorskih načrtov, ki bodo na eni strani omogočali razvoj poselitve in dejavnosti v prostoru ter na drugi strani varovali pomembne območja naravne in kulturne krajine.

Ključna naloga po sprejemu plana pa je spremljanje in vrednotenje prostorskega razvoja, kar je občina dolžna delati tudi skladno s predpisi. Občina naj s prostorskimi kazalniki stalno spremlja prostorski razvoj in najmanj vsake štiri leta pripravi poročilo o prostorskem razvoju. S tem bodo vzpostavljeni temelji za sistematično spremljanje stanja v razvoju občine, kar bo omogočalo tako vrednotenje zasledovanja zastavljenih ciljev kot hitro prepoznavo morebitnih negativnih trendov in njihovo spremembo.